

Primorski dnevnik

Postnina plačana v gotovini
Abb. postale I gruppo

Cena 150 lir

Leto XXXI. Št. 119 (9121)

TRST, nedelja, 25. maja 1975

PRIMORSKI DNEVNIK je začel izhajati v Trstu 13. maja 1945, njegov predhodnik PARTIZANSKI DNEVNIK pa 26. novembra 1943 v vasi Zakriž nad Cerknim, razmnožen na ciklostil. Od 5. do 17. septembra 1944 se je tiskal v tiskarni »Doberdoba« v Govcu pri Gorenji Trebuši, od 18. septembra 1944 do 1. maja 1945 v tiskarni »Slovenija« pod Vojskim pri Idriji, do 8. maja 1945 pa v osvobojenem Trstu, kjer je izšla zadnja številka. Bil je edini tiskani partizanski DNEVNIK v zasluženi Evropi.

NAŠ JUBILEJ

V krogu naročnikov, čitatelev in prijateljev praznujemo danes naš delovni jubilej: 30-letnico izhajanja Primorskega dnevnika. V duhu že uveljavljene tradicije smo se tudi tokrat odločili za odprto tovariško obliko praznovanja v prepričanju, da je najpravičnejša in najlepša, ker nas združuje in ker je še ena priložnost več, da se potrdijo tesne vezi med listom in ljudmi, katerim je namenjen in katerih glasnik je bil skozi vseh teh trideset let.

Ko smo si pred 30 leti 13. maja v zgodnjih jutranjih urah ogledovali prve kratke odise prvih strani prve številke Primorskega dnevnika, natiskane v prav tisti tiskarni, ki je vse do osvoboditve bruhala dan za dnem sovraštvo proti Slovincem in proti vsemu, kar je bilo demokratičnega, naprednega in antifasističnega v Trstu, so našo malo časnikarsko skupino obhajali občutki sreče in zadovoljstva, ki jih ni mogoče popisati. Po 17. letih odkar je moral zaradi fašistične prepovedi utihniti takratni slovenski tržaški dnevnik »Edinost« in po skoraj dveh letih, odkar je v cerkljanskih hribih začel izhajati naš predhodnik, slavni Partizanski dnevnik, je lahko v osvobojenem Trstu spet zagledal luč slovenski tisk, predvsem pa slovenski dnevnik. Da je lahko nastopil ta, za primorske Slovence in za slovensko časnikarstvo nedvomno pomemben zgodovinski dan, smo morali prestati dolga leta črne nastoje, strahu in preganjanju, ječ in konfiscacij, moral je miniti štiriletni narodnoosvobodilni boj, moral je v Italiji pasti fašizem in zmagati odpornišvo in pasti je moralo na tisoče in tisoče borcev za svobodo.

Zato smo se že od vsega začetka zavedali, da stopamo s Primorskim dnevnikom pred vso slovensko primorsko javnost in tudi pred italijansko, kot nosilci in nadaljevalci ideološke svobode, narodne zvestobe, antifasizma in socialnega napredka, za katerih zmago je bilo potrebnih toliko žrtvi in trpljenju.

V polni zavesti te velike a tudi častne odgovornosti, smo v teh 30 letih skušali po svojih najboljših močeh biti kot nalogi. Previharili smo morali hude in težke čase: razočaranja, ki je sledilo osvobodilnemu navdušenju prvih dni; anglo-ameriško vojaško cenzuro, časne kazenske prepovedi izhajanja, ker smo kljubovali želimam našega boja in bili dosledni v obrambi naših s krivjo priborjenih pravic; tragične čase za napredno tržaško gibanje v letih 1948 in naslednjih; fašistične, celo fizične napade na naše novinarje; nerazumevanje oblasti za naše potrebe; diskriminacije vseh vrst, vključno z zapiranjem virov informacij, elasti pa diskriminacije ekonomskega značaja, ki žal še niso popolnoma prenehale.

Previharili smo vse to, ker smo v najtežjih letih našega izhajanja imeli zunanje sodelavce in uredniški kolektiv, ki so ga sestavljali v narodnoosvobodilnem boju formirani časnikarski kader in tovariši, ki so svojo narodno zvestobo in svoj antifasizem izpričali z dolgoletnimi zapornimi kaznimi v fašističnih zaporih kot obsojenci posebnega sodišča. Previharili smo vse to, ker je bilo z nami, s svojim dnevnikom, naše ljudstvo na Primorskem in v širšem slovenskem zaledju, ki je v Primorskem dnevniku v vseh teh letih videlo in videlo tudi danes resničnega borbenega glasnika svojih življenjskih interesov, svojih narodnostnih in socialnih pravic, borca za ustvarjalno sožitje, za odprto mejo in dobre sosedske odnose med Jugoslavijo in Italijo, borca za mir, svobodo in neodvisnost vseh narodov in držav sveta. Previharili smo vse to, ker so nas sproti bodrili tudi doseženi uspehi, ki jih ni bilo malo.

Z našim bojem in s pomočjo demokratičnih sil v italijanskem časnikarskem svetu, ne nazadnje pa tudi z ugledom, ki si ga je Primorski dnevnik zaslužil s svojo doslednostjo, smo si v zadnjih letih priborili enakopravno mesto v časnikarskih strukturah v državi in zastopstvo v vseh deželnih organih časnikarskega združenja. To pa samo potrjuje splošno priznanje nenadomestljive vloge, ki jo ima za manjšino, kakor tudi za medsebojno spoznavanje in odnose z večinskimi narodom, tisk na splošno, še posebej pa dnevnik.

Številne čestitke, ki nam jih v teh dneh pošiljajo slovenske zamejske organizacije in posamezniki, prijatelji iz matične domovine in iz Italije, priznanja, ki smo jih deležni od vseh strani tudi iz različnih idejnih taborov, nam dovoljujejo — morda malo neskrbno — občutek, da je Primorski dnevnik v teh 30 letih kljub pomanjkljivosti, kadrovskim in drugim težavam malega dnevnika za sorazmerno malo narodnostno skupnost svoj nalogi iznad strankarskih in ideoloških struktur slovenske narodnostne skupnosti.

Zato mislimo, da smemo z zadovoljstvom in tudi s ponosom gledati na prehojeno pot. Pri tem pa nas spremlja stalna prisotna zavest, da so pred nami še velike naloge in da bo Primorski dnevnik še in še moral biti v prvi vrsti borbeno glasilo, da se bo moral še bolj usposobiti za odgovorne in zahtevne naloge, ker na vsakem koraku znova spoznavamo, da naš boj še ni končan.

Z oporo v naši narodnostni skupnosti in z zvestobo čitatelev nam ne bo pretežko.

JOZE KOREN

ČESTITALI SO NAM

Ob 30-letnici izhajanja Primorskega dnevnika smo prejeli številne čestitke časnikarskih združenj iz Italije in Jugoslavije, uredništvo številnih dnevnikov, predstavnikov izvoženih upravnih teles, slovenskih ustanov, združenj in društev ter zasebnikov. Vsem prisrčna hvala.

PRIMORSKEMU DNEVNIKU!

Ob vaši obletnici dosti uspeha vaši napredni slovenski časnikarski besedi. Naj bi bila še močnejša vez med nami in naj bi bila most med našimi in naprednimi italijanskimi ljudmi.

ZA SLOVENSKE PISATELJSKO DRUŠTVO
PRESEDNIK IVAN POTRČ

SPOŠTOVANO UREDNIŠTVO!

Ob 30-letnici izhajanja Primorskega dnevnika, glasila slovenskega življa v Italiji, čestitam v imenu društva Ivan Trinko, ravnateljstva, uredniškemu kolektivu in vsem sodelavcem, ki so vedno srčno spremljali delo, trud, udeleževanje in borbo kulturnega društva in zavednega ljudstva Beneške Slovenije za boljše in pravičnejše bodočnost.

Prof. VILJEM ČERNO
PRESEDNIK DRUŠTVA »IVAN TRINKO« — BENEČIJA

PRIMORSKEMU DNEVNIKU!

Ob 30-letnici uspešnega boja Primorskega dnevnika za uveljavljanje osnovnih načel NOB ter za pravice vseh Slovincem v Italiji, pošiljam borbene pozdrave in čestitke k vašemu velikemu jubileju.

ZA BIVŠE PARTIZANSKE BORCE IZ
BENEŠKE SLOVENIJE — IVAN BAPTISTA OBIT

UREDNIŠTVO!

Ponosni, da s svojim delom prispevamo k izhajanju Primorskega dnevnika, mu ob 30-letnici čestitamo in želimo nadaljnjih uspehov.

TISKARJI — KOREKTORJI

VABILO

30-letnico izhajanja Primorskega dnevnika, ki je sicer padla na 13. maj, bomo praznovali danes, 25. t. m., v Kulturnem domu s sprejemom, ki se bo začel ob 10. uri dopoldne. S krajšim koncertnim programom bo nastopil očet »Gallus« iz Ljubljane, ki bo s sodelovanjem znanega gledališkega igralca Poldeta Bibiča izvajal spored pesmi, »sveteni 30-letnici osvoboditve. Sledili bodo priložnostni nagovori ter podelitev priznanj najstarejšim nameščencem Založništva tržaškega tiska.

Osebnih vabil za sprejem ne pošiljamo, pač pa s to objavo vabimo vse naročnike, čitatele in prijatelje Primorskega dnevnika, skratka vse, ki bi želeli z nami počastiti ta jubilej, da se sprejema in tovariškega srečanja, ki bo sledil, udeležijo. Vsi bodo naši dragi gostje!

UREDNIŠTVO PRIMORSKEGA DNEVNICA
in RAVNATELJSTVO ZTT

Vse kaže, da napetost na Portugalskem postopno popušča. Petkov sestanek socialističnih in komunističnih voditeljev s politično komisijo sveta revolucije je bil velik korak naprej na poti sprave med glavnima levičarskima strankama in nevarnost razkola v štiristranski vladni koaliciji je že mimo. Socialisti so ocenili sestanek za pozitiven, kljub temu pa so napovedali, da se ne

DANES

bodo udeleževali vladnih sej, dokler ne bodo vsa sporna vprašanja rešena. Prav tako pozitivna je bila ocena predstavnikov gibanja obojnih sil, ki so po-

POSTOPNO POPUŠČANJE NAPETOSTI NA PORTUGALSKEM

Bolj ugodne perspektive za rešitev spora med socialisti in komunisti

Pozitivna ocena petkovega sestanka sveta revolucije s predstavniki obeh strank

LIZBONA, 24. — Vse kaže, da je po sestanku politične komisije sveta revolucije s predstavniki socialistične in komunistične partije napetost na Portugalskem začela nekoliko popuščati in da je nevarnost razbitja 4-stranske koalicije mimo.

Ob zaključku ločenih sestankov je socialistični predstavnik Salgado Zenha izjavil časnikarjem, da je bilo srečanje brez dvoma pozitivno, tako da je socialistični tajnik Soares lahko odpotoval v Francijo, kjer se udeležuje sestanka predstavnikov socialističnih strank južne Evrope. Zenha je poudaril, da je pogovor s politično komisijo sveta revolucije potekal v iskrenem in prijateljskem vzdušju in da so razpravljali o vseh najbolj perečih vprašanjih, od primera dnevnika »Repubblica« do gospodarske politike in procesa dekolonizacije. Socialisti in komunisti se bodo znova sestali z vojaško komisijo sredi tega tedna, da poglobijo in sporazumno rešijo vsa odprta vprašanja. Vsekakor pa — je poudaril Zenha — dokler ne bo dokončno rešeno vprašanje odnosov med socialisti, komunisti in gibanjem obojnih sil se socialistični ministri ne bodo udeleževali vladnih sej.

Kot je znano je spor med socialisti in komunisti, ki je dalj časa tlel in pod pepelom, izbruhnil s silo ob primeru lista »Repubblica«, kateremu so tiskarji prepredili izhajanje, češ da zastopa reakcionar-

na stališča. Ob tem izpadu so vzroji socialisti, saj je bil časnik njihovo poluradno glasilo. Kaže, da so po dolgotrajnem pogajanju našli zadovoljivo rešitev in da bo list lahko začel znova izhajati čez nekaj dni. Minister za informacije Correia Jesuino je s tem v zvezi poudaril, da vsekakor spor okrog lista nima takega obsega, da bi ogrožal vladno koalicijo. Poudaril je Correia Jesuino je s tem v zvezi poudaril, da vsekakor spor okrog lista nima takega obsega, da bi ogrožal vladno koalicijo. Poudaril je Correia Jesuino je s tem v zvezi poudaril, da vsekakor spor okrog lista nima takega obsega, da bi ogrožal vladno koalicijo.

lo pristojno sodstvo. V ponedeljek se bo sestala na izredni seji skupščina gibanja obojnih sil. Na dnevnem redu sejanja so med drugim sedanjí politični položaj, vprašanje udržitve odnosov med gibanjem obojnih sil in ljudstvom ter vloga, ki naj jo obojorne sile odigrajo v portugalski revoluciji. Brez dvoma pa bo politični položaj in zlasti spori med komunisti in socialisti sredi točka dnevnega reda, saj neenotnost vladne koalicije hromi moč in učinkovitost vlade.

«Rižarna» jutri v Kulturnem domu

Stalno slovensko gledališče bo jutri uprizorilo, kot zadnjo svojo premiero v letošnji sezoni, dramo z naslovom »Rižarna«. Po dokumentarnem gradivu, ki ga je zbral časnikar Primorskega dnevnika Albin Bubnič, sta tekst napisala Filibert Benedetič in Miroslav Košuta. Uprizoritev je pripravil režiser Jože Babič

TRI TEDNE PRED DEŽELNIMI IN UPRAVNIMI VOLITVAMI

KD skuša zaostrovati predvolilno polemiko

«Primer Saccucci»: demokristjani obtožujejo komuniste, da so glasovali proti odvzemu imunitete misovskemu poslancu - Umirjen govor načelnika skupine KPI Natte

RIM, 24. — Z bližanjem datuma deželnih in upravnih volitev postaja politično ozračje čedalje bolj razgret. To je bilo tudi pričakovati glede na jasen namen vodstva krščanske demokracije, da vodi volilno kampanjo v znamenju krizarske vojne proti vsej levici, ne samo proti komunistom, ampak tudi proti socialistom, katerim je Fanfani brez ovinkov zagrozil, da jih bo izključil iz vlade, če ne bodo bolj popustljivi do integralističnih teženj deokristjanov. V takem ozračju je vsak argument pripravljen za žolčne polemike; po odobritvi zakona o javnem redu je polemika o tem vprašanju nekoliko stopila v ozadje, pač pa se sedaj pojavlja na površje nova afera, ki jo je tisk že prekrstil v »Primer Saccucci«.

O dogodkih smo že poročali: na pobudo KPI je poslanska zbornica pretekli četrtek glasovala o odvzemu parlamentarne imunitete in aretaciji neofašista Saccucci, ki ga sodstvo dolži vrste kaznivih dejanj prevratniške narave. Toda komunistična zahteva je bila zavrnjena, ker ni prejela zadostnega števila glasov. Proti zahtevi je namreč glasovalo 160 poslancev. Ker je bilo prisotnih le kakih 40 misovcev, so socialisti in komunisti očitali krščanski demokraciji, da nudi kritje fašističnim prevratnikom, saj je bilo povsem jasno, da je več kot sto demokristjanskih poslancev glasovalo v korist misovskega predstavnika. To ni sicer nič novega, saj se se podobne stvari že zgodile, poleg tega pa se je se isti dan zgodilo, da so misovci s svojimi glasovi odločili pripadnike Fortune proti »okrožnici Guis« glede zbiranja podpisov za referendum o splavu.

Toda demokristjani skušajo sedaj z naravnost grotesknimi argumentacijami dopovedovati, da so vsi njihovi poslanci glasovali

za odvzem imunitete Saccucci in da je tistih sto glasov, s katerimi je bila zahteva KPI zavrnjena, prišlo iz vrst samih komunistov, ki so nalašč glasovali v korist Saccucci, da bi potem lahko obtožili demokristjane. To hipotezo postavlja demokristjanski tisknik »La discussione«, ki ugo-

Danes v Beogradu svečana prireditev ob dnevu mladosti

Predsedniku Titu bodo izročili štafeto palico z voščili ob njegovem 83. rojstnem dnevu

(Od našega dopisnika)
BEOGRAD, 24. — Predsednik Tito bo jutri, na dan mladosti, na veliki svečani prireditvi na stadionu Jugoslovanske ljudske armade v Beogradu dobil štafeto palico, ki mu jo bo izročila tokrat mladina iz Črne gore, študentka iz Titograda. V štafeti palici je poslanica mladine in narodov Jugoslavije z najboljimi željami in čestitkami za 83. rojstni dan maršala Tita.

Na tradicionalni svečani prireditvi na stadionu Jugoslovanske ljudske armade bodo mladinci in mladinke ter pripadniki JLA iz vseh jugoslovanskih republik in pokrajin izvedli tudi priložnostni program.

V. B.

avljala, da se je načelnik poslanske skupine KD Piccoli izrekel za odvzem imunitete misovskemu poslancu in da je predlagal javno glasovanje, medtem ko je načelnik skupine KPI Natta zahteval, naj bi na dnevi red te seje dali tudi vprašanje misovca Saccucci, čemur pa se je sam Piccoli uprl. Svojo zahtev je Natta nato ponovil na seji poslanske zbornice v četrtek, 22. maja: toda pravilnik poslanske zbornice predvideva, da je za spremembo dnevnega reda seje, ki je že v teku, potrebna ne samo tridesetinska večina, ampak tudi tajno glasovanje. To je bil tudi edini razlog, da je Natta predlagal tako obliko glasovanja, sicer bi bilo glasovanje samo neveljavno. Glede glasov v podporo misovskemu poslancu pa Natta pravi samo, da je povsem jasno, iz katerih vrst so lahko prišli.

RIM, 24. — Uradni list je danes objavil zakon 22. maja 1975, števil 152. Gre za zakon o javnem redu, ki ga je parlament odobril v prejšnjih dneh in ki stopi takoj v veljavo.

IZJAVA SKGZ

o nujnosti obnovitve rednega delovanja mešanega italijansko-jugoslovanskega odbora

Decembra 1973, leta se je zacinil sestaj mešani jugoslovansko-italijanski odbor, ustanovljen na osnovi člena 8 posebnega statuta, priloženega londonski spomenici o soglasju, katerega naloga je bila »pomagati in dati nasvete o vprašanjih, ki se tičejo zaščite jugoslovanske etnične skupine na področju pod italijansko upravo in italijanske etnične skupine na področju pod jugoslovansko upravo«, kot je rečeno v že omenjenem osmem členu.

V členu devet pravilnika mešanega odbora pa je rečeno: »Odbor se sestaja na redna zasedanja dvakrat letno, v mesecih aprilu in oktobru, a na izredno zasedanje vsakokrat, kadar se za takšen sestanek sporazumeja obe vladi. Zasedanja odbora bodo imenovana v glavnih mestih strank pogodbenic. Jugoslovanski član in italijanski član bosta poleg normalnih rednih dolžnosti članov odborov izmenoma poklicana, da vršita po odloku svojih vlad, dolžnosti predsednika, pri čemer bosta zadržala ta položaj od začetka enega zasedanja do začetka naslednjega zasedanja«.

Kasneje je bilo dogovorjeno, da iz razlogov praktičnosti in večje učinkovitosti ter bolj neposrednega dela, prihaja do sklicanja mešanega odbora enkrat na leto, enkrat letno pa se sestaneja dva predsednika na neformalnem sestanku, kateremu pa prisostvujejo tudi neposredni sodelavci, člani odbora in strokovnjaki.

Kot že rečeno, je bil zadnji sestanek mešanega odbora decembra 1973, spomladi 1974, le ta je odpadel sestanek predsednikov in nato v jeseni 1974 zasedanje mešanega odbora in končno je letos spomladi že odpadel sestanek predsednikov.

Formalni razlog za tako stanje je v tem, da italijansko ministrstvo za zunanje zadeve ni imenovalo novega predsednika, ker je bil dosedanji predsednik premeščen na drugo službeno mesto, jugoslovanska stran pa je medtem svojega predsednika preimenovala.

Dejansko pomeni odločitev zasedanj mešanega odbora dalekosežen sklep o ukinitvi tega odbora z resnimi posledicami za mednarodno zaščito slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

Slovenska kulturna gospodarska zveza je prepričana, da je mednarodna zaščita vsake manjšinske skupnosti, v konkretnem primeru slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, bistveni pogoj za izvajanje mednarodno sprejetih obveznosti do nje in zagotovitve njene obstoja. Istočasno je tudi važen dejavnik ustvarjanja dobrih odnosov, sodelovanja med sosednimi narodi in državami. Zasedbi tega slovenske narodnostna skupnost v Italiji nikakor ne more opovedati mednarodni zaščiti svojih pravic in zato pričakuje, da bo v kratkem imenovan predsednik italijanskega dela mešanega odbora, čemur mora slediti obnovitev njegovega rednega dela.

Slovensko kulturno-gospodarska zveza

Zadovoljstvo sindikatov zaradi povišanja pokojnin INPS

RIM, 24. — Federacija CGIL, CISL in UIL je objavila noto, v kateri izraža zadovoljstvo zaradi odobritve zakona o zvišanju pokojnin INPS s strani parlamenta. Zakon predvideva zvišanje pokojnin za 13.000 lir mesečno začeti s 1. januarjem letošnjega leta.

Minister za delo Toros pa je danes izjavil, da bodo nove pokojnine izplačali še meseca junija, pri tem pa zavrnili podtikanja, da gre za »predvolilne operacije«.

BEOGRAD, 24. — Predsedstvo centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije je na današnji seji v Beogradu razpravljalo o izvajanju ustave in stališča 10. kongresa ZKJ o bankah in drugih finančnih ustanovah

TRŽAŠKI DNEVNIK

PRVI DEŽELNI KONGRES SLOVENSKE SKUPNOSTI

Slovenska skupnost je včeraj postala enotna deželna politična organizacija

Pozdravi deželnega tajnika KPI Cuffara, deželnega tajnika PSI Tringaleja, deželnega tajnika PLI Traunerja in predsednika SKGZ Raceta - Uvodna poročila dr. Štoke, Dolharja in Pavlina - Izvoljeno novo deželno vodstvo Slovenske skupnosti

V motelu AGIP v Devinu je bil včeraj prvi deželni kongres slovenske skupnosti, s katerim je ta politična organizacija Slovencev dobila deželno, organizacijsko in politično obliko. Deželni svetovalec dr. Drago Štoka je v svojo vlogo koordinatorja uvodoma pozdravil prisotne delegacije in goste. Deželna tajnika KPI Cuffara, dolinskega tajnika PSI Tringaleja, dolinskega tajnika PLI Traunerja, predsednika SKGZ Raceta, načelnika komisije za manjšinska vprašanja SZDL Slovenije Hartmana, namestnika tajnika tržaškega vodstva KD Coslovica in druge. Prečital je razne pozdravne telegrame in med njimi deželnega tajnika KD Tonutina. Sveta koroskih Slovencev in Sudtiroler Volkspartei.

Deželni tajnik KPI Cuffara je v pozdravu poudaril pomen deželne ureditve Slovenske skupnosti, saj se tako postavlja v ospredje priznanje pravic Slovencev v videnski pokrajini. Nato je govoril o obrambi demokracije in antifašizmu, kar povezuje vse demokratične ljudi v novem ozračju, ki pa mu ne odgovarjajo dejstva in končno o obrambi pravic Slovencev ter o stališču KPI, ki je za enotnost, kadar so v razpravi ta vprašanja. Deželni tajnik PSI Tringaleja je dejal, da je deželni kongres Slovencev »skupnosti demokratično dejstvo in utrjevanje politične dialektike na deželni ravni, kar je še zlasti važno v nasprotju s centralizacijo države. Tringale je poudaril, da je za socialiste obramba pravic Slovencev v resnici obramba demokratičnih pravic za vse.

Z včerajšnjega kongresa Slovenske skupnosti

saj se tako branijo tudi pravice rečine.

Boris Race je v imenu SKGZ ugovoril, da je združevanje samo kretev. Ze dosedaj je prišlo do skupnih stališč, nastopov in akcij in združitve Slovenske skupnosti na deželni ravni ustvarja še boljše pogoje za sklanjevanje stališč in za skupne nastope. V tej zvezi je Race tudi poudaril obstoječo razdelitev sil in noči v okviru slovenske narodnostne skupnosti in da je zanimanje vlog drugih anahronistična ter da sarno ob priznavanju obstoječega stajanja lahko skupno naredimo vse za izveljavitev slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

Deželni tajnik PLI Trauner se je kliceval na ustavo in na zaščito lematičnih vrednot ter pravic izjavljana v javnem življenju. Kongres so se pozdravili Predan v imenu beneških društev in združenja zseljencev, Maver za Slovensko prosveto in Korsiceva za Slovensko katoliško prosveto iz Gorice.

Na predlog organizacijskega odzava so bilo nato podeljena dva dilažija številnim članom za požrovno delo pred vojno in po njej za obrambo slovenske narodnostne ravsti. Zlata odličja so prejeli Valentin Prešeren iz Kanalske doline er trije beneški duhovniki, iz Goške Antin Kacin, Avgust Šfiligoi, Ivan Princ, Rado Bednarik, Marko Ćrnec, Hermenegild Podversič, Ruđi Bratuž, Franc Terpin, Remigij Corsi, Evgen Frandolič in Anton Papor, iz Trsta pa Teofil Simičič, Milan Simičič, Milan Sosič, Že Škerk, Drago Legiša, Matej Poštovan, Peter Šorli, Ignac Marc, Rudolf Marc, Mihael Flajban, Josipina Pertot, Jernej Štoka, Miha Guštin, Karlo Stola, Lampert Pertot, Adolf Pertot, Ivan Sedmak in Karel Sancin. Po rrvem delu kongresa je delegacija nesla venec na spomenik padlim parizanov in Nabrežini. V drugem delu pa je deželni svetovalec dr. Drago Štoka prečital dilažija poročilo, v katerem je med drugim rečeno: »Zustanovitvijo dežele Furlanije in lialjske krajine je nastal v narodnem razvoju nov moment. Prvič smo bili združeni vsi Slovenci v isto upravnno telo, v katerem smo se zaenajli čutili vedno bolj povezani. Višji ideali in konkretni vsakodnevni problemi so nam vedno bolj odpirali prostor in vedno utrjevali nedoseglo povezanost.

Drago Štoka je nadaljeval: »Novi asis, novi problemi so prerasli pristojnosti koordinacijskega odbora, ki

je bil ustanovljen po volitvah in začeli smo vse bolj misliti na nujnost skupnih stalnih organov, ki naj intenzivno spremljajo ne samo politična, socialna, ekonomska in sindikalna vprašanja v Trstu in v Gorici, pač pa tudi probleme v Beneški Sloveniji, predvsem pa probleme uveljavljanja slovenske zavesti in jezika ter konkretnega sočutenja s problematiko brezposelnosti emigracije, vojaških služnosti itd., na katerih trpi naše narodno ozemlje v ostrih in nepotrebnih merah.» Štoka je svoja izvajanja zaključil: »Mislimo, da je deželni kongres slovenske skupnosti važen dogodek v deželi Furlaniji - Julijski krajini, važen pa je po svoji pomembnosti, o katerem nam bo bodočnost sama spregovorila za vse zamejske Slovence, za nas člane in somišljenike Slovenske skupnosti pa je seveda danes zelo važna važnost. Upamo, da bomo v smislu svojih avtonomnih pokrajinskih programov in vodstev znali v okviru širšega deželnega programa, statuta in vodstva stopiti na pot, ki naj bo najbolj primerna v reševanju naših narodnostnih pravic in ohranjanju slovenske narodne in politične zavesti v deželi.

Za njim je prečital poročilo pokrajinskih tajnik Slovenske skupnosti iz Trsta dr. Rafko Dolhar, ki je med drugim dejal: »Danes s ponosom delamo tretji korak k združevanju Slovencev, ki slovenski narodni skupnosti v Italiji odpira nove perspektive, ustanavlja enotno organizacijo vseh Slovencev v Italiji, ki si hočejo kot subjekt sami krojiti svojo usodo.

Dr. Dolhar je zaključil: »Naš na-

univerz. prof. Ezio Cristofolini in član komisije za zdravstvo pri KPI Giorgio Tamburlini.

Zborovanja KPI

Danes, ob 9.30 na Šentjakobskem trgu govori Boris Iskra; ob 11.30 v Naselju S. Mauro pri Sesljanu govorita Caterina Lanza in Giorgio Depangher. Jutri ob 18. uri na Trgu Marconi in Miljah govori sen. Paolo Sema; ob 18.30 v Devinu govori posl. Albin Škerk, Zorka Mervic in Giorgio Depangher; ob 19. uri v Štivanu in ob 19.30 v Medji vasi (isti govorniki).

DANES V REFNU

Po partizanskih stezah

Repenci se bodo danes na svojevredstven način simbolično vrnili v vojne case. Ob 8. uri se bo na vaškem trgu zbrala precejšnja skupina »aščanov in se s harmonikarjem na čelu po partizanskih stezah napotila v Žeknje pod Volnikom, kjer je bila med vojno javka. Za ta pohod se je doslej prijavilo že kakih 80 oseb.

Prireditelji bodo udeležencem v Žeknjah pripravili tudi priložnostno kosilo.

Občinski odbor o zbiranju podpisov za referendum

Tržaški občinski odbor je na svoji zadnji seji obravnaval vprašanje ustatnih pravic občanov ter ob tem pobude zbiranja podpisov za referendum o splavu. S tem v zvezi je odbor soglasno določil, da je zbiranje podpisov za referendum dovoljeno tudi na javnih mestih in da za to ni treba plačevati posebnega davka. Pobudniki zbiranja podpisov pa bodo morali pravočasno seznaniti občinske oblasti s točnim krajem in časom zbiranja. To zahteva pa so določili z namenom, da bi občinske oblasti določile v dogovoru s prireditelji zbiranja podpisov drug kraj ali drugo uro, če bi prvotno določena kraj in čas zbiranja morebitni ovirala promet.

Nov oddelek strokovne šole

Ministrstvo za šolstvo je 15. maja poslalo pisni pisanek, da se v slovenskem strokovnem zavodu odpre oddelek za monterje in popravilavce radijskih in televizijskih sprejemnikov.

Javno zborovanje o psihiatriji

Rajonska konzulta za Staro mlinico je posvetila v zadnjem času veliko pozornost vprašanjem socialnega, zdravstvenega in psihiatričnega skrbitstva. V tem okviru poteka razprava o potrebi ustanovitve zavane sekcije psihiatrične bolnišnice v tem mestnem predelu. Za stvarnejšo pogleditev vseh teh vprašanjov je konzulta dala pobudo za javno zborovanje, ki bo jutri, ob 18.30, na sedežu konzulte v Ul. Foscolo 7. Poleg krajevnega prebivalstva so na zborovanje vabljeni javni upravitelji ter izvedenci zainteresiranih sektorjev.

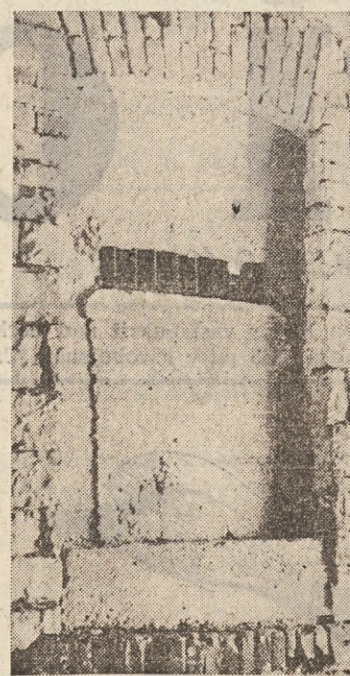
● Jutri ob 20. uri se bo na sedežu v Ul. Ronchetto 77 sestala rajonska konzulta za škeđen in Carlo. Seji bo prisostvovali občinski odborniki za urbanistiko De Luca, ki bo orisal novo varianto k splošnem regulacijskemu načrtu. Ob 20.30 se bo v Ul. Colautti 6 sestala rajonska konzulta za Novo mesto.

Danes, NEDELJA, 25. maja NASKO Sonce vzhaja ob 4.24 in zahane ob 19.39. — Dolžina dneva 15.15. — Luna vzhaja ob 20.06 in zahane ob 4.26. Jutri, PONEDELJEK, 26. maja FILIP

VREME včeraj: Najvišja temperatura 18,7 stopinj, najnižja 14,2, ob 19. uri 17,0 stopinj, zračni tlak 1008,9 mb stanovitven, veter 16 severovzhodnik s sunki 40 km na uro, vlaga 65-odstotna, dežja je padlo 7,6 mm nebo 7/10 pooblačeno, morje rahlo razgibano, temperatura morja 19,3 stopinje.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE Dne 24. maja 1975 se je v Trstu rodilo 11 otrok, umrlo pa je 7 oseb. UMRLO SO: 82-letna Pierina Lanza, vd. Drlihi, 85-letni Antonio Pribež, 72-letni Luigi Grudina, 70-letni Attilio Tiepolo, 77-letna Ida Tomasi in dr. Dragichio, 63-letna Aspasia Capitanio por Marzi, 71-letni Romano Paolotti.

OKLIC: žerjavur Giulio Gardoz in trg. pomočnica Tiziana Tondato, šofer Avellino Tomizza in stenografica Silva Berlak, delavce Marzio Cosmo in trg. pomočnica Mirjana Zuzek, univ. docent prof. dr. Giuliano Brindolin in učiteljica Antonella Gordini, elektrovarilec Vito Grattaglin in gospodinja Sonia Galletti, uradnik Igor Tusa in univ. študentka Alenka Rebuta, kapitan dolge plovbe Aldo Danek in gospodinja Anniki Kaisu Raudaskoski, dekorator Guido Menardi in profesorica dr. Cristina Biasutti, delavce Umberto Angelo Dainese in manekenka Gemma Gregorovich, Angelo

Stalno slovensko gledališče — TRST
KRSTNA UPORIZITEV
V počastitev 30-LETNICE OSVOBODITVE

RIŽARNA

(dokumentarna drama)

Dokumentarno gradivo: ALBIN BUBNIC
Besedilo: FILIBERT BENEDETIĆ
Režija: MIROSLAV KOŠUTA
JOŽE BABIĆ
MARIO URŠIĆ
KLAVDIJ PALČIĆ
ALEKSANDER VODOPIVEC
Kostumi: MARIJA VIDAŮ

Nastopa ves ansambel Stalnega slovenskega gledališča, pomnožen z gosti in sodelavci Slovenskega amaterskega gledališča iz Trsta. Sodeluje tudi moški pevski zbor »Tabora« v Opčin pod vodstvom dirigenta Svetka Grgića.

Svečana premiera bo jutri, 26. maja 1975, ob 20.30 v KULTURNEM DOMU

ABONMA RED A — premierski

V vidnih vlogah nastopajo:

ON — Jožko Lukeš, STAREC — Stane Raztresen, OLGA — Zlata Rodoškova, ANTON — Alojz Milič, MILENA — Miranda Caharija, ANA — Lidija Kozlovčeva, SCHULTZ — Aleksij Pregarc, KMET — Danilo Turk, CIPA — Bogdana Bratuževa, NINA — Leli Nakrstova, SAMUEL — Rado Nakrst, NININA HCERKA — Jasna Rodošek, FUMARELA — Stojan Colja, SODNIK — Silvij Kobal, MLADINEC — Ivan Verč, MATI — Mira Sardočeva, HCERKA — Milica Kravos, OFICIR, OBTOŽENEC Anton Petje, MAFALDA — Dragica Kokot - Solarijeva, ELENA — Katja Levstikova, ČAVALIERE — Stane Štarsičič, AVVOCATO — Livij Bogatec, NEMSKI SODNIK — Adrijan Rustja, PAOLA — Ksenija Dobrila. Nastopajo še: Ferdo Kokošar, Enij Reinhart, Demetrij Čej, Anton Kalc, Josip Suštersič, Ludvik Zajec, Diego Kolarič, Paul Redfen, Silvano Semočič, Marko Klanjšček in Valerio Kozina.

Ponovitve: v sredo 28. t.m., ob 20.30 ABONMA RED D — mladinski v sredo v četrtek, 29. t.m., ob 16.00 » F — okoliški, G in H v petek, 30. t.m., ob 20.30 » E — mladinski v četrtek v soboto, 31. t.m., ob 20.30 » B — prva sobota po premieri v nedeljo, 1. jun., ob 16.00 » C — prva nedelja po premieri

Cenjene abonente, ki iz kakršnegakoli razloga ne bi mogli prisostivovati premieri, prosimo, da nam — zaradi velikega povpraševanja po vstopnicah — to pravočasno sporočijo.

NA SKORAJŠNJEM 27. VELESEJMU

Močna udeležba gospodarskih organizacij iz sosedne SFRJ

Jugoslovanski dan bo 18. junija
Spremembe v gastronomskem parku

Na sejmišču pri Montebelu se vneto pripravljajo na skorajšnji 27. mednarodni velesej, ki bo na sporedu od 17. do 29. junija. Najbolj živahno je v gastronomskem parku, kjer so podrlj vse stare stojnice in na mestu njih gradijo nove kovinske objekte, v katerih bodo letos nameščene turistične agencije in razstave s področja turizma, gostinstva in »prostega časa«. Kramarjev na letošnjem sejmu ne bo, kakor ne bo pevec in godalni ansamblov. Gastronomski park bo občno skrčen v primeri s prejšnjimi leti. Prav tako ne bodo namestili razstav na trgu pred glavnim vhodom na sejmišče (letos bo tam parkirale za osebnima vozila) končno naj omenimo, da na letošnjem sejmu ne bo običajnih dobitkov (avtomobila in manjših nagrad) kakor v prejšnjih letih.

Kar zadeva sodelovanje tujih držav, naj omenimo, da bo letos razstavljena na sejmu proizvodnja 27 tujih dežel, uradno pa bodo sodelovale Avstrija, Jugoslavija, Sovjetska zveza, Kolumbija, Gana, Uganda, Brazilija in države članice EAMA.

Kolektivno razstavo jugoslovanskih podjetij bo letos organizirala Gospodarska zbornica SR Hrvatske. Iz sosedne republike se je letos prijavilo večje število proizvajalcev prehranbene blaga (Slovenija sadje, Voče, Agraria, Emona, Kras, Droga, Jadran, Medex, itd.); močna bo tudi udeležba industrijskih podjetij, poseben poudarek pa bo na turizmu in gostinstvu. Posebej naj omenimo razstavo pohištva, pri kateri bosta sodelovali podjetji Slovenija in Exportdrtvo (ta razstava bo letos v I. nadstropju v Palaci narodov).

Razna obvestila

SPD »Tabora« Općine - dramska skupina, priredi v sredo, 28. maja, ob 20.30 in v četrtek, 29. maja, ob 17. uri v Prosvetnem domu na Općini: Ivan Cankar »Pohušanje v dolini šentflorjanski«. Vabljeni!

Včeraj sta se poročila MARKO KOBAL in RADA SUBAN
Mnogo sreče jima želi SPD Igo Gruden

ACEGAT

iz Trsta namerava sprejeti v službo

— ENEGA TEHNIKA ALI ENO TEHNIČARKO ZA PERFORIRANJE V RAČUNSKEM CENTRU starost od 18. do 25. leta na dan objave tega oglasa

— ENEGA POMOŽNEGA OPERATERJA V RAČUNSKEM CENTRU starost od 18. do 30. leta na dan objave tega oglasa

Zainteresirane osebe lahko dobijo ustrezen razpis — kjer so razvidni med drugim ustrezni zahtevani rekviziti — vsak delovni dan od 26. maja do 13. junija 1975 v času od 7.30 do 13.30 na personalnem oddelku podjetja v Ulici Bellini 1/d II. nadstropje soba št. 48, kjer bodo zainteresirane osebe dobile tudi vsako morebitno informacijo. Rok za predložitev prošnji zapade nepreklicno dne 13. junija 1975.

GENERALNI RAVNATELJ

Trst, 25. maja 1975.

Včeraj - danes

Germano in učiteljica Teresa Antonia Bello, delavce Calogero Batic in gospodinja Maria Nicola della Grazia, podčastnik finančne straže Antonio Occhiocchio in gospodinja Incoronata Dell'Aquila, delavce Carnigoi, tehnik Rado Samez in otroška vrtničarka Patrizia Bazzara, delavce Loreto Francesco Maggiora in bolničarka Marina Furlanich, točaj Giorgio Antoni in frizerka Gabriella Fontanot, uradnik Sebastiano Tuillier in univ. študentka Luisa Luciano, uradnik Roberto Guglielmo Maggiorino in univ. študentka Patrizia di Majo, delavce Claudio Sorian in delavka Loredana Gabriella, finančni stražnik Giuseppe Lasalandra in Maria Antonia Manfredi,

uradnik Fulvio Geretto in uradnica Luciana Maieron, dr. Roberto Albin in profesorica dr. Marina Fadalti, uradnik dr. Loris Pascolat in uradnica Luciana Vivoda, uradnik Ermanno Mario Caligaris in uradnica Anna Lacovig, železničarka Andrea Teghini in gospodinja Silvana Vodica, mehanik Silvestro Pelizzari in pomorski strojnik Claudia Tropea, univ. študent Vladimir Kaspas in univ. študentka Ornella Visini, železničarka Sergio Apollonio in blaginjska Elisabetta Illich, delavce Diego Podzinkova in gospodinja Elisabetta Pincin, uradnik Giovanna De Lorenzo in uradnica Giovanna Paccorini in gospodinja Marianna Milinkovic, elektrorodnik Roberto Verch in računovodja Laila Viezzoli, zdravnik Salvatore Lombardo in univ. študentka Annamaria Frisone, eliofraf Bruno Tamaro in gospodinja Marisa Marcusa, pomorskič Sergio Kusturin in točajka Edda Paolotti, uradnik Josef Krabbe in grafičarka Maria Velenik, delavce Antonio Sema in uradnica Laura Besednjak, uradnik Roberto Segolin in učiteljica Patrizia Bari, litograf Roberto Rolli in delavka Gabriella Barbieri, delavce Luigi Stauri in uradnica Dorina Persico, podčastnik J. V. Vanni Franco Marinick in gospodinja Teresa Palma, uradnik Paolo Grahonja in delavka Luciana Di Clemente, mehanik Bruno Franco in trg. pomočnica Franca Delrio,

pomorskič Franco Orlich in trg. pomočnica Patrizia Galli, uradnik Roberto Nonis in delavka Dina Cardea, delavce Francesco Peretti in delavka Giovannina Mancuso, uradnik Ranieri Cociani in trg. pomočnica Annamaria Iannacchione.

LOTERIJA

BARI	88	53	51	68	4
CAGLIARI	21	32	41	54	53
FIRENCE	26	63	68	41	1
GENOVA	16	46	38	11	88
MILAN	89	38	48	57	45
NEAPELJ	76	37	67	30	25
PALERMO	65	28	12	57	60
RIM	70	71	10	16	74
TURIN	10	68	25	15	42
BENETKE	2	82	11	38	9

2 1 1 1 2 2 2 1 1 X 2
KVOTE: 12 točk - 10.645.000; 11 točk - 273.400; 10 točk - 26.600 lir.

DNEVNA SLUŽBA LEKARN (od 13. do 16. ure)

All'Esculapio, Ul. Roma 15; Al Cammello (INAM), Drevored 20, septembra 4; Alla Maddalena, Istrska ulica 35.

NOCNA SLUŽBA LEKARN (od 19.30 do 8.30)

Pizzul - Cignola, Korzo Italia 14; Prendini, Ul. T. Vecellio 24; Serravallo, Ul. Cavana 1.

LEKARNE V OKOLICI

Boljunc: tel. 228-124; Bazovica: tel. 226-165; Općine: tel. 211-001; Prosek: tel. 225-141; Božje polje: Zgonik: tel. 225-596; Nabrežina: tel. 200-121; Sesljan: tel. 209-197; Zavrje: tel. 213-137; Milje: tel. 271-124.

31. MAJA

1. JUNIJA

2. JUNIJA

5. praznik vina

V BORŠTU

Gledališča

SAG SLOVENSKO amatersko gledališče iz Trsta gostuje s predstavo Bertolta Brechta »Izjema in pravilo« na mednarodnem gledališkem festivalu »Dnevi mladega gledališča« v Zagrebu DANES, 25. maja, ob 19. uri.

MLADINSKI KROŽEK TRST

Ulica Gimnastica št. 72

in ZDRUŽENJE SLOVENSKEH MEDICINEV V TRSTU

prireja zaradi aktualnosti teme

OKROGLO MIZO O SPLAVU

V sredo, 28. maja, ob 20. uri.

OSNOVNE ŠOLE DOLINSKEGA DIDAKTIČNEGA OKROZJA

priredijo v okviru proslav ob tridesetletnici osvoboditve

V SREDO, 28. MAJA, OB 20. URI

SKUPNO AKADEMIJO

v občinski telovadnici v Dolini

Šolske vesti

DANES, 25. maja, bo v osnovni šoli v Sesljanu razstava ročnih del in risb in sicer od 9. do 12. in od 16. do 19. ure.

V ČETRTEK, 29. maja bo v osnovni šoli na Proseku šolska razstava ročnih del in risb, ki bo odprta od 9. do 12. ure in od 16. do 20. ure. V soboto, 31. maja, pa bo šolska prireditve ob 19. uri na šolskem dvorišču.

Vabilo dolinskega protifašističnega odbora

Enotni protifašistični odbor občine Dolina vabi v četrtek, 29. maja, dopoldan na prostovoljno delovno akcijo pri novem občinskem spomeniku padlim za svobodo. Zaradi deževnega vremena so zaostala opeševalna dela in saditev zelenja okrog spomenika. Ker mora biti vse lepo urejeno za svečano odprtje, vabimo k številni udeležbi pri četrtkovem udarnem delu.

SEJA SINDIKATA SLOVENSKE ŠOLE

Tajništvo Sindikata slovenske šole sporoča, da bo v sredo, 28. t.m. ob 18. uri prva seja po obćnem zboru vseh treh odborov. Na dnevnem redu bodo: 1. sklepi obćnega zbora, 2. razdelitev posameznih funkcij, 3. bodoe delo, 4. razno. Tajništvo priporoča odbornikom naj se seje gotovo in točno udeležijo.

POTOVALNI URAD »AURORA«

priredi od 29. maja do 2. junija izlet z avtobusom in ladjo v

Rimini, San Marino, Makarsko, Split, Šibenik in Zadar.

Cena 66.000 lir na osebo. Vpisovanje pri »AURORA« v Ul. Ciccone 4, tel. 60-261.

DRUGE VESTI NA OSMI STRANI

Naznanjamo žalostno vest, da nas je zapustil naš dragi brat

FRANC MARTELANC

Pogreb našega nepozabnega pokojnika bo jutri, 26. maja, ob 11. uri iz kapele barkovljanskega pokopališča.

Žalujoci sestrj Alhina in Gizela z možem Alojzjem, nečaki ter drugo sorodstvo.

Trst, 25. maja 1975
(Pogrebno podjetje, Ul. Zonta 3, tel. 38006)

ZAHVALA

Globoko ganjeni ob tolikih izrazih sočustvovanja ob smrti našega dragega

JUSTA TERČONA

se srčno zahvaljujemo darovalcem cvetja in prispevkov v dobre namene, dohovnikom, Antku Terčonu in dr. Dragu Štoki za govor na pokopališču, zboru »Fante izpod Grmade« ter vsem, ki so na kakršenkoli način potestili njegov spomin.

Družina TERČON

Slivno, 25. maja 1975

V ORGANIZACIJI LICEJA «F. PREŠEREN»

Mrzlične priprave na srečanje dijakov s tostran in onstran meje

Srečanje bo v soboto, 31. maja. Sestavljeni komisijsi za pregled literarnih in risarskih izdelkov

Na znanstvenem liceju «F. Prešeren» se sprotijo priprave na III. dijaško območno srečanje Primorske, katerega se bo udeležilo okrog 700 dijakov iz Kopra, Pirana, Postojne, Idrije, Tolmina, Ajdovščine, Nove Gorice, Trsta in Gorice. Kakor smo na tem mestu že zabeležili, je program srečanja, ki bo v soboto, 31. maja, zelo razgiban: zgodaj zjutraj bodo odposlani slovenski dijaki iz Trsta pričakali goste iz sosedne republike na mejnih prehodih, nakar bo skupen shod pri spomeniku štirim bazoviškim žrtvam.

Dijaki se bodo dopoldne pomerili v raznih športnih disciplinah, v slikarskem tekmovanju ex-tempore, medtem pa bo posebna komisija pregledala in ocenila prispevke v okviru literarnega natečaja. Popoldne bo na vrsti skupna obravnava dijaških problemov tostran in onstran meje, srečanje pa se bo zaključilo s kulturnim sporedom v Kulturnem domu, kjer bodo pozdravni in uradni govori, nagajevanje najboljših športnikov, risarjev in piscev, člani Stalnega Slovenskega gledališča pa bodo za zaključek uprizorili odloček iz «Rizarne».

Tudi letošnje tretje srečanje dijakov iz naših in sosednih krajev ima namen — kakor že prvo srečanje leta 1973 v Tolminu in drugo lani v Postojni — poudariti enotnost dijakov na Primorskem ne glede na mejo, hkrati s tem pa se uvršča v niz proslav, s katerimi naše množice praznujejo trideseto obletnico osvoboditve izpod nacifašističnega jarma.

Na našem liceju, ki organizira letošnje srečanje, je te dni — kljub skrbem, ki jih prinaša skorajšnji zaključek šolskega leta — čedalje bolj živahno: po pouku je treba pripravljati pozdravne transparente, posebne majice za športna tekmovanja, organizirati enodneвно bivanje več sto ljudi v našem mestu, poskrbeti vse potrebno za posvetovanje in kulturni program ter sproti reševati manjše in večje težave, ki so povežane z logističnim ureditvijo takega srečanja. Izpeljava programa je vezana tudi na nemajhne stroške, v zvezi s tem pa je naša javnost že izkazala solidarnost z dijaki z denarnimi prispevki, ki se stekajo v «sklad za primorsko srečanje». Med tem časom so na liceju sestavili komisiji za ocenjevanje literarnih in risarskih izdelkov v okviru tekmovanja ex-tempore. Prvo komisijo sestavljajo A. Režula, B. Pahor, J. Tavcar, P. Merku, dijakinja L. Rupel, Bratuz, M. Košuta, Benečič in J. Peterlin, drugo pa A. Černigoj, K. Palčić, H. Jussa, F. Fornazarič, D. Švara in K. Krevatin.

PRISPEVKI ZA III. SREČANJE OBMOJNOSTI SLOVENSKE DIJAKOV:

Erika Brišček 2.000, Mirjam Levstik 2.000, Vera Crevatin 2.000, F. in E. Fornazarič 20.000, Marija Milčič 1.500, Marina Milčič 2.000, Walter Starac 5.000, Milko Malalan 5.000, Wilma Kjuder 10.000, Evaldo Crevatin 5.000, Tanja Jakomin 5.000, Rossa na Petaros 1.000, Marko Rimondino 10.000, Milan Bufon 1.000, David Crebel 1.000, Katja Kalc 5.000, Smrdelj - Tavcar 3.000, Kraus - Race - Jazbec - Pečenko 30.000, Sternad 5.000, N.N. 15.000, N.N. 500, Sander

● Šentjakobska rajonska konzulta sklicuje za prihodnji teden tri javna zborovanja na temo «Varianta k splošnemu regulacijskemu načrtu in javno-koristne službe». Zborovanja bodo v ponedeljek ob 19.30 na sedežu ACLI, Trg Sv. Jakoba 15; v sredo ob 19.30 na sedežu ENAIP, Istrska ulica 57, in v petek ob 20. uri v Salezijanskem oratoriju, Istrska ulica 53, kateremu bo prisostvoval odbornik za urbanistiko s tehniko.

ZVEZA SOCIALISTIČNE MLADINE — KOMEN

vabi na

VEČER LJUDSKIH PLESOV IN PESMI

ki bo v komenski kinodvorani danes, 25. maja, ob 17. uri.

Nastopajo

— Tržaška folklorna skupina «STU LEDI»

— Mladinski pevski zbor «RDEČA ZVEZDA»

— Iz Saleža

— TAMBURAŠKI ANSAMBL iz Boljuna

Vabljeni!

V Škedinju in Trebčah festivala tiska KPI

Danes, 25. maja, se na košarkarskem igrišču v Škedinju nadaljuje I. rajonski festival komunističnega tiska. Po nastopu rimanjске godbe na pihala, bosta govorila kandidatka KPI v pokrajinski svet Ester Pacor in tajnik krajevne krožka ZKMI Renato Furlan. Na festivalnem prostoru bodo fotografske razstave o antifašizmu, člaskem odprniškem gibanju in o krajevnih pro-

TRST - UL. BOCCACCIO 3

POŽAR ARTEMIO

Telefon 414161

TOVORNI PREVOZI

v vse kraje, tudi v tinozemstvo

BANKA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

D. D.

GLAVNICA LIR 600.000.000

VPLAČANIH LIR 300.000.000

TRST - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

Telefon št. 61446

Brzjavni naslov: BANKRED

Telex: 46264

Tenze 2.000, Suzana Pertot 1.000, Marija Loze 2.000, dr. Milan Starc 5.000, Davorin Krizmančič 5.000, iztok Smoljak 3.000, Aleksandra Pertot 10.000, N.N. 3.000, Boris Valentič 2.000, N.N. 5.000, N.N. 5.000, Savino Vatovani 2.000, Aldo Menon 1.000, N.N. 3.000, Ana Kosor 5.000, Cvetko Stefančič 6.000, Restavracija «Daneu» — Opčine 10.000, David Malalan 2.000, Tanja Smotlak 1.000, Ema Tomažič 10.000, Emil Colja 5.000, Lekarna Godina 1.000, Marta Verginella 2.000, Egon Malalan 5.000, Marija Kostnapfel 1.000, Sonja Vegliach 5.000, Pavel Cerkvenič 4.000, Gantar 10.000, Petra 20 tisoč, Avtosport 10.000, Justo Race (namesto cvetja na grob Viktorije

● Na sedežu KPI v Ul. Capitolina 3 bo jutri ob 19. uri, sestanek komisije za ženska vprašanja ter kandidat za bližnje volitve. Uvodno poročilo bo imela Bruna Braida.

ŠOLARJI IZ DOLA PRI HRASTNIKU NA KATINARI

PRIJETEN DAN V DRUŽBI PRIJATELJEV IZ DOMOVINE

Pestra prirediteljev z nastopom domačinov in gostov

Na katinarski šoli smo imeli v petek posebno svečanost. V gosteh smo imeli skupino učencev in učiteljev osnovne šole «Borisa Pusta» iz Dola pri Hrastniku. Bil je to edinstven dogodek, ki ga zlahka ne bomo pozabili. V prisrčnem prijateljskem vzdušju smo se končno osebo seznanili s šolarji, s katerimi se naši učenci že več časa dopisujejo. Vsi smo težko pričakovali ta dan. No, končno je le napočil. Dopoldne je pripeljal avtobus z učitelji in učenci. Krajskemu predstavljaju in seznanjanju je sledila lepa pestra prireditev. Izkazali so se vsi, pevc, recitatorji, plesalci, telovadci in godci, gostje in domačini. Izmicali smo si darila, kot je pač navada ob takšnih priložnostih. Sledilo je skupno kosilo, ki so ga pripravile mame naših učencev. Priznati moramo, da so se odlično izkazale in to v vseh ozi-rih. Po kosilu smo se vsi skupaj peljali v mesto, da smo gostom iz Dola pokazali majhen delček Trsta. Mnogi med njimi so prvič videli morje, čolne, ladje in upamo, da jih pogled na umazane in razburkane Jadran ni razočaral. Žal pa lepe urice hitro minejo, škoda, da so se morali naši prijatelji odpeljati. Radi bi jih imeli še v naši sredi. Prijetno, zelo prijetno smo se počutili med njimi in upamo, da se še tudi njim tako godilo. Še zadnji pozdrav, zahvale, obljuba, da se bomo še srečali, da se bodo še vrnili, vabilo naj jih v prihodnjem šolskem letu obiščemo in odšli so. Ostal pa nam je spomin na prijetno preživetje dan v družbi prijateljev iz matične domovine, spomin, ki ga bomo dolgo, dolgo hranili v srcu in pričakovanje dneva ponovnega srečanja.

M.

OBČNI ZBOR

DRUŠTVENE GOSTILNE NA OPČINAH

bo jutri, v ponedeljek, 26. maja, 1975, ob 20.30 v društvenih prostorih, Proseška 39.

NENADNA SMRT PRISTNE OPENKE VIKTORIJE RAVBAR-BEKARJEVE

Preteklo soboto, 17. t.m., so na Opčinah položili k zadnjemu počitku Viktorijo Ravbar po domače Bekarjevo. Na zadnji poti jo je spremljalo veliko ljudi. In kako bi moglo biti drugače, ko pa je bila pokojnica ne le dobro znana, pač pa tudi zelo cenjena domačinka. Vrh tega je bila nad pol stoletja gostilničarka. Res je, da se je zadnjih par let nekoliko umaknila, ker ji zdravje ni dopuščalo, da bi še nadalje kraljevala v kuhinji gostišča, toda njena navzočnost se je vendarle še vedno čutila.

Pokojnica je bila prava Openka, kajti rodila se je na Opčinah in

se tudi omožila s domačinom. Iz družine Sosičevih je prešla v družino Ravbarjevih. Čeprav se je bila v mladih letih izučila šiviljske obrti, se je kaj kmalu lotila gostinstva. Najprej je vodila gostilno pri Fabčiču, nato je prevzela združeno gostilno, zadnjih dvajset let pa smo jo lahko videli v domačem gostišču «Veto», ki ga je vodil njen mlajši sin Silvester, ki ga je lani decembra še tako mladega pobrala smrt. Ta izguba je verjetno pospešila njeno smrt.

Ko je pokojnica pred sedmimi leti slavila svoj 80. rojstni dan, ni bilo to njen praznik, pač pa je njen visoki življenjski jubilej slavil velik del Opčin. To je povsem razumljivo, kajti Viktorija Bekarjeva je veliko delovala v prosvetni dejavnosti. Pozneje je vso svojo skrb in verno posredovala svojim otrokom, dvema sinovima in štirim hčerami, ki jih je vzgojila v zavedne Slovence. Bila je naš zvesti naročnik in čitatelj vse do zadnjih dni. Naj bo Viktoriji Bekarjevi lahka domača zemlja, njenim dragim naše globoko in iskreno sožalje.

Darovi in prispevki

Za spomenik padlim v Repniju darujeta Danilo Ukmar, Devinščina 5.000 lir in N.N. 36.500.

Družini Ban in Moro darujeta ob 30. obletnici smrti Alojzija Bana 10.000 lir za Kulturni dom Prosek-Kontovel, Silvan in Angel Škerk darujeta v isti namen 5.000 lir za Dijaško matiko.

V počastitev spomina ob 31. obletnici smrti nepozabnih bratov Justa in Alberta daruje sestra Lojzka Čižak 4.000 lir za Kulturni dom Prosek-Kontovel in 4.000 lir za spomenik padlim na Kontovelu.

Lucijan Štoka - Prosek 189, daruje 5.000 lir za športno društvo Kontovel.

Ob prvi obletnici smrti Francja Gombača darujeta Metka in Boris 10.000 lir za sklad komunističnega tiska.

V počastitev prve obletnice smrti Franca Gombača daruje ta žena Marija in sin Ervin 20.000 lir za spomenik padlim NOB v Brisčkah. V spomin očeta Franca Gombača daruje Lina 5.000 lir za spomenik padlim v Brisčkah.

Namesto cvetja na grob pok. Viktorije Ravbar darujeta Pepka in Mario Dolenc 5.000 lir za športno društvo Polet in 5.000 lir za prosvetno društvo Tabor.

Za športno društvo Zarja so darovali: Svetko in Valerija Grčič 10.000 lir, Karlo Krizmančič 10.000 lir, Emilija Krizmančič 5.000 lir in

Urniki trgovin za prihodnji teden

Zveza tržaških trgovcev sporoča, da bodo trgovine prihodnji teden zaradi praznika v četrtek, 29. maja (Telovo), poslovale po naslednjem urniku:

JUTRI, 26. maja — vse trgovine bodo lahko odprte tako dopoldne kakor tudi popoldne.

SREDA, 28. maja — vse trgovine bodo odprte dopoldne in popoldne. Trgovine s sadjem in povrtnino bodo lahko odprte tudi popoldne; pekarnarje bodo poslovale od 7.40 do 13. in od 17. do 18. ure; mesnice pa bodo odprte od 7.30 do 13. in od 16.30 do 19. ure.

ČETRTEK, 29. maja (Telovo) — vse trgovine bodo zaprte, razen pekarn, ki bodo poslovale od 7.40 do 12. ure.

SOBOTA, 31. maja — vse trgovine bodo lahko poslovale dopoldne in popoldne.

vesela družba na pikniku 34.500 lir.

V počastitev spomina Franca Bižjaka darujeta sestra Marija in Justa 5.000 lir za prosvetno društvo S. Skamperle in 5.000 lir za Dijaško matiko.

S. Gruđen daruje 50.000 lir za slovenski Dijaški dom v Trstu.

Ob 21. obletnici smrti brata Zeljka Milkovića se ga spominja sestra Stana in daruje 100 Din za šolo K.D. Kajuh v Gropadi.

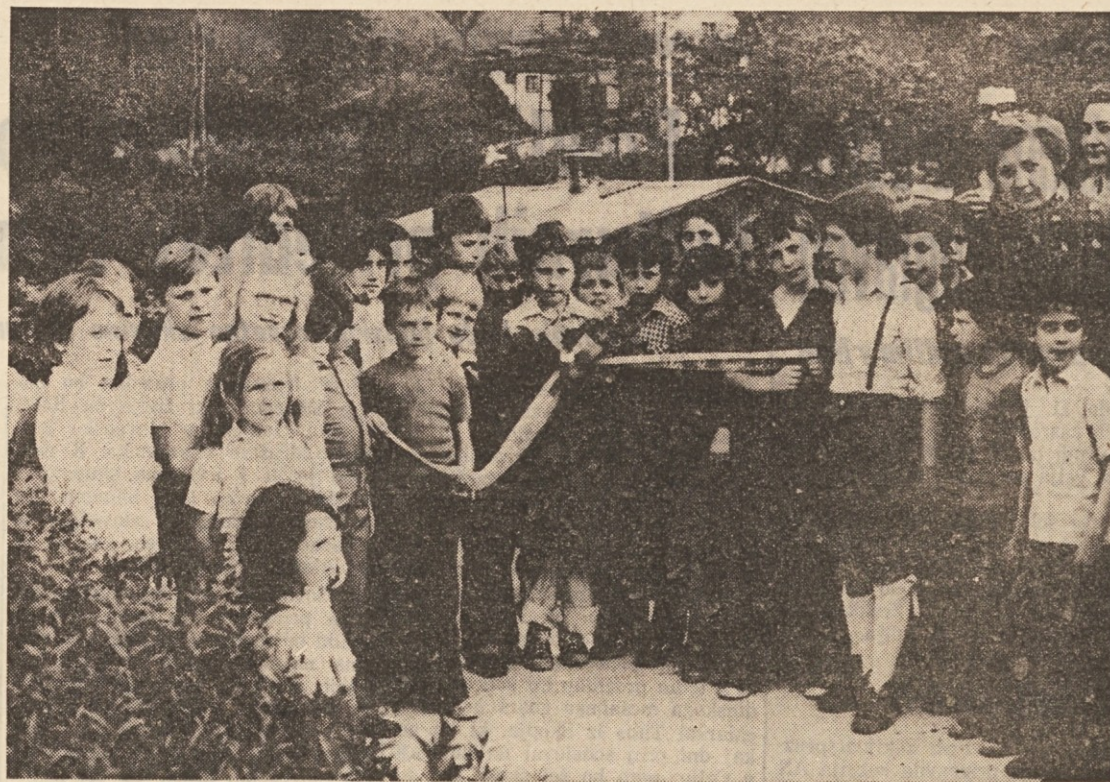
Podporni član Milan Skabar daruje 10.000 lir za TPPZ.

V počastitev spomina Viktorije Ravbar daruje Zmaga Malalan 5.000 lir za PD Tabor.

V počastitev spomina Pina Antonija darujeta žena Lotka in družina Draga Ukmarja 50.000 lir za Kulturni dom Prosek-Kontovel.

V spomin Pina Antonija darujejo soletniki 1909 Mirko Lukša 5.000 lir, Franc Bezin 5.000 lir, Guerrino Husu 5.000 lir, Anton Milčič 5.000 lir, Milko Čibic 5.000 lir, Karlo Milčič 5.000 lir, Justo Segina 5.000 lir in Jožef Trobec 5.000 lir za vzdrževanje spomenika padlim v NOB na Proseku.

V počastitev spomina Pina Antonija darujejo Alojz Kapun 5.000 lir, Dragica in Mario Ukmar 5.000 lir, Marija in Milko Lukša 5.000 lir, Pepka Guštin 2.000 lir in Ivana Majovski 2.000 lir za Kulturni dom Prosek-Kontovel.

Rojanski otroci pred spomenikom v Cerknem.

PREJŠNJO NEDELJO V IDRIJO IN CERKNO

USPEL IZLET ZDRUŽENJA STARŠEV ROJANSKE ŠOLE

Ogledali so si tudi bolnišnico Franjo Venec na grobnico padlih partizanov

Kot je postala navada, je tudi letos Zdrženje staršev rojanske osnovne šole organiziralo izlet, in sicer v Idrijo, Cerkno in partizansko bolnišnico Franjo. Izlet je nad vse uspel. Ze pred 8.30 sta izpred rojanske cerkve odpravila nabito poln avtobus staršev in otrok. Ob nevesnem razpoloženju nas je pot vodila mimo Postojne, Kalc in Godovca v Idrijo, kjer je bil prvi cilj izleta. Obiskali smo zanimiv muzej v mestnem gradu, kjer nam je ravnatelj muzeja povedal cel kup zanimivih stvari o rudniku živega srebra. Ker je bila ta ruda, posebno v prejšnjih časih velike važnosti in zelo draga, je rudniku in mestu prinašala neposredne velike dohode, tako da so lahko rudnik opremlili z naj-sodobnejšimi napravami, ki so bile kar pionirske. Tako smo tu slišali o velikanski črpalni za vodo, ki je le to dvigala iz rudniških globin s pomočjo naprave, podobne mlinškemu kolesu, ki so ga pogajale zaježene površinske vode. Kolaj se merilo v premeru več kot 10 metrov in je delovalo vse do 1926. leta. Niti poznejše črpalke na parni pogon ga niso mogle izpodrinuti.

Ogledali smo si tudi stalno razstavo idrijskih čipk in mlada dekleta so nam pokazala kako se vedno pridno klekajo. Nato smo se podali še na eno izmed specialitet: na žil-

kofo. Idričani so nas res lepo pogostili.

Pot nas je nato vodila preko Cerknega in nepreglednih cerkljanskih gozdov do bolnišnice Franje. Tesnobno zajame človeka, ko pomisli pod kakšnimi pogoji je tu potekalo življenje in delo v tej soteski, v neposredni sovražnikovi bližini in kako so si znali kljub vsemu organizirati vse najnujnejše, do električnega generatorja, ki je dovajal tok bolnišni-karnim napravam. Saj so tu imeli celo rentgensko napravo. Kar neverjetno se zdi, da je umrlo niti deset odstotkov ranjenecv, kar nam more še povečati spoštovanje do tistih, ki so tu delali. Morali so biti trdni ljudje, ki so verovali v zmago.

Nazaj gredo smo se ustavili v Cerknem, kjer so otroci položili venec na grobnico junakov, ki so padli v bojih na Cerkljanskem. Otroci so zapeli in bilo je ganljivo. Saj so tu pokopani znanci in stari oče učenca rojanske šole.

Sonce se je že nagibalo na primorsko stran in treba se je bilo vrniti. Zavili smo od Cerknega na soško stran in se vozili po prelepi dolini ob Soči, nato pa čez Gorico in Dol proti domu. V avtobusu so donele pesmi in starši niso hoteli zaostajati za otroci, dokler niso bila prav vsa grla suha.

Videli smo celo vrsto zanimivosti, iz-bira cilja je bila nad vse posrečena, prav zaradi posebnosti letošnjega leta, ko poteka 30.-letnica osvoboditve. Tako so se najmlajši soočili z resnico, kako težka je bila pot in kakšne žrtve so bile potrebne za do-sego tistega, kar imamo.

Mali oglasi

AUTOSALONE TRIESTE — CARLI VIRGILIO — 126 73, 127 74, 128 70-74, 1500 C 66, 124 coupé 5 m 68, 850 coupé 70, A 112 74, Citroen 1000 75, Fulvia coupé 67, 125 68, Opel 1000 tam. 70 in drugih 20 avtomobilov vseh vrst na ogled v Ul. Giulio 10 in Ul. Cologna 7.

CITROEN — mehanična delavnica Cavalli, tudi drugih avtomobilov v Ul. Rittmayer 4/a.

VSA ZAVAROVANJA — neugodno — življenjsko — požar — avto in ostala vam nudi SVAB C. - AGENCIJA GENERALI Opčine, Ul. Salici 1, tel. 211-499.

RAZDIRANJE AVTOMOBILOV : prevzamemo stare avtomobile za razdiranje. Telefon: 812256.

MIGLIORE : dobava in polaganje moquette, plastike in parketov, struženje in lakiranje parketov ter razna popravila, ogled vzorcev v delavnici Opčine, Proseška 41. Cene zmerno. Telefon: 21 29 70 in 77 49 42.

OBRABLJENE zlate predmete vseh vrst odkupujemo po najugodnejši kotaciji. Za gram računamo do 3.000 lir, v odvisnosti od vrste. DARWIL, Trst Trg sv. Antona 4, prvo nadstropje.

IŠČEMO mlado družino za upravljanje restavracije in bifeja v kampingu na Krasu. Stanovanje vključeno. Pismene ponudbe na Oglasi-oddelek Primorskega dnevnika.

OSMICA

Silvester Berdon, Bicerenja 30, je odprl osmico in toči belo in črno domače vino.

KMEČKA IN OBRATNIŠKA POSOJILNICA V NABREŽINI

Tel. 200186

- sprejema hranilne vloge in
 - nudi posojila po ugodnih obrestnih merah
- NUDI VSE BANČNE USLUGE**

Iepotec Ford Taunus

kub. 1300 in 1600, od 1.894.000 lir pri

Nuova Concessionaria

Trst, ulica Caboto 24 (industrijska cone)

sveže pražena kava = prihranek

Sveže pražena kava pomeni

prihranek,

ker da več škodelic

okusne in dišeče kave.

CREMCAFFÈ praži kavo vsak dan

in jo sproti vsak dan dostavlja

CREMCAFFÈ Vam daje vedno vse najboljše

Cremcaffè **PRIMO ROVIS**

Največja izbira surove in pražene kave v Trstu po najugodnejših cenah

DEGUSTACIJA: TRG CARLO GOLDONI 10 • Telefoni 793.735 • 750.575

PAZARNA: UL. PIGAFETTA 6/1 • Tel. 820.747 • Industrijska cone

PUNTO FRANCO VECCHIO Skladišče 10 • Tel. 29.210

«AUTOAGENZIA CLAUDIO»

ULICA GEPPA 3 - TELEFON 62-640

ZASTOPNIK

ŠKODA

JAWA

mopedi NEGRINI

ZA TRST IN POKRAJINO

Modeli ŠKODA 74/75;
100 — 100 L — 110 L
110 R COUPE

■ TAKOJŠNJA DOBAVA

■ RAZSTAVA NAJNOVEJŠIH MODELOV

LA GABBIA - VIALE XX SETTEMBRE, 36 - TEL. 793910

LA GABBIA

ULICA SETTEFONTANE, 62 — TEL. 772731 — TRST

ZERIAL

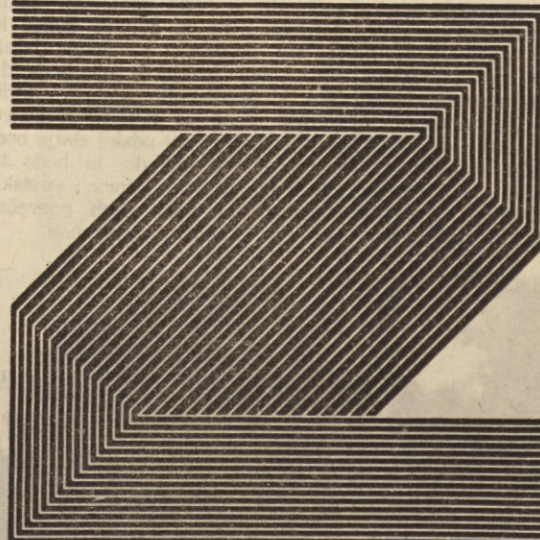
KORZO ITALIA — ULICA S. LAZZARO — TEL. 37838

ZERIAL

ULICA MADONNINA, 18 — TELEFON 794064

ZERIAL

SALVARANI — UL. S. FRANCESCO, 11 — TEL. 69220

ŽIVAHNO DELOVANJE PREBIVALCEV PODGORE

V Podgori so obnovili delo prosvetnega društva in ga poimenovali po domačinu Andreju Paglavcu

Občni zbor bo sredi oktobra - V torek likof na gradbišču spomenika padlim v NOB

V Podgori so ta teden beležili dva važna dogodka: likof na gradbišču spomenika padlim v NOB in ustanovitev slovenskega prosvetnega društva, ki so ga poimenovali po zaslužnem domačinu Andreju Paglavcu.

Likof na gradbišču spomenika so imeli v torek proti večeru. Na ta dogodek je prišlo precej domačinov, ki so se za spomin tudi fotografirali. Član gradbenega odbora Saverij Rožič je spregovoril nekaj priložnostnih besed, nato pa so dogodek priložnosti s kozočkom dobrega domačega podgorskega vinca.

Podgorci so pri gradnji spomenika pokazali izredno zavzetost. Načrt spomenika je bil dokončno odobren v aprilu letos, imeli so pogovore z županom, odbornikom za javna dela in občinskimi tehniki, nekaj dni pred 1. majem pa so domačini prijeli za delo, zabetonirali temelje spomenika. Ob prihodu mladinske štafete je bila ob spomeniku svečanost, med katero so zakopali v temelje spomenika spominsko pergameno.

Prvomajska svečanost dela ni ustavila. Danes je spomenik v glavnem dokončan in že sedaj, ko mu manjka še precej, je videti mogočen. Domačine in mimoidoče bo na vidnem mestu ob glavni ulici spominjal na desetino Podgorce, Slovencev in Italijanov, ki so darovali svoja življenja za svobodo med narodno-svobodilno borbo. Na gradbišču spomenika je sodelovalo doslej 50 domačinov, napravili so že 1.200 prostovoljnih delovnih ur. Z deli bodo nadaljevali z enakim elanom, nekateri pa skrbijo za zbiranje prostovoljnih prispevkov. Otvoritev svečanost bo 28. septembra letos. Sodelovalci bodo razne skupine, med temi Tržaški partizanski pevski zbor.

Drugi važni dogodek je bil v četrtek zvečer. Na dvorišču Dorčeta Sirksa se je zbralo nad trideset domačinov, da bi se pomnili o ustanovitvi, oziroma obnovitvi domačega prosvetnega društva. Za ustanovitev prosvetne postojanke v Podgori je dala pobudo Slovensko prosvetna zveza. Veliko število domačinov na četrtkovem sestanku dokazuje, da je stvar zrela in da so ljudje pripravljeni sodelovati v obnovljenem društvu.

Podpredsednik SPZ Saverij Rožič je najprej povedal, da je življenje v Podgori poživelo, odkar je bila ustanovljena sekcija vsedržavnega združenja bivših partizanzov, ki si je zadala nalogo zgraditi spomenik. Človeški potencial te velike zasnovane akcije ne smemo izgubiti in zato je prav, da bi v vasi pesi obstajalo prosvetno društvo, ki bi skrbelo, potem ko bo akcija za gradnjo spomenika zaključena, za ljudsko-prosvetno delovanje v vasi. Poudaril je važnost, da bi v društvu vključili starejše in mlajše ljudi in nakazal tudi možnosti vsestranskega delovanja. Društvo pa bi poimenovali po zaslužnem domačinu Andreju Paglavcu.

Na sestanku je bila prisotna tudi Paglavčeva vdova, Kamila Trdan. Lepo se je zahvalila za pobudo in zato, ker se domačini spominjajo njenega moza.

Tajnik SPZ Marko Waltritsch je nato prikazal širšo prosvetno problematiko na Goriškem. Omenil je težak položaj v Podgori, kjer je italijanski življenjski prihod zaradi industrializacije pridirati v vas, kakrat samostojno občino, že za časa avstrijske vladavine. S prosvetnim društvom lahko marsikaj ohranimo. Ni treba imeti pomislekov za napredno društvo, ko že obstaja v vasi sorodno katoliško prosvetno društvo. Prostor je dovolj tudi za dve društvi ki morata plemenito tekmujevali med seboj v delovanju in za ohranitev slovenstva v Podgori. V vasi imamo tudi mlade intelektualce, ki bodo znali pravilno sodelovati v ljudsko-prosvetnem delovanju. Poimenovanje

Včeraj sta se poročila ROZANA KOMJANC in DUŠAN DRUFOVKA oba iz Steverjana. Prosvetno društvo »Briski grič« čestita novoporočencema, ki sta oba aktivna društvena člana.

Na sestanku kandidatov liste Občinske enotnosti v Sovodnjah so izdelali načrt za prihodnjo mandatno dobo, ki so ga tako sestavili, da ga lahko tudi izvedejo. V programu so nekatere konstante, ki so značilne za odprto in napredno listo, kakršna je lista Občinske enotnosti, in ki se nanašajo na sodelovanje tako s sosednjimi občinami pri nas kakor tudi z občinami v matični domovini. Občina bo primerno občutljivost pokazala pri izvajanju regulacijskega načrta in bo težila za tem, da širjenje zazidalnega prostora ne bo spremenilo narodnega sestava občine. Pomembna je nadalje zahteva po nameščenju takšnih uslužbenec v javnih ustanovah, ki obvladajo slovenski jezik.

Nadaljnja demokratizacija občine je zagotovljena z ustanavljanjem vaških konzult ter medobčinskega konzorcija za osebne prevoze vsehših prevoze šolarjev. Zelo pomemben poudarek daje Občinska enotnost javnim delom. Tako nameravajo asfaltirati še preostale makadamske ceste, okrepiti vodovod in ugotoviti kakovost vode, zgraditi stanovanj-

Domačini so se slikali pred gradbiščem spomenika padlim v NOB iz Podgore.

društva po Andreju Paglavcu je pravilno, je dejal Waltritsch, kajti naše zasluženje moramo povsod čislati in jih obujati iz nepotrebnih pozabe. Andrej Paglavec je moral iz službe v pokrajinski upravi za časa fašizma, po vojni je bil občinski svetovalec in so mu na prvi seji demokratičnega občinskega sveta leta 1948 prepovedali govoriti slovensko in nanj tudi pljuvali. Bil je vsestranski politični in prosvetni delavec.

V debato so posegli številni domačini, ki so dali tudi nekaj koristnih predlogov za delovanje novoustanovljenega društva. V mesecih, ki nas ločijo od odkritja spomenika ne bodo sicer razvili velike dejavnosti. Sodelovali bodo na poletnem prazniku, ki se začne ta teden pri Madonini. Ustanovili bodo pevski zbor, ki bo vadiel za nastop ob otvoritvi spomenika. V tednih pred odkritjem spomenika bodo priredili nekaj predavanj o osvobodilnem gibanju. Skušali bodo najti tudi ustrezni prostor, ki naj bi služil za sedež društva.

Do občnega zbora, ki bo sredi oktobra, bo delovanje novoustanovljenega društva vodil enajstčlanski odbor, v katerem so Vanko Delpin, Rihard Bizjak, Peter Petjejan, Stanko Kuštrin, Vanda Okroglić, Ljilj Rožič, Mavricij Maligoi, Artur Bresan, Helena Klancić, Danja Bregant in Silvan Terpin.

Na Vrhu srečanje planincev treh obmejnih dežel

«Na Largi» na Vrhu bo 8. junija ob 11. uri srečanje članov Slovenskega planinskega društva Gorica s planinci iz Slovenije, Koroške in iz Furlanije - Julijske krajine. Na srečanje so vabljivi člani in prijatelji SPD ter vsi ljubitelji gora.

Letos se bo pouk zaključil 11. junija

Zaradi upravnih volitev, ki bodo 15. in 16. junija, se bo pouk na šolah vseh stopenj zaključil 11. junija. V okrožnici šolskega ministrstva je nadalje rečeno, da bodo po volitvah le zrelostni izpiti in sicer na osnovnih, srednjih in višnjih šolah.

Osnovne šole: pouk se zaključil v

NA SESTANKU KANDIDATOV

OBČINSKA ENOTNOST V SOVODNJAH IZDELALA URESNIČLJIV PROGRAM

Skrb za ohranitev slovenskega značaja občine, za razvoj demokracije, šolstva ter skupnih služb

sko hišo IACP, namestiti telefonske govornice po vseh vaseh, popraviti načrt telovadnice in lokacije. Ze z uvedbo smetarske službe se je občina odločila skrbeti za lepši zunanji izgled, sedaj pa namerava odstraniti groblje, zasaditi drevesa in zaščititi okolje. Kar zadeva šolstvo bodo starejši prepuštili odločitev o odprtju celodnevne šole, otroška vrtca ONAI RC (v Sovodnjah in v Rupi) pa naj prideta pod državno upravo. Podpirali bodo ustanovitve medobčinskega konzorcija za zdravniško službo, vključno zdravstvene preglede šolskih otrok, ter nujne socialne pomoči onemoglih. Pri zadevali si bodo podaljšati zakon o prosti coni, ki zapade konec leta, ter preprečiti razširitev letališča, kakor izhaja iz namenov dežele, ki je zavrnila odobritev industrijske cone za potrebe Sovoden ob Stradali. Tudi odslej dalje bodo podpirali vse pobude, ki bodo težile k omejitvi ali odpravi vojaških služnosti ter bodo skrbeli po vsej kulturi in športni dejavnosti.

Nadaljnja demokratizacija občine je zagotovljena z ustanavljanjem vaških konzult ter medobčinskega konzorcija za osebne prevoze vsehših prevoze šolarjev. Zelo pomemben poudarek daje Občinska enotnost javnim delom. Tako nameravajo asfaltirati še preostale makadamske ceste, okrepiti vodovod in ugotoviti kakovost vode, zgraditi stanovanj-

NA POBUDO DRUŠTEV, VČLANJENIH V SPZ

Poleti na Goriškem bogat spored kulturnih prireditev raznih društev

Sodelovalci bodo ljudskoprosvetne skupine iz zamejstva in domovine

Na zadnjem sestanku odbora Slovenske prosvetne zveze so preučili koledar poletnih prireditev, ki jih bodo v tem poletju priredila prosvetna društva, ki so včlanjena v SPZ. Po ugledelem prvomajskem prazniku v Steverjanu, ki je bil v priredbi tamkajšnjega društva »Briski grič«, bo prvi vrsti praznik v Podgori, kjer prvič sodeluje tudi pred nekaj dnevi ustanovljeno prosvetno društvo »Andrej Paglavec«.

Prispevek prosvetnih delavcev in SPZ temu prazniku bo koncert mladinskega mešanega zbora gimnazije »Maršal Tito« iz Skopja, ki bo nekaj dni prej sodeloval na natečaju v Celju, nato bo šel skozi Trst na izlet v Benetke. Na povratku se bo zbor ustavil v Gorici in pokazal svoje pevsko znanje v Podgori. Na podgorški prireditvi bodo sodelovali tudi druge ljudskoprosvetne skupine.

Naslednji praznik bo v dneh okrog 8. junija štandružje. Tu bo prosvetno društvo »Oton Zupančič« priredilo spomladanski praznik. Zanimivost letošnjega praznika bo nastop Slovencev, ki živijo na Reki. Ti so včlanjeni v slovensko prosvetno društvo »Bazovica«. K nam bodo prišli s folklorno skupino, s pevskim zborom in z baletom. Na programu bodo imeli slovenske in hrvaške pesmi in ples, kar bo za marsikoga prijetna novost.

V Sovodnjah bo tradicionalna poletna prireditev 29. junija. Ob tej priliki bo sovedenjska folklorna skupina nastopila prvič v novih, goriških narodnih nošah in z goriškimi folklornimi plesi. To bo za naše ljudi prijetna novost, saj smo doslej lahko gledali le ples družin slovenskih dežel. Ob tej priliki je napovedan tudi množični obisk nekaj sto štajercv.

Na Vrhu bo piknik prosvetnega društva »Danica« v dneh okrog 6. junija. Za to priložnost so že v teku pogovori, da bi prišli na Vrh Bečanci in bi se tako letošnji praznik na Vrhu spremenil v srečanje med goriškimi in beneškimi Slovenci.

NA POVABILO RDEČEGA KRIŽA Z REKE

Krvodajalci iz Doberdoba in Foljana obiskali Reko in njeno lepo okolico

Poudarjena želja po tesnejših stikih - Med Doberdobci sta bila predsednik domače krvodajalske sekcije Jožef Ferletič in župan Andrej Jarc

Krvodajalci iz Doberdoba in Foljana so prejšnjo soboto, na vabilo reškega Rdečega križa, obiskali Reko in njeno okolico. Med izletniki je bil tudi predsednik krvodajalske sekcije v Doberdobu Jožef Ferletič, doberdobski župan Andrej Jarc, župan iz Foljana Galbati, deželni predsednik krvodajalcev Alessandro Buoro ter člani ADVS iz Doberdoba in Foljana.

Ob prihodu na Reko so goste sprejeli predstavniki tamkajšnjega Rdečega križa. Na si je skupina doberdobskih krvodajalcev ogledala livarno »Vulkan« v Sušaku pri Reki. Zamejce je sprejel direktor obrata Vladimir Lohar, ki jim je prikazal delo v tovarni ter poudaril pomen samoupravljanja v jugoslovanski industriji. Po obisku so se Doberdobci oddolžili spominu pad-

lim v NOB ter položili venec pred spominsko ploščo.

V Kraljeviču je bilo skupno kosilo, po katerem se je odvijal razni del obiska. V imenu gostiteljev je goste pozdravil predsednik Rdečega križa z Reke dr. Duda, ki je omenil pomen takih srečanj. Alessandro Buoro se je v imenu deželne odbora krvodajalcev zahvalil za tople sprejem ter izrazil željo, da bi prišlo do pogostejših srečanj. Pozdrav sta prinesla tudi župana iz Doberdoba in Foljana. Jožef Ferletič, predsednik doberdobskih krvodajalcev, je v svojem nagovoru omenil pomen takih bratških srečanj med zamenskimi krvodajalci in sorodnimi organizacijami v matični domovini. Ferletič je nadaljeval z ugotovitvijo, da imajo krvodajalci humanistično poslanstvo, ki je obenem odraz spoštovanja med narodi. Ob zaključku je povabil prijatelje z Reke na obisk v Doberdob. Pozdrave so prinesli tudi predstavniki italijanske manjšine v Jugoslaviji, predstavniki sindikatov ter predstavniki krvodajalcev iz Kragujevca in Kruševca.

Obisk krvodajalcev iz Doberdoba in Foljana se je zaključil s športno prireditvijo, ki je bila v Bakru, zvečer pa je bila v Opatiji družabnost.

Zaključna prireditev v Dijaškem domu

Slovenski dijaški dom »Simon Gregorčič« v Gorici bo danes popoldne ob 17. uri pripravil zaključno domsko prireditev. S to sklopno manifestacijo hočejo gojenci ter vzgojno osebo pokazati, da Slovenski dijaški dom ni le prostor, kjer mladina se uči in piše domače naloge, marveč je to prostor, v katerem se gojencem skuša dati širša podlaga, skratka nudijo gojencu pogoje, da postane dober član naše narodnostne skupnosti. Letošnja zaključna prireditev pa ima dvojni pomen. Letos namreč praznujemo 30-letnico osvoboditve, zato se bo tudi današnja proslava odvijala v tem duhu.

Kulturni spored predvideva nastop gojencev z raznimi recitacijami, nastop domskega pevskega zbora, ki ga vodi prof. Silvan Krizmančič. Kot je že običaj, bosta na vrsti tudi dve dramski sliki. Starejši gojenci bodo najprej nastopili v drami Miletta Klopčiča »Matja«, sledili bodo osnovnošolci, ki bodo nastopili v igrici »Domovina, ti si kakor zdravje«. Spored bo zaključila mladinska folklorna skupina »Doma«, ki se bo predstavila z vrsto jugoslovanskih plesov.

Pred pričetkom proslave bo roditeljski sestanek (ob 16. uri), na katerem bo ravnatelj doma Edmund Košuta seznanil starše s šolskimi uspehi njihovih otrok ter z vsakdanjim življenjem v Dijaškem domu.

Pahorjeve knjige v knjižnici trgovske šole ne bo!

Tudi na Goriškem so skušali nekateri širiti kvarne ideje Borisa Pahorja in Alojzija Rebule o Kocbeku in o določenem gledanju na partizansko borbo in na odnos narodnoosvobodilnega gibanja do izdajalcev slovenskega naroda — domobrancev in belogardistov. Na seji zavodnega sveta slovenske trgovske šole je prof. Vladimir Šturm predlagal, da bi Pahorjevo brošuro o Kocbeku šola kupila in jo dala v šolsko knjižnico. Temu predlogu profesorja, ki je član zavodnega sveta, so oporekali vsi drugi člani zavodnega sveta in pamflet ne bo tako prišel v šolsko knjižnico. Čuden odnos do slovenskega in ju-

govoslovskega osvobodilnega gibanja ni sicer nič novega, saj je zgoraj omenjeni profesor na eni izmed prejšnjih sej zavodnega sveta dejal, da bi morali proslavljati v tem letu 1975 v glavnem odprniški gibanja raznih evropskih narodov in ne dati prevetikega poudarka slovenskemu in jugoslovanskemu partizanstvu.

Šolska prireditev v Kulturnem domu

Učenci osnovne šole v Sovodnjah bodo pripravili v soboto, 31. maja, ob 20. uri v Kulturnem domu za ključno šolsko prireditev. »Mladina v Sovodnjah je za to priložnost pripravila kulturni spored v duhu 30. obletnice osvoboditve. V Kulturnem domu bo tudi razstava risb in ročnih del.

Velika udeležba na srečanju otroških telovadnih skupin

Veliko slovenskih osnovnošolskih otrok iz Trsta, od Sv. Ivana, s Katinare, iz Nabrežine in Gorice se je včeraj popoldne udeležilo v telovadnici v dolini Korna v Gorici srečanja otroških telovadnih skupin, ki sta ga pripravila komisija za doraščajočo mladino pri SKGZ ter športno združenje Dom. Foleg otrok je na tem srečanju bilo prisotnih veliko staršev, spremljevalcev in ljubiteljev mladine. Podrobnejše poročilo o srečanju bomo objavili prihodnjic.

Izleti

Prosvetno društvo »Oton Zupančič« in športno društvo »Juventina« iz štandružja priredita 29. maja izlet na Koroško. Srečali se bodo z našimi rojaki v Selah. Odhod iz štandružja bo ob 5. uri, ob 11. uri bo v Podgori pri Borovljah na sporednogometna tekma DSG Sele Juventina, popoldne pa bo srečanje v namiznem tenisu med DSG Sele-SZ Dom iz Gorice. Vpisujejo v gostilni Romana in v marketu Maks v štandružju.

SLOVENSKO planinsko društvo priredi v četrtek, 29. t.m. izlet z lastnimi sredstvi do Trnovo - Krnice. Od tu pa peš na Kucelj in Caven. Zbirališče bo ob 7. uri pred mejnim predorom pri Rdeči hiši. Izlet spada v okvir akcije »planinstvo in šport za vsakogar«.

Kino

Gorica
VERDI 15.00-22.00 »Una strana copia di sbirri«. A. Arkin in J. Caan. Barvni film.
CORSO 15.00-22.00 »Profondo rosso«. G. Lavia in M. Merli. Barvni film. Prepovedano mladini pod 14. letom.
MODERNISSIMO 14.45-22.00 »E Jönar presse il fucile«. T. Bottoms in K. Fields. Barvni film.
CENTRALE 15.00-21.30 »L'esorcico«. C. Ingrassia. Barvni film.
VITTORIA 15.00-22.00 »La nipote«. F. Muzio in D. Vargas. Barvni film. Prepovedano mladini pod 18. letom.

Tržič

EXCELSIOR 14.00-22.00 »Il fidanzamento«. L. Buzzanca. Barvni film.
PRINCIPE 14.00-22.00 »Il piatto piange«. A. Belli. Barvni film.

Nova Gorica

SOCA »Tigris«, bolgarski barvni film ob 10.00.
»Veliki Gatsby«, ameriški barvni film ob 16.00, 18.30, 21.00.
SVOBODA »Tigris«, bolgarski film ob 16.00.
»Rdeči oblak nad Riatom«, ameriški barvni film ob 18.00 in 20.00.
DESKLE »Topoviz« Navarona, ameriški barvni film ob 17.00, 19.30.

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA V GORICI IN ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE V GORICI v sodelovanju z Ustanovo za kulturne in umetniške prireditve EMAC iz Gorice

KRSTNA UPRIZORITEV V počastitev 30-LETNICE OSVOBODITVE

RIŽARNA

(dokumentarna drama)

Dokumentarno gradivo: ALBIN BUBNIC
Besedilo: FILIBERT BENEDETIĆ
Režija: MIROSLAV KOŠUTA
Scena: JOŽE BABIĆ
Glasba: MARIO URŠIĆ
Kostumi: KLAUDIJ PALČIĆ
ALEKSANDER VODOPIVEC
MARJA VIDAU

Nastopa ves ansambel Stalnega slovenskega gledališča, pomnožen z gosti in sodelavci Slovenskega amaterskega gledališča iz Trsta. Sodeluje tudi moški pevski zbor »Tabors« iz Opčin pod vodstvom dirigenta Svetka Grčiča.

V torek, 27. t. m., ob 20.30 v gledališču »G. Verdi« v GORICI (Goriški abonma)

SLOVENSKI DIJAŠKI DOM »S. GREGORČIČ« GORICA

vabi na

ZAKLJUČNO DOMSKO PRIREDITEV

ki bo danes, 25. maja, ob 17. uri v domskih prostorih, Svetogorska cesta 84.

Ob 16. uri bo RODITELJSKI SESTANEK.

VABLJENI STARŠI, VZGOJITELJI IN PRIJATELJI MLADINE

PROSVETNO DRUŠTVO »SOVODNJE«

bo imelo 7. junija ob 20.30 v Kulturnem domu

REDNI OBČNI ZBOR

Dnevni red: izvolitev predsedstva občnega zbora ter volilne komisije, poročila, diskusija na poročila, odobritev društvenega pravilnika, volitve novega odbora ter razno.

PD »Sovodnje« obvešča, da ob sredah in petkih, ob 20. do 22. ure, razdeljujejo v Kulturnem domu članske izkaznice.

DEŽURNA LEKARNA V GORICI

Danes ves dan in ponoči je v Gorici dežurna lekarna Providenti. Travnik, tel. 29-72

DEŽURNA LEKARNA V TRZICU

Danes ves dan in ponoči je v Trzicu dežurna lekarna Alla Salute. Ulica Cosulich, tel. 72 480.

Prispevki

V sklad za gradnjo partizanskega spomenika v Dolu so darovali: Anton Ferletič (Brni 49) 5.000 lir, Jožef Krulc (Brni 51) 30.000 lir, Just Ferletič (Ferletiči 65) 30.000 lir, Rudolf Frandolič (Mikoli 43) 20.000 lir, Alojzija Marušić (Mikoli 42) 1.000 lir, Ida in Andrej Devetak (Mikoli 39) 20.000 lir, Emil Vižintin (Mikoli 47) 10.000 lir, Matija Cej (Vižintini 10) 10.000 lir, Vincenc Bošnjanič (Vižintini 10) 5.000 lir, Semolič (Jamlje) 20.000 lir.

Mladi šahisti iz Sovodenj Ugo Tomšič, Klavdij Vižintin in Valter Nanut, ki so sodelovali na turnirju PD »O. Zupančič« v štandružju, darujejo 20.000 lir v sklad za gradnjo kulturnega doma »Andrej Budal« v štandružju.

Oskar Devetak in Ivan Nanut darujejo 50.000 lir v sklad za gradnjo prosvetnega doma »Andrej Budal« v štandružju.

KRAJEVNA SEKCIJA VZPI-ANPI IN PD »A. PAGLAVEC«
PRIREJATA OD 29. MAJA DO 2. JUNIJA

PRAZNIK V PODGORI

SPORED:

ČETRTEK

29. MAJA

OB 20. URI

Otvoritev kioskov, srečolov, ples.

PETEK

30. MAJA

OB 20. URI

Ples.

SOBOTA

31. MAJA

OB 20. URI

Koncert 70-članskega mladinskega mešanega zbora gimnazije »Maršal Tito« iz Skopja v Makedoniji. Sledi ples.

NEDELJA

1. JUNIJA

OB 18. URI

Nagometna tekma med ženskima ekipama Primorja s Proseka in Rivianana v Furlaniji. Nastop godbe na pihala z Ahnovega, meškega zbora Vesna iz Kriza in folklorne skupine Dom iz Gorice. Priložnostna govora bosta imela pokrajinska svetovalec Waltritsch in Poletto. Sledi ples.

PONEDELJEK

2. JUNIJA

OB 20. URI

Ples.

Za zabavo bosta skrbela orkestra »MEJASI« iz Gorice in MARCOSSI iz Koprivnega. V bifeju bodo na razpolago specialitete na žaru in domača vinska kapljica. Na razpolago je velik parkirni prostor.

VABLJENI!

KMEČKA BANKA

USTANOVljena LETA 1909

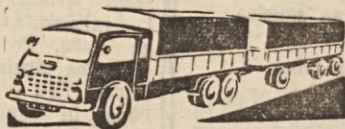
GORICA - Ulica Morelli 14

Tel. 2206 - 2207

VSE BANČNE USLUGE

MENJALNICA

PRIZNANO MEDNARODNO AVTO PREVOZNIŠKO PODJETJE

LA GORIZIANA

GORICA - UL. DUCA D'AOSTA 180 - TEL. 28-45 - GORICA

PREVZEMAMO PREVOZ VSAKOVRSNEGA BLAGA

EXPORT - IMPORT

Vi. Vi. Ex.

VISINTIN VITTORIO

Ul. S. Michele - Industrijska cona

34170 GORICA

Telegram: VIVIEX Gorica

Tel.: 2756, 2757

Telex: 46214 VIVIEX

čestita kolektivu

Primorskega dnevnika
in želi mnogo uspehov

OB JUTRIŠNJEM DOGODKU V SSG

RIŽARNA

Umetniški vodja SSG Trst o jutrišnji premieri
Zadnja uprizoritev uspešne sezone - Angažirana Dramaturgija - Kolektivni ali individualni junak drame?

Projekt uprizoritve «Rižarne» je že ob prvih stikih z obsežno dokumentacijo preraščal običajne, lahko bi rekli rutinske, priprave pred študijem za novo premiero. Čeprav je bila snov «Rižarne» v preteklosti že obravnavana «za oser», so ti poskusi ostali na ravni recitalov in priložnostnih nastopov na proslavah. Tudi tokrat ni bilo mogoče računati na dramsko besedilo, ki bi ga oblikovala avtorska osebnost kot sintezo umetniške izpovedi. Skratka, dramo o «Rižarni» je bilo potrebno šele napisati. Odločili smo se za ekipo delo in metodo, ki je doslej že bila preizkušena pri oblikovanju filmskih scenarijev. Skicirali smo razsežnost uprizoritve, določili vsebinske okvire poedinih prizorov,

vrstni red dramskega razvoja in vzročni konfliktne situacije. Z rednimi soočaji med sodelavci smo spriti preverjali nastajanje besedila in dopolnjevali dramaturško strukturo. Ko pa so stekle vaje se je utrjevala dokončna stilizacija govorne besede. Početni vložki avtorjev Miroslava Košute in Filiberta Benedetice, ki jih je uglasbil Aleksander Vodopivec, imajo funkcijo katalizatorjev posameznih dramskih situacij in prevzemajo izpovedne akcente namesta dialoga.

Podnaslov «dokumentarna drama», označuje posebno vrsto dramatičnosti. Besedilo je zgrajeno na sintezi resničnih dokumentov, čeprav jih ne citira vedno dosledno. Resničnost, kot sta jo občutila naša avtorja besedila in

njeni sodelavci, prerašča goli «podatek». Lahko bi rekli, da je to dosežek posebne dramaturške kvalitete «Rižarne».

Dejanje «Rižarne» je uokvirjeno v trikotnik. Na konici najdaljšega kraka je izpostavljen glavni junak drame: ON — RAZISKOVALEC. V mislih smo imeli konkretno osebnost, model človeka, ki žrtvuje svoje «normalno» življenje za vztrajno, strastno in potrpežljivo rekonstrukcijo umetno zabrisanih sledi in pozabljenih drobcev krvave resnice o «Rižarni». Med tem ko odkriva usodo lastne družine, ki je izgubila v neznanih taboriščih, zaživijo v njegovih podzavestnih prizori iz «Rižarne», kot jih najdajo številna pričevanja in resnični dokumenti.

Dramsko funkcijo NJEGA — RAZISKOVALCA podpirajo kolektivni nastopi jetnikov. V protigradi se najprej znajde SODNIK, ki ga omejuje formalna pravna nemoč, dokler se ne vznemirijo resnični vzrodi protigradi, ki na zaključku drame tudi obračunajo z NJIM — RAZISKOVALCEM. Skrivni «interesi» bivših krmnikov in njihovih kolaboracionističnih hlapcev se dandanes vzdržujejo stike in pletejo « mreže ». ON pa de kot zadnja žrtev «Rižarne». Ali bo strel v RAZISKOVALCA resnice, past, ki jo je nastavil ON sam? Bo z «odločilnim» dokazom omogočil SODNIKU, ki terja «konkretno» dokaze, res omogočil formiranje obtožnice?

Odgovor na to vprašanje pretega dramaturške okvire gledališke uprizoritve «Rižarne». Ker pa moralno politični dolg demokracije družbe ne more biti poravnani zgolj s proglasitvijo Rižarne za nacionalni spomenik, mora resnica o «Rižarni» živeti v naši zavesti dopolnjena tudi z doživljem, ki ga želimo posredovati s predstavo.

Zaključujemo sezono, ki je svoja dela začela v obdobju največje preizkušnje. Sledovi eksistencijskih zaskrbljenosti in vprašljivosti bodočih razvojnih možnosti bremenijo vse sodelavce naše gledališča. Na dosežke letošnje sezone lahko gledamo, skupaj z našim občinstvom, z mirno vestjo. Ob trideseti obletnici našega rednega in neprekinjenega delovanja, ob koncu koledarskega leta 1975, bomo lahko objektivno izmerili trdnost in razsežnost temeljev gledališke kulture na našem tržaškem območju.

JOB

V ZBIRKI MONUMENTA LITTERARUM SLOVENICAUM

Cankarjev «Hlapec Jernej» prvič v faksimilirani izdaji

Izdajo je uredil Bogomil Gerlane, uvod ji je napisal dr. Anton Slodnjak

... kako diko bliza pa hrdlom...
Jernej se je vrnil i nico, ko
bila jujina je na mizi. Poslal
sopel pred durmi, ~~...~~ ~~...~~
je obvisi, vrtel se je po gospodari
po drugini. Ne plice ni bilo gan
ne skola
"Dakaj me nicle nicali?"
"Ali so se nicali sosedovi?"
"Da, vivali Lilar. Dujina se je sasme"

Faksimile Cankarjevega rokopisa «Hlapca Jerneja»

V zbirki Monumenta litterarum slovenicaum, ki jo izdaja Mladinska knjiga v Ljubljani, je izšla novela Ivana Cankarja HLAPEC JERNEJ IN NJEGOVA PRAVICA v faksimilirani izdaji. Kot urednik je izdal pripravi Bogomil Gerlane, dr. Anton Slodnjak je napisal spretno besedo, Aco Mavec pa je knjigo tehnično uredil in opremil.

Cankarjev Hlapec Jernej, ki prikazuje usodo trpečega junaka v izredno dramatični obliki in tragični usodi, je eno izmed tistih Cankarjevih del, ki so bila največkrat predstavljena v tuje jezike in predstavljena tuji javnosti. Ker so že pred desetletji nekateri to delo označevali kot preposnitev Marxovega komunističnega manifesta, v resnici pa se v delu prepleta socialna politična lik in literarna umetnina, kot je zapisal v uvodni besedi profesor Slodnjak, je bilo ob proslavi 50-letnice Cankarjevega Hlapca Jerneja šele priložnost, ko bomo proslavljali stoletnico Cankarjevega rojstva, vendar pa je zaradi zdaj že napovedane izdaje Slodnjakovo

vega romana o Cankarju, čas izdaje Hlapca Jerneja pomaknila naprej. In tako imamo torej pred seboj izdajo, ki je vredna posebne omembe.

Anton Slodnjak je najprej noveli napisal uvod, ki kaže njegovo umevanje tega Cankarjevega dela in njegov odnos do Hlapca Jerneja. Čeprav je Slodnjak nam izjavil, da bi za tak uvod lahko še marsikaj preštudiral, in raziskal, da bi ga poglubil in razširil, njegova uvodna beseda v sedanjih obliki predstavlja tehten in zanimiv uvod v Cankarjevo delo. Samo besedilo pa grafično razodeva izjemno genjalnost Cankarjevega ustvarjanja. Kot je znano je Cankar pisal svoja dela na pamet, brez vsakega koncepta in je imel, kot je sam to pojasnil, celotno zgradbo novele, pa tudi večjega dela, že v glavi. In tako je tudi Hlapec Jernej, kot kaže faksimilirana izdaja njegovega rokopisa, bil napisan v izjemno lepo Cankarjevo pisavo brez ene same napake in brez vsakega popravka. V celotni noveli na 130 listih najdemo le nekaj popravkov besed, ki jih je Cankar napravil, ko je delo še enkrat bral, da bi omilil nekatera mesta. Sicer pa je rokopis do-

Sl. Ru.

Palčičevi kroki k «Rižarni»

KOPRSKO KULTURNO PISMO

Trije novi primorski zbori na reviji zborov v Hrpeljah

Kot gost je nastopil tudi zbor «Slovenec» iz Boršta pod vodstvom Draža Petarosa

V Koprski sta bili sredi prejšnjega meseca dve pevski reviji: v Hrpeljah so nastopili pevski zbori, ki sodelujejo na območju občine Sežana, v avli osnovne šole «Srečno Kosovo» v Sežani pa je bila sklepna revija otroških in mladinskih pevskih zborov, ki jih je kot najboljši na Primorskem, izbrala na občinskih revijah žirija Zdrženja pevskih zborov Primorske. Danes pišemo le o prvi.

Na prvi smo se po dolgih letih premora zopet srečali z moškim zborom iz Sežane, ki ga vodi Ivan Kjuder. Nastopila pa sta še moški zbor Fonike-Avber pod vodstvom Miloša Pegana ter moški zbor iz Hrpelj, ki ga vodi Edi Race. Vsi trije zbori se borijo še z začetniškimi težavami, toda začetek je tu. Relativno ima po glasovni ubranosti med temi tremi malce prednosti hrpeljski zbor, ki je pred leti nastopil tudi že na reviji «Primorska poje», potem pa je za nekaj časa utihnil. Zdi se, da je imel premalo vaj, da bi ponovil takrat doseženo kvaliteto. Interpretacije so bile v svojem precej otipljivem fraziranju zastavljene z živim občutjem, slabše pa so jih pomanjkljivosti nekaterih pevcev, ki še ne obvladajo svojih glasov ter kar po svoje včasih «zavijejo» in povzročajo večje ali manjše nejasnosti v akordih. Zapele so «Pisemce» Franceta Marolta, «Teče mi vodica» Matije Tomca in «Pastirsko» Oskarja Deva. Omeniti moram tudi precej dobro izgovarjavo.

Obetaven je začetek delovanja sežanskega zbora, ki sta mu za zdaj najbolj odgovarjali, pevsko vzeto, narodna «Kaj ti je deklica» v priredbi Jože Leskovarja in «Lipa» Davorina Jenka, ki sta dosegla določeno prepričljivost, medtem ko bo zbor Jerebovo «Pisemce» moral še natančneje izdelati in izrazneje izoblikovati, to pa bo prineslo nadaljnje delo. Glede Jenkove «Lipe» bi pripomnil, da je zaradi kitične dolžine dodatno mrmrajoče izvajanje ob koncu skoro odvečno, ker pesem nekoliko razvleče. V nadaljnjem naj zbor posveča pozornost pravilnemu dihanju, čistosti intonacije, kompaktnosti v začenjanju in zaključevanju fraz ter čim emotivnejši in čim boljši izgovarjavi.

Isto priporočilo velja tudi zboru iz Ponikev in Avberja, ki si je sicer zelo lepo pesmijo XXVI. Juvanca «Spomin na zimski večer» zastavil, z ozirom na trenutno zmogljivost, sorazmerno težko nalogo. Kar se tiče interpretacije, Mirkovega «Kola» naj pripomnim, da je to ples, ki naj se giblje v plesnem ritmu — brez zastojev v tempu. Zbor ima tudi precej lepe glasove, ki jih bo nadaljnje delo in prizadevanje gotovo združevalo k večji ubranosti, posamezne pevce pa k večji natančnosti in petju. Poleg omenjenih dveh pesmi je

zbor zapel še «Barčico» v priredbi Franceta Marolta.

Vsekakor nas je nastop teh treh zborov, ki so pomnožili pevsko družino na Primorskem, razveselil in jim v nadaljnjem delovanju in prizadevanju želimo stalnega napredovanja.

Moški, ženski in mešani zbor iz Divače, ki jih je vodil Edi Race, poznamo že nekaj let in smo o njihovih nastopih pisali že ob letošnji «Primorska poje», prav tako mešani pevski zbor «Slovenec» iz Boršta, ki je pod vodstvom Draža Petarosa v Hrpeljah nastopil kot gost.

Pevsko prireditev je začel otroški zbor osnovne šole iz Hrpelj pod vodstvom Malje Metlika, ko je zapel partizansko «Svobodna Slovenija», Kozinovo «Naša vojaka» in pa ljudsko v Kramolčevi priredbi «Travniki». Zaključili pa so združeni zbori ob spremljavi godbe iz Divače pod vodstvom Edija Raceta s «Pesmijo XIV. divizije Sveta Marokta» — Špika in s «Pesmijo o Titu» Rada Simonića.

Program so izpolnili še gojenci glasbene šole iz Sežane na harmonikah in kitarah ter s Stoltzevo Simfonijo v F-duru že omenjena godba pod vodstvom Rada Škabarja.

IVAN SILIČ

V znamenju 30-letnice osvoboditve

Četrto srečanje slovenskih oktetov v Šentjerneju

Letošnje, že četrto «Srečanje oktetov» v Šentjerneju na Dolenjskem, bo 29. junija ob 14. uri. Prijavljenih je že 32 oktetov iz vse Slovenije (bo kakšen tudi iz našega zamejstva?). Ker je letošnja prireditev v znamenju 30. obletnice osvoboditve, bo polovica pesmi, ki bodo zapete na srečanju, partizanskih. Okteti bodo zipele tudi tri skupne pesmi, ki jim bo dirigiral Rado Simonić.

Že v času prireditve bo ugledala dan velika plošča v proizvodnji RTV Ljubljana s po eno skladbo večjega dela sodelujočih oktetov. Poleg vsakoletne publikacije pripravljajo tudi pesmarico z vsemi skladbami letošnjega srečanja. Celotni spored pa bo po vsej verjetnosti prenašala televizija s štirimi kamerami v barvah.

Na predvečer prireditve bo slavnostni koncert na katerem bosta nastopila Koroški akademski oktet in pa oktet «Gallus» iz Ljubljane (danes nastopa oktet Gallus na proslavi 30-letnice Primorskega dnevnika v Kulturnem domu v Trstu). Prvotno so prireditelji namenili slavnostni koncert Sloven-

revije

LITERARNE VAJE 7

Izšla je 7. številka Literarnih vaj, s katero se zaključuje XXVI. letnik te dijaške revije. V sporočilu uredništva za konec letnika je rečeno, da je letos sodelovalo v reviji 15 pesnikov, ki so napisali 65 pesmi, ter 64 piscev, ki so prispevali 87 črtic in drugih proznih sestavkov. Uredništvo ugotavlja, da je bilo sodelovalcev veliko, da pa je škoda, da se je večina sodelujočih oglasila le po enkrat. Tudi dijakov — kritikov je bilo premalo. Sodelovali so tudi goriski dijaki, ne samo z leposlovnimi sestavki ampak tudi s številnimi li-norezi. Tudi naročnikov na revijo je bilo iz Gorice zadovoljivo število. Največ zaslug za redno izhajanje revije imata prof. Zora Rebula iz Trsta in prof. Marijan Bednarik iz Gorice.

V pravkar zaključenem letniku ni bilo celoletne povesti, zato pa uredništvo razpisuje nagrado za najboljšo povest, ki bi izhajala

skozi ves prihodnji letnik. Obsegala naj bi od 40 do 50 tipkanih strani, oddati pa jo je treba do 1. okt. 1975. Nagrada znaša 20 ti-soč lir.

Uredništvo še pripominja, da je pri številki revije izguba 70.000 lir in da če bo šlo tako naprej, je revija celo v nevarnosti.

V 7. številki je 21 prispevkov v prozi in poeziji, napisali pa so jih po vrstnem redu objave: Verenka Terčelj, Suzana Pertot (2), Moljavec, Katja Danieli, Marija Kostnapfel, Aleksandra Pertot (2), Milko Malalan, Saša Udovič, Tanja Škabar, Boris Devetak, Mak, Martina Repinc, Tatjana Smrdel, Davor Korošec, M. Švab — M. Magagna, Loredana Guštin — Patricia Škabar, S. Zupančič in Tatjana Levstik.

V Kulturnih novicah prof. Mar-tin Jevnikar poroča o knjigah, ki so izšle v zadnjem času v sloven-skem zamejstvu in Italiji.

HARMONIKARJI ŠOLE GM V KULTURNEM DOMU

ZAKLJUČNA AKADEMIJA ANSAMBLOV IN SOLISTOV

Lepe izvajalske sposobnosti mladih instrumentalistov - Priznanje pedagogom Glasbene matice

V okviru zaključnih akademij šole Glasbene matice v Trstu smo preteklo soboto poslušali v veliki dvorani Kulturnega doma zelo dobro uspel nastop harmonikarskih ansamblov in solistov. Nastopili so ansambli iz Trsta, Doline, Nabrežine in Proseka, ter solisti na raznih stopnjah študija; od Andreja Hrovatiča, ki obiskuje šole pripravnice, tja do letošnje diplomantke Dorine Kante.

V duhu 30. obletnice osvoboditve so prireditelji vključili v lepo in pedagoško smiselno sestavljen program vrsto partizanskih pesmi (Bazovica, Pesem o svobodni, Hej tovariši), poleg seveda slovenskih narodnih, k programu naj omenimo še, da so skladbe, ki so jih izvajali solisti, originalno pisane za harmoniko, medtem ko je one za ansamble in duet pri-

redila prof. Eliana Zajec, ki tudi vodi harmonikarski oddelk na šoli Glasbene matice v Trstu.

Prvi je nastopil ansambel iz Trsta pod vodstvom prof. E. Zajec, ki je izvajal Dvočakov «Slovenski ples v e-molu», Venturinijevo «Bazovico» ter Gobevo «Pesem o svobodi»; pesmi Venturinija in Gobca je številno občinstvo sprejelo s toplim in iskrenim plaskanjem. Sledila sta mladi Andrej Hrovatič iz pripravnice (šola Loredana Kočever) z Ravasiovo «Bela kočar» ter Edi Kosa iz 1.r. (šola Mirna Cerovac) ki je zaigral Fugazijevo skladbo «Cow-boys». Pri naslednji točki je ansambel s Proseka izvajal venček narodnih pod vodstvom Mirne Cerovac; mladi izvajalci so se kar dobro uslišali, bodo pa morali polagati še več pažnje na dirigenta. Naslednji solist Andrej Kralj iz 2.r. (šola Dorina Kante), je pogumno zaigral Marcossignorijev «Pless»; Katja Starc iz 2.r. (šola Mirna Cerovac) pa je zaigrala «Moderno polko» Princippeja, ki je tehnično kar zahtevna in prav težkoča, pridružena tremi, je ovirala mlado harmonikarico pri čisti igri. Naslednji ansambel na sporedu je bil tudi s Proseka, a tokrat pod vodstvom Loredane Kočever; izvajal je drugi venček narodnih. Igor Brana iz 2.r. (šola Eliana Zajec) je zaigral Volpijev «Preludij». Prvi del večera sta zaključila Zoran Lupin in Ivan Milič oba iz 5.r. (šola Dorina Kante) z duetom Fugazije; vsi smo lahko občudovali izredno tehniko obeh izvajalcev in homogeno igro.

Kot uvod v drugi del je nastopil ansambel iz Doline s Pahorjevo «Pesem slovenske mladine» pod vodstvom Klavdija Furlana. Sledil je Aleksander Beltrami 3.r. (šola E. Zajec) s Preludijem in toccato Gambierija. Ponovno so se predstavila občinstvu Zoran Lupin in Ivan Milič, a tokrat kot solista; prvi s «Plesom duhov» Fugazije drugi pa s Pozzolijevimi «Koncertni valček». Sledila je partizanska «Hej tovariši» v izvedbi nabrežinskega ansambla pod vodstvom Dorine Kante. Iz višjih razredov je nastopil Klavdij Furlan (šola E. Zajec) z zahtevno skladbo Fugazza - Koral, ki jo je občuteno izvajal. Dorina Kante, ki je odlično zaigrala Fugazijevo Sonatino v treh stavkih. Za zaključek pa še združeni ansambli iz Trsta, Doline, Nabrežine in Proseka s Sedelmayerjevo «Koračnico» in narodno «Bratci veseli vsi», ki so jo na željo občinstva ponovili. Zaključni nastop 70 harmonikarjev je učinkoval mogočno pod zanesljivim vodstvom prof. Eliane Zajec.

Mladim izvajalcem, njihovim pedagogom in seveda prof. Eliani Zajec je bilo številno in navdušeno občinstvo v veliko zadoščenje.

V. K.

DAN

Nov komplet napetega, zanimivega in dokumentarnega branja!

BOJEVALI SO SE ZA NEBO, SAMURAJ!, SOS ZA 747

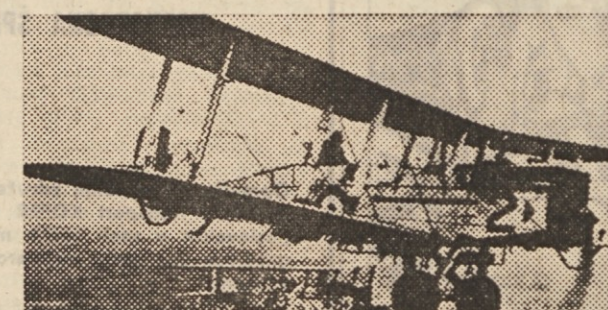
so nove knjige v letalski zbirki

TI VRAŽJI FANTJE V LETEČIH ŠKATLAH

ZALOŽBA MLADINSKA KNJIGA

Dokument, pričevanje, roman v knjigah, ki seznanjajo s:

- prvo svetovno vojno, prvo odskočno desko v bliskovitim razvoju letalstva
- drugo svetovno vojno, kot jo je videl, doživel in preživel japonski pilot
- sodobnim letalskim prometom, kjer sta junaka orjaški boeing 747 z gorečim motorjem in londonsko letališče

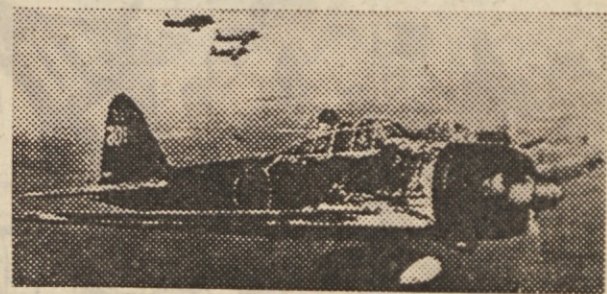

Saburo Sakai:

SAMURAJ!

Delo je osebna pripoved najuspešnejšega preživelega japonskega lovskega pilota. V knjigi ga spremljamo od bojev nad Kitajsko, srditih spopadov nad obsežnim tihomorskim bojiščem do konca vojne, ko se je srečno vrnil iz napada kamikaz.

Knjiga ima 352 strani, spremlja pa jo 52 fotografij.

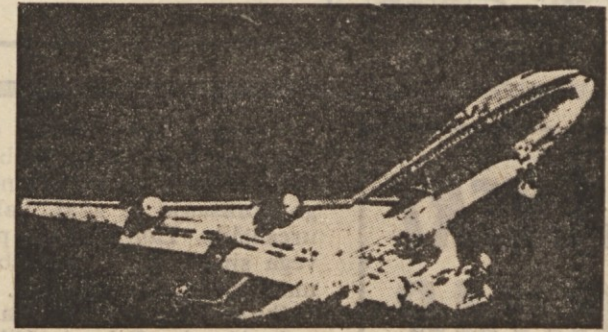

Alan Scott:

SOS ZA 747

Boeing 747, ki je eksplodiral nekele nad Atlantikom. Tristotonsko letalo se z gorečim motorjem skuša prebiti skozi vihar in megle do londonskega letališča Heathrow. Toda tja se zilio neurje. Od treh pristajalnih stez sta dve neuporabni, tretjo pa zaliva voda...

Knjiga ima 240 strani, spremlja pa jo 12 fotografij.

Tri knjige drugega letnika zbirke TI VRAŽJI FANTJE V LETEČIH ŠKATLAH stanejo v Jugoslaviji 380.— din. Zbirko lahko kupite tudi v Tržaški knjigarni v Trstu, Ul. sv. Franciška 20.

NAROČILNICA ZA NAROČNIKE V ITALIJI

Priimek in ime _____

naslov _____ (ulica) _____ (kraj) _____ (poštna številka)

Nepreklicno naročam knjižno zbirko TI VRAŽJI FANTJE V LETEČIH ŠKATLAH za ceno 17.00 lir

Datum: _____ Podpis: _____

Izpolnjeno naročilnico pošljite na naslov:
TRŽAŠKA KNJIGARNA Ul. sv. Franciška 20, 34132 Trst
Informacije in naročila tudi po telefonu številka 61-792

Horoskop

Veljaven od 25. do 31. maja 1975

OVEN (od 21. 3. do 20. 4.) Teden se bo začel z nekakšnim zaletom, ko bo šlo vse kot po olju. Nato se bo nekaj zataknilo in težko boste prebrinili do konca. Pismo ali vest. Prijeto srečanje. Glavobol.

BIK (od 21. 4. do 20. 5.) Priročnost bo veliko, vaša izbircnost pa bo marsikaj pokvarila. Ne računajte z večjimi uspehi. Pripravljali se boste na pot ali na počitnice. Ljubosumnost in trdnost.

DVOJKA (od 21. 5. do 22. 6.) Vesti ne bo najboljših, vendar bo vse kar dobro steklo in se bo boljše zaključilo. Nenadna premeštev ali kakšna druga novost. Napetost ali spor v družini. Prehladi.

RAK (od 23. 6. do 22. 7.) Vse bo šlo prav, če boste znali svojo nalogo pravilno izpeljati. V nasprotnem primeru si boste nakopali srd sodelavcev. Ohranite mirno kri, tudi če kaj ne bo prav.

LEV (od 23. 7. do 22. 8.) Nekdo vas bo izval, vi pa boste mirno prenesli sleherni očitke in prav to vam bo pomagalo iz težav. Na potovanje boste šli ali se s kom srečali. Lepo vam bo.

DEVICA (od 23. 8. do 22. 9.) Zvedeli boste za nekaj novega, kar vas bo spravilo v dobro voljo. Toda ne zanašajte se le na naključja. Tudi vi kaj dodajte. Stran z ljubosumnostjo. Utrujenost.

TEHTNICA (od 23. 9. do 23. 10.) Nekdo vas bo spravil v dvom in zato vam delo ne bo šlo od rok. Svojo dobro voljo boste pokazali nekje drugje. Zadoščenje in družini. Glede zdravja bodite brez skrbi.

SKORPIJON (od 24. 10. do 22. 11.) Mikalo vas bo s pospešenim korakom dalje. Nekdo pa bo zaviral razvoj. Skušajte ubrati sredino pot in vse bo prav. Tudi v ljubezni bo dobro. Prebavne motnje.

STRELEC (od 23. 11. do 20. 12.) Možnost, da se star načrt ponovno potegne na dan. Ne bo vam lahko ga uveljavili. Tudi sami se boste težko uveljavili. Prijeto bo le v domačem krogu. Zdravje odlično.

KOZOROG (od 21. 12. do 20. 1.) Preveč na lahko prejemate tudi resne sklepe in zato drago plačujete napredek. Bodite smotni. Tudi v izbiri prijateljstva ne bodite zaletavi. Prebavne motnje.

VODNAR (od 21. 1. do 19. 2.) Zaradi nerazumevanja boste ubrali napačno pot. Drugič se prej zbudite in vse bo prav. Srečanje se bo najprej v prijateljstvo nato še v kaj več. Glavobol.

RIBI (od 20. 2. do 20. 3.) Neprijeten dogodek vas bo vrgel iz tirnice, vendar se boste znašli, nato bo sledilo plodno obdobje. V ljubezni boste doživeli majhno razočaranje. Privoščite si več počitka.

MILAN, 24. — Plošča «Como una ola de fuerza y luz» je dobila v zadnjih tednih kar tri velika priznanja in sicer «Gran Prix du Disque» akademije Charlesa Crosa, nadalje priznanje «Deutsche Schallplattenpreis», kar je najvišje priznanje za plošče v Nemčiji ter nagrado kritike italijanskih plošč. To so sporočili v italijanskem uradu milanskega gledališča Scala.

Plošča, o kateri je govor, vsebuje glasbo mnogih italijanskih skladateljev, ki jih je leta 1963. Poleg teh dveh del bodo uprizorili še «Pierces», kar pa so že v Italiji igrali.

V OGNJENEM VRTINCU

Risbe Vladimir Herceg

Besedilo Ciril Gale

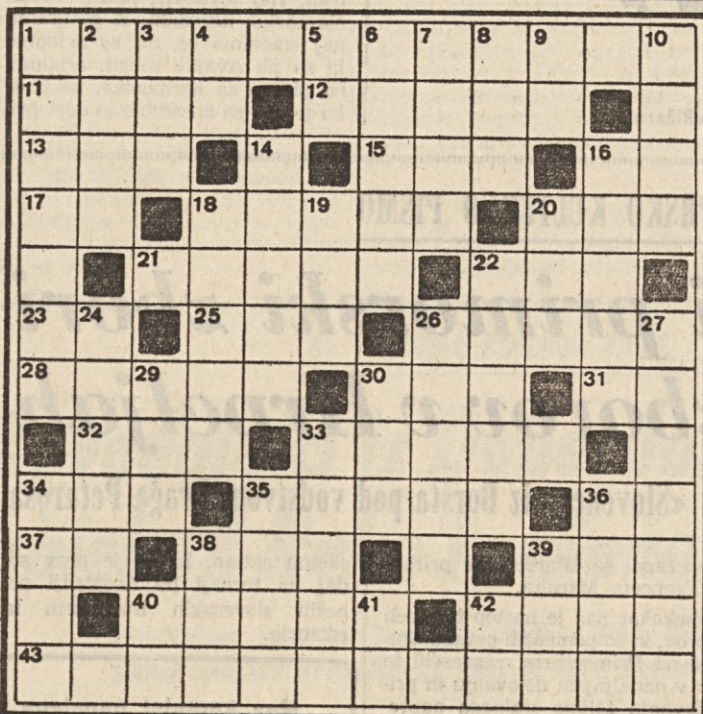
Čeprav neznan, vendar tolažba

BRUSELJ, 24. — Po največjih statističnih podatkih ustreznih evropske komisije, je v petih deželah evropske skupnosti število brezposelnih za malenkost nižje kot je bilo pri predzadnjem štetju. Ne gre za velike številke, vendar pa za številke, ki nekaj obetajo, pa čeprav je hkrati res, da je to tudi posledica pomladanskega obdobja, ko se v nekaterih deželah začne dejavnost, ki se v zimskih mesecih skrčijo, na primer zidarska dela. Naj bo kakor koli v Zahodni Nemčiji se je število brezposelnih v aprilu zmanjšalo za 27.000 enot v primerjavi z marcem, na Holandskem so v aprilu našli 7.000 manj brezposelnih, v Franciji pa 15.000. Tudi italijanski statistični podatki govorijo o nezmanjšanju brezposelnih, prav tako tudi v Luksemburgu. Na Angleskem pa se je število brezposelnih povečalo.

Po največjih podatkih je število brezposelnih v Italiji sorazmerno najvišje in sicer 1.200.000, kolikor so jih našli v februarju. V primerjavi z lanskim letom pa je to le za 5 odst. več. Največ novih brezposelnih so našli letos v marcu na Danskem, kjer je število ljudi brez dela poskočilo od obilnih 25.000 na skoraj 110.000, to se pravi za 340 odstotkov. Tudi Zahodna Nemčija šteje nad milijon brezposelnih in nič manj kot 110 odstotkov več kot lani v istem času.

Če upoštevamo te absolutne številke, so številke, ki govorijo o skrčenju brezposelnosti, malone brezpomembne, tudi v hudih časih, kakršne preživlja zahodna Evropa, je tudi majhna tolažba dobrodošla.

KRIŽANKA... z našim krajem

Rešitev križanke v torek

VODORAVNO: 1. draga zabava kot ruleta, 11. scena, 12. trilogija Janeza Jalna, 13. vojna v srbohrvaščini, 15. žensko ime, 16. osebni zaimek, 17. Anton Medved, 18. delo, 20. materin ljubljencek, 21. prav tako, 22. deset v Londonu, 23. Pregljev začelnice, 25. ime ameriškega peva Booneja, 26. vrsta ptice, 28. predmet lingvistike, 30. cesta, 31. najstarejši božanstvo pri Egipčanih, 32. stotinka jena, 33. mešči v nemščini, 34. svetle barve, 35. ime Abdula Jabbarja, 36. italijanski Pad, 37. vse v redu za Johna, 38. veznik, 39. tovarni, 40. zemlja, zemljišče, 42. evropski državljani, 43. večje trgovine pri našem kraju.

NAVPIČNO: 1. rimski pesnik, 2. Abelov oče, 3. sorodnik, 4. ploščinska mera, 5. Nemčija in Belgija, 6. beležka, 7. Kajnova žrtev, 8. irska teroristična skupina, 9. Grahari Ivan, 10. zaključek molitve, 14. pas, 16. mlajši, 18. francoski fizik, 19. število iger pri tenisu, 20. kurir, 22. indijski lik ali emblema, 24. naš kraj, 26. prednji del glave pri nekaterih sesalcih in ribah, 27. sosedje našega kraja, 29. huboden, 30. dvojica, 33. prostor za žene pri muslimanih, 34. politični mogotec v ZDA, 35. ameriška filmska igralca (Deborah), 36. pesnik, 38. odbijališče pri golfu, 39. Dantejevo število, 40. titulo plenu, 41. predlog, 42. Immanuel Kant.

Intereuropa

MEDNARODNA ŠPEDICIJA IN TRANSPORT

Glavna direkcija Koper
Vojkovo nabrežje 32
Telefon: 21-830
Telex: 34-117, 34-140, 34-113

Opravlja preko vanjo združene TOZD ŠPEDICIJA KOPER n.s.o. in TOZD transport KOPER n.s.o. ter njihovih filijal, izpostav in poslovalnic v vseh večjih mestih, lukah in mejnih prehodih Jugoslavije vse posle mednarodne špedicije in transporta doma in v tujini.

S 47 filijalami, izpostavami in poslovalnicami

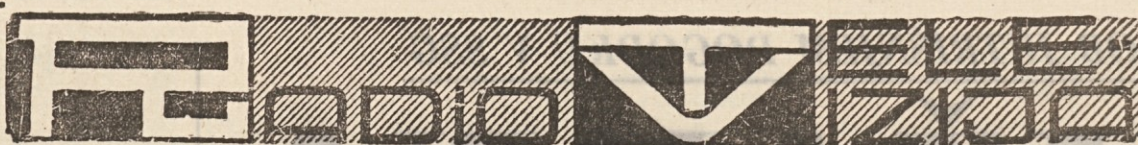
NUDI

popoln špediterski servis, organizira prevoze po suhozemnih, pomorskih in zračnih poteh ter daje nasvete v transportno-špediterskih in carinskih zadevah; z lastnim kamionskim parkom prevzema vse vrste prevozov. Specializirani dejavnosti sta blagovni tranzit preko Lu Reke in Koperja pri opravljanju špediterskih storitev na sejnih in razstavah doma in v tujini; vse storitve opravlja strokovno, hitro in zanesljivo.

Zaupajte svoje blago organizaciji

INTEREUROPE

in prepricali se boste o našem strokovnem in skrbno opravljenem servisu.

NEDELJA, 25. MAJA 1975

ITALIJANSKA TELEVIZIJA PRVI KANAL

12.15 Kmetijska oddaja
12.55 Risan film: Predniki
13.30 DNEVNIK
14.00 KAKO SE TO NAPRAVI?
15.00 MELISSA
16.00 Program za mladino
16.15 Enciklopedija prirode: Ptice Len Hilla
17.00 DNEVNIK
17.15 Napoved programa za prihodnje dni
17.30 Risan film
17.50 Varietetski program po željah
19.00 Italijansko nogometno prvenstvo: REGISTRIRAN POLČAS NOGOMETNE TEKME
20.00 DNEVNIK
20.30 MARCO VISCONTI, četrto nadaljevanje
21.40 Športna nedelja: Kronike in komentarji športnih dogodkov.
22.45 DNEVNIK in Vremenska slika

DRUGI KANAL

15.20 Avtomobilske dirke v Belgiji Formula ena in Konjske dirke za nagrado predsednika republike.
18.15 Kolesarske dirke po Italiji:
19.00 Indijane Hawk: Zadnja naloga
20.00 Športni dnevniki
20.30 Ob 20. uri
21.00 DNEVNIK
21.30 Ob 9. uri zvečer: Glasbena prireditev
22.00 Sedmi dan: Kulturne aktualnosti

JUGOSLOVANSKA TELEVIZIJA

8.45 POROČILA
9.30 J. Semjonov: 17 TRENUTKOV POMLADI, sovjetska TV nad.
10.05 Otroška matineja: Ribič in lovec, Viking Viki,
11.15 Kmetijska oddaja
12.05 POROČILA
14.55 PISANI SVET
15.35 Tekmovanje v Speedwayu
16.45 Kratk film
17.00 Slavnostna oddaja «Mi smo maj»
17.30 SLOVENIJA V LETU 1941, zaključno nadaljevanje
17.55 Moda za vas
18.05 POROČILA
18.10 NAŠ TITO, dokumentarni film.
Te dni končujejo v vojaškem centru «Zastava film» enourni film o življenjski poti predsednika Tita. Filmu so dali naslov «Naš Tito». Na podlagi ohranjenega filmskega in drugega materiala je oživljena njegova pot od rojstva do 10. kongresa DNEVNIK
19.50 DAN MLADOSTI, prenos iz Beograda
21.40 Zdravo, mladi
22.10 DNEVNIK
22.30 Športni pregled

KOPRSKA BARVNA TELEVIZIJA

18.30 Telesport, SPEEDWAY, posnetek iz Maribora
19.30 Pregled tedenskega sporeda
19.50 Dan mladosti, prenos iz Beograda
21.30 Pastirci, celovečerni film

TRST A

8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila;
8.05 Slov. motivi; 9.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Maša; 11.15 Madriška oddaja; «Vigilanti»; 12.15 Na božna oddaja; 12.30 Glasbena skrinja; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj?; 13.30 Glasba po željah; 14.55 Ra. dijska drama: Ženska v času; 16.50 Ansambli; 17.30 Glasba in sport; 18.30 Koncert; 19.20 Ritmi; 20.45 Pratik; 22.00 Nedelja je sportu; 22.10 Sudobna Glasba.

KOPER

6.30, 7.30, 12.30, 14.30, 17.30, 20.30 Poročila; 6.15 Jutranja Glasba; 8.30 Kako se počutiš?; 9.15 Pevski ansambel; 10.15 Orkester Sciascia; 10.30 Dogodki in odmevi; 11.30 «La Vera Romagna»; 12.10 Glasba po željah; 12.35 Zunanepolitnični pregled; 14.45 Mini juke box; 15.00 Plošče, 15.30 En pesnik na teden; 16.30 Sosedni kraji in ljudje; 16.50 in 17.50 Glasba po željah; 18.15 Pevci in ansambli; 18.30 Nedelja na športnih igriščih; 19.30 Prenos RL; 19.30 Pisanja Glasba; 20.00 Orkester; 21.00 Športna nedelja.

NACIONALNI PROGRAM

8.00, 13.00, 19.00 Poročila; 9.00 Godala; 11.10 Roditeljski krožek; 12.00 Popularne plošče; 13.20 Kič; 14.30 Drugi zvok; 15.10 Orkestri; 16.30 Program z Ivo Zanicchi; 18.00 Pogovor z Giulietto Simionato; 19.20 Glasbeni varieté; 20.00 Ponovno na spored; 21.15 Poje Gilbert Becaud; 22.00 Zagrebški Collegium Musicum.

SLOVENIJA

7.00, 8.00, 10.00, 13.00, 19.00 Poročila; 6.50 Danes za vas; 7.30 Za kmetijske proizvajalce; 8.05 Veseli tobojan; 9.05 Se pomnite, tovariški!; 10.05 Glasbena parada «Tri srca»; 11.20 Naši poslušalci čestitajo; 11.50 Pogovor s poslušalci; 14.05 Nedeljsko popoldne; prenos športnih dogodkov; nedeljska reportaža in humoreska tedna; 18.05 André Charmel: Nezaželeni - Radijska igra; 19.40 Glasbene razglednice; 19.50 Lahko noč, otroci!; 20.00 Sklepna prireditev ob dnevu mladosti v Beogradu; 22.20 Srečadnji večer; 23.05 Beseda mladim; 23.15 V lučeh semaforov.

JUGOSLOVANSKA TELEVIZIJA OD 27. DO 31. MAJA 1975

TOREK, 27. maja
8.10, 9.35, 10.00, 11.05, 14.10, 15.35 in 16.05 TV ilos; 17.35 Albrecht: Mala Lupinica; 18.00 Obzornik; 18.15 Egipt za časa Tutankamona; 18.45 Povezjuje jih pesem; 19.30 Dnevnik; 20.05 Diagonale; 21.05 Du Gard: Thibaultovi; 21.45 Nadaljevanje; 21.50 Dnevnik; 22.05 Človek in okolje; 22.55 Jazz na zaslonu; 22.55 TV festival Portorož 75.

KOPRSKA BARVNA TV
19.55 Risanka; 20.15 Dnevnik; 20.30 Trmasta kospa, film; 21.20 Spoznavajmo vino, oddaja; 21.50 Semjonov; 17 trenutkov pomladi.

SREDA, 28. maja
17.25 Vrančev dogodiščine, mladinski film; 17.50 Obzornik;

18.05 Koncert; 18.40 Polkmetje, reportaža; 19.20 Risanka; 19.30 Dnevnik; 20.05 Nogometna tekma Bayern - Leeds, prenos iz Pariza; 22.00 Dnevnik; 22.20 TV festival v Portorožu.

KOPRSKA BARVNA TV
19.55 Risanka; 20.05 Nogometna tekma Bayern - Leeds, prenos iz Pariza; 21.45 Jazz Ljubljana 74.

ČETRTEK, 29. maja
8.10, 9.35 in 14.10 Sola; 15.35 Francosčina; 17.30 Na črko, na črko, mladinska oddaja; 18.20 Vzpon človeka; 19.10 Risanka; 19.30 Dnevnik; 20.05 A. Ingolič: Žrtve, dramska trilogija; 21.10 Kam in kako na odhiti?; 21.20 Četrtekovi razgledi; 30 let slov. kulturo; 21.50 Brahmov Koncert

PONEDELJEK, 26. MAJA 1975

ITALIJANSKA TELEVIZIJA PRVI KANAL

12.30 Poljudna znanost: Monografije
12.55 Tedenska knjižna informativna oddaja
13.30 DNEVNIK
17.00 DNEVNIK
17.15 Program za najmlajše
17.35 Prodajalec jesov, Bolgarski risani film
17.45 Program za mladino: Slike iz sveta
18.15 V 80 dneh okoli sveta
Po romanu Julesa Verna sta napisala scenarij Umberto Simonetta in Enrico Vaime.
18.45 Sindikalne aktualnosti, Italijanske kronike in Vremenska slika.
20.00 DNEVNIK
20.40 IL SUO ONORE GRIDAVA VENDETTE
Leta 1953. je dobil obrtnik Raoul Walsh, eden najbolj plodnih ameriških režiserjev iz starejše generacije pripravil kar štiri filme. V treh je igral glavno moško vlogo Rock Hudson.
22.45 DNEVNIK in Vremenska slika

DRUGI KANAL

19.00 Športni dnevniki: Kolesarske dirke po Italiji
20.00 Ob 20. uri
20.30 DNEVNIK
21.00 TV razprave
22.00 SIMFONICNI KONCERT
Berlinski filharmonični orkester bo pod vodstvom Herberta von Karajana izvajal Petra Iljiča Čajkovskega šesto simfonijo. Veliki ruski skladatelj je to simfonijo napisal že dolgo prej, toda prvič so jo izvajali pred javnostjo 1893. leta le nekaj dni pred skladateljevo smrtjo.

JUGOSLOVANSKA TELEVIZIJA

8.10 - 10.00, 14.10, 15.30 Šola
Črke, Literatura, Liki, Nemščina, Ali ste vedeli? Severni ledeni kraji, Pravilnice, itd.
17.30 Grdi raček, otroška serija japonskih lutk
17.50 Obzornik
18.05 Na sedmi stezi, športna oddaja
Danes bo govor o dejavnosti jugoslovanske zveze za telesno kulturo v mednarodnih odnosih, na sporedu bo dalje arhivski posnetek Viba filma prvega poveljnika tekmovalcev v krosu, nadalje bo prikazan obisk pri namiznoteniskem klubu Maribor, končno bo na sporedu prispevek V. Kapusa o plavalnem razredu na osnovni šoli v Kranju, o letošnjih kolesarskih trimeskih akcijah in o mednarodnem šahovskem memorialu, ki bo v Ljubljani v kratkem.
18.40 Teritorialna obramba in civilna zaščita; drugi del
19.00 Odlomci, dokumentarna oddaja
19.30 DNEVNIK
20.10 A. Isakovici: USODNOST RDEČIH KRVNIK, TV drama
20.55 Kulturne diagonale
21.25 Mosaik kratkega filma: Imela je petnajst let
21.50 DNEVNIK

KOPRSKA BARVNA TELEVIZIJA

19.55 Otroški kotiček, risanke
20.15 DNEVNIK
20.30 Človek brez meja, dokumentarna oddaja
21.00 Človek in okolje, dokumentarna oddaja

TRST A

7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila; 7.05 Jutranja Glasba; 11.40 Sola; 12.00 Opoldne z vami; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Program za mladino; 18.15 Umestnost in prireditve; 18.30 Sola; 19.50 Baročni orkester; 19.10 Prva poveljavnica; 19.30 Jazz; 20.00 Športna tribuna; 22.35 Slovenski razgledi; 22.15 Ameriška lahka Glasba.

KOPER

6.30, 7.30, 12.30, 14.30, 16.30, 17.30, 20.30 Poročila; 6.15 Glasba za dobro jutro; 7.40 Jutranja Glasba; 8.30 Strani iz albuma; 9.30 Priljubljeno jim; 10.10 Radijska šola; 11.45 «La Vera Romagna»; 12.00 Glasba po željah; 14.00 Športni ponedeljek; 14.10 Plošče; 14.45 Juke box; 15.00 Orkester; 15.15 Radijska šola; 16.45 Mosaik melodij in ritmov; 17.15 Ponedeljski športni pregled; 18.00 Glasbeni koktail; 18.30 Moški sepet in ženski oktet; 19.00 Prenos RL; 19.30 Glasbeni spored; 21.00 Nesmrtni melodije; 21.15 Opera Glasba; 22.35 Veliki interpreti.

NACIONALNI PROGRAM

7.00, 8.00, 13.00, 15.00, 19.00 Poročila; 7.45 Jutranja Glasba; 8.30 Jutranje popevke; 9.00 Vi in jaz; 10.00 Reportaža; 11.10 Srečanja; 11.30 Orkester; 13.20 Hit Parade; 14.05 Odprta linija; 14.40 Nadaljevanje; 15.10 Program za poveljavnice; 15.30 Jazz; 20.00 Športna tribuna; 22.35 Slovenski razgledi; 22.15 Ameriška lahka Glasba.

SLOVENIJA

7.00, 8.00, 13.00, 15.00, 19.00 Poročila; 6.50 Rekreacija; 8.10 Glasbena matineja; 9.05 Pisan svet pravilje; 9.20 Izbirite pesmi; 9.40 Orkestri in zbori; 10.15 Za vsakogar nekaj; 11.20 Z namili doma in na poti; 12.30 Kmetijski nasveti; 12.40 Pihalne godbe; 13.30 Priporočajo vam...; 14.10 Partizanski pevski zbor; 15.45 15.15 Radijska šola; 16.45 Mosaik melodij in ritmov; 17.15 Ponedeljski športni pregled; 18.00 Glasbeni koktail; 18.30 Moški sepet in ženski oktet; 19.00 Prenos RL; 19.30 Glasbeni spored; 21.00 Nesmrtni melodije; 21.15 Opera Glasba; 22.35 Veliki interpreti.

za violino in orkester; 22.40 Dnevnik; 22.55 Zabavno Glasbena oddaja; 23.20 TV festival Portorož

KOPRSKA BARVNA TV
19.55 Risanka za otroke; 20.15 Dnevnik; 20.30 Rdeči petroleji, film; 22.00 Na področju Delte, dokumentarec.

PETEK, 30. maja
8.10, 14.10 in 16.05 Sola; 10.50 in 15.30 Angleščina; 17.16 Morda vas zanima: Slikanje; 17.50 Obzornik; 18.05 Slov. rock 75; 18.40 Otokov svet; prekanje ceste; 19.10 Risanka; 19.30 Dnevnik; 19.50 Notranjepolitni komentar; 20.10 Waterlool, celovečerni film; 22.10 Stik z gledalci; 22.35 Dnevnik; 22.45 TV festival Portorož 75.

KOPRSKA BARVNA TV
19.30 Program za otroke; 20.15 Dnevnik; 20.30 Vzpon človeka; 21.20 Črna bučica, film; 22.10 I. goldina smrt, balet.

FRANCI STRLE

PARTIZANSKI VOLK SAMOTAR

64.

Tako je šlo dalje. Viktor je odpuščal in pojasnjeval, zakaj je treba partizanske odredbe strogo upoštevati. Drugič bo šlo brez perdon, drugič bo vse zaplenjeno. Na posled je prišel na vrsto še zajeten nahrbtnik vaše mlinarice, ki je po sili razmer več kot leto dni preževala v gozdovih med partizani in ki se je imela za zavedno in zaslužno bolj kot vse druge. Viktorja je pogrelo. Kako, da ta ženska, ki ima tako dobrih naukov za druge o spoštovanju partizanskih oblasti, tako grdo krši partizanske odredbe, ko bi vendar moral biti drugim za vzor. Zraven tega pa to ni nobena reva.

«Fantje, je odločil Viktor, »ta nahrbtnik pa kar obdržite in, kar je notri, pojedite! Ta bi morala vedeti, kaj se sme in kaj ne, sicer pa nima ne otrok ne bolnika pri hiši...»

Partizani so se veselo namuzali in si takoj postregli. Takih priložnosti, ko so od zaplenbe lahko kaj dobili zase, je bilo v Viktorjevi enoti malo.

«Prekleti taki komandante, je potem psovala oblastna aktivistka. Francki je namignila, da bo mož že se dobil plačilo za svojo predrznost, zakaj ona da ima zveze in moč.

Primer sem opisal, da bi pakazal, kako neizprosno pravični komandant je bil Viktor Kraševac. Pri opravljanju dolžnosti ni poznal ne brata ne sina in ne žene. Drugo vprašanje je zdaj, kako je tista ženska svojo grožnjo uresničila. Zahrbno je privlekla na dan odvoz Viktorjevega sina v ljubljansko bolnišnico, češ kako je mogel komandant mesta dovoliti, da ga spremlja belogardiščno najhujše zagrozena ženska, ki gotovo naklepa partizanom najhujše zlo. Tako je Viktor postal tarča podlosti in maščevanja. Zanj se je potegnil samo Lojze Pavlič.

«Viktor Kraševac je poštenjak, da mu ni para,» ga je zavzeto branil Pavlič. «Če je še kateri med nami tak poštenjak, se mu odkrijem do tal...»

Viktor je bil zelo navezan na družino. Večkrat je prepal doma v Vrhnikih in to so mu zdi očitali. Da je popustljiv do belogardištnih žensk, ki jih je treba strogo držati na očeh. Tudi so povedali, da so se nekateri njegovi vojaki napili, on pa jih ni kaznoval, pa jim tako daje potuho za ravnanje v prihodnje. Sicer pa bo treba uresničiti odredbo Glavnega štaba NOV in PO Slovenije, ki določa, da komandanti mest ne smejo biti doma iz domačega kraja. Tako je prišlo do povelja za Viktorjevo premostitev.

Nihče se ni vprašal, kaj bo z njegovo hčerko, ki je bila dotlej deležna očetove skrbi in oskrbovanja z divjačino, da jo je mati lahko dojila. Vojna je kruta in brez milosti celo do lastnih ljudi.

Ko je Viktor povedal Francki za svojo premostitev, jo je prešinilo kakor ostra puščica. Vprašala ga je, kam.

«Za komandanta mesta Velike Lašče, je pojasnil mirno. «Joj, tja boš odšel, nazaj te bodo pa prinesli,» je planilo iz Francke, ki je vedela na kako nevarno področje odhaja...

SPET NA VROCIH TLEH

Po tistem, ko sta Tomšičeva in Serčerjeva brigada 3. decembra 1943 uničila postojanko izdajalskih domobrancev z njihovim razvpitim komandantom Danilom Capudrom vred, v Velikih Laščah nekaj časa ni bilo sovražnikov. Toda po odhodu 18. divizije v Gorskoti kotar in 14. divizije čez Hrvaško na Stajersko je na Notranjskem in tem del Dolenjske ostalo zelo malo partizanov. Razmere so za hlapčevsko vojsko postale preveč vabljive. Nudila se je ugodna priložnost, da si slovenska bela reakcija v senci nemških bajonetov ustvari nove položaje in to še celo brez večjih tveganj in izgub. Beli strategji so hoteli od Ljubljane do Kočevja ustvariti vrsto postojank, ki bi na eni strani služile kot prehodne točke za oskrbovanje njihove posadke v Kočevju, na drugi pa predstavljale globok klin, zabit v središče partizanskega osvobodjenega ozemlja. Ta naj bi ustvarjal izhodišče za manevrske vpadе v partizansko zaledje. Velike Lašče so v teh načrtih slovenskih izdajalcev zavzemale pomembno mesto. Do februarja 1944 so se tu utrdele 29., 114. in težka četa «slovenskih» domobrancev, ki jim je poveljeval nemški stotnik Schmitz, belogardiščno obveščevalna služba pa si je tu organizirala važno obveščevalno središče.

Z nastajajočimi postojankami in s sovražnimi preskrbovalnimi kolonami je imela najprej opraviti 15. divizija, od druge polovice februarja 1944 dalje pa tudi 18. divizija. Začeli so se hudi in dolgotrajni boji. Nekatere postojanke so bile sicer uničene, napad 18. divizije na Velike Lašče 27. februarja 1944 pa je bil zavrnjen še na dostopih k žičnim oviram. Od začetka so se domobranci držali za bati v bunkerjih kakor podgane v luknjah, ko pa je začel partizanski pritisk popuščati, so začeli izpadati s patrolami in manjšimi boj

ŠPORT ŠPORT ŠPORT

NOGOMET

V D LIGI

ENAJSTERICE IZ NAŠE DEŽELE
V ZADNJEM KOLU BREZ PROBLEMOM

Ponziana se bo poslovila od svojih navijačev na domačem igrišču, Triestina in Pro Gorizia pa bosta gostovali na tujem

Z današnjim 34. kolom se bo zaključilo nogometno prvenstvo D lige. Največje zadoščenje so želi navijači Trevisa, ki si je že prejšnjo nedeljo matematično zagotovil prestop v C ligo. Veliko razočaranje so za enkrat doživeli navijači Thieneja in Caorl, to je enajsterice, ki sta matematično že obsojeni na izpad. Za ime tretjega kandidata, ki bo moral nazadovati v promocijsko ligo bomo izvedeli šele danes. Za obstanek se namreč borijo Dolo, Rovigo in deželni četrtoligasi Lignano.

V današnjem zaključnem zavrtju igra Triestina in Pro Gorizia na tujem. Ponziana pa se bo poslovila od svojih navijačev na domačem občinskem stadionu Grezar.

PONZIANA

Kot skoraj vse ekipe tudi Ponziana nima velikih problemov z današnjim srečanjem. Modro-belci so si namreč matematično zagotovili četrto mesto, zato ni izključeno, da bo Russo danes verjetno preskusil kakšnega mladca. Vsekar Ponziana ne bo popolnoma pomladila postave, ker noče v poslovnem srečanju razočarati svojih navijačev, čeprav so slednji nadvse zadovoljni s prvenstvom in s končno uvrstitvijo, na katero prav gotovo niso ob začetku računali. Pozabiti ne smemo, da ima Ponziana z Bassanom odprt račun, saj so modro-belci v zimskem delu prvenstva doživeli v Bassanu poraz (1:0).

Današnji nasprotnik Ponziane je škar solidna enajsterica, ki je morda šibka v napadu, kjer predstavlja le desno krilo Gramola nevarnost za branilce.

Glede bodočnosti Ponziane nismo v tem tednu zabeležili nič novega, kar pomeni, da je dinamični komisar Ventura odločil vse napovedi o kupoprodaji nogometašev na poznejši datum. Vsekar, če bo Ventura držal besedo, izgleda, da bo pri Ponziani prišlo do temeljite obnove moštva, kar je res velika škoda, če upoštevamo, da je enajsterica v prvenstvu povsem zadovoljila. Ventura vsekakor trdi, da bo Ponziana v prihodnji sezoni še močnejša, kar pomeni, da meri res visoko.

TRIESTINA

Gostovanje v Portogruaru bo za Triestino res gostovanje v pravem pomenu besede. Ker Tržačani nimajo problemov z lestvico (tretje mesto je itak že v rokah Triestine) o verjetno trener Tagliavini nekoliko obnovil postav, predvsem ker hoče dati možnost nekaterim nogometašem, da pokažejo svoje sposobnosti. To bo prav gotovo še najbolj zanimivo posebnega svetovalec predsednika Bellosa, Sbardello, ki je več tednov krožil po vseh igriščih, kar namerava popolnoma obnoviti Triestino za prihodnjo sezono. Kupovati danes nogometaše je precej težko, predvsem iz finančnega vidika, saj za povprečnega nogometaša sprašujejo

nemogoče cene, ki si jih vsak klub ne more privoščiti. Visoke cene veljajo posebno za napadalce in Triestina bi potrebovala kar dva. Delo Sbardella, ki se je zaprl v popolno tišino in ne daje nobenih izjav, je nedvomno zahtevno. Vsekar smo prepričani, da bodo nogometaši Triestine v Portogruaru dali vse od sebe, ker prav gotovo ne bi nihče rad ob koncu prvenstva zapustil Trsta Vsekar, če Sbardella namerava obnoviti Triestino, je neizbežno, da bo tržaški klub zapustilo precej nogometašev, ki imajo še danes možnost, da se izkažejo.

Današnji nasprotnik Triestine je solidna ekipa, ki je močna v napadu, kjer ima glavno vlogo sicer starejši Gaiotti (13 golov) in glavnemu srednji napadalec Zanon. Steber ekipe je nedvomno zvezda Sacchi, ki ima lep pregled nad igro in je tudi uspešen v zaključevanju. Omeniti bi veljalo še, da Portogruar trenira bivši član Triestine Soldo.

PRO GORIZIA

Goričani bodo šli v goste k enajsterici Legnaga. Pro Gorizia je v zadnjih nastopih dobesedno presepetila in se povzpela visoko na

lestvici. Teoretično imajo sedaj Goričani realne možnosti, da zasedejo peto mesto na lestvici. Za dosedaj tega pa bi morali varovanci Franzona danes zmagati. Ker domačini trenutno niso v najboljši formi (in to dokazuje dejstvo, da ekipa Legnaga je v povratnem delu prvenstva izbojevala le eno zmago) morda uspe Goričanom priti do tretjega zaporednega uspeha. Pripomniti namreč moramo tudi, da so predstavniki Legnaga v zadnjih nastopih popolnoma opovedali v napadu, saj so v zadnjih osmih nastopih dali le en sam gol. Če se bodo danes Zutton in tovariši razigrali v napadu in Tomini v Purlani dobro držali v obrambi, bo lahko Pro Gorizia pripravila še eno presenečenje svojim navijačem, ki so sicer v tem zaključnem delu nekoliko zapustili svoje ekipo.

B. R.

PLAVANJE

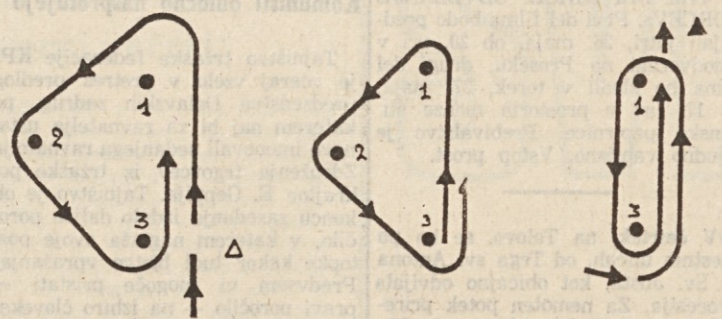
ZAH. BERLIN, 10. — Berlinska občinska oblast je uradno potrdila, da bo svetovno prvenstvo leta 1978 v Berlinu.

JADRANJE

V SESLJANSKEM ZALIVU

Prihodnjo nedeljo
regata «ski-jadro»

Nastopili bodo udeleženci smučarskega tekmovanja «ON-ONA»

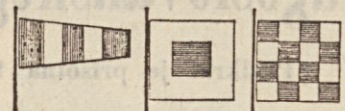

Po novem olimpijskem sistemu morajo jadranci tekmovali v obliki trikotnika označenih prog tako, kot kažejo naše risbe

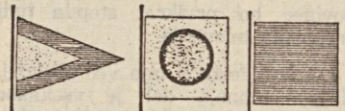
Letos so v nabrežinski občini že drugi organizirali zanimivo tekmovalni sistem. Prvi del tekmovalja poteka na smučeh in ga organizira SK Devin, skrb za drugo, v jadrnjaku pa prevzema SPK Čupa iz Sesljana.

Letošnji smučarski del so že opravili in smo o njem tudi poročali. 1. junija (ob 10.30) pa bo zdaj na sporedu še drugi del. Tega tekmovalja se lahko udeležijo le tisti tekmovalci, ki so nastopili in prišli na cilj v smučarskem tekmovalju (v slalomu) «ON-ONA». Organizatorji pa dovoljujejo pri tem varijanto, po kateri lahko nastopi v jadrnjaku le en udeleženec slaloma (od obeh) in si lahko zdaj v čolnu izbere drugega partnerja.

Da bi gledalcem, ki sledijo regatam, omogočili večje razumevanje poteka dogodkov med tekmovaljem, pojasnjujemo pomen nekaterih zastav, s katerimi se žirija «pogovarja» s tekmovalci.

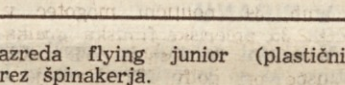
«Y» — obvezna nošnja rešilnih jopičev (levo); «P» (modri Peter) — do starta manjka 5 minut (v sredini); «V» — poziv jadrnici, naj se vrne (desno).

Predložitev starta za četrto ure (levo); «S» — skrajšanje proge (v sredini); «N» — prekinitev regate (desno)

Ponovitev starta (levo); «I» — pravilo dveh minut (v sredini); ciljna zastava (desno)

razreda flying junior (plastični) brez spinakerja.

Tekmovalci, ki bi ne imeli svoje čolne, si ga lahko sposodijo pri organizatorju proti izposojnini 1.000 lir.

Če bi se prijavilo večje število tekmovalnih ekip, bodo opravili izločilne regate po starem olimpijskem sistemu: plovci na levi, start proti vetru, en trikotnik, enkrat z vetrom v krmo, cilj proti vetru.

Organizatorji bodo sprejemali prijave na klubskem prostoru v Sesljanu, eno uro pred začetkom tekmovalja. Vpisnina znaša 1.000 lir.

Enakega tekmovalja se je že lani udeležilo veliko število tekmovalcev, zato organizatorji upravičeno pričakujejo, da bo prireditev dobro uspeła tudi letos.

Sandor

ŠAH

TISKOVNA KONFERENCA V PORTOROŽU

V Portorožu prvi turnir v SFRJ
z udeležbo svetovnega prvaka

Poleg Karpova bodo nastopila še mnoga druga zveneča šahovska imena

DOMAČI ŠPORT

DANES

NEDELJA, 25. maja 1975

KOŠARKA

1. MOŠKA DIVIZIJA

10.30 v Trstu, stadion «1. maj»

Bor — Polet ***

MEDNARODNI TURNIR

16.00 v Tolminu

Nastopa tudi Bor

ATLETIKA

DEŽELNO PRVENSTVO

8.30 v Gorici

Nastopa tudi Bor

ODBOJKA

1. MOŠKA DIVIZIJA

11.00 v Pradamnu

Il Pozzo — Olympia

NOGOMET

PRIJATELJSKA TEKMA

17.30 v Križu

Stari — mladi ***

POKAL «CORRENTE»

9.45 v Trstu, Ul. Flavie

Inter SS — Primorac ***

16.00 v Trstu, Sv. Sergij

Union — Campi Elisi ***

16.00 na Padričah

Gaja — De Macori ***

TURNIR BREGA

17.00 v Dolini

Breg — Zarja ***

ŽENSKA B LIGA

16.30 v Premariacco

Premariacco — Primorje ***

16.30 v Rivignanu

Rivignano — Vesna ***

KOLESTARSTVO

AMATERJI

14.30 v Scacileju

Nastopa tudi Adria ***

VETERANI

9.00 v Padovi

Nastopa tudi Adria ***

JUTRI

PONEDELJEK, 26. maja 1975

ŠAH

SIMULTANKA BREGA

20.30 v Dolini

Igral bo Bruno Parma

KOTALKANJE

Na svetovnem prvenstvu v hitrosnim kotalkanju v Argentini je o svoji 1. mesto v teku na 500 metrov Italijan Giuseppe Cantarella s časom 51"50.

Tega prvenstva se udeležuje 12 reprezentanc.

Organizatorji 4. mednarodnega šahovskega turnirja za Vidmarjev memorial so v petek dopoldne na tiskovni konferenci v Portorožu seznanili novinarje s podrobnostmi tega pomembnega dogodka. Vidmarjev memorial bo namreč prvi turnir v zgodovini jugoslovanskega šaha, na katerem bo nastopil svetovni prvak. Pred dnevi je sovjetska šahovska zveza namreč že potrdila njegovo udeležbo. Razen Karpova bodo nastopili iz tujine še madžarska veleojstra Portisch in Ribly, italijanski veleojstra Mariotti, češkoslovaški veleojstra Hort, sovjetski veleojstra Furman in mednarodni mojster Garcia s Kube. Izredno močno pa bo domače predstavništvo, saj bodo nastopili jugoslovanski veleojstri Gligoric, Ljubovjevič in državni prvak Velimirovič, od Slovencev pa Planinc, Parma, Barle, Musil, Osterman in Karnar.

Organizatorja turnirja sta šahovska zveza Slovenije in portoroški zavod za turizem. Na konferenci smo izvedeli, da so skušali zbrati kar največ zvenečih šahovskih imen iz tujine, vendar jim sreča ni bila naklonjena. Nekateri veleojstri imajo že oddane termine, drugi pa so odpovedali iz osebnih razlogov. Tako je na primer Larsen bolan, Andersen pa se bo prav v dneh turnirja poročil.

Organizatorji 4. mednarodnega šahovskega turnirja za Vidmarjev memorial so v petek dopoldne na tiskovni konferenci v Portorožu seznanili novinarje s podrobnostmi tega pomembnega dogodka. Vidmarjev memorial bo namreč prvi turnir v zgodovini jugoslovanskega šaha, na katerem bo nastopil svetovni prvak. Pred dnevi je sovjetska šahovska zveza namreč že potrdila njegovo udeležbo. Razen Karpova bodo nastopili iz tujine še madžarska veleojstra Portisch in Ribly, italijanski veleojstra Mariotti, češkoslovaški veleojstra Hort, sovjetski veleojstra Furman in mednarodni mojster Garcia s Kube. Izredno močno pa bo domače predstavništvo, saj bodo nastopili jugoslovanski veleojstri Gligoric, Ljubovjevič in državni prvak Velimirovič, od Slovencev pa Planinc, Parma, Barle, Musil, Osterman in Karnar.

Organizatorji 4. mednarodnega šahovskega turnirja za Vidmarjev memorial so v petek dopoldne na tiskovni konferenci v Portorožu seznanili novinarje s podrobnostmi tega pomembnega dogodka. Vidmarjev memorial bo namreč prvi turnir v zgodovini jugoslovanskega šaha, na katerem bo nastopil svetovni prvak. Pred dnevi je sovjetska šahovska zveza namreč že potrdila njegovo udeležbo. Razen Karpova bodo nastopili iz tujine še madžarska veleojstra Portisch in Ribly, italijanski veleojstra Mariotti, češkoslovaški veleojstra Hort, sovjetski veleojstra Furman in mednarodni mojster Garcia s Kube. Izredno močno pa bo domače predstavništvo, saj bodo nastopili jugoslovanski veleojstri Gligoric, Ljubovjevič in državni prvak Velimirovič, od Slovencev pa Planinc, Parma, Barle, Musil, Osterman in Karnar.

Organizatorji 4. mednarodnega šahovskega turnirja za Vidmarjev memorial so v petek dopoldne na tiskovni konferenci v Portorožu seznanili novinarje s podrobnostmi tega pomembnega dogodka. Vidmarjev memorial bo namreč prvi turnir v zgodovini jugoslovanskega šaha, na katerem bo nastopil svetovni prvak. Pred dnevi je sovjetska šahovska zveza namreč že potrdila njegovo udeležbo. Razen Karpova bodo nastopili iz tujine še madžarska veleojstra Portisch in Ribly, italijanski veleojstra Mariotti, češkoslovaški veleojstra Hort, sovjetski veleojstra Furman in mednarodni mojster Garcia s Kube. Izredno močno pa bo domače predstavništvo, saj bodo nastopili jugoslovanski veleojstri Gligoric, Ljubovjevič in državni prvak Velimirovič, od Slovencev pa Planinc, Parma, Barle, Musil, Osterman in Karnar.

Organizatorji 4. mednarodnega šahovskega turnirja za Vidmarjev memorial so v petek dopoldne na tiskovni konferenci v Portorožu seznanili novinarje s podrobnostmi tega pomembnega dogodka. Vidmarjev memorial bo namreč prvi turnir v zgodovini jugoslovanskega šaha, na katerem bo nastopil svetovni prvak. Pred dnevi je sovjetska šahovska zveza namreč že potrdila njegovo udeležbo. Razen Karpova bodo nastopili iz tujine še madžarska veleojstra Portisch in Ribly, italijanski veleojstra Mariotti, češkoslovaški veleojstra Hort, sovjetski veleojstra Furman in mednarodni mojster Garcia s Kube. Izredno močno pa bo domače predstavništvo, saj bodo nastopili jugoslovanski veleojstri Gligoric, Ljubovjevič in državni prvak Velimirovič, od Slovencev pa Planinc, Parma, Barle, Musil, Osterman in Karnar.

Organizatorji 4. mednarodnega šahovskega turnirja za Vidmarjev memorial so v petek dopoldne na tiskovni konferenci v Portorožu seznanili novinarje s podrobnostmi tega pomembnega dogodka. Vidmarjev memorial bo namreč prvi turnir v zgodovini jugoslovanskega šaha, na katerem bo nastopil svetovni prvak. Pred dnevi je sovjetska šahovska zveza namreč že potrdila njegovo udeležbo. Razen Karpova bodo nastopili iz tujine še madžarska veleojstra Portisch in Ribly, italijanski veleojstra Mariotti, češkoslovaški veleojstra Hort, sovjetski veleojstra Furman in mednarodni mojster Garcia s Kube. Izredno močno pa bo domače predstavništvo, saj bodo nastopili jugoslovanski veleojstri Gligoric, Ljubovjevič in državni prvak Velimirovič, od Slovencev pa Planinc, Parma, Barle, Musil, Osterman in Karnar.

Organizatorji 4. mednarodnega šahovskega turnirja za Vidmarjev memorial so v petek dopoldne na tiskovni konferenci v Portorožu seznanili novinarje s podrobnostmi tega pomembnega dogodka. Vidmarjev memorial bo namreč prvi turnir v zgodovini jugoslovanskega šaha, na katerem bo nastopil svetovni prvak. Pred dnevi je sovjetska šahovska zveza namreč že potrdila njegovo udeležbo. Razen Karpova bodo nastopili iz tujine še madžarska veleojstra Portisch in Ribly, italijanski veleojstra Mariotti, češkoslovaški veleojstra Hort, sovjetski veleojstra Furman in mednarodni mojster Garcia s Kube. Izredno močno pa bo domače predstavništvo, saj bodo nastopili jugoslovanski veleojstri Gligoric, Ljubovjevič in državni prvak Velimirovič, od Slovencev pa Planinc, Parma, Barle, Musil, Osterman in Karnar.

Organizatorji 4. mednarodnega šahovskega turnirja za Vidmarjev memorial so v petek dopoldne na tiskovni konferenci v Portorožu seznanili novinarje s podrobnostmi tega pomembnega dogodka. Vidmarjev memorial bo namreč prvi turnir v zgodovini jugoslovanskega šaha, na katerem bo nastopil svetovni prvak. Pred dnevi je sovjetska šahovska zveza namreč že potrdila njegovo udeležbo. Razen Karpova bodo nastopili iz tujine še madžarska veleojstra Portisch in Ribly, italijanski veleojstra Mariotti, češkoslovaški veleojstra Hort, sovjetski veleojstra Furman in mednarodni mojster Garcia s Kube. Izredno močno pa bo domače predstavništvo, saj bodo nastopili jugoslovanski veleojstri Gligoric, Ljubovjevič in državni prvak Velimirovič, od Slovencev pa Planinc, Parma, Barle, Musil, Osterman in Karnar.

Organizatorji 4. mednarodnega šahovskega turnirja za Vidmarjev memorial so v petek dopoldne na tiskovni konferenci v Portorožu seznanili novinarje s podrobnostmi tega pomembnega dogodka. Vidmarjev memorial bo namreč prvi turnir v zgodovini jugoslovanskega šaha, na katerem bo nastopil svetovni prvak. Pred dnevi je sovjetska šahovska zveza namreč že potrdila njegovo udeležbo. Razen Karpova bodo nastopili iz tujine še madžarska veleojstra Portisch in Ribly, italijanski veleojstra Mariotti, češkoslovaški veleojstra Hort, sovjetski veleojstra Furman in mednarodni mojster Garcia s Kube. Izredno močno pa bo domače predstavništvo, saj bodo nastopili jugoslovanski veleojstri Gligoric, Ljubovjevič in državni prvak Velimirovič, od Slovencev pa Planinc, Parma, Barle, Musil, Osterman in Karnar.

Organizatorji 4. mednarodnega šahovskega turnirja za Vidmarjev memorial so v petek dopoldne na tiskovni konferenci v Portorožu seznanili novinarje s podrobnostmi tega pomembnega dogodka. Vidmarjev memorial bo namreč prvi turnir v zgodovini jugoslovanskega šaha, na katerem bo nastopil svetovni prvak. Pred dnevi je sovjetska šahovska zveza namreč že potrdila njegovo udeležbo. Razen Karpova bodo nastopili iz tujine še madžarska veleojstra Portisch in Ribly, italijanski veleojstra Mariotti, češkoslovaški veleojstra Hort, sovjetski veleojstra Furman in mednarodni mojster Garcia s Kube. Izredno močno pa bo domače predstavništvo, saj bodo nastopili jugoslovanski veleojstri Gligoric, Ljubovjevič in državni prvak Velimirovič, od Slovencev pa Planinc, Parma, Barle, Musil, Osterman in Karnar.

Organizatorji 4. mednarodnega šahovskega turnirja za Vidmarjev memorial so v petek dopoldne na tiskovni konferenci v Portorožu seznanili novinarje s podrobnostmi tega pomembnega dogodka. Vidmarjev memorial bo namreč prvi turnir v zgodovini jugoslovanskega šaha, na katerem bo nastopil svetovni prvak. Pred dnevi je sovjetska šahovska zveza namreč že potrdila njegovo udeležbo. Razen Karpova bodo nastopili iz tujine še madžarska veleojstra Portisch in Ribly, italijanski veleojstra Mariotti, češkoslovaški veleojstra Hort, sovjetski veleojstra Furman in mednarodni mojster Garcia s Kube. Izredno močno pa bo domače predstavništvo, saj bodo nastopili jugoslovanski veleojstri Gligoric, Ljubovjevič in državni prvak Velimirovič, od Slovencev pa Planinc, Parma, Barle, Musil, Osterman in Karnar.

Organizatorji 4. mednarodnega šahovskega turnirja za Vidmarjev memorial so v petek dopoldne na tiskovni konferenci v Portorožu seznanili novinarje s podrobnostmi tega pomembnega dogodka. Vidmarjev memorial bo namreč prvi turnir v zgodovini jugoslovanskega šaha, na katerem bo nastopil svetovni prvak. Pred dnevi je sovjetska šahovska zveza namreč že potrdila njegovo udeležbo. Razen Karpova bodo nastopili iz tujine še madžarska veleojstra Portisch in Ribly, italijanski veleojstra Mariotti, češkoslovaški veleojstra Hort, sovjetski veleojstra Furman in mednarodni mojster Garcia s Kube. Izredno močno pa bo domače predstavništvo, saj bodo nastopili jugoslovanski veleojstri Gligoric, Ljubovjevič in državni prvak Velimirovič, od Slovencev pa Planinc, Parma, Barle, Musil, Osterman in Karnar.

Organizatorji 4. mednarodnega šahovskega turnirja za Vidmarjev memorial so v petek dopoldne na tiskovni konferenci v Portorožu seznanili novinarje s podrobnostmi tega pomembnega dogodka. Vidmarjev memorial bo namreč prvi turnir v zgodovini jugoslovanskega šaha, na katerem bo nastopil svetovni prvak. Pred dnevi je sovjetska šahovska zveza namreč že potrdila njegovo udeležbo. Razen Karpova bodo nastopili iz tujine še madžarska veleojstra Portisch in Ribly, italijanski veleojstra Mariotti, češkoslovaški veleojstra Hort, sovjetski veleojstra Furman in mednarodni mojster Garcia s Kube. Izredno močno pa bo domače predstavništvo, saj bodo nastopili jugoslovanski veleojstri Gligoric, Ljubovjevič in državni prvak Velimirovič, od Slovencev pa Planinc, Parma, Barle, Musil, Osterman in Karnar.

Organizatorji 4. mednarodnega šahovskega turnirja za Vidmarjev memorial so v petek dopoldne na tiskovni konferenci v Portorožu seznanili novinarje s podrobnostmi tega pomembnega dogodka. Vidmarjev memorial bo namreč prvi turnir v zgodovini jugoslovanskega šaha, na katerem bo nastopil svetovni prvak. Pred dnevi je sovjetska šahovska zveza namreč že potrdila njegovo udeležbo. Razen Karpova bodo nastopili iz tujine še madžarska veleojstra Portisch in Ribly, italijanski veleojstra Mariotti, češkoslovaški veleojstra Hort, sovjetski veleojstra Furman in mednarodni mojster Garcia s Kube. Izredno močno pa bo domače predstavništvo, saj bodo nastopili jugoslovanski veleojstri Gligoric, Ljubovjevič in državni prvak Velimirovič, od Slovencev pa Planinc, Parma, Barle, Musil, Osterman in Karnar.

Organizatorji 4. mednarodnega šahovskega turnirja za Vidmarjev memorial so v petek dopoldne na tiskovni konferenci v Portorožu seznanili novinarje s podrobnostmi tega pomembnega dogodka. Vidmarjev memorial

ŠPORT ŠPORT ŠPORT

KOLESTARSTVO

GIRO D'ITALIA

OSLER PRVI NA CILJU Z VELIKIM NASKOKOM

Španec Galdos še vedno nosi roza majico

SORRENTO, 24. — Italija si je končno priborila drugo etapno zmago na letošnji mednarodni kolesarski dirki «Giro d'Italia». Uspeh Oslera je tem večji, ker je prisel na cilj s precejšnjim naskokom, kar je bila doslej na letošnjem «Giru» redkost. Etapna lestvica:

1. Marcello Osler, ki je prevozil 220 km dolgo pot Potenza — Sorrento v 6.38'35" s povprečno hitrostjo 33,117 km na uro.	
2. Battaglin po 8'48"	
3. Tino Conti	
4. Fausto Bertoglio	
5. Francesco Galdos vsi po 8'48"	
6. Perletto	9'52"
7. De Vlaeminck	10'23"
8. Gimondi	
9. Bergamo	
10. Baronechelli	
11. Crepaldi	
12. Ricconi	
13. Lasa	
14. Bellini	

ŠPORT NA ZNAMKAH

(Nadaljevanje s 7. strani)

ja in so zelo lepe. Lanskaja leta je bilo v Montrealu na sporedu svetovno prvenstvo v kolesarstvu za amaterje in profesionalce. To naj bi bila neke vrste preizkušnja za organizatorje tako važnega športnega dogodka, kot so olimpijske igre. Izšla je znamka za 8 c. Na levi strani je prikazan del kolesa, na desni pa sta napis in emblemi tekmovalcev.

Leta 1967 so bile v Winnipegu tretje vseameriške športne igre: izšla je znamka za 5 c., ki prikazuje tekača med tekmo. Dve leti kasneje pa so bile na sporedu prve vsekanadske igre. Za to prireditve je izšla znamka za 6 c., na kateri so prikazane zastave držav in seveda emblemi iger.

Končno imamo še štiri serije, ki bi jih lahko uvrstili med športno propagando. Prva znamka je izšla leta 1959 in prikazuje tekmo v hokeju. Leta 1957 so izšle štiri znamke, posvečene ribolovu, plavanju, lovu in smučanju. Vse znamke imajo isto vrednost: 5 c. Leta 1968 je izšla znamka (5 c.) za igro la crosse. To je edina športna panoga, ki so jo belci privedli od domorodcev: igralci imajo posebno pleteno košarico ali lopatico pritrjeno na dolgem ročaju, s katero morajo zaustaviti žogico, jo podati in jo seveda skušati spraviti v vrata. Nekdo se je tekme udeleževal tudi po 200 in 300 tekmovalcev in je bilo igrišče dolgo nekaj kilometrov. Z leti so se, seveda, pravila spremenila, igrišče je postalo manjše, število igralcev se je pa skrcilo na sedem. Leta 1948 so to športno panogo uvrstili v olimpijski program ob priliki iger v Londonu. Zanimanje za to športno panogo se je z leti večalo, saj so odirali do sedaj že 10 tekem med izbranimi moštvami Amerike in Velike Britanije. V teh državah je tudi ta športna panoga dokaj dobro razvita, medtem ko v drugih predelih sveta še ni imela sreče.

Končno je bila leta 1959 na vrsti znamka, posvečena curlingu, neke vrste bližanju na ledu. Ta športna panoga se je rodila na bavarskem in na škotskem. Rikviziti je posebno oblikovan kamen, ki ima na sredini ročaj. Zmaga tisti tekmovalci, ki kamen najbolj približa zastavi, ki je oddaljena približno 35 metrov. Danes se ta športna panoga začne širiti v zimsko-sportnih središčih, saj je igra zabavna in ne zahteva nikake posebne fizične priprave.

Kot vidimo, so v Kanadi posvetili veliko važnost rekreaciji in športu v naravi. Tekmovalne športne panoge so bile nekoliko zanimave, kar pa po svoje prikazuje važnost, ki jo v Kanadi polagajo na rekreacijo in na množičnost, ne pa na kvantiteto.

TABORNIŠKI

(Nadaljevanje s 7. strani)

osnovana. Tudi takšne živali, kot na primer volk, so v naravi sila koristne. Tako je volk že nekaj časa edini selektor za veliko divjad, posebno za jelene, ki so se v nekaterih predelih Slovenije že tako razmnožili, da povzročajo resno škodo v gozdovih in na poljih.

Kamen spotike je postala tudi krastača. Vsakdo pa ve, da je krastača pomembna pri uničevanju škodljivcev na površinah. Zanimiv je primer velikega petelina, tega gozdnega viteza. Kljub zmanjšaniemu odstrelu, se njegov stalež stalno zmanjšuje. Izumrtje petelina bi bila vsekakor velika škoda, saj je petelin zares svojesterjen primer prebivalcev naših gozdov. Kako potreben je zakon, dokazuje tudi primer vrtnega in drevesnega polha. Menda je bil zadnji polh ujet leta 1842 neke pri Ribnici. Danes pišemo leto 1975.

Enako je pri rastlinah. Novi zakon naj bi dosegel svoj namen predvsem pri vrstah nizkorastnega rastlinja, predvsem cvetlicah.

Predlog zakona o zaščiti živalskih in rastlinskih vrst taborniki toplo pozdravljamo.

milan pahor

SMUČANJE

NA LESTVICAH FIS

Gros dvakrat prvi

INNSBRUCK, 24. — Mednarodna smučarska zveza je po zaključku smučarske sezone danes objavila lestvico FIS za vse tri alpske discipline. Zanimivo je, da G. Thöni, ki je osvojil svetovni pokal, ni na nobeni na prvem mestu in celo nihi na drugem. Na dveh prvih mestih pa je Gros.

Lestvice so take:

SMUK	
1. Klamer (Av.)	0,00
2. Bertod (Švi.)	1,69
3. Collombin (Švi.)	2,00
4. Grissmann (Av.)	2,04
5. Veti (Švi.)	2,36
6. Gustav Thöni (Italija)	4,27
7. Russi (Švi.)	4,32
8. Roux (Švi.)	4,75
9. Plank (It.)	4,75
10. Winkler (Av.)	5,00
11. Haker (Nor.)	5,40
12. Veith (ZRN)	6,31
13. Cordin (Av.)	7,51
14. Walcher (Av.)	8,37
15. Engstler (Av.)	8,43

VCERAJ V TRAFUOU

G. Thöni se je poročil

TRAFUO, 24. — Danes se je v svoji rodni vasi poročil štirikratni zmagovalci v tekmovalstvu za svetovni smučarski pokal Gustav Thöni. Zjutraj ob 10.00'25"03 je rekel «javo!» skupno z Ingrid Pfandler, ki je leto dni mlajša od njega. Poroka v cerkvi je bila (če izvememo množico fotografov) dokaj skromna.

Vse drugače pa je bilo kasneje v Meranu, kjer je bilo ob velikem številu povabilencev poročno kosilo v starem, slikovitem tirolskem slogu. Kosilo je pripravil kuhar, ki je kahal tudi angleški kraljici. Thöni je bil ves čas poročnih slovesnosti zadržan (kot je vedno) in pred fotografii ni niti hotel poljubiti svoje neveste.

Nogometni «Pokal Brega»:

Primorje - Union	2:0 (2:0)
1. moška košarkarska divizija:	
Radiati Arte - Bor B	105:43
2. ženska košarkarska divizija:	
Kontovel - PAV Despar	3:1
Sloga - Bor	3:0
2. jugoslovanska rokometna liga:	
Celje - Piran	40:14

V NEKDANJEM MLADINSKEM KROŽKU NA OPČINAH

Sinoči interna otvoritev novega Poletovega sedeža

Uredili so ga s prostovoljnim delom - Danes bodo sedež predstavili domačinom

V nekdanjem mladinskem krožku na Opčinah se je sinoči zbralo lepo število domačinov, ki so skoraj eno leto obnavljali in urejali prostor v Konkoniški ulici št. 1, kjer bo od danes dalje novo družbeno središče Opčin. Pobudo za to delo je prevzelo športno društvo Polet, ki je z mnogimi napori in ob sodelovanju nekaj desetih ljudi (točneje 61) popolnoma preuredilo že razpadlo barakovo, uredilo dvostezno balinarsko igrišče in vrt, tako da je na nekdanjem, z robid pokritem dvorišču, praznovan objekt, ki je Opčinam v zaslug.

Sinočnje interne otvoritve so se poleg ljudi, ki so s prostovoljnim delom in s pomočjo v materialu, pripomogli do realizacije tega objekta udeležili tudi številni gostje, med katerimi smo opazili občinskega odbornika za šport prof. Maria Lanza, jugoslovanskega konzula v Trstu Srečka Kovačiča, predsednika SKGZ Borisa Raceta, predsednika ZSDI Volja Kocmana, predstavnika prosvetnih in balinarskih društev ter številne druge goste. Predsednik Poleta Kraus se je v kratkem nagovoru zahvalil vsem, ki so pripomogli k realizaciji športnega krožka Polet ter je izrazil željo, da bi novi krožek postal zbirališče vseh prebivalcev Opčin. Spregovoril je tudi odbornik za šport prof. Lanza, ki je Poletu čestital k lepemu dosežku.

Danes popoldne ob 17. uri pa bo Polet predstavil nov objekt domačemu prebivalstvu. Na otvoritvi bodo vsem prisotnim ponudili kruh in vino — za dobro srečo in uspešen razvoj novega družbenega središča. Polet vabi vse prebivalce Opčin, pa tudi druge prijatelje openskega športnega društva, da se otvoritve udeležijo v kar največjem številu.

ATLETIKA

V prvem dnevu deželnega prvenstva v Gorici so bili doseženi odlični rezultati. Državni rekord v skoku v višino Del Forno je zgrešil rekord z letvico na višini 222 cm. Naslov je osvojil z rezultatom 216 cm. Drugi boljši rezultati: 1.500 m Chinchio 3'54"9; 10.000 m Miani 31'21"2; kroglja Zecchi 16,60 m; 400 m Bressan 49"5. Duško Švab je na 400 m čez ovire dosegel čas 58"1, uvrstil se je v finale, finalnega teka pa, žal, ni mogel opraviti.

VCERAJ V MAVHINJAH

Mnogo tekmovalcev na kronometrirani hoji

Nepričakovano velika udeležba na mednarodni kronometrirani hoji. Včeraj so se začela v Mavhinjah tekmovala ob priložnosti zaključka zimske sezone smučarskega kluba Devin. Kronometrirane hoje se je udeležilo nepričakovano veliko tekmovalcev, ki so bili razdeljeni v dve skupini. Vseh uvrščenih tekmovalcev je

Bellochiov film

na Proseku in v Štivanu

Center za mentalno zdravje, Konzulta za Zahodni Kras in Delavski svet štiške papirnice organizirajo predvajanje filma Marca Bellocchia «VSI ALI NIHČE. ODVEZANJE NORCEV». Prvi del filma bodo predvajali jutri, 26. maja, ob 20. uri v kinodvorani na Proseku, drugi del filma bo sledil v torek, 27. maja, ob 17. uri v prostorih menze štiške papirnice. Prebivalstvo je vljudno vabljeni. Vstop prost.

●V četrtek, na Telovo, se bo po mestnih ulicah, od Trga sv. Antona do Sv. Justa, kot običajno odvijala procesija. Za nemoten potek prireditve so občinske oblasti odredile prepoved parkiranja in vožnje med 14. in 20. uro po naslednjih ulicah in trgih: Trg sv. Antona, Ul. Dante, Ul. dell'Orologgio, Borzni trg, Ul. Diaz, Ul. F. Venezian, Ul. S. Michele, Ul. S. Giusto in Trg Cattedrale.

VESTI Z ONSTRAN MEJE

Včeraj začetek jubilejnega jugoslovanskega TV festivala

Prvikrat je prisotna tudi prištinska televizija

1. Gros (It.)	0,00
2. Stenmark (Šve.)	0,00
3. G. Thöni (It.)	0,10
4. Radici (It.)	0,77
5. De Chiesa (It.)	2,44
6. Hinterseer (Av.)	2,50
7. Neutheuer (ZRN)	3,01
8. Bruce (ZDA)	4,32
9. Frommelt (Liech.)	5,23
10. Tesch (Švi.)	5,32
11. Ochoa (Sp.)	5,33
12. Perrot (Av.)	6,75
13. Pechtl (Av.)	7,33
14. Hauser (Fr.)	7,43
15. Junginger (ZRN)	7,56

Letošnji festival ima več obeležij. Najpomembnejši del je vsekakor nacionalni festival jugoslovanskih televizijskih centrov, na katerem bodo na sporedu številne stvaritve jugoslovanskih RTV postaj, ki jih bo ocenjevala posebna žirija. Kot novinec bo prvikat stopila tudi prištinska televizija.

Letošnji festival ima več obeležij. Najpomembnejši del je vsekakor nacionalni festival jugoslovanskih televizijskih centrov, na katerem bodo na sporedu številne stvaritve jugoslovanskih RTV postaj, ki jih bo ocenjevala posebna žirija. Kot novinec bo prvikat stopila tudi prištinska televizija.

RAZSTAVA OTROŠKE KREATIVNOSTI V PIRANU

V mestni galeriji so odprli razstavo, ki so jo pripravili otroci in vzgojitelji obalnih vzgojno izobraževalnih zavodov. Gre za prikaz dela z otroki ter prizadevanj vzgojiteljev, da bi v predšolskem otroku zbudili smisel za ustvarjalnost in za samostojnost, ki jo potrebuje v sožitju in v življenju. Ob otvoritvi sta govorila Volja Kocman in prof. Elio Musizza v italijanski, medtem ko je o razvoju otrokove risbe govorila Jelka Kocman.

NA SNEŽNIKU ZAKLJUČENA EVROPSKA PEŠPOT

Slovenski planinci so imeli včeraj na Mašunu pomembno slovesnost. Predsednik planinske zveze Slovenije dr. Miha Potocnik je izročil namenu jugoslovanske delovne pošte, ki nosi oznako E-6. Gre za pot, ki poteka od Baltika preko raznih evropskih držav do Jadrana in doseže na Snežniku najvišjo točko. Trasa na snežniškem planinskem območju poteka od Mašuna, mimo Snežnika in Gornice do Klane na hrvaški strani. Evropska pešpot bodo ljubitelji snežniških pobočij prepoznali.

V TRGOVINI

FILATI LANE

Drevored D'ANNUNZIO, 7

Zaradi prenovitve lokala se nadaljuje

VELIKA RAZPRODAJA

Predv iz volne, bombaža, lanu, itd.
POPUSTI OD 20 % DO 70 %
Izkoristite priložnost!

STALIŠČE TRŽAŠKE FEDERACIJE KPI

Ravnatelj Delavskih zadrug naj bo iz združnih krogov

Komunisti odločno nasprotujejo kandidaturi republikanec E. Geppija

Tajništvo tržaške federacije KPI je včeraj vzelo v pretres predlog predsedstva Delavskih zadrug, po katerem naj bi za ravnatelja ustanove imenovali sedanjega ravnatelja Združenja trgovcev iz tržaške pokrajine E. Geppija. Tajništvo je ob koncu zasedanja izdalo daljše poročilo, v katerem naglašajo svoje postopke kakor tudi bistvo vprašanja. Predvsem ni mogoče pristati — pravi poročilo — na izbiro človeka, ki naj vodi organizacijo, kakršne so Delavske zadruge, brez primerne natečaja. Poleg tega ni mogoče razumeti, čemu predlagajo ljudi, ki so povsem izven območja Delavskih zadrug. Značilno je tudi, da kandidatura sedanjega ravnatelja združenja trgovcev, ki je republika-

nec, potiska v ospredje — s pomočjo KD — predsednik Delavskih zadrug, ki je prav tako republikanec. Skratka smo v tem primeru priča novemu poskusu — pravi nadalje poročilo KPI — da bi določeno odgovorno mesto zaupali nekemu iz političnih razlogov, ne glede na učinkovitost in delovanje Delavskih zadrug.

Kandidat Geppi je v vodstvu trgovskega združenja v vseh teh letih nastopal proti Delavskim zadrugam in delavskemu gibanju na sploh, dodaja poročilo; združenje trgovcev ni nikoli podprlo sindikalnega gibanja delavcev v obrambo tržaškega gospodarstva in obsega zaposlenosti. Zato je nemogoče zahtevati, da bo krmilo Delavskih zadrug, ki so izraz izrazito delavskih stremeljenj, prišlo v roke človeku, ki je vedno zagovarjal politiko razdvajanja med delavci in trgovci. Tajništvo tržaške federacije zato poziva ljudske organizacije in demokratične sile, naj se zavamejo proti imenovanju omenjenega kandidata za ravnatelja Delavskih zadrug.

Pokrajinski odbor vsedržavne ustanove za otroško varstvo sporoča, da bo s ponedeljkom, 26. maja, pričela delovati v Bazovici, v občinski izpostavi v Ul. I. Gruđen 49 pediatrična posvetovalnica za področje Bazovice, Padrič, Gropade in Trebč. V posvetovalnici bodo vodili periodične zdravniške preglede za vse otroke do 6 let starosti. V njej bo vsem materam na razpolago za razne nasvete tudi zdravstvena asistentka, ki bo obenem vodila tudi kontrolne obiske na domu.

●DANES, 25. maja, bodo v cerkvi srbske pravoslavne skupnosti v Ul. S. Spiridione odprli razstavo ikon, ki bo tako izpopolnila razstavo tržaških slik na leseni podlagi. Ob tej priložnosti bodo razstavljali tudi ikone grške pravoslavne cerkve Sv. Nikolaja.

STOLETNICA GOZDARSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

V Postojni so se začele prireditve ob stoletnici gozdarskih društev Slovenije. Ob tem visokem jubileju so gozdarjem čestitali predstavniki družbenopolitičnih organizacij, podpredsednik Socialistične zveze Slovenije Zoran Polić pa je izročil Zvezi gozdarskih društev visoko odlikovanje predsednika Tita — red zaslug za narod. Najzaslužnejši člani so prejeli tudi častne diplome. V okviru proslav so organizirali tudi seminar ter odprli razstavo umetniških fotografij Marjana Fajfarja.

RAZISKOVALCI JAVNEGA MNENJA V PORTOROŽU

V Portorožu se je končal štirnedenjski seminar raziskovalcev javnega mnenja. Udeležili so se ga predstavniki radio televizjskih hiš iz Poljske, Madžarske, Romunije, Belgije, Zveze republik Nemčije, Irske, Velike Britanije, Francije, Švedske, Holandske, Finske, Italije in Jugoslavije. Med štirnedenjskim delom so izmenjali svoje izkušnje pri znanstvenem raziskovanju javnega mnenja, izvolili pa so tudi novo vodstvo svoje organizacije.

Na sliki: DARWIL QUARTZ najnovejšega tipa

— z utripajočim ekranom (v poljubnih barvah), ki neprestano kaže točen čas — kvarčni resonator s frekvenco 32.768 nihaljev na sekundo — jekleno ohišje in pas —

POSEBNA CENA: 92.000 lir!

DARWIL
VELIKAN
PRECIZNE
ELEKTRONIKE
z novo kolekcijo
DARWIL
SOLID
STATE

DARWIL S.p.A. — Trst — Trg sv. Antona 4/I - II - III

URE — NAKIT — SREBRNINA — DRAGULJI

Za birne nova kolekcija ur od 8.000 lir dalje

IZREDNA IZBIRA ORIGINALNIH DARIL!

danes ob obali

KINO
KOPER: 10.00 — ameriški, VESELE DOGODIVŠČINE PINK PANTERJE; ob 16.00 in 18.00 — angleški, PRISEL BO MOJ DAN; ob 20.00 — italijanski, SMEŠNA JE PRVA LJUBEZEN
IZOLA: ob 10.00 — ameriški, STO MUK STANLIA IN OLIA; ob 16.00 in 18.00 italijanski — MALEZLIJSKI TIGRI; ob 20.00 — angleški, MAŠČEVANJE HANNIE COULDER.
SKOFIJE: ob 17.00 in 20.00 — ameriški, FRANCOSKA ZVEZA
PIRAN: ob 10.00 — ameriški, SVET ABBOTA IN COSTELLA; ob 16.00 in 18.00 — italijanski, POVRACILO; ob 20.00 — švedski, PRIGISCE LJUBEZNI.

DEŽURNE TRGOVINE
V Piranu bodo danes dežurale: Samopostrežna trgovina 4 NANOS, Zelenjavni trg, Sadje zelenjava NANOS, Zelenjavni trg ter mesnica AGRARIA Zelenjavni trg.

V Portorožu in Luciji bodo dežurne: Samopostrežna KOLONIALE, Sadje zelenjava KZ in mesnica E-MONA, v Luciji pa market NANOS. V Izoli bodo dežurale: Trgovina TUROPOLJAC v Pittonjevi ulici,

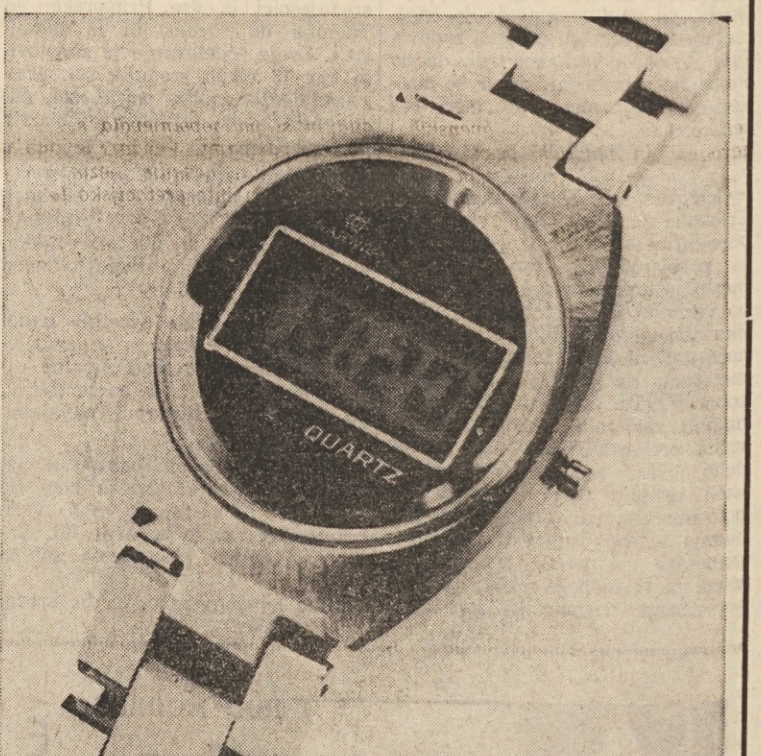
Delikatesa LJUBLJANSKE MLEKARNE v Dantejevi ulici ter Kmetijska zadruga Drevored 1. maja. DEŽURNA ZDRAVNIŠKA SLUŽBA
V vseh treh obalnih mestih je organizirana celodnevna zdravniška služba od sedme ure zjutraj v nedeljo, do sedme ure zjutraj v ponedeljek.

LEKARNE
V nedeljo dopoldne bodo odprte vse glavne lekarne v obalnih mestih, za nujne primere pa je popolnomska dežurna služba.

PRIREĐITVE IN ZABAVE
Čez nedeljo bodo odprti na obali vsi zimski plavalni bazeni, kegljišča in drugi športni objekti.

SPORT
KOPER: ob 17.00 prvenstveno srečanje republiške nogometne lige Koper — Slavija.

čitajte
PRIMORSKI
DNEVNIK

SWISS MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

MADE

SPOMINI NA KULTURNO ŽIVLJENJE INTERNIRANCEV V GONARSU

Z igralcem Jožetom Tiranom pod vročim furlanskim soncem

Člani prvega taboriščnega kvinteta - Nastop v oficirskem taborišču
Nastanek 50-članskega pevskega zbora - Recitacijski literarni večeri

Med prvimi interniranci, ki so nas z okoli lisc na rokah pod stražo italijanskih bajonetov prignali v furlansko taborišče Gonars, je bil tudi dramski igralec Jože Tiran. Sleheri dan so se polnile komaj dograjene lesene barake za »ribelle« iz tako imenovane okupirane ljubljanske pokrajine. Čim več nas je bilo tem bolj sem razmišljal o potrebi kulturnega življenja v taborišču. Vsakodnevno brezlično tavanje iz barake v barako in brezdelno pohajkovanje po taborišču, je razjedalo notranjost posameznikom. Pomankljiva hrana je na čela tudi telesno odpornost in z dneva v dan so oslabele interniranci zapadali v malodušje. Čemerni in vse bolj upadli obrazi so zrl breztrazno skozi žične pregrade na furlansko ravan in mnogih se je že polotil obup. Kdor je imel v taborišču prijatelje ali znanje, temu je bilo lažje. Zbirali so se na omenke in s pogovori, seveda največ o svojcih, jedali in naravno, do kdaj bo trajalo to pasje življenje, je le nekako potekal čas. Najhitreje smo se znašli znanzi iz Ljubljane. Zbirali smo se vsak dan v kakšnem kotu barake ali zunaj nje in če bi ne bili Slovenci, bi tudi ne bili. Společke te tiho, pritičeno in slovenska narodna pesem nas je bodrila. V začetku smo bili le štirje in dobro smo se ujemali z glasovi. Na misel mi je prišlo, da bi ustanovili vokalni kvintet z redno vadbo. Ideja je vila med fanti z navdušenjem sprejeta. Zlatka smo ga ustanovili, kajti prvi tenor je bil operni pevec Ljubo Kobal, takrat še član zbora ljubljanske Opere, drugi tenor sem bil jaz, ki sem prezel tudi nalogo pevovodje, mladi dramski igralec Jože Tiran in študent umetnostne zgodovine Zore Kržišnik, zdaj ravnatelj Moderne galerije v Ljubljani, sta pela prvi bas. Kržišnikov sošolec Marjan Zadnikar, zdaj umetnostni zgodovinar in znanstvenik delavec, pa drugi bas. Ob naših pevskih urah na prostem, v zatijih kakšne barake, se je iz dneva v dan zbiralo vse več skupin internirancev, željnih poslušanja slovenskih narodnih in umetnih pesmi. Seveda smo nezbavljivo brez not in pevski tiste pesmi, ki smo jih najbolj poznali. Še sčasoma smo obvladali kar precejšen spored in k našim pevskim vajam se je zbiralo vse več poslušalcev. Tudi ploskanje ni izostalo. To nam je dalo pobudo, da smo pričeli s prirejanjem javnih nastopov sprva ob ranih večerih v posameznih barakah, potem pa tudi na prostem za čimveč poslušalcev. Naša pesem je spodbujala sotrpine in jim vlivala pogum in zanos. Lažje je bilo prenašati otopelost in marsikomu je slovenska pesem pregnala obup, da je bolj vedro zrl v jutrišnji dan. Pesmi, v katerih je bil potreben solo, je razen Zoreta Kržišnika in Ljuba Kobala, s svojim žametnim baritonom često obogatil tudi Jože Tiran. Njegova značilnost glasu je prišla do veljave tudi v njegovih recitacijah in umetniških pripovedovanjih, ki so bila že mnogim pred internacijo znana.

Z dovoljenjem taboriščne uprave, je naš kvintet na večkratno prošnjo interniranih jugoslovanskih aktivnih in rezervnih oficirjev, katerih taborišče je bilo tri ali štiri kilometre oddaljeno od našega, nastopil tudi v oficirskem taborišču. Za javno nastopanje smo si takrat omislili bele kape, podobne našim vojaškim šajkačam našite s črnimi notami, ki jih je sešil neki internirani krojač. Navdušen nad našim petjem je ne vem odkod prišel nek belto platno za pokrivala, menda je žrtvoval svoje dohode spodbujale. Šajkače so bile znak pripadnosti našemu kvintetu in kratki kostum za nastope.

Pod stražo štirih italijanskih kabinjerjev in nekega dežurnega oficirja, smo odšli v oficirsko taborišče. Že od daleč so nam izza žice mahali in peli v pozdrav pesem Od Urala do Triglava. Sprejemanje je bilo prisrčno, kajti mnogi so nas, zlasti Tirana in mene, poznali še z ljubljanskih gledaliških desk.

Pred nastopom nas je v imenu pevskega zbora oficirskih internirancev pozdravil njihov vodja Valens Vodusek, sedanjí ravnatelj folklornega inštituta v Ljubljani. Vsaka naša pesem je vrgla in oficirji so nam navdušeno ploskali. Po programu, na katerem smo morali ponoviti marsikatero pesem, so nas oficirji - interniranci, ki so jih zaradi oficirskega položaja boljše oskrbovani kot civilni politični interniranci, za tiste razmere lepo pogostili in obdarili še z jestvinami tudi za druge internirance, ki so bili bodisi njihovi sorodniki, prijatelji ali znanzi. Seveda smo tajno prenesli tudi pošto naših in tako vzpostavili še kar dobre stike, ki so se sicer redko, vendarle še naprej razvijala in med našim in njihovim taboriščem.

Vse bolj pogosti koncerti naše kvinteta so navduševali internirance, zato smo ustanovili pevski zbor v katerega se je prijavilo okrog petdeset tovarišev. Tudi

taboriščna oblast je bila za čuda naklonjena našim prizadevanjem in je za naš denar celo nabavila kitaro za intoniranje in tudi note so dovolili, seveda pod cenzuro, ki so jih na našo prošnjo domači pošiljali odprto v paketih, pesmi pa, ki bi bile okupatorjem sumljive pa tudi skrite po kotih paketa. Tako sem med drugim prejel celo nekaj izvodov prvega gledališkega koledarčka in mojo knjigo »Materi«, ki je bila v prvih mesecih edina knjiga v taborišču in je romala iz rok v roke branjca željnih internirancev.

Še sčasoma se je krog sodelavcev toliko povečal, da smo razen zborovskih vaj, ki jih je vodil absolvirani konservatorist Jože Hanc, zdaj zborovodja opernega zbora ljubljanske Opere, pritejali v posameznih barakah pešne večere s pesmi, recitacijami in skeci, ki smo jih izvajali v splošno zadovoljstvo in zabavo internirancev. Seveda so nekatere pikre na račun okupatorjev prišle s pomočjo vohunov tudi do ušes uprave taborišča, da sem moral, kot organizator teh prireditvev čisto na zahtev, Zato smo morali od takrat naprej za vsak nastop pripraviti program tudi v italijanskih, na prireditve pa so pričeli prihajati vojaki in oficirji taboriščne komande, med njimi tudi taki, ki so vadi nekoliko razumeli slovensko. Kadar so se naši tovariši kakšnega skuca ali doživljanja le preglasno oz. zasmehljali, je moral nekdo prisotnim Italijanom še posebej prevesti smisel skeca.

Krog nastopajočih se je vse bolj širil. S pridobljeno kitaro so se pričeli s svojim šaljivim petjem uveljavljati Levček, kot smo klicali Leona Ponikvarja, sedanjega člana skupine Avenikov in mnogi amaterski igralci, ki so popostrili marsikateri šaljivi večer. Naš kvintet je na teh večerih nastopal z vedrimi narodnimi pesmimi, na samostojnih koncertih pa z resnim vokalnim programom, ki so ga počitile tudi recitacije, s katerimi sva izmenično nastopala z Jožetom Tiranom. Z Jožetom sva večkrat kje skrita za pograbi polglasno ponajljala svoja besedila in si jih dopolnjevala s svojimi pripombami. Vendar je bilo Tirano - prednasenja - jezikovno tako čisto in interpretacijsko tako umetniško izrazno, da z moje strani skoraj nikoli ni bilo pripomb. To me je navedlo, da sem ga na prireditvah večkrat uporabil tudi kot napovedovalca.

V našem taborišču je bilo interniranih tudi nekaj mladih pisateljev. Zato sem s pesnikom Jožetom Udovičem, ki sva bila v isti baraki, s pesnikom Ludvikom Dušanom in kiparjem Nikom Pir-

natom, ki se je bavil tudi s publicistiko, organiziral literarni večer, na katerem smo brali svoja dela. Za uvodno besedo in biografski vezni tekst o vsakem pisatelju posebej sem zaprosil Jožeta Tirana. Zaradi njegovega odličnega daru za recitacijo pa bi mi bilo žal, da ne bi bil Jože sodeloval tudi kot interpretator. Zato smo se odločili, da priredimo literarni in recitacijski večer v dveh delih. V prvem delu bi avtorji sami brali svoja dela, v drugem delu programa pa bi z Jožetom recitala vsak dve pesmi, po eno iz zbirke Simona Gregorčiča, Franceta Prešerna, Otona Župančiča in Ivana Cankarja.

Priprave so bile nared in prvi nastop tako zamišljenega literarnega večera je bil v sredo, 13. maja 1942, kot razbiram iz ohranjenega originalnega, ročno napisanega programa, ki so jih v naslednjih dneh naše prireditve pisali tovariši z lepimi pisavo in jih razdeljevali kot vabila po barakah. Zaradi dokumentarnega pomena o kulturnem življenju internirancev v Gonarsu navajam celoten spored. V prvem delu z o-značbo: svoja dela bodo brali avtorji, je po Tiranovi uvodni besedi prvi nastopil Jože Udovič in prebral svoje pesmi: Vsakdanji sonet, žalostinka kruhu, Polnočne besede in Izpoved tišini. Kot drugi sem prebral črtnico Življenje lepo, za menoj pa Niko Pirnat svoje sonete: Baraka I., Baraka II. in Pomladna. Dušan Ludvik je prebral Potepuško pesem. Njeno pesem, Jesensko in Ožejano srce. Pri ponovnem nastopu sem bral črtnico Gospa Olga iz »njige Materi, Udovič pesmi Doneče jutro, Svetla pesem, Novi blagor in Pomladna, Pirnat Pijansko in Ludvik štiri villonske balade: O prodajalki vijolic, O počastnosti, O beguncih, O času.

V drugem delu sporeda sva s Tiranom recitala Gregorčičovo Zjamsi zvezde mu temne, Jože Prešernovo Uvod h Krstu pri Savici, jaz Župančičevo v vlakom in za konec spet Tiran s Cankarjevim Gospod stotnik, s katerim je vselej požel gromki aplavz. Interniranci, med katerimi so bili vseh starosti, poklicev in inteligentnih stopenj, so literarni večer toplo pozdravili. Tišina v kateri so zaverovano sledili toplo slovenski besede daleč od domovine pa je razodevala kako globoko jih je dojmla umetniška prireditev nastopajočih. S tem večerom smo nato nastopali po vseh barakah in udeleževali so se jih tudi tisti interniranci, čeprav so že poslušali spored v svoji baraki.

O našem literarnem večeru so

prišle vesti v oficirsko taborišče, ki so spet dosegli, da smo tudi naš literarni večer ponovili v njihovem taborišču in doživeli naravnost navdušujoč sprejem. Menda mi ni treba posebej poudariti, da je Jože Tiran s Cankarjevim Gospodom stotnikom požel največ odobravanja. Bil je zares užitek kako je umel z dolgo pripovedjo prikleniti poslušalce in jih držati v nenehni napetosti. Modulacija njegovega izredno legega glasu, dinamični ritem besedila in zaverujoča ljubezen do Cankarjeve besede, je njegovo pripovedovanje vselej pozidignilo v pravo umetniško storitev.

Naši skromni začetki, sprva brez not in brez besedil, so dobili svojo težo: fantje so prepisovali note in besedila in v posameznih barakah so se snovale nove skupine, ki so se samostojno organizirale podobne večere. V svoji baraki je na primer Jože Tiran organiziral bralni in recitacijski večer del slovenskih pisateljev, na katerem so nastopali tovariši, ki jih je uveljavljal Tiran. Razen njega je bil med njimi posebno agilen tudi učitelj Marjan Berger, ki se je z recitiranjem uveljavil že v Ljubljani na raznih kulturnih prireditvah. Tiranova skupina me je tokrat na prireditve povabila kot poslušalca, ker so brali tudi moja literaturo. Težo sporeda je kajpada nosil Jože Tiran, ki je svojim bolj ali manj znanim besedilom dodal tudi črtnico Rezika, ki jo je z globokim občutjem bral iz moje knjige, zatem še Marjan Berger črtnico Zdalj vem zakaj. Tokrat sem lahko sledil sporedu bolj zbrano kot kdaj prej, ker sem bil zgolj poslušalec. Od zunaj, za žično ograjo, kjer so italijanski alpinci stražili naše taborišče, je prihajalo v zatoklo baroko curčanje svobodnih črčkov, v skromnem komaj razsvetljenem prostoru, natrpanem z grobo olesanimi pogradi, na katerih so sedeli - dobesedno, kruha in iger - lačni interniranci in v grobni tišini sledili slovenski besedi, ki nas je božala in oplajala. Takrat mnogi izmed nas nismo pomislili, da smo ujetniki. Kadar je Jože Tiran interpretiral našo besedo kot redko-kdo, se je eselila v baroko in le tepelo besede, z njo je preplavila prostor čudovita melodija, tako plemenito mehko in bojazljivo je zvenela beseda Jožeta Tirana. Bili so to najlepši trenutki, ki nam jih je podaril daleč stran z doma.

V taborišču, odkar so se vrstile kulturne prireditve, med interniranci, ki so jih podaril daleč stran z doma.

EMIL FRELIH

(Nadaljevanje na 10. strani)

TRIDESET LET GORIŠKE PROSVETE

Od skednja v Štandrežu do Kulturnega doma v Gorici

Začetek na ruševinah je bil težak, a navdušenja in zato tudi uspehov ni manjkalo

Po zlomu fašizma smo tudi na Goriškem Slovenci svobodneje zadihali. Pod okriljem Osvobodilne fronte so se začela oživljati prosvetna društva na podeželnju in po popolnem molku, ki je trajal od leta 1926, ko je fašizem onemogočil sleherno kulturno - prosvetno dejavnost, je ta zopet oživela. Kljub vsemu nasilju je narod ohranil svojo narodno zavednost in s tem pokazal svojo žilavost in voljo do življenja. To je še bolj potrdila zlasti v času zadnjih štirih let borbe proti svojemu zatracu, ko je med ognjem in jeklom, pomešan s lastno krvjo, strl suženjske okove. Prišel je znova gojiti svojo lepo materinsko besedo in iz lastnih moči začel dvigati duha k prosveti, k znanju, z eno besedo k napredku v smislu lepše bodočnosti, ki naj bi mu zagotovila svoboden razvoj v vsakem pogledu, razvoj svobodnega človeka.

Nekdanjim še živim prosvetarjem se je pridružila še tista mladina, ki je medtem dozorela ter okrepila vrste starih prosvetnih delavcev z novimi življenjskimi tokovi.

Pod okriljem Demokratične fronte Slovencev, ki je znala zbrati okrog sebe glavnino zamejskih Slovencev na Goriškem, so se Slovenci za novo državno mejo na tem področju ponovno zbirali pod vodstvom na novo ustanovljene Slovenske prosvetne zveze in drugih kulturnih in športnih organizacij. Stari in mladi prosvetarji so na ruševinah pojašičnega mrtvila razgibali novo kulturno rast. Okrog Slovenske prosvetne zveze in drugih organizacij je nastalo novo kulturno - prosvetno življenje in zajelo široke plasti našega ljudstva, ki je že komaj čakalo da lahko svobodneje zadihata na kulturno - prosvetnem področju ter si ustanovi ali obnovi svoje kulturno - prosvetno življenje na osnovi tradicije NOB.

Kot marsikje drugod je bilo treba tudi na Goriškem začeti zno-

va. Takratno delo je bilo zelo naporno, saj so morali delati v največjih težavah, brez najosnovnejših sredstev in z največjo žrtvovanostjo. Spomnimo se pri tem priprav na igrice čisto ob ptoleji, po skednjih in barakah, ker se ni bilo niti najmanjših prosvetnih prostorov. O tem bi lahko marsikaj povedali takratni prosvetni delavci, ki so morali z veliko požrtvovalnostjo, nesebičnostjo in mladostnim navdušenjem premagati vedno velike ovire in težave.

V Štandrežu so se domačini začeli zbirati v dvorani Briško, ki so jo uredili v zgradbi, bolj podobni skednju, kot pa prostoru za kulturno delo. V tej dvorani so imeli že od samega začetka svoje kulturne in politične sestanke in tu tu je začela s svojim delom Demokratična fronta Slovencev in Zveza slovenske mladine. Prav v Štandrežu se je začelo tudi z obnovljenim prosvetnim delom in domači prosvetarji so začeli prirejati igre, pevске nastope in druge prireditve na katere je prihajalo veliko ljudi, ki so bili po dolgoletnem kulturnem molku željni lepe domače besede in kulture.

V Sovodnjah so tudi takoj začeli z obnovljenim prosvetnim delom in se je mladina, pa tudi starejši, začeli zbirati v neki baraki, ki so jo za silo priredili za prosvetno delovanje. Pri tem naj omenimo mladega medicina Pajhorja, ki je zbral okrog sebe mladino in prejel nekaj iger, s katerimi so prostom domači prosvetarji nastopili ne samo doma, v že omenjeni baraki, ampak tudi po drugih bližnjih vaseh, kjerkoli se jim je nudila priložnost. Zelo razgibano in živahno je bilo tudi delovanje društva v Podgori, kjer sta zbrala okrog sebe mladino poznejši občinski svetovalec DFS Andrej Paglavac ter režiser učitelj Zajc in so v tistih letih priredili lepo število uspešnih predstav. Prosvetno življenje se je razvi-

jalo tudi po vseh briških vaseh. V Pevmi je začelo z delovanjem društvo »Naš prapor«, ki mu je bil za predsednika uradnik Jože Lavrenčič. Agilni člani tega društva so naštdirali več iger s katerimi so nastopili v domači dvorani in želi lepe uspehe.

V Števerjanu je mladina tudi z velikim navdušenjem poprijela za delo in v okviru svojega društva »Briški grič« pripravila veliko uspešnih nastopov in gostovanj.

Tako prosvetno življenje je zajelo tudi goriški Kras, kjer je delovalo Slovensko-hrvatsko prosvetno društvo v Trzinu, ki je imelo v obdobju svojega največjega razvoja nad 800 članov ter je zajelo tudi področja okrog Trzica. Pozneje se je to delovanje kraških prosvetarjev preneslo na Prosvetno društvo »Jezero« v Dobrodo, ki še danes uspešno in živahno deluje.

Še danj ko slavimo 30-letnico tega poveljnega prosvetnega prizadevanja na Goriškem z zadovoljstvom gledamo na rast lepih kulturnih domov po številnih naših vaseh, ki so predosem zasluga in sad požrtvovalnega in nesebičnega prizadevanja pionirjev naše kulturno-prosvetne obnove, tiste ljudstva iz prve povojne dobe, ki je na ruševinah z golemi rokami začelo graditi svojo boljšo prihodnost.

Kot zadnja faza obnove kulturno-prosvetnega delovanja na Goriškem je sedaj v teku gradnja Kulturnega doma v Gorici, ki ob premagovanju številnih ovir in težav, skuša realizirati zamisel izgradnje osrednjega kulturnega doma v tem mestu za kulturne potrebe goriških Slovencev. Gradnja tega doma spremljajo goriški Slovenci z živim zanimanjem, saj predstavljajo krono njihove prosvetne obnove na ruševinah fašističnega razredanja in osnovo za njihovo bodočo kulturno in prosvetno rast. Ob tem delu želimo goriškim Slovincem ob sedanjí 30-letnici prosvetne obnove čim več uspehov.

IVO MARINČIČ

svet v vojni
NEPOZABNI PODVIGI

svet v vojni
NEPOZABNI PODVIGI

svet v vojni
NEPOZABNI PODVIGI

svet v vojni
NEPOZABNI PODVIGI

svet v vojni
NEPOZABNI PODVIGI

SVET V VOJNI

NEPOZABNI PODVIGI

Pretresljivo, enkratno branje za vsakogar, ki ga zanima druga svetovna vojna

Miran Sattler

Drvar

Dinamična pripoved o desantu, ki se Hitlerju med drugo svetovno vojno ni posrečil. Temelji na dokumentarnem gradivu, zapiskih in izjavah borcev in mnogih očividcev.

David Mason

Prodor v Saint-Nazaire

Ena največjih diverzantskih akcij v drugi svetovni vojni: napad zveznikov na matično pristanišče nemških podmornic v Saint-Nazairu v Franciji.

Edward Bishop

Zračna bitka za Britanijo

Junaški podvigi pilotov RAF, ki so zaustavili nepremagljivo Luftwaffe v trenutku, ko je že kazalo, da bodo Nemci obvladali Veliko Britanijo.

Michael Calvert

Činditi

Pripoved o činditih - »ljudeh z neba«, ki so se spuščali v divje džungle in pustošili japonsko zaledje. Činditi so veliko pripomogli k porazu Japoncev v Burmi leta 1944.

Roger Manvell

Zarotniki

Atentat na Hitlerja 20. julija 1944
Poskus pripadnikov nemškega odporniškega gibanja, da bi odstranili Hitlerja. Sprito nepopolne organizacije se atentat ni posrečil. Hitler se je nad zarotnike kravo maščeval.

Arthur Svinson

Pušcavski diverzanti

Privlačni opis akcij posebej izurjenih vojakov, ki so med drugo svetovno vojno ogrožali nemške in italijanske okupatorje v puščavah severne Afrike.

NAROČILNICA ZA NAROČNIKE V ITALIJI

Priimek in ime _____
Naslov _____ (ulica) _____ (kraj) _____ (poštna številka)
Nepreključno naročam zbirko 010 SVET V VOJNI — »Nepozabni podvigi« po prednaročniški ceni 24.300 lir.
Datum: _____ Podpis: _____
Izpolnjeno naročilnico pošljite na naslov:
TRŽAŠKA KNJIGARNA, Ul. sv. Frančiška 20, 34132 Trst. Informacije in naročila tudi po telefonu številka 61-792

NAROČILNICA ZA NAROČNIKE V JUGOSLAVIJI - Primorski dnevnik

Priimek in ime _____
Naslov _____ (ulica) _____ (kraj) _____ (poštna številka)
Poklic _____ zaposlen (a) pri _____
Naslov del. organizacije _____
Rojen (a) _____ v _____
Štev. osebne izkaznice _____ izdane od _____
Datum: _____ Podpis: _____
Nepreključno naročam zbirko 010 SVET V VOJNI — »Nepozabni podvigi« po prednaročniški ceni 540 din, ki velja do izida.
Knjige mi pošljite v službo — na dom. Plačal(a) bom: takoj — v rednih mesečnih obrokih (9x60 din). Prosim, da ustrezno podčrtate.

1000 strani zanimivega branja, ilustriranega z dokumentarnimi posnetki dogodkov iz druge svetovne vojne.

Šest knjig iz zbirke Svet v vojni lahko do izida letos naročite po ugodni prednaročniški ceni.

540 din — 9 obrokov po 60 din v Jugoslaviji 24.300 lir v Italiji.

Naročilna številka zbirke: 010

Naročila sprejemajo vse knjigarne in zastopniki založbe, izpolnjeno naročilnico pa jih lahko naročite pri CANKARJEVI ZALOŽBI v Ljubljani, Kopitarjeva 2 ali v TRŽAŠKI KNJIGARNI, Ul. sv. Frančiška 20.

NA KONFERENCI ZA EVROPSKO VARNOST IN SODELOVANJE V ŽENEVI

Bitka za en sam stavek

Tovariš urednik me je prijazno povabil, naj napišem kakšni spomin na začetek Primorskega dnevnika. Nisem mu mogla ugoditi, kar sem vedela sem že večkrat povedala. Poleg tega me je povabilo zateklo v Ženevi na konferenci za evropsko varnost in sodelovanje, sredi bitke za en sam stavek, s katerim naj bi se sodelujoče države politično obvezale, da bodo pripadnikom narodnostnih manjšin zagotovile izobraževanje v materinski in izdajali svoj dnevnik, edini anti-fašistični dnevnik sredi okupirane Evrope. Jugoslovanski delegat je seveda mislil na Slovensko primorje.

Bitka za pravico do šolanja v materinski in izdajati svoj dnevnik, edini anti-fašistični dnevnik sredi okupirane Evrope. Jugoslovanski delegat je seveda mislil na Slovensko primorje.

Med množico predlogov te vrste se je pojavil tudi kratek predlog Jugoslavije, naj bi sodelujoče države v interesu medsebojnega sodelovanja zagotovile pripadnikom narodnostnih manjšin informiranje v materinski in izdajali svoj dnevnik, edini anti-fašistični dnevnik sredi okupirane Evrope. Jugoslovanski delegat je seveda mislil na Slovensko primorje.

Nemogoče je, smo dejali, da bi se pripadniki narodnostnih manjšin lahko zadovoljili samo s poslušanjem radia svoje matične dežele, čeprav je tudi ta pravica važen dejavnik v ohranjanju njihove identitete. So državljani dežele, v kateri živijo in imajo pravico do informiranja v materinski in izdajati svoj dnevnik, edini anti-fašistični dnevnik sredi okupirane Evrope. Jugoslovanski delegat je seveda mislil na Slovensko primorje.

Kakor sedaj stojijo stvari predlagane formulacije zaradi obstoja ječega odnosa sil, konferenca ne bo sprejela. Tisti, ki se vehementno bore za to, da bi vsak Tadžik, Uzbek in vsak Sibirac imel pravico in možnost biti v celoti informiran o dogajanjih v zahodni Evropi in ki so sicer tako ponosni na Evropo, kot domovino človekovih pravic, nočejo sprejeti politične obveze, da je treba pripadnikom narodnostnih manjšin zagotoviti informiranje v materinski in izdajati svoj dnevnik, edini anti-fašistični dnevnik sredi okupirane Evrope. Jugoslovanski delegat je seveda mislil na Slovensko primorje.

MARIJA VILFAN

MISIJA DELEGACIJE SINDIKATOV SLOVENSKE ŠOLE IZ TRSTA IN GORICE

Prvi koraki v Rimu za slovensko šolo

Zapisnik, ki sta ga po končani misiji napisala prof. Rado Bednarik in dr. Andrej Budal

Nagiba se že k svojemu koncu letošnje šolsko leto, ko se prvič uveljavljajo na naših srednjih in osnovnih šolah zakonsko določeni sveti staršev, dijakov, učnega osebja in javnih zastopnikov, ki naj naše šole dvignejo na demokratično sodobno in višjo raven.

Skoro dvajset let je bila dolga težka pot predno je prišlo preko ustanovitve in priznanja naših šol, tudi do pravice odločevanja na njih.

Ob tej prelomnici našega šolstva čutim dolžnost, da seznanim najširšo slovensko javnost s prvimi koraki na tej poti. To je potrebno zaradi zgodovinske dejavnosti in tudi, da se oddolžimo spominu na pok. dr. Andreja Budala, ki je med prvimi utiral korake na tej težki poti.

Njim sva sestavila poročilo o korakih delegacije Sindikatov slovenske šole iz Trsta in Gorice, ki se je mudila v Rimu od 8. do 12. julija 1975.

Za delegata Sindikata slovenske šole v Trstu je bil določen prof. dr. Andrej Budal, za goriskega pa prof. dr. Rado Bednarik. Ko sta sindikata zvedela, da je vlada predložila zakonski osnutek za naše šole, sta sklenila, da morata delegata čimprej odpotovati v Rim. Poročilo se glasi:

Podpisana sta odpotovala iz Trsta v nedeljo, 7. julija, in sta se vrnila v soboto, 13. julija 1975. Naredila sta si delovni načrt: obiskati parlamentarne skupine skoraj vseh strank, posebej zastopnike VI. komisije za šolstvo, nato prijaviti se pri ministrstvu in končno obiskati vplivne osebe.

V ponedeljek, 8. julija 1975, sta se že zjutraj po prihodu oglasila na sedežu italijanske socialistične stranke (PSI). Ker ni bilo referentke za šolstvo prof. Tullie Carrettoni, ste se zmenila za sestanek ob 17.30. Ob 11.30 sta izročila na sedežu parlamentarne skupine italijanske socialdemokratske stranke (PSDI) pismo za Paola Rossija in Simoninija ter prineseni material. Tajnica je povedala, da Rossija ta teden ne bo v Rimu, za Simoninija pa naj vprašata v torek. Izjavila je, da osnutek zakona do oktobra najbrž ne pride v razpravo. Popoldne sta govorila z referentko iz PSI in odborico srednješolskega sindikata prof. Tullio Carrettoni. Izročila sta spomenice in brošure za člane VI. komisije in obrazložila naše težnje. Našla sta popolno razumevanje in obljubo strankine podpore. Referentka je povedala, da bo težko priti do ministra, ki se vrne šele v sredo in ga čaka mnogo drugače nujnega parlamentarnega dela.

Ob 18. uri sta šla na sedež italijanske komunistične partije (PCD) v UL delle Botteghe Oscure, kjer ju je sprejel poslanec in solski referent Alessandro Natta, član VI. komisije. Izročila sta mu spomenice in brošure in v daljšem razgovoru obrazložila slovenske zahteve, ki so mu bile že precej znane. Po njegovem mnenju predlog ne pride v pretes pred oktobrom. Menil je, da je boljši status quo kakor slaba zakonodaja. Če bi vlada hotela predlog forsirati, ga bodo v parlamentu zavlačevali. Ako bo v začetku avgusta, bodo sindikata slovenske šole obveščena po federaciji.

V torek, 9. julija 1975, sta delegata smatrala za potrebno, da spravita na kak siguran način spomenice s podpisni brošure v roke novemu naučnemu ministru Aldu Moru. Na obisku pri nadškofu Luigiju Fogarju, ki sta obrazložila namen svojih poti. Nadškof se je živo zanimal in je povedal, da bo te dneve skoraj izključno doseči avdienco pri ministru Ponudil se je, da bi on kot ministrov osebni prijatelj lahko s spremnim pismom poslal vese material sigurno v ministrstvo. Obenem bo zadevo sporočil tudi podtajnici v ministrstvu za javni pouk gospe Jervolino. Izročil jima je priporočilo pismo za predsednika VI. komisije.

Ob 11. uri sta se zopet oglasila v tajništvo parlamentarne skupine PSI. Izvedela sta oficialno od

Z igralcem Tiranom

(Nadaljevanje z 9. strani)

ranci ni bilo več tolikšnega malodušja kot prej. Ko je pričel delovati še pevske zbor PP (političnih priporočkov) kot smo ga nazvali, so interniranci še bolj oživel. Skoraj petdeset tovarišev se je dan za dnem udeleževalo pevskega vaji in mnogi so se šele med nami naučili prepevati in spoznavati note.

Proč je taboriščni zbor javno nastopil v nedeljo, 31. maja 1942 ob 20. uri ob izrednem lepem toplem večeru. Lahko rečem, da so se zbrali skoraj vsi taboriščniki na prostoru ob kanti, kamor so z nosili vse razpoložljive mize iz barak in z njimi sestavili oder za pevske zbor.

Po uvodni besedi v kateri sem obrazložil gonarskim sotrpnikom pomen zbora in njegovega udejstvovanja za žitami, kjer smo bili odrezani od domovine, njene besede in pesmi, je sledil spored pod vodstvom poizvovalnega pevskega Jožeta Hanca, ki je pesmi naučil pevce brez not na pamet, s kitaro pa je pomagal intonirati posamezne glasove tovariš Butkovič, zdaj ravnatelj glasbene šole na Viču.

Naj navedem spet iz ohranjenega ročnega pisanega sporeda programa. Na naslovni strani piše z velikimi črkami: Pevski zbor P.P. priredi v nedeljo, 31. maja 1942 svoj prvi javni nastop Slovenskih narodnih pesmi združen z recitacijami; na drugi strani navaja vrstni red sporeda: Uvodna beseda; režiser Emil Frelj; 1. Jopip Kojančič; a) Vinski brat, b) narodna Dve let in pol, c) narodna Iz Komna Oj, kod bova vandrala; 2. France Prešeren: Lepa Vida rec. Jože Tiran; 3. Oton Zupančič V vlakom, rec. Emil Frelj; 4. Franc Marolt; a) Vojaška, b) narodna Iz Tržiča, Plemenite je prala, c) narodna: Oblaki so ruideči; 5. France Prešeren: Povodnji mož, rec. Marjan Berger; 6. France Prešeren: Rošlin in Verjanko, rec. Jože Tiran; 7. Narodna: a) Odpiraj dekle kamric, b) Iz Tržiča: Kje je moj mili dom in c) Davorin Jenko: Lipa. Za zaključek sporeda pa smo iz previdnosti namerno nenavajeno kot dodatno pesem zapeli Hej Slovani, ki so jo z nami stoji navedeni peli vsi prisotni.

Bržčas mi ni potrebno posebej poudarjati kolikšno navdušenje je zavladalo med interniranci za pevske zbor. Prijavili so se novi člani in zbor se je kmalu pomnožil nad sto pevcev. Zbor je nato večkrat nastopil v posameznih sektorjih taborišča z vedno več novimi pesmimi in recitacijami. Živahno kulturno delo v taborišču Gonars je prenehalo v jeseni istega leta, ko je okupator načrtno premestil gonarske internirance v druga taborišča križem po Italiji. Čez leto dni je nato Jože Tiran, kot je znano, pričel svoje kulturno poslanstvo v partizanih.

POVOLILNE PERSPEKTIVE DOLINSKE IN DEVINSKO-NABREŽINSKE OBČINE

DVA ŽUPANA, DVE OBČINI IN DVE RAZLIČNI USODI

Dva župana, dve občini in dve različni usodi. S tokratnimi občinskimi volitvami se poslavljata dva znana slovenska župana: Dušan Lovrih, župan dolinske občine od osvojitve in najstarejši župan z neprekinjenim stažem v Italiji sploh, in dr. Dragomir Legiša, župan devinsko-nabrežinske občine, od obnovitve demokratične občinske uprave nepretrgoma svetovalec, odbornik in končno župan. Za oba občani v komu župan, da sta bila »dobra župana« in v obeh občinah sta na najbolj častnem mestu v razdobju njunega županovanja postavljena velika estetsko lepa ob-

činska spomenika partizanom. Starostna razlika med njima ni občutna in oba bosta v slovenskem političnem življenju še mnogo naredila.

Vendar pa so bistvene razlike, ne toliko človeške, kot politične. V dolinski občini je znano, da bo župansko žezlo prevzel v roke Edvin Švab in ni nobena skrivnost, da je v finišu treh prijateljev za las prehitel Germana Švaro in Draga Oto, ki sta imela podobne možnosti in ki bosta trdna opora novemu županu v njegovem delu.

Vse to pa pomeni mnogo več.

V dolinski občini je vodstvena koalicijska zveza trdna, saj je ustvarjeno plodno sodelovanje slovenskih socialistov in komunistov ob dobrih odnosih s Slovensko skupnostjo in v konkretnem zadržanju s krajevnimi predstavniki kršćanske demokracije. Kadrovska pa je pri predaji županske palice bilo kar troje parov močnih in sposobnih rok pripravljanih, da jo prevzamejo.

Uprava v dolinski občini je bila vedno napredna in slovenska, ni je ošibila niti nasilna industrializaci-

ja, ki ni odgovorjela občinskim, temveč mestnim potrebam, in ki je bila izvedena s tiho željo, da se občina raznarodi, ustvari znotraj nje drugačno ravnotežje in s tem tudi likvidira dotedanja občinska uprava. Temu je bil kot branik postavljen občinski regulacijski načrt, ki je zelo restriktiven in ki brani domače ljudi. Nič važnejša pa ni delavska solidarnost, saj mnogi delavci, ki prihajajo v tovarno Grandi motori, pa čeprav pridejo iz oddaljenega Turina zbrani s pomočjo pismenih priporočil župnikov in karabinjerjev, zavestno volijo za KPI ali PSI in s tem tudi za slovenskega župana in za slovensko upravo.

Občina se lahko pohvali s celovito vrsto pomembnih dosežkov, z zgrajenimi športnimi, kulturnimi in drugimi objekti, z vzorno urejeno šolo, skratka z odlično upravo, čeprav je znano, da višji nadzorni organi nimajo preveč odprtih rok, kadar obravnavajo leve uprave in še zlasti, ko so na vrsti tako imenovani »slavo-komunisti«.

Povsem drugače stojijo stvari v devinsko-nabrežinski občini. Nihče

ne more danes predvideti, kdo bo prihodnji župan, saj ni mogoče z gotovostjo reči niti kakšna bo prihodnja koalicijska. Do sedaj je občino upravljal odkrjeni levi center, v katerem so sodelovali demokrati, socialisti, komunisti in komunisti pa so bili v opoziciji. Z novimi volitvami obstaja možnost obnovitve levega centra ali pa tudi naprednejše — leve uprave. Vedno pa bodo jezice na tehnični socialisti ter se zlasti Slovenska skupnost.

Nastali položaj je že imel seveda tudi za upravo zelo resne posledice, saj je župan v konkretnem primeru z muko rešil tako banalne stvari, kot so obvezno cepljenje otrok, ker ni mogel zbrati demokratijskih odbornikov na seje odbora.

Stvari niso slabo šle zaradi tega, ker bi bil župan slab upravitelj, temveč samo zaradi tega, ker je razpolagal s slabo vojsko: lastna armada je namreč znašala komaj dva svetovalca, demokratijskih osem pa je bilo (in je še) med seboj tako sprtih da med sabo, niti govorili niso. Zaradi tega je uprava zašla v slepo ulico in je z veliko muko reševala odprta vprašanja.

Kljub temu pa se dr. Legiša lahko z marsičem pohvali, saj mu je uspelo ustaviti nevaren pohod spekulantov, ki bi hoteli zprodati občino in jo pretvoriti v betonski ter asfaltni paradiž zasebne gradnje. V razpravi skratka ni ne politična, ne človeška osebnost župana, ki je naredil ne samo vse, kar je bil dolžan, temveč mnogo več, tako da, je razumljivo, da se je pri tem tudi živčno izčrpal in da želi krajši odih.

V razpravi je politični, narodnostni in socialni položaj devinsko-nabrežinske občine, ki je bil umetno ustvarjen s priseljevanjem istrskih beguncev in ki se tudi sedaj protinaravno ohranja kot nekatere protitež domačemu slovenskemu prebivalstvu in za demokratsko postojanko v tržaškem političnem življenju nasplon. Posledice takšne politike pa so seveda samo negativne in perspektive niso najboljše.

Dva župana in dve občini smo dejali, pa tudi dve različni usodi. Kako tesno je naša človeška usoda povezana z objektivnimi družbenimi činteltji in kako trd mora biti boj, kadar so okoliščine neugodne.

Slovenska narodnostna skupnost pa mora biti obema županoma hvaležna za njuno delo in pripravi smo, da se — kljub trenutnemu vodilnemu boju — strinja z

Bogo Samsa

«Settefontane», «Farneto», «Chiave»

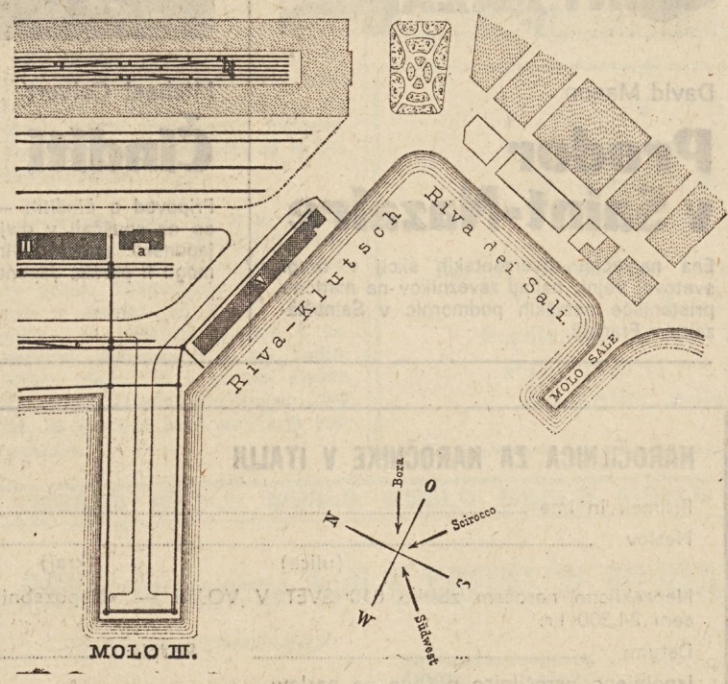
Preteklo nedeljo smo objavili fotomontažo, ki je zadelava potok Ključ. Le slučajno so tam v središču, na levi strani, tiskane tudi besede «Torrente Staribreck in Guardiola». To naj bi bil «Farneto».

Zadevni stavek v nekem tukajšnjem dnevniku se je glasil: «...da viale Sonnino arriva il «Settefontane» che i collega ai Portici di Chiozza, appunto, con il Farneto», proseguendo con il «Chiave». Človek, ki ne pozna razmer, si pri takem pojasnjevanju lahko misli, da so to trije potoki. Bila sta pa samo dva: Ključ in Staribreck. Ključ se je tako imenoval najmanj od... Ključa sem Staribreck pa je izgubil svoje ime, ko se je pri obokih Chiozza prelivaval v Ključ. Od tam sta pod skupnim imenom Ključ hitela dalje in se iztekala v morje pri pomolu Ključ. Če danes zadnji del tega stavka ponavljamo, delamo to zato, ker bi radi povedali bralecem, da se je po zasutju omenjenega pomola tako nastalo obrežje imenovalo «Riva Klutsch» z nemško grafijo, najbrž ko je vodja pristaniških del F. Bösches gradil za južno železnico (in državo) «novi prost pristani» (Puntotranco ali Portonuovo).

Imeni potokov sta zlic večji ali

manjši pomembnosti pisateljev in celo »zgodovinarjev« po cirkuško skakali: Klutsch, Klutz, Cluz, Kluch, Kluc in Kluč — Staribreck, Josip Merku

Staribreck, stari Brek, Staribrek, Starebrek in Starebrek. V vsakem primeru pa sta ohranili domaći zvok.

ZA VAŠE VOZILO
DOBITE
NA NAŠIH
BENCINSKIH SERVISIH
VEDNO NAJJUSTREJNJA
MAZIVA
IN GORIVA

Od tam sta delegata odšla v senat, kjer sta izročila spomenice in brošure za člane senatne šolske komisije.

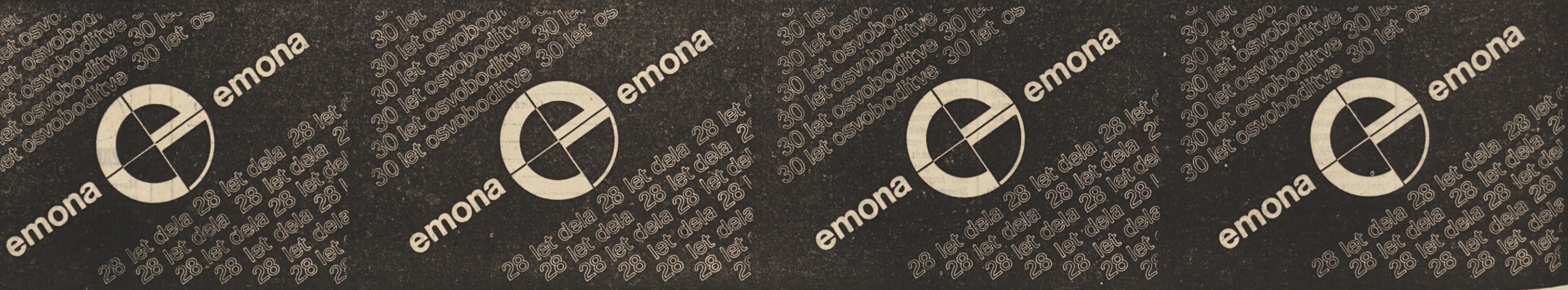
Popoldne sta imela v parlamentu sestank z dvema južnotržiškima nemškima poslancema, ki sta se v dolgi razpravi zanimala za naše zadeve in obljubila vestransko pomoč, posebno dr. Ebner Toni, ki je član VI. komisije. Po njegovem mnenju predlog ne pride še v razpravo, dobro pa bi bilo, če se delegacija v jeseni znova oglasi v Rimu.

V petek, 12. julija 1975, sta se delegata pismeno obrnila na nadškofa Fogarja, da bi pospešil osebno akcijo pri ministru in dosegel za jensenko delegacijo direktni stik z njim.

Delegata sta sestavila poročilo o poteku posredovanj: iz njega je razvidno, da sta skušala zainteresirati vplivne faktorje za naše šolsko vprašanje.

Rim, 12. julija 1975.

Prof. dr. Rado Bednarik za Sindikat slovenske šole v Gorici
Prof. dr. Andrej Budal za Sindikat slovenske šole v Trstu

BREZIGAR

Najmlajši član našega uredništva. Po stazu in letih. Začet je pri športu, sklonil pri vojakih. Uniforma mu pristaja kot ulita. Kljub temu bo delal kariero kot civilist. Ima ambicije. V Nabrežini bo morda nekod župan (Antek permenendo), če bo še naprej tako nalenen v občinski politiki, kot doslej. Če pa ne, nič hudega. Bo pač še naprej pisal o občinski politiki. Kot doslej.

BUBNIČ

Specialist za podeželje in šolska vprašanja. Pa o Rizi in vse. Kar naprej imamo po redakciji TV snemalce, filmske reporterje, posebne dopisnike, ki ga snepajo, intervjujajo, sprašujejo, fotografirajo.

Toda možakar se ni nič prevel. Izkusnje so ga v preteklosti marsikaj naučile. Sproti dopolnjuje pri grižke v predalih svoje pisalne mize, katero lahko po potrebi spremeni tudi v zasilni kuhinjski ali čistilni čevljev. Ob Dolganovi odprtosti skofira. Včasih celo brez zamude. Časa ne ceni posebno. Mnogo bolj domače Brkine. Nič čudnega: ti mu z domačimi dobrotami najbolj zalagajo njegove predale. Prišteljmo mu plus: te do broje nesebično deli s kolegi. In nekatere brkine dobrote zaslužijo velik, res velik plus. Volk dila ne. Bil je učitelj. Organizator šolstva na Koprskem. In to mu je ostalo, še danes rad gronko počuje vsakogar, ki mu pride v pest. Če reče «Čuj, čuješ...» ti doma na večerji rižot gotovo pride nasproti do vrat. V mlajših letih je bil drzen fotograf. Zdaj se je prekvalificiral bolj na tihotizni in podobno. Pravi da ima za svoj mladostni hobi preveč zastarel aparat.

DOLGAN

To je naš «škof» in je torej najbolj «svetniški» član naše redakcije. Kar pride do izraza zlasti okrog polnoči, ko mu skušamo v prenapolnjenost stran vriniti še kak članek. Tedaj sleče parimente. V okolici pa zaradi grmaja zapirajo okna pred nevihto...

Njegov hobi je red. Morda bi zato bolje uspeval pri železnici, kot pri časopisu. Daljših literarnih tekstov doslej še ni napisal. Če jih bo, bomo v njih čitali o Sokolu in telovadbi. Njegov hobi je tudi smučanje (če ima noge cele) in poleti Makarska. Ko se vrača z dopustov gledamo filme. Ker so v barvah so lepi. Če kdo potrebuje za svojega otroka botra, naj ga poprosi; tu je verjetno rektor.

Čez dan dokazuje vsem, da ima kronika premalo novinarjev. Zvečer pa dokazuje vsem, da ima preveč člankov. To je človek, ki pri našem časopisu najbolj živi od tuje nesreče, zdrave in podobnega.

FISCHER

Čprav ni Kranjec-mu, pravimo Janez. Menil je postati biolog. Zdaj piše pri nas mednarodne vesti. Biologije ni povsem opustil, saj se prevaža po svetu z malo žabo. Rad bi imel mnogo psov. Ker tega ne zmore, si je omislil čucka, v katerem se pretaka kri vsaj 12 različnih rodov. V redakciji je silno uporaben človek. Zna šahirati, igrati poker in tudi pisati. Mednarodne vesti. Pa tudi druge. Reportaže. Če se vrne živ in zdrav v redakcijo. L. Benečije se ni. Z avtom se je prekucnil in potem smo se mu podpisovali na zagibano roko. Bilo je zelo lepo.

FORNAZARIČ

Če ne upoštevamo hišne pomočnice ima doma še kar tri ženske. V redakciji smo z razumevanjem

Približno takšni naj bi bili...

Na pol resna, na pol šaljiva, a vedno poštena osebna izkaznica članov našega uredništva po abecednem redu, kakor jim jo je napisal Pavle Tič - Ilustracije o novinarskem delu je narisal Pal Čič

Novinarji smo v glavnem ponočnjaki. Zato je nekatere pri belem dnevu bolj malo videti. Pišemo o drugih, ne pa o sebi. Zato smo sklenili, da se vsaj za tridesetletnico predstavimo. A kako? Tu je nastal... problem. Ker pa probleme rešujemo vsak dan, smo tudi tega rešili enostavno tako, da smo izdajanje naših osebnih izkaznic poverili tovarišu Pavle Tiču, ki se je s tako roboto izkazal že ob drugih priložnostih. Malo za šalo, malo za res, smo se dogovorili in tako so nastale te karakteristike, ki seveda nimajo nobene pretenzije popolne verodostojnosti in zato nikakor ne morejo veljati kot uradni dokument za nikogar od nas. Taki naj bi bili samo približno, oziroma take nas vidi (razen sebe in svojega športnega sodruga) Pavle Tič na delu in v zasebnih «vrlinah».

se ga Lokve (poleti) ne morejo več osvoboditi. Po svoji zvestobi je Premurec po krvi Solkanec. Je ljubitelj športa in ima dobro kondicijo zlasti pri preferansu. Da se je pri partizanih taktike dobro naučil dokazuje pri šahu. Tuja mu ni niti planinska tura. Najljubša pa mu je kultura. Vneto obiskuje gledališče, koncerte in izlete Primorskega dnevnika. In potem piše, piše, piše, piše (v radosti in veselje Marjana Dolgana) čeprav je ves časopis že v svinču. Zato je posebno priljubljen pri stavcih.

Sicer je pa glavni krivec za vse, s čimer nismo zadovoljni. In zakaj bi ne bil? Zakaj bi imeli sicer šefe?

No, pa resno: kar se tega tiče, je Jože šef, ki ni šef.

LAKOVIČ

To je eden, ki ga ni. Živi v time out. Nima časa, da bi hodil v redno službo. Kaže, da je pamet vrgel v koš. Kot vsi pravi košarkarji je zelo visok, zato živi z glavo v oblakih. Če boste kdaj zagledali oblak, iz katerega bingljata dve (velikanski) ročici, ki nežno objemata slovensko dekelico, potem je to on. Posebno, če ona rešuje križanke. Je namrah. Doslej se je v strminah že večkrat zgubil. Čudna so pota gospodova je ugotovil ob neki taki priliki. Po povratku je postavil sredi redakcije stolo na rokah. Kljub Abrahamu. Le kaj bi bil sposoben storiti, če bi ne kadil.

KOREN

Čprav je šef redakcije, daje slab vtis: če bi vsi napisali toliko kot on, bi založništvo propadlo, saj bi moralo vsak mesec izdati knjigo. Da se ta nesreče ne zgodi, skrbimo vsi ostali. Torej se slijamo dopolnjujemo. Če ne bi bil z vso dušo novinar, bi bil verjetno ekvilibrist, saj je v dolgih letih delu pri časopisu pokazal za to izrazito nadarjenost. Lahko bi bil tudi uspešen streljavec. Doma je v glavnem v redakciji, vmes pa skoči včasih k družini. Med vojno je osvobajal Lokve z okolico in zdaj

MAGAJNA

Izjemno popularna zamejska osebnost. Stranka, ki bi ga na volitvah kandidirala, ne bi imela konkurence. Kot je pri Sv. Jakobu nima PD Ivan Cankar, kateremu Mario predseduje. Toda Magajna ni znan le doma, saj je pravi globetrotter in skoraj vsak prvotni dopust porabi za to da preskakuje meridiane in paralele po vsem svetu. Domov se vrača s čudovitimi posnetki in zelo izbranim ter eksotičnim izrazoslovjem vseh narodov. Potem kaže diapozitive in predava po prosvetnih društvih. Vendar samo v književni slovenščini. Je «scapolo d'oro» naše redakcije. Obenem pa živ dokaz, da so čudeži še na svetu: istočasno fotografira dve prosvetni prireditvi, tri športne, eno politično, otvoritev občinske pralnice in očet svoje sestričice. Vsako v drugem kraju. Hip nato že razvija slike v svoji temnici, za katero se že zanimajo zbiratelji starin, pa je Mario ne da za noben denar tega sveta. Zadržna leta toži, da slabo sliši. Zlasti tisto, kar mu ni všeč. Kljub takim in drugačnim težavam pa bo verjetno prvi član našega uredniškega kolektiva, ki bo šel v pokoj tako, da ne bo šel. Primorskega dnevnika si enostavno ne moremo predstavljati brez njega. Brez njegove velike požrtvovalnosti, prizadevnosti, uslužnosti. Nadomestila zanj ne bo. Kajti Mario ni samo naš fotoreporter, ampak še precej več: prava institucija. Predvsem pa je — Mario.

MARC

Če bi bil Štoka januar in Fischer februar, potem bi imeli na prvi strani trimester. Marc se je šolal za jezičnega doktorja. In postal je doktor. Zato bolje (in precej več) piše, kot govori. Oblači se elegantno. Vozil forda in otroški voziček. V dami je prva dama redakcije. V šahu je bolj

telefonsko «rdečo linijo» s predstavnikih vseh strank: «Pronto, mi son Bogo de Primorski... te me pol dar cifre?»

SPETIČ

Stojan je najmarkantnejša oseba našega uredništva. Ko se stavlja rahlo trese v temeljih, vemo, da prihaja po stopnicah. Če se pa pelje z dvigalom, se to redno u-stavi že četr metra nižje od vrat. Običajno piše prispevke za tržaško stran, njegova velika ljubezen pa

kibic: oni, za katerega kibicira, je obsojen vnaprej.

TAVČAR

Tri bradate imamo v uredništvu. Vojmir je najbolj košat. Na šesti strani se počuti očitno dobro. Dela počasi, z užitek, temeljno, brez živčnosti. Zvečer hodi v redakcijo, jutraj v vrtec. Vanj spremlja svojo Marušo. Ob nedeljah hodi na Opčine gledat, kako mu rase nova hiša. To je miren človek. Nič na svetu ga ne spravi

kogar preveč ne razburja, saj vemo, da je vse, kar prihaja iz Istre trpežno. Frane je pri nas edini, ki ni nočna ptica: v svojo stran nabija svinec samo podnevi. Ostali mu to zavidamo. On nam tega čustva ne vrača. Frane je pri nas edini, ki vsak dan prečita spored Radia Trst A. Za to ni nič kriv. Kriv pa je, če so na pačno zapisani televizijski sporedi, čeprav ni nič kriv, kajti krivi so tisti ki so mu jih poslali, toda ti niso v resnici nikoli krivi. Če naš tretjestranec ne piše, potem pripoveduje o svojih študentskih letih v Beogradu. V srbohrvaščini. Pismen je tudi v cirilici. Čita pa le najraje v latinici. Posebno horoskope. In čaka kdaj mu bodo napovedali, da bo dobil v pomoč še enega kolega. Ošja njegova.

VESEL

Zdaj je starostna goriška redakcija in je poln navdušenja, ker se je za goriški Kulturni dom priglala zelena luč in je tik pred zdajci. Čeprav v Gorici ni morja, na splošno «mirno plove» mu njegova barka» katero le včasih zmotni nevihta, ki pride tam «od svetga Marka». Provincionalno dolgočasje preganja pozimi (in tudi poleti) s smučanjem, v tem športu pa se je specializiral za osvajanje naslova svetovnega novinarskega praka. Trenutno je odgovorni urednik našega dnevnika, a mu doslej ni bilo treba, k sreči, še nikomur odgovarjati. Pred tem je bil predsednik SKGZ. Tej funkciji je kmalu priglajal rdečo luč. Zdaj hodi na Lokve čitat zidarski priročnik.

WALTRITSCH

Nekoliko manjša izdaja Spetiča. Skratka, goriški Spetišč. Izredno domisel novinar. Če mu zmanjka vesti, se zaleti s svojim avtom in potem napiše ekskluzivno reportažo o svoji nesreči. Pa še fotografira se. Ker novinarska služba in domača restavracija se zdalec ne načenjata njegovih življenjskih sil, si je nadel v Gorici še vrsto družbenih, športnih, prosvetnih, političnih in drugih funkcij. Prestel jih ni še nihče. Od časa do časa pa le s presenečenjem ugotovi, da je v tem ali onem odboru. Da bi se mu dela preveč ne nabralo, iz odborov tudi pridno izstopa. Tako skrbi za svojo dobro — formo.

UDOVIČ

Po narodnosti Istran in meni, da so ostale nacije manj vredne. Zato je na svojo nadvse ponosen. Kot časnikar Primorskega dnevnika že vrsto let tabori na tretji strani. Tabori sam, kar mu ni všeč. Zato fiksa. To pri nas ni

vi s tira. Če bo slučajno konec sveta, ga bomo zato poslali o tem dogodku napisati reportažo.

PAVŠIČ

Mladostna okrepitev goriške redakcije, ki ob njegovih prispevkih vedreje gleda v svojo bodočnost. Samosvoja osebnost. Zlasti v jezikovnem pogledu. Vztrajno preverja svojo privrženost temu poklicu. Bi ostal ali ne? Verjetno bo tako dočkal pokojnino.

PREMRU

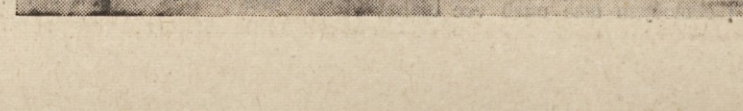
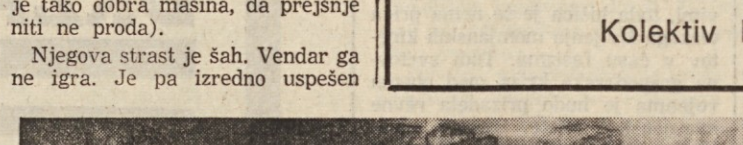
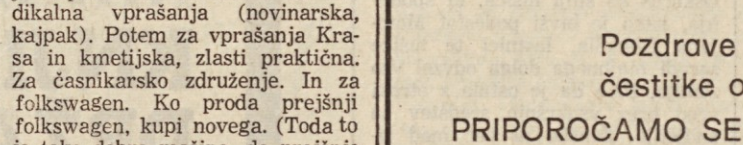
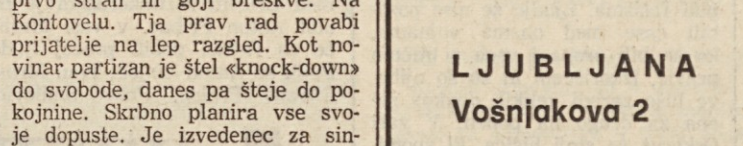
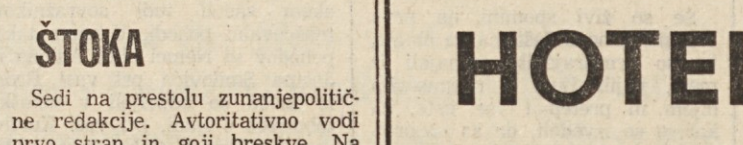
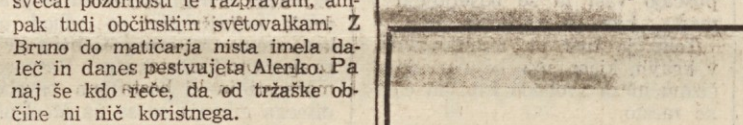
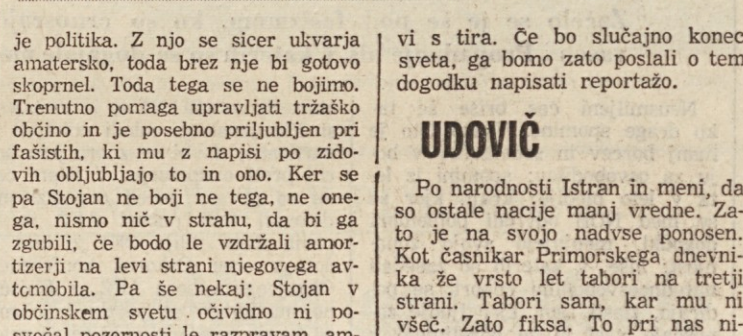
Crna kronika je področje, na katerem je našim bralcem Sergij povedal že marsikaj zanimivega. Študiral je v Trentu, od koder se je vrnil z diplomom, brado in dolgim lasiščem. Brada in lasje so zdaj nekoliko krajši. Rad bi prebrl slovnico in slovarje. To mu stajemo v dobro, saj je tudi dober namen veliko vreden. Kolega Premru ne ljubi tajn. Zato vsi poznamo njegovo tajno: rad bi imel ladjo. Daleč naokoli pozna vse kar plove in je napredaj. Njegov sen je jadrnica. S kabino. Zdaj se pripravljajo za nakup. Za sidro je že zbral denar. Zdaj štedi za krnilo.

RENKO

Do pred letom dni smo bili tesneje povezani s folklorom naših južnih slovenskih bratov. Tedaj smo imeli v svoji sredi še Renko. Dolga leta je krmari našo barko. Z vso tiste viharje, ki so Primorskemu dnevniku izkazovali posebno naklonjenost in ljubezen. Teh ni bilo malo. Včasih ni bil naprej, tako kot si je zamislil Renko. Takrat je treščilo po mizi. Potem je šlo. Nekaj miz imamo v redakciji še celih. Včasih, morda, celo kakšno večje. Zdaj je Renko v poklju. Počiva, da je lahko predsednik študijske knjižnice. Zanimaja se za kraške rezervate. Obiskuje vse konference in zborovanja. Piše za Primorski dnevnik in razne publikacije. Pri Delu ga poznajo za Gašpersiča. In zbirka knjige. O njegovi knjižni zbirki prevladujeta dve mnenji: pesimisti svetujejo stranki v spodnjem stanovanju naj sklene življenjsko zavarovanje; optimisti so mnenja, da bo na stopnišču dovolj prostora za Renkovo, ali če hočete tudi Gašpersičevo, posteljo.

SAMSA

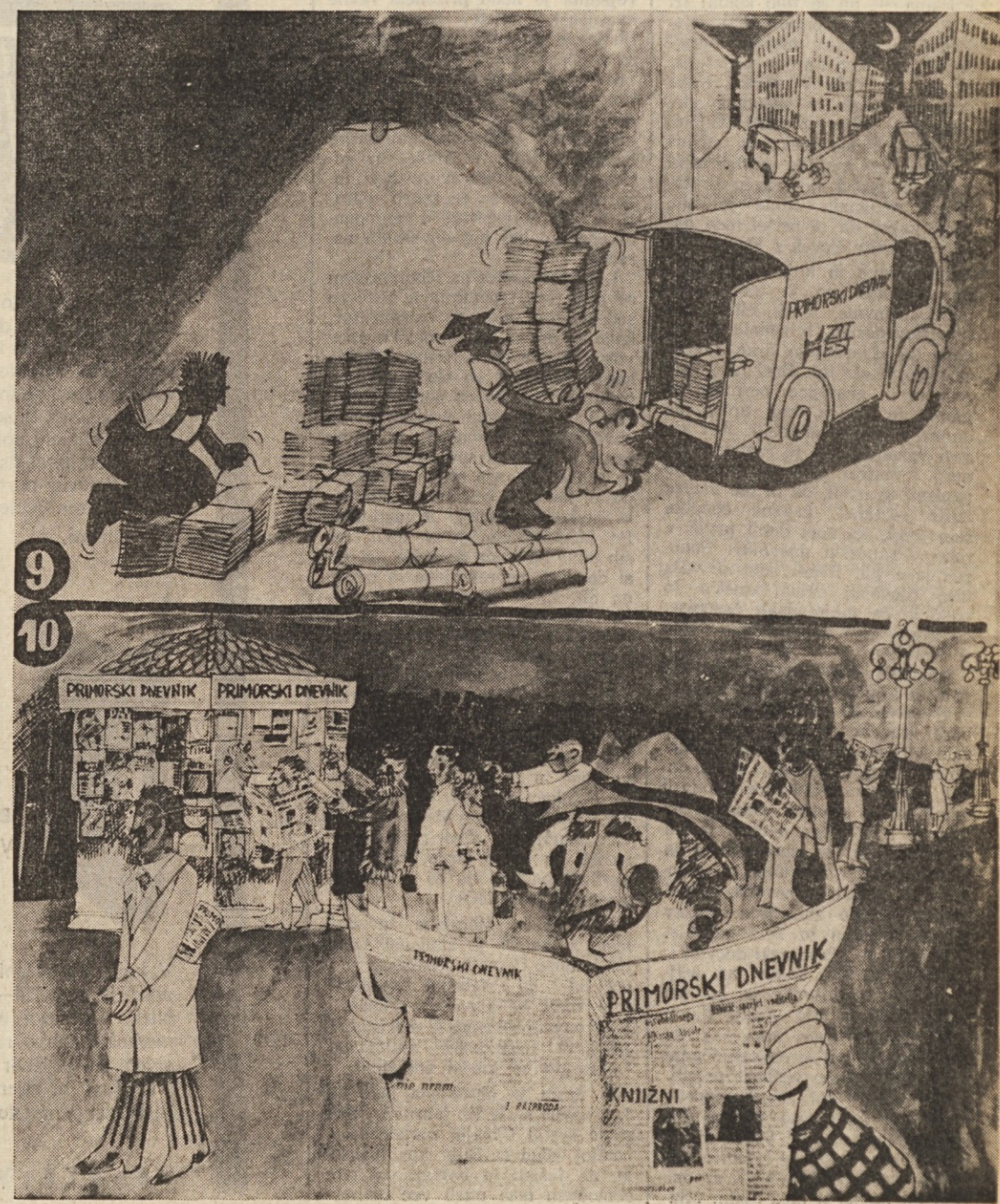
Bogo ima dve zbirateljski strasti: zbiranje krajevskih političnih vesti za časopis in zbiranje prometnih kazni. Svojih. Pri zadnjih je odločno uspešnejši. Sicer je pa to naš najsolidnejši član redakcije: ne kadi, ne pije več, vsak dan redno telovadi, hrani se po tablicah, hodi na izlete v naravo. Skratka, vzor. Zrel za «sveto vojko». To tem bolj, ker se zanima tudi za vojaško literaturo in je o vprašanih orožja ter podobnega prava živa enciklopedija. Le če ga vprašate, kakšnega kalibra je frača, bi ga morda spravili v težave. Njegov naravni element so volitive. Tedaj uspeva kot nagelj na oknu zorne device. In preverja. Kombinira. Napoveduje. Ekspertizira. Ima stalno

HOTEL

LJUBLJANA
Vošnjakova 2

Pozdrave in pristrčne
čestitke ob 30-letnici
PRIPOROČAMO SE TUDI VNAPREJ
Kolektiv hotela Lev Ljubljana

DAVNI SPOMINI NA PRVA LETA IZHAJANJA MOJEGA DNEVNIKA

Primorski dnevnik mi je bil učitelj v branju in pisanju v slovenščini

Ko sem dobil v roke prvo številko, me je navdal ponos, da imamo v Trstu svoj dnevnik, ko pa sem v njem objavil svoj prvi spis, sem se čudil samemu sebi Primorski dnevnik je bil vedno odločen bореc za pravice beneških Slovencev

V trenutku, ko sem bil naprošen, da nekaj napišem za to jubilejno številko, so šli moji spomini daleč nazaj, na tisti dan, ko sem dobil prvič »Primorski dnevnik« v roke. Mnogo bi imel povedati o svojih življenjskih dogodkih, ki so tesno povezani s »Primorskim dnevnikom«, a ne vem, kje naj bi začel. Spomini, čustva, doživljanja in razni prizori mojega življenja, ki so tesno povezani s tem časopisom, se mi vrstijo pred očmi, kakor da bi jih gledal na filmskem platnu. Celotni nekateri usodni trenutki mojega življenja so povezani s tem edinim dnevnikom Slovencev v Italiji.

Res ne vem, kje začeti. Morda bo potreben kratek predgovor. »Sočasno«, glasilo gorških Slovencev, sem poznal nekaj časa prej, kakor »Primorski dnevnik«. Toda »Sočasno«, čeprav pomembno glasilo v določeni zgodovini gorških Slovencev, je izhajalo kot tednik. Dnevnik pa je bil dnevnik, v katerem lahko bereš vsakodnevne, sveže novice, v katerega lahko pišeš vsak dan o dogajanjih svojega okolja.

»Primorski dnevnik« sem dobil prvič v roke spomladi leta 1947. Kakšno doživljanje je to bilo zame, bom povedal kasneje. Ko sem hotel v šolo, je bil na oblasti fašizem in učitelji so nas tako učili, kakor da bi obstajal na svetu samo italijanski narod, samo italijanska domovina, z modrim, najlepšim podnebjem. Skrbno so nam zakrivali obstoj ostalega slovenskega sveta, ki nas je obkoljeval. Od vaščanov, ki so hodili kosit travo na Kras, sem sicer zvedel, da tudi tam živijo Slovenci, a nisem vedel, da živijo tudi v Trstu.

KAKO SEM SE UČIL ZA SILO BRATI SLOVENŠČINO?

Moja uboga pokojna mati je imela doma, na polici, stare kolarje in knjige družbe Sv. Mohorja. Ji ni šlo v glavo in zelo je bila prizadeta, da so prepovedali nam otrokom verouk v slovenščini. Želela je, da bi se naučili brati tudi slovenščino. Vedno je upala, da se povrnejo stari časi, ko se bomo lahko učili slovenščine in čestokrat po beneško ponavljala: »Obedna sila ne dura dugo, tudi tale bo šla mimo!« Jaz, kot otrok, nisem vedel, ne od kod, ne kako so prišle te stare slovenske knjige v našo hišo. Milil sem samo, da to je naše, da so nekdo pri nas tako pisali. Ves svet, ki sem ga poznal, je bila moja rojstna vas in vasi, ki so ji blizu, v katerih so govorili kot mi: slovensko. Ljudje, ki so prihajali v našo vas, čeprav so bili tuji, da jih nisem poznal, so govorili kot mi: slovensko.

Dokler nisem začel hoditi v šolo, sem zato mislil, da je ves svet slovenski, a ta »moja« slovenski svet ni segal daleč. Bilo je samo tisto, kar sem videl naokoli s svojimi očmi, kamor mi je segal vid iz moje gorske vasi. Ko sem prvič videl tujerodca — Furlana — mi je bilo komaj tri leta. To je bilo pozimi 1935. leta. Prišel je obiskati mojega starejšega brata, ker sta bila prijatelja, skupaj na delu v Afriki. Kako sem ga debelo in začudeno gledal, mi je težko povedati. Najbolj se mi je čudno zdelo, da govori drugače od nas, da govori neki jezik, katerega mi, razen brata, nisem razumel. Zame je bilo tako, kakor da bi prišel med današnje otroke človek z Marsa.

S kolektari in knjigami družbe Sv. Mohorja me je torej učila naprej pismena mati, čitati, za silo, slovenščino. Povedala mi je, kako se izgovarjajo črke »č« in »c«, »z« in »ž« itd. Bral sem lepe romane in pravljice, pesnice, uganke in drugo, kar imam še danes v lepem spominu. Kar nisem razumel, mi je razložila mati. Smatral sem za potrebno napisati ta uvod, da bi me bralec bolje razumel, kakšne občutke sem imel, ko sem dobil prvič v roke »Primorski dnevnik«. Ponosen sem bil. Rekel sem si: »Pa niso Slovenci samo kmetje in pastirji, če znajo pisati časopise, če imajo svoj dnevnik in to celo v Trstu!«

Spočetka sem najraje bral novele in kronike. Posebno sem rad bral novele in spise o partizanski borbi. Takrat je bilo v moji rojstni vasi, v Gorenjem Brdu, precej mladincev doma in sem bil z vsemi dober prijatelj, pa tudi oni so radi iskali mojo družbo. Časopis na vasi je bila redka novost. Radia ni bilo. Lepo se spominjam, da sem ga v vasi prvi kupil na obkroge. Tudi zaradi te novosti, zaradi radia, je bilo zbirališče. Živžav v naši hiši, a to šele kasneje. Prvi je bil tu »Primorski dnevnik«. Mladinci so bili, kakor jaz, željni novic in dnevnik je bil pri roki, kakor nalašč. »Daj, ti, ki znaš brati, preberi nam kaj, da bomo vedeli, kaj se novega dogaja po svetu!« so me večkrat prosili. Jaz se nisem dal prositi, čeprav nisem bil tako več slovenščine, kakor danes — tudi danes nisem prav dober, saj se je nisem nikoli učil v šolskih klopih — vendar sem bil najboljši med njimi. Mla-

dinci so radi poslušali, pa tudi starejši, ki so po navadi v naši hiši kvartali »prefranc«, so večkrat pustili karte in poslušali. Spominjam se, da sem se čestokrat sporekel z materjo, ker mi je očitala, da kar berem, ni pravična slovenščina, da mnogo besed ne razume. »Saj ste me vendar naučili brati in govoriti, kako to, da ne razumete!« sem ji odgovarjal. Tudi drugi so rekli, da ne razumejo vsega. Nato smo večkrat analizirali besede, ki jih niso razumeli. Ugotovili smo, da so razumeli vse slovenske besede, in da so tiste, ki jih niso razumeli, bile tuje. Z italijanskim slovarjem v rokah sem jim moral dokazovati, da besede: organizirati, politizirati, mobilizirati, analizirati, diskriminacija, rekvizicija in druge izhajajo iz italijanskega ali latinskega jezika. Razumeli niso torej italijansko, ne pa slovensko. Vendar se je mati jezila. Zakaj se tako piše. Kar se mene osebno tiče, je bil »Primorski

dnevnik« odločen faktor v usmeritvi mojega življenja, v politični opredelitvi, čeprav sem šel včasih tudi mimo njega.

Od kronike in novel sem prišel kmalu na politično stran. Spodbujal in ojačil je moje narodnostno ter politično zavest. Z vso gorečnostjo in zavzetostjo, ki jo zmora mladinec, let, kot sem jih imel jaz takrat (niti 15), sem branil, kar je branil »Primorski dnevnik«. Tako hlastno sem iz njega sesal, kakor zdrav dojenček iz materinih nezeri. Iskal sem opore in vede. Odkril sem, da obstaja v Benetjah slovenska napredna organizacija — Demokratična fronta Slovencev. S Fronto sem navezal stike in kmalu postal njen aktiven član. Postal sem tudi član glavnega odbora in odgovarjal za mladince. Takrat smo se sestajali vsako sredo v Azli, v hiši pokojnega tovariša R. Marinčiča. Na seje je prihajala redno tov. Nežica Vižintin iz Gorice, ki je bila takrat tajnica DFS v Italiji.

MOJ PRVI ČLANEK V »PRIMORSKEM DNEVNIKU«

Na vsakem sestanku je tov. Vižintinova prosila, rotala, izražala želje in zahteve, da bi bil slovenski tisk bolj prisoten po naših dolinah, da bi morali mi aktivisti pisati v »Sočasno« in »Primorski dnevnik« novice iz vasi, o krivicah in o našem boju.

Naš pododbor DFS je bil sestavljen iz dobrih, zavednih in naprednih tovaršev. Vsi so bili zavzeti in predani stvari, za katero smo se borili. Če bi jim bila Nežica rekla, naj prejemajo za krampe in lopate, da skopajo novo strugo za preusmeritev reke Nadžice, bi bili poprijeti za krampe in začeli kopati brez obotavljanja, a pisanje je druga reč. Nihče se ni mogel odločiti.

Nekega dne ob koncu aprila 1948. leta, je prišel z Nežico tov. Branko Babič iz Trsta, ki je bil takrat glavni urednik PD. Na sestanku sta oba spet ponovila

željo, da bi sodelovali z naprednim slovenskim tiskom. Pred sabo sem imel notes in začel pisati. Pisal sem, kakor sem mogel in znal, o težkem življenju kmetov v Dreki. Za prvi maj istega leta je bil članek objavljen z napakami vred. Preslikali so rokopis in objavili klišee. Didaskalija pod rokopisom je približno takole zvenela: »Tako pišejo beneški Slovenci, ki niso imeli šol v materinem jeziku.« Tisti dan sem praznoval prvi maj v Trstu, na stadijonu »Prvi maj« z mnogimi beneškimi Slovenci, ki smo tja prišli na predvečer praznika. Bilo nas je precej, a organizacija v Trstu je lepo delovala in poskrbela, da smo prespali po hišah tovaršev. Z bratom sva se prav odlično imela v družini Jožeta Korena. Na veličastni proslavi prvega maja so prodajali na štadijonu tudi »Primorski dnevnik«. Prišel je v roke tudi meni in ko sem videl objavljen svoj članek, svoj rokopis, sem se spotil. Bil sem zelo ponosen. Najprej sem ga pokazal bratu, ki se ni mogel prečuditi, ko je videl mojo pisavo v časopisu. Kdo izmed nas je takrat vedel, kaj je klišee!

Za spomin so vzeli vsi Benetjani po nekaj izvodov, meni pa so jih več poslali na dom, da sem jih lahko razdal po dreških vaseh. Dreški kmetje so rekli, da sem lepo napisal o njihovem življenju, da sem pa napravil precej slovničnih napak. Če me je bilo zaradi tega po eni strani sram, če sem bil užaljen in zagrenjen, me je po drugi strani veselilo dejstvo, da so pri nas še ljudje, ki znajo najti napake v slovenskem spisu.

Leta 1951 je bil ustanovljen v Vidmu ožji odbor za sodelovanje s »Primorskim dnevnikom«. Delegacijo dnevnika je vodil odgovorni urednik tov. Renko Stanislav. Ko so prosili za moje mnenje in sodelovanje, sem se obotavljal, rekoč, da nisem zmogel, da nimam šol, da sem samouk, Renko pa, da bi me pohvalil in vzpodbudil, je odrezal: »Pri moj duš, poznam univerzitetne profesorje, ki niso zmogli napisati članka. Lepo in zbrano pisanje je naravni dar. Ti imaš dobro voljo in dar pisanja. Kar ne znaš, se boš pa naučil. Zdaš pa na delo!« Tako sem sprejel sodelovanje in bil ponosen, da so me izbrali v odbor sodelavcev. Drugi so pisali v italijanski, jaz v slovenski. To je bila moja šola. Pisal sem sicer že prej, a potem vedno več. S »Primorskim dnevnikom« sem se učil pravilne slovenščine. Ko sem pisal članek, sem vedno napravil kopijo. Iz objavljenih član-

kov so izginjale napake in moji narečni izrazi. Primerjal sem objavljeno z neobjavljenim. Tako sem se učil tudi, kaj je prav in kaj ni prav pisati (da bi ga politično ne polomi). To je bilo najbolj težko, ker sem bil vedno tak, da tisto ali tistega, ki bi ga bil rad udaril tudi s peresom, ker nisem imel nikoli dlak na jeziku.

Na »Primorski dnevnik« sem čustveno navezan. Zanj sem delal in trpel. Zaradi neobjavljenega članka so me oktobra 1953. leta zaprli. Odsedel sem skoraj 7 mesecev in imel sodno obravnavo pred porotnim sodiščem v Vidmu 7. maja 1954. leta, točno na moj rojstni dan. Bilo mi je 22 let.

»Primorski dnevnik« bi bil ekviva, če bi mi bila mati prežgodaž umrla (naj mati umre, kadar koli, je vedno prežgodaž). Ko so me aretirali, ni nihče vedel, kam so me spravili. Pri odgovornih oblasteh so poizvedovali družina, prijatelji in uredniki »Primorskega dnevnika«. Nihče ni znal ali hotel dati točnega odgovora. Bali so se za mojo usodo. Tako je izšel nekaj dni po aretaciji Primorski dnevnik s člankom pod naslovom: »Kje je tov. Izidor Predan?« V članku so si sledila vprašanja in odgovori, ki so dali marsikaj misliti in slutiti najslabše, tudi možnost, da so me spravili tja, kamor so antifasiste spravljali čez noč pod fašizmom. Uboga mati je članek prebrala in padla v nezavest. Komaj so jo rešile prijateljice sosednjih hiš. Zato, kadar govorim o »Primorskem dnevniku«, rabim svojimi zaimki *moj*. Mladi prijatelji, ki sem jim ga bral pred tolikimi leti na Gorenjem Brdu, so se razpršili po svetu: v Kanado, Belgijo in Švico. Iz teh dežel so mi pisali, kako trpijo in me prosili, naj pišem o njih trpljenju v »našem dnevniku«. Seveda, da sem pisal. Danes pa so se stvari nekoliko spremenile, izboljšale. Naši izseljenci imajo svojo močno organizacijo, v kateri se lahko vsak bori, ne samo za izboljšanje življenjskih pogojev v deželah, kjer delajo in živijo, pač pa tudi za gospodarski in narodnostni preporod naše ožje domovine. Da je prišlo do tega, je prispeval svoj delež tudi »Primorski dnevnik«, s svojim vztrajnim in doslednim bojem. Zato mu ob lepem jubileju čestitamo. Želimo, da bi se še dobro razvijal in bojeval za demokratične napredek Slovencev in celotne družbe. Želimo tudi, da bi nam bil vedno ob strani, kakor doslej.

Izidor Predan

OB 30-LETNICI OSVOBODITVE MOMJANSKEGA

Žive in neme priče boja za svobodo hrvaške Istre

Začelo se je še pod fašizmom, ko so črnosrajčniki divjali po istrskih vaseh. Propadanje hiš, v katerih so se dogajale med NOB pomembne stvari

Neusmiljeni čas briše še tako drage spomine. Vsako leto je manj borec in sodelavec v boju za osvoboditev; spomini iz leta v leto bledijo; kraji, kjer so se med NOB odvijali pomembni dogodki, menjujejo svojo zunanjost; hiše, v katerih so zasedali narodnoosvobodilni odbori, se podirajo, zlasti tam, kjer ljudje zapuščaj vasi in se odseljujejo v mesta, kjer je zaslužek lažji.

Tako je tudi na Momjanskem, v krajih, ki so si v boju proti fašizmu in za svobodo zapisali častno mesto.

Se so živi spomini na prva leta po prihodu fašizma na oblast, ko so črnosrajčniki prihajali iz mest, popili ljudi z ricinusovim oljem in prepeleti vse tiste, za katere so izvedeli, da so naprotniki fašizma. Ljudje še niso pozabili čase med obema vojnama, ko so bili oropani vseh pravih, izkoriščani in ko so njihove hiše zaradi velikih davkov šle ena za drugo na boben. V vasi Oskoruš se stoji hišice, ki spominja, kako je bivši podestast Momjana Gianolla, lastnici te hišice zaradi majhnega dolga odvzel vso zemljo, tako da je ostala z otroki vred brez vsakršnih sredstev za življenje. Ženske ni več med živimi, toda hišica je še nema priča težkega življenja momjanskih kmetov v času fašizma. Tudi svetovna gospodarska kriza med obema vojnama je hudo prizadela revne momjanske kmete. Mnogi mladi ljudje so morali v svet, kjer pa so prišli v stik z naprednimi delavci in iz tujine prinašali v svoje kraje socialistične ideje. Ko je Italija stopila v vojno so morali momjanski fantje na italijanska bojišča najprej v Afriko in potem drugam, umirali za tuje interese. Potem so se začeli upirati in se vključevati v narodnoosvobodilni boj jugoslovanskih narodov.

Ljudje iz vasi na Momjanskem se prav radi spominjajo, kako so sodelovali v boju za osvoboditev, kako so zbirali hrano, obleke zdravila in denar za partizane, kako so kopali bunkerje za skrivanje materiala in borbe ob nemških vdorih, kako so organizirali straže za obveščanje prebivalcev in partizanov o gibanju sovražnika, kako so ženske in celo otroci prenašali pošto, kako so posamezne niše bile javke za kurirje in aktiviste. Po Momjanskem je v tistih časih tekla od grča do grča, od vasi do vasi, neprekinjena in nevidna nit, ki je povezovala partizane slovenskega Primorja, južne in severne Istre od savudrijskega polotoka do slovenskega Krasa na eni ter Čičarije in Učke na drugi strani. Po grebenu na desni strani momjanskega Potoka, kjer so vasi Dramac, Stražice, Merišće, Soline, Rožmanija, Oskoruš, Kurtivi, Brič in Brda, in po levi strani Potoka, kjer so vasi Kremenje, Momjan, Sv. Mavro, Smiloviči, Skrljčevac, Črnci, Kučibreg, Skrlči in Dugo Brdo, so vodile partizanske poti tja do primorsko-goranskih enot NOV.

V središču Momjana se stoji hiša, v kateri je stanoval fašistični župan Gianolla, katerega so v noči od 2. na 3. februar 1944 partizani ujeli in odpeljali skupno s še dvema ženskama, ki sta izdajali fašistom momjanske antifasiste. Ljudje so se takrat oddahnil. V Briču je ohranjena hiša št. 6, v kateri se je 15. februarja 1944 prvič sestel Okrajni narodnoosvobodilni odbor za Buje, kar dokazuje, da fašisti in Nemci nad tem območjem niso imeli več nadzor-

stva. Spomladi 1944 so iz vseh vasi Momjanskega mladi odhajali v partizane, da bi se z orožjem borili proti okupatorju. V istem času so povsod začeli organizirano delovati tudi odbori AFŽ in v prvih dneh julija 1944 je bila v šoli v vasi Oskoruš konferenca Okrajnega odbora AFŽ za Bujsčino, na kateri se je zbralo okrog 80 žensk in mladink, ki so se prav tukaj pripravljale za odhod na konferenco Oblasnega odbora AFŽ za Istro v Trsteniku pri Rasporu.

Vzporedno s širjenjem osvobodilnega gibanja so se na Momjanskem začeli tudi sovražnikovi maščevalni pohodi. V enem takih pohodov so Nemci ubili Antona in Josipa Smiloviča pri vasi Brda, iz Brda so odpeljali v nemška taborišča 6 ljudi, pri vasi Kurtivi med Bričem in Oskorušem je bil ubit Antun Pribac, v vasi Merišće so Nemci pobili precej ljudi. Padli so Antun Lisjak, Ivan Mrav, Silvano Prelac, Petar Smilovič,

Anton in Petar Tuljak in Anton Vidoniš.

Najtežji trenutek na Momjanskem med NOB je bil 4. novembra 1944, ko je močna sovražnikova skupina pri vasi Skrlči napadla enoto NOB, ki se je čez ta kraj pomikala proti notranji Istri. V vasi je še živa Marija Skrlči, ki se spominja, kako so Nemci postavili na grčico za njeno »išo minometalec in začeli streljati po partizanih, ki so se vzpenjali po livadi na nasprotni strani. Na čistini so mnogi obležali, drugim je uspelo priti do gozda na vrhu in se umakniti.

Kamnil obloisk na vrhu grčica na bližnji Slovenije in Hrvaške v bližini Skrlčevca in Topolovca, katerega so leta 1959 postavili borci Buiškega in Kopskega, spominja na boj pri vasi Hrvoji, Abitanti in Skrlči, kjer je padlo mnogo slovenskih in italijanskih istrskih partizanov.

Tatjana Frković

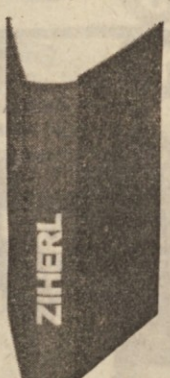
KNJIŽNE NOVOSTI DRŽAVNE ZALOŽBE SLOVENIJE

Dušan Kveder-Tomaž: O OSVOBODILNI VOJNI

V prvem delu so objavljeni Kvedrovi spisi iz obdobja NOB, v drugem spisi iz povojnega obdobja, medtem ko prinaša tretji del nekaj Kvedrovih avtobiografskih zapiskov, predvsem pa številne spominske zapise o Kvedrovem življenju, ki so jih napisali njegovi mladostni prijatelji, sobori in sodelavci. Knjigo, ki je ilustrirana s spominskimi fotografijami in v Jakčevim portretom avtorja, je zbral in uredil Anton Bebler.

292 strani, pl. 5.400 lir

Boris Zihler: VČERAJ IN DANES

V knjigi so zbrani Zihlerovi članki in razprave iz let 1934—1974. Zbirka zajema približno štirideset tekstov, ki jih, sodeč po nastanku, lahko razdelimo na dva dela: v prvem gre za izbor iz časa pred letom 1945, v drugem pa zajema izbor izključno iz tistega, kar je nastalo po izidu avtorjeve knjige

Zoran Kržišnik: DRAGO TRŠAR

Pričujoča knjiga, ki prinaša 100 črno-belih skulptur in štiri barvne grafike, nam predstavi kiparja v njegovem razvoju, umetniški rasti, njegova iskanja in vrhove umetniškega ustvarjanja. To je delo o avtorju, ki se je zanesljivo usidral v zavest naših ljudi zlasti s svojo spomeniško plastiko NOB, s skulpturo mase, ki prikazuje kolektivnega človeka v najrazličnejših stanjih in akcijah.

140 strani, pl. 17.000 lir

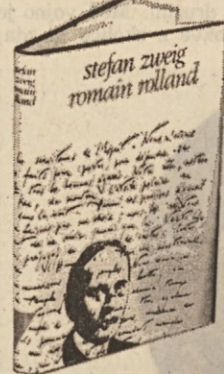

Gerard le Quang: GIAP — GENERAL REVOLUCIJE

Gerard le Quang: GIAP — GENERAL REVOLUCIJE

Knjiga o generalu Giapu je tehten prispevek h globljemu razumevanju vietnamskega osvobodilnega boja, hkrati pa sili bralca, predvsem na straneh, kjer teče beseda o načinu bojevanja, o strategiji in taktiki, k primerjanju z našim lastnim konceptom splošnega ljudskega odpora. Poleg osrednje osebnosti osvetljuje knjiga predvsem boj vietnamskega ljudstva, politično in vojaško strukturo revolucije. Avtor se je zavedal, da mora »zajeti celotno politično, ideološko in vojaško dejavnost Giapa«, če hoče prepričljivo posredovati njegovo človeško podobo.

243 strani, pl. 6.500 lir, pus. 7.200 lir

Stefan Zweig: ROMAIN ROLLAND

Biografijo o francoskem književniku Romainu Rollandu (1866—1944) je napisal Stefan Zweig, kakor pravi v uvodni pripombi, »iz čustva hvalečnosti, da je sredi našega zgubljenega časa doživel čudež tako čiste eksistence«. Zamislil si jo je v duhu Rollandovih herojskih biografij. Odločen za Rollandov duhovni razvoj je bil Tolstojev odgovor (1887) na njegovo pismo; v njem pozvema veliki pisatelj za neznanega mladega Francoza svoje poglavitne misli o umetnosti: na uspeh v umetnosti sme upati samo tisti, ki ne ustvarja iz ljubezni do umetnosti, marveč iz ljubezni do človeštva. Ideja humanosti in bratstva spremlja poslej R. Rollanda pri vsem govornem delu. Leta 1915 je dobil Nobelovo nagrado za mir.

264 strani, pl. 6.300 lir, pus. 6.900 lir

Izleti in počitniški paketi

ZRAČNI MOST

Počitnikovanje na dalmatinskem in črnogorskem primorju — podaljšajte si odhiti za 2 dni — prihranite si sitnosti okoli rezervacij hotelov, prevozov ipd. — preživite teden ali dva v prijetnem, sodobnem in komfortnem hotelu — naredite si utrudljivo pot prijetno in letite z našimi sodobnimi letali caravelle, DC-9, B-727 in B-707 — prihranite si denar: naše cene so izjemno nizke 7-dnevni paketi od 1.360 do 2.310 din 14-dnevni paketi od 2.020 do 3.690 din

V cene paketov so zajeti: prevoz z letalom, prevoz od letališča do hotela in nazaj, polni penzion v dvo-posteljni sobi s tušom in WC.

3 do 14-dnevni izleti v tujino

Ce gresto v korak s časom in če ste po srcu mladi, si ogledite naše programe izletov in dopustovanja v tujini: PARIZ: weekend v Parizu od petka zvečer do nedelje zvečer, cena 2.250 din, odhod vsak petek CRGIJA: 7 in 14-dnevni aranžmaji z odhodom vsako soboto, cena 2.815 do 4.605 din TUNIS: 7 in 14-dnevni aranžmaji z odhodom vsako nedeljo, cena 3.140 do 5.240 din KRF: 7 in 14-dnevni aranžmaji z odhodom vsak ponedeljek, cena 2.4e8 do 3.468 din ISTAMBUL: 4 in 5-dnevni aranžmaji z odhodom vsak ponedeljek in četrtek, cena 2.717 do 3.017 din

TOKRAT PRIPOROČAMO GRČIJO

Cena: 7-DNEVNI ODDIH V GRČIJI od 2.815 do 2.995 din 14-DNEVNI ODDIH V GRČIJI od 3.705 do 3.905 din Sedemdnevni aranžma »GRČIJA MALO TU IN MALO TAM«, cena 3.605 din Štirinajstdnevni aranžma »GRČIJA NEKOČ IN DANES«, cena 4.605 din

INFORMACIJE IN PRIJAVE: JAT LJUBLJANA, Miklošičeva 34, tel. (061) 315-850. BLED — Generalturist, Kompas, CELJE — Kompas, JESENICE — Kompas, KOPER — Kompas, KRANJ — Alpetour, LJUBLJANA — Alpe-Adria, Alpetour, Centroturist, Generalturist, Globtour, Jugoagent, Kompas, Magistrat, Putnik, Viator, MARIBOR — Globtour, Inex Turist, Kompas, Putnik, MURSKA SOBOTA — Kompas, NOVA GORICA — Avtopromet, PORTOROŽ — Generalturist, Kompas, POSTOJNA — Kompas, SKOFJA LOKA — Alpetour.

ISKRENE ČESTITKE OB 30-LETNICI IZHAJANJA PRIMORSKEGA DNEVNIKA

NAROČILNICA ZA NAROČNIKE V ITALIJI

Priimek in ime

naslov

(ulica) (kraj)

(poštna št.)

Nepreklicno naročam knjige:

Datum:

Podpis:

Izpolnjeno naročilnico pošljite na naslov: TRŽAŠKA KNJIGARNA Ul. sv. Frančiška 20, 34132 Trst. Informacije in naročila tudi po telefonu številka 61-792

NAROČILNICA ZA NAROČNIKE V JUGOSLAVIJI - P. D.

Nepreklicno naročam knjige:

Znesek din bom poravnal takoj

ali v mesečnih obrokih po 100 din

Knjige mi pošljite na moj naslov:

Kraj in datum:

Podpis naročnika:

Knjige so na voljo v vseh knjigarnah, izpolnjeno naročilnico pa pošljite na založbo DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE Mesni trg 26, Ljubljana

PRVI DNEVI PARTIZANSKEGA VOJNEGA DOPISNIKA V OSVOBOJENEM TRSTU

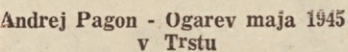
V krojaški delavnici in konfekcijski prodajalni Beltrame na Korzu

Obisk pri delavcih Sv. Marka - Zadoščenje ob sprehajanju po sodni palači

Okrog tistih delavcev je bilo takrat zastavljenih v ladjenici. Z obrazom sem jim bral zadovoljstvo, da ni več fašistov in Nemcev. Ko smo skupaj z njimi zapuščali "cantieri", ko so povedali, da bodo stori-
li vse, da bo ladjenica čimprej obnovljena, saj se jim zdaj obeta-
jo boljši in srečnejši časi.

Obisk v tisti ladjenici je name
napravl velik vtis. Čudil sem se
velikanskim strojem, jerzavom, na-
kavalom. Delavci so name napra-
vili neizbrisni vtis. Zato sem po-

to dvonojno priletela velika granata in se raztreščila v njej. Pomoljena in razbita oprema leži na površini po cvorani. V zidu pri bazenu kuni velika luknja, ki jo je napravila granata. Prav na tisti steni je velika ura na nihalo – nepokodovana. Ne morem verjeti. Celo šipa ure je ostala cela. Nihalo je obstalo točno ob osmi uri in štirideset minut. Pomislil: Takrat so partizani začeli obstreljevati sodno palačo, v kateri se

ki počivši v zaslužnih šotirih in na zamrznilih tleh, ki jih je že tiste dni pobelil sneg, neredna in pomanjkljiva oskrba. A neandama se odpre: tedaj ko so naši osvobodili Trst in je že padel Berlin, se v pospešenem pohodu zaletimo na Koečevje, pa se skozi Ribnico in Velike Lašče primaknemo k Ljubljani. Napočil je 9. maj in tudi Ljubljana je naša. Vsa tista neppopisna radost, snidenje z domačimi in omočitost od vsem, kar se je po tolikem trpljenju uresničila — je skoraj preveč namokrat, tako da je kar prav, ko moramo naprej po svojih poteh in svojih dolžnostih. S XV. divizijo sem v Domžalah in le še štirinajst dni.

Pa vendar sem se, vzlic raznim izkušnjam, počutil kot vajenec, ko sem se 14. maja znašel pred tedanjim odgovornim urednikom Ljudske pravice Bojanom Štihom. Kdo ve, mogoče me Bojan Štih ni imel za vajenca. kajti

Pero, ki ni bilo Kischevo, je pisalo poročila o tistih razburljivih dneh. Napisalo je tudi podlistek »Tržaška mladina«, ki je nekaj časa ležal v predalu urednika Ljudske pravice, pa je navsezadnje — v soboto 15. septembra — le našel prostor v časniku, ko je imel na razpolago nekaj več papirja in si je lahko privoščil male obitajne žetevke.

In povedati je tudi treba, da je to pero našlo varno, gostoljubno in iskreno prijateljsko zatočišče pri Primorskem dnevniku. Počutilo se je, kot da je njegovo. Saj tudi je bilo njegovo. In je še vedno njegovo. Takrat malce plašno, zdaj precej skrhanu, a vedno z vsem srcem in najboljšimi željami pri Primorskem dnevniku.

Primorski dnevnik je med prvimi v Evropi prinesel vest o prihodu Hruščova v Beograd leta 1955 in o njegovi obsodbi informbirojevske gonje proti Jugoslaviji

Vsakodnevno spremljanje dogajanj, stalna prisotnost pri virih informacij (konferencah, sprejemih itd.), nepretrganost skrb, da kakšna pomembna vest ne uide, stroga vezanost za ure poročanja na pr. zvečer, zaradi česar je bil tudi pisnik odgovoren za kulturno življenje med tednom (gledališču, koncertom), je za vsakega vestnega poročevalca zelo naporno delo. Vesten, dober poročevalce je suženj svojega poklica. Živi v stalni napetosti, budnosti, da mu ne bi kakšna važna informacija ušla. Zato pa večinooma pravocasnoma pazi, če se kaj važnega pripravlja. Naj omenim samo en primer iz lastne izkušnje. Vestni da se bodo odnosi med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo

Božo Božić

Moje delo za Primorski dnevnik je olajšalo znanje stenoigrafije, tujih jezikov, gostoljubnost jugoslovanske časopisne agencije Tanjug, ljubeznivost telegrafistk beograjske telefonske centrale, ki so zlasti prva leta, ko je neredko neposredna telefonska zveza s Trstom bila v obkari, poskrbo za zvezo s Trstom preko Budimpešte, Dunaja, Beograda, Pariza, Benetk, izredni prijateljski odnos s tovariši v Trstu, posebno poprežljivost tovarišic, ki so neredko pri zelo slabi telefonski zvezi sprejemale moja dolga poročila ter občutek zadovoljstva, da delam za Primorski dnevnik.

so popisane letakov, ki so misle
na popisane na vseh koncih u-
spesjo sabotažne akcije: to dela
tržsko-mladina. Fašisti gesta-
povci, SS-ovci, domobranci in vsa
tista sodraža se ne znajde v
v svojo nemotično preklešnje s pod-
pisom OF letake, ki so jih prejšnji
dan tiskali naši. Trst se smeje
in pljuje na podokanjen letake.
Banda je se bolj divja, dela blo-
kad, racije in lovi ljudi. Tržsko-
mladina je v enem mesecu raz-
trosila pet milijonov letakov.
V veliki nemški garaži so naši iz-
vedli sijajno akcijo. Drugo jutro
so Nemci na istem mestu obesili
štiri mladice, ki so jih pritekle
iz zapora. V mestu je do krajin-
st napeto, toda treba je Trst in
vsemu svetu pokazati ogaben zločin.
Pol milijona letakov je tiskanih
in pripravljenih na centralni točki,
pri Cakijem: materi Miha, Črt,
Ciril, Mario, Sida, Giulio in
tisti najbolj agilni so že prevec
osumljeni. Cakijeva to ve in sama
razdeli letake v pakete in jih s
svojima sinocema in sosedom
hčerko raznosi po Trstu, da bo
mladina zvečer posula ceste. Ta
toki in vedno bolj napeto je v Trstu.

Tako sva bila »dogovorjena».
Zatem smo se naglo poslovili.

vsak je hitel v

CIRIL ŠTER - ČIRO

da se bodo odnosi med Ju
goslavijo in Sovjetsko zvezo

morski dnevnik.

BOŽO BOŽIČ

(Nadaljevanje na 17. strani)

PRVIČ OBJAVLJENA PISMA PARTIZANSKEGA KOMANDANTA FRANCA URŠIČA - JOŠKA IZ KORONEJSKIH ZAPOROV MALO PRED MUČENIŠKO SMRTJO V RIŽARNI

«Ponosni moramo biti, da smo Slovenci ker smo se uprli stokrat močnejšemu sovražniku»

Franc Uršič - Joško, legendarni komandant Gregorčičeve brigade, je po strašnem mučenju daroval svoje mlado življenje v Rižarni 7. aprila 1945, na pragu svobode in naše najlepše pomladi, kot jo imenuje v svojih pismih iz koronejske celice. Izhajal je iz revne, toda zelo zavedne in napredne družine. Njegov oče je bil kovač in med prvimi komunističnimi organizatorji na Bovškem. Zato se je leta 1923 spet podal v Ameriko, od koder se ni več vrnil, mati Marija pa je v velikih težavah, zaradi stalnih šikanj fašistov, preživljala družinico kot šivilja. Francka je vpisala na gimnazijo, ker je bil zelo nadarjen in uka željan, sredstvo za šolanje pa ni bilo in mladi dečko si je moral sam služiti kruh. Obiskoval je samo italijansko šolo, ker so bile slovenske šole že ukinjene, slovensčine pa se je učil iz knjig, ki jih je rad prebiral. Njegova pisma iz zaporov objavljamo v originalni obliki, brez popravkov, ker so tako pristna in neposredna. Kjer ni rokopolis več čitljiv, smo pustili prazen prostor. * * * se zahvaljujemo Dori Zobeč por. Rapotec, ki nam je pisma odstopila.

Med zbiranjem gradiva o Rižarni, dokumentov, pričevanj, spominov, zapiskov in pism, prihajajo po tridesetih letih na dan zanimive podrobnosti, ki osvetljujejo razne dogodke, primere junških dogajanj, tovarštva in požrtvovalnosti, predanosti in zvestobe narodnoosvobodilnemu boju. Nekateri svoji padli in pogrešani še zdaj izvedo, kje so njihovi dragi darovali svoje življenje za svobodo — v Rižarni. Zaradi pomankanja arhivskega gradiva nastajajo velike težave, zbiranje gradiva pa ni lahka stvar tudi zaradi tega, ker so mnoge priče, preživeli zaporniki in aktivisti že umrli. Vendar se kakšenkrat zgodi, da se najde prava nit, ki bi se na prvi pogled zdelala malenkostna in nezanimiva.

Tako se mi je zgodilo pred kratkim, ko sem skoraj mimogrede izvedel, da se je pred nekaj leti inž. Jordan Zahar iz Borštna, na svojem službenem mestu v Hamburгу, srečal in pogovoril s samim Dietrichom Allersom, bivšim poveljnikom posebne skupine Einsatzkommando Reinhard. Med opisom tega srečanja mi je inž. Zahar pripovedoval tudi o svoji aretaciji, zasiljevanju pri Collotiju in življenju v koronejskih zaporih. Pri tem je prilegnila moja pozornost zgodba o partizanskem komandantu Jošku. Potem sem zvedel, da je Joško v zaporu navezal stike in si dopisoval z nekaterimi tam zaprtimi kurirkami in aktivistkami, med katerimi je bila tudi Dora Zobeč por. Rapotec (iz Borštna), ki je skrbno shranila zaupne lističe, na katerih se še razbere drobna pisava tovariša Joška. Ta pisma je prinašal kuhar, katerega imena se Dora Zobeč Rapotec ne spominja, Julka Pavletič pa je v «Slovenskem Jadrnu» z dne 13. maja 1956 v članku «Celica številka sto», napisala, da je bil to kuhar Moro. Pri nadaljnjem raziskovanju, na podlagi prejšnjih podatkov, sem potem tudi ugotovil, da je bil Franc Uršič - Joško vpisan v register zapornikov pod št. 18853, da je bil odpeljan iz koronejskih zaporov dne 6.4.1945 in da je v sporočilu, ki ga je 7. 4. poslal iz Rižarne Dante Stojni svoji ženi s prošnjo, da obvesti svoje, tudi naslov Joškove mame Marije Uršič — Kobarič št. 170. To je jasen dokaz, da je bil Franc Uršič - Joško odpeljan v Rižarno in tam umorjen ter sežgan 7. ali 8. aprila 1945, kar potrjuje tudi izjava njegove sestre Marije in mrliški list, ki ga je izdala tržaška škofija. To so potrdila o mučeniški smrti partizanskega komandanta Joška, ohranjena pisma iz koronejskih zaporov pa nam osvetljujejo njegov značaj, človečnost, tovarštvo, dobrotno in plemenito, politično zrelost in trdno zavzetost ter predanost idealom NOB. Iz vseh pisem sije velika ljubezen do domovine, hrepenenje po svobodi ter globoka navezanost na svoj rodní kraj — ki je bil tudi Gregorčičev planinski raj

ALBIN BUBNIČ

Joško Uršič kot komandant Gregorčičeve brigade v zimi 1943/44 nekje na Kobariškem

21. 3. 45 zjutraj
Drage tovarišice!
Upam ste prejeli listek, katerega sem vam včeraj napisal. Tukaj vračam stekleničko in knjigo katero sem včeraj prečital. Nekam toplo pri srca mi je postajalo ko sem zrl slovenske črke, saj ves čas svojega dolgega ujetništva nisem imel priliko čitati slovensko, in tisti dve kratki citati poezije, ki sem našel v knjigi, sem si pridržal kot spomin. Radoveden sem samo, katera jih je ... Danes prihaja pomlad, ujetništvo postaja dan za dnem težje. Želja po svobodi se vedno močneje obuja. Ali mi moramo to prežeti in obrniti pažno na drugo spomlad, spomlad slovenskega ... katero toliko krvi je preliło, pretrpelo, toliko žrtvovalo, za katero smo tudi mi v ječi. Ta spomlad se bo pokazala v ... novem rodu ... prilika ... ter uživali spomlad življenja.

Joško Uršič v svojih kobariških hribih pred vojno

... zjutraj
Jljenja s pravim pomenom besede. Ta spomlad ni več daleč. Torej drage tovarišice živite z zaupanjem v bodočnost.
Morda imate kakšna vprašanja za mi zastaviti, pišite, jaz vam radevoljno ustrežem, kar boče v okviru moje vednosti. Prihodnji vam opišem nekoliko moje partizansko življenje, morda vas bo zanimalo. Rad bi vedel kakšno podobnost o vašem položaju. Če imate čas in voljo prosim napišite.
Ker sem brez papirja za pisat prosim poslati mi ako ga imate. Ne smete zameriti če izrabljam vašo dobroto, tem je ... ker se ne vem kam drugam obrniti. Morda imate internirano v Nemčiji, sestro nimam več kot devet mesecev nobenega stika, imejte torej potrpljenje z menoj.
Tople pozdrave. Joško

22. 3. popoldan
Drage tovarišice!
Sem neodločen, sam ne vem kaj več napraviti, ali naj še nadalje prejemam od vas darove, ali naj odklonim. Imam zavest kot je na svetu še ljudi kateri radevoljno pomagajo svojim bližnjim v potrebi in to brez upanja na povračilo.
Telošno: želedece se mi je potolažil, ne kruli mi več tako obupno zahtevajo hrane. Tudi moči se mi počenljajo zopet obujati in čutim se kakor prerogajene. Dnevi in noči niso več tako dolgi in težki. Čas mi hitreje in lažje poteka. Soplek vijolice sem obesil na zobež nad posteljo, ob pogledu nanj se mi obuja spomin na spomlad preživljene prostosti. Bile so spomladí di moje mladosti, še sanjal nisem

P.S. V kratkem se kakšen listič če vam je všeč.

Joško

23. 3. popoldne
Drage tovarišice!
Zajto sem dobil danes popoldne. Kos je precej vabil in dišeč. Radoveden sem katera od vas je bila tako dobra da mi ga je odstopila in potem morda sama ostala brez. Če mi ni usojeno še sedaj umreti, in mi uspe priti iz zaga-te, v kateri se sedaj nahajam, na svobodo, ne bom nikdar pozabil mojih dobrotnic za časa mojega življenja v ujetništvu.
Torej če se kdaj prikažem na pragu vaše hiše upam mi ne zaprete vrata, ampak mi dovolite vstop. Zapreko najdem v tem da vas vse še premalo poznam, pa upam, da Julka katere vem kje je dom, mi bo pokazala pot do ostale

KAKO SMO PRIŠLE V STIK Z JOŠKOM

Bilo je pomladi leta 1945. Sloneli sva s tovarišico ob oknu celice št. 45 ter zrlí v cvetočo naravo. Bilo je proti večeru, sonce je zahajalo ter je s svojimi žarki bajno razsvetlilo bližnje vrtove in drevje. Ko sva tako občudovali krasno sliko, je tovarišica nehotе vzklíknila: «Oh, kako krasno je zunaj, a midve morava trpeti v tej mrlični celici! Kdaj bodeva prosti, oh da bi mogli ven in pomagati tovarišem, da bi naša draga domovina bila čimprej rešena!» Postali sva žalostni in sva se zamislili. Tedaj nas zdrami glas, šibak glas, ki se je nama zdel kot glas onemoglega starca. «Tovarišici! Spogledali sva se in prisluhli od kod prihaja glas. Zopet se je oglasilo: «Tovarišici!». Glas je prihajal od zgoraj. Vzpeli sva se na okno ter pogledali navzgor in tedaj nísva zagledali starca, temveč mladega tovariša, ki je imel tako trpeč in izmučen obraz, kakor naš Zveličar na križu. Ko naju je zagledal je tiho in s težavo rekel: «Oh, kako sem vesel, da slišim našo govorico, da vidim spet naše ljudi». Povedal nam je, da je bil ujet kot partizan. Pogovarjali smo se še nekoliko časa o našem trpljenju. Od tega dne je nastalo med nami prijateljstvo. Izmenjali smo si med seboj pisma, ki so nam jih prinašali jetniški uslužbenci, ki so simpatizirali z osvobodilnim gibanjem.

kake preizkušnje me čakajo v tem življenju.
Danes poteka osem mesecev od dneva ko sem bil ranjen in prišel v ujetništvo.
Za jestvine, pisemce in vijolice, zadovolite se s skromno zahvalo katera prihaja v hvaležnosti iz srca. Zahvala tudi za skrb, da je šlo moje pismo naprej.
Tovariški poz. Joško

Oprostite!
Izrabim priliko in skupaj s srajco pošiljam tudi spodnje hlače za oprati. Upam boste tako dobre in mi ne zamerite. Hvala.
Poz. tovariške
Joško

P. s. Spodnje hlače in srajco mi lahko vrnete mokre, ko bojo oprane ker tukaj imam možnost posušiti.

23. 3. zjutraj
Konec sam, da si ti sedaj ostala brez njih, pa morda ti lahko druge najdeš ker si v bližini doma. Priliko sta imele videti da perilo je bilo zelo potrebno pranja. Gotovo jaz bi ga tako čisto ne opral kot ste ga vi, čeravno sem imel žajfo. Torej srčna vama hvala za trud, tudi nogavice so mi prav prišle, ker sem bil brez njih.

Tukaj vam priložim moj naslov, tako da boste vsaj vedele komu ste napravile nešteto dobro, za katere vam bom vedno hvaležen.
Kapetan Uršič Franc, XXX divizija, IX. korpus NOV in POJ.
Jaz sem iz Kobariča štev. hiše 170.

Prosim kakšno knjigo za čitat. Torej pozdrave srčne
Joško

Hvala za pozdrave na jajcu.

26. 3. 1945

Drage tovarišice!
Prejel sem vaše darilo v obliki jestvin, katero ste mi danes poslale. Bilo je še nekaj več kot je na listu zaznamovano. Za vse vam iz srca hvaležen in se zahvalim. Vaše darilo ne bi mi šlo v slast ko bi vedel, da si same odtugujete z namenom, da bi meni pošiljate. Torej upam, da poslano ste imele odveč.

Otožno je bilo slišati vaše petje danes popoldne, ob času ko ste bile na kraku, zdelo se mi je kot hrepenec klic po svobodi. Iz vaše pesmi je bilo razumeti gorečo željo v naših srcih po domaciji, katera se morda ne da več ujeti, kaj kople v tem krasnem spomladanskem soncu, okrašena od zelenja in dreves v cvetju. Težko je biti ob tem času ko se narava obuja, zaprt med stenami in majhnem prostoru, kjer še zraka in svetlobe ni dovolj. Ko se tako premišljuje se človek nehotе same sebe vpraša: Zakaj sem tukaj? Kaj sem slabega napravil? Nič drugega kot ljubil sem svojo Domovino, v kateri je moja domacija, se govorim materin jezik. Domovina, ker jo hoče tuje zaslužiti in uničiti naš slovenski jezik. Torej, drage tovarišice, mi smu tukaj v ječi ker se nismo pustili zaslužiti in poteptati na naši lastni zemlji, naše geslo je: kar je naše hočemo, drugega ne maramo. Nič ne pomaga vse zverinsko preganjanje našega naroda. Sovražnik z nobenim sredstvom ne more uničiti našega osvobodilnega gibanja. Vedno močnejša postaja v nas želja po svobodi in maševanju proti našim zatiralcem.

Prosim poskrbite da pride gotovo do cilja, ker morda bo to odločalo o moji usodi. Nimam pravih besed z katerimi bi mogel razodeti mojo hvaležnost. Morda mi morate odstopiti kosček mila (žajfe). Srajco imam zelo zama-zano in z mrzlo vodo brez tega je nemogoče prati.
Pozdrave tovariške
Joško

(Prilagam knjigo)

23. 3. popoldne

Drage tovarišice!
Zajto sem dobil danes popoldne. Kos je precej vabil in dišeč. Radoveden sem katera od vas je bila tako dobra da mi ga je odstopila in potem morda sama ostala brez. Če mi ni usojeno še sedaj umreti, in mi uspe priti iz zaga-te, v kateri se sedaj nahajam, na svobodo, ne bom nikdar pozabil mojih dobrotnic za časa mojega življenja v ujetništvu.
Torej če se kdaj prikažem na pragu vaše hiše upam mi ne zaprete vrata, ampak mi dovolite vstop. Zapreko najdem v tem da vas vse še premalo poznam, pa upam, da Julka katere vem kje je dom, mi bo pokazala pot do ostale

lih. Zadnjič sem vam obljubil da vam opišem na kratko moje 2-letno partizansko življenje. To bi že storil ... ali ne vem če vas bode to zanimalo. Bojim se da vas bom s tem dolgočasil ali celo da bom z mojim pisanjem smešen.
Torej če sprejmete moj predlog prosim sporočite.
Končam za danes s tov. pozdravi in k tem priložim tolažilno voščilo v kiticah
Dekle saj ni več daleč dan, ko bo pregnan s sveta tiran. Tedaj se povrne tud tvoj ... po svojih zmagan znan.
Živjo
Joško

25. 3. 45
Draga Dora in Julka!
Čutim da bi se morai vama še posebej zahvaliti za poslano hrano, oprano perilo in nogavice pa za copate. Povem vam odkritosrčno, da me je bilo sram iti na zrak zakaj vsi so obratili pozornost na moje obuvanje. Bil sem kot tatovi kateri si ovijajo noge v cunj, da tišje hodijo. Sedaj pa sramota je minila in hvaležen sem ti Dora, nepopisno.

Skrbi me samo, da si ti sedaj ostala brez njih, pa morda ti lahko druge najdeš ker si v bližini doma. Priliko sta imele videti da perilo je bilo zelo potrebno pranja. Gotovo jaz bi ga tako čisto ne opral kot ste ga vi, čeravno sem imel žajfo. Torej srčna vama hvala za trud, tudi nogavice so mi prav prišle, ker sem bil brez njih.

Tukaj vam priložim moj naslov, tako da boste vsaj vedele komu ste napravile nešteto dobro, za katere vam bom vedno hvaležen.
Kapetan Uršič Franc, XXX divizija, IX. korpus NOV in POJ.
Jaz sem iz Kobariča štev. hiše 170.

Prosim kakšno knjigo za čitat. Torej pozdrave srčne
Joško

Hvala za pozdrave na jajcu.

26. 3. 1945

Drage tovarišice!
Prejel sem vaše darilo v obliki jestvin, katero ste mi danes poslale. Bilo je še nekaj več kot je na listu zaznamovano. Za vse vam iz srca hvaležen in se zahvalim. Vaše darilo ne bi mi šlo v slast ko bi vedel, da si same odtugujete z namenom, da bi meni pošiljate. Torej upam, da poslano ste imele odveč.

Otožno je bilo slišati vaše petje danes popoldne, ob času ko ste bile na kraku, zdelo se mi je kot hrepenec klic po svobodi. Iz vaše pesmi je bilo razumeti gorečo željo v naših srcih po domaciji, katera se morda ne da več ujeti, kaj kople v tem krasnem spomladanskem soncu, okrašena od zelenja in dreves v cvetju. Težko je biti ob tem času ko se narava obuja, zaprt med stenami in majhnem prostoru, kjer še zraka in svetlobe ni dovolj. Ko se tako premišljuje se človek nehotе same sebe vpraša: Zakaj sem tukaj? Kaj sem slabega napravil? Nič drugega kot ljubil sem svojo Domovino, v kateri je moja domacija, se govorim materin jezik. Domovina, ker jo hoče tuje zaslužiti in uničiti naš slovenski jezik. Torej, drage tovarišice, mi smu tukaj v ječi ker se nismo pustili zaslužiti in poteptati na naši lastni zemlji, naše geslo je: kar je naše hočemo, drugega ne maramo. Nič ne pomaga vse zverinsko preganjanje našega naroda. Sovražnik z nobenim sredstvom ne more uničiti našega osvobodilnega gibanja. Vedno močnejša postaja v nas želja po svobodi in maševanju proti našim zatiralcem.

Prosim poskrbite da pride gotovo do cilja, ker morda bo to odločalo o moji usodi. Nimam pravih besed z katerimi bi mogel razodeti mojo hvaležnost. Morda mi morate odstopiti kosček mila (žajfe). Srajco imam zelo zama-zano in z mrzlo vodo brez tega je nemogoče prati.
Pozdrave tovariške
Joško

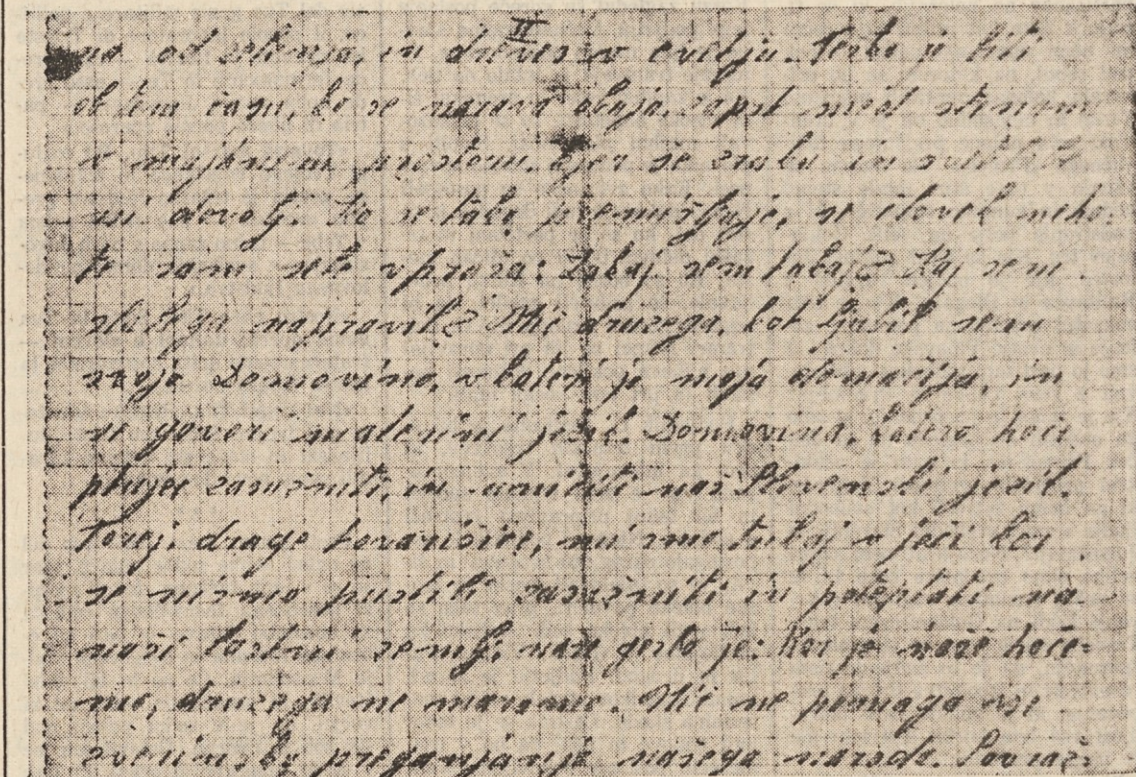
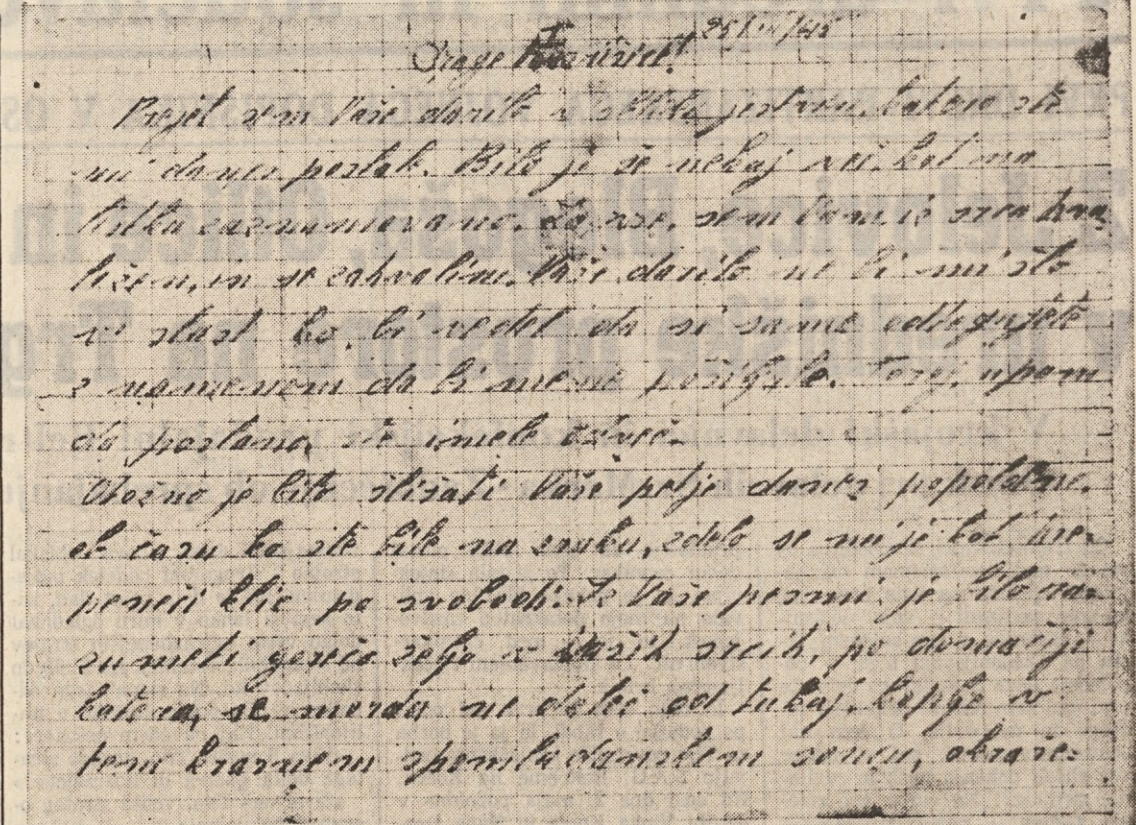
(Prilagam knjigo)

23. 3. popoldne

Drage tovarišice!
Zajto sem dobil danes popoldne. Kos je precej vabil in dišeč. Radoveden sem katera od vas je bila tako dobra da mi ga je odstopila in potem morda sama ostala brez. Če mi ni usojeno še sedaj umreti, in mi uspe priti iz zaga-te, v kateri se sedaj nahajam, na svobodo, ne bom nikdar pozabil mojih dobrotnic za časa mojega življenja v ujetništvu.
Torej če se kdaj prikažem na pragu vaše hiše upam mi ne zaprete vrata, ampak mi dovolite vstop. Zapreko najdem v tem da vas vse še premalo poznam, pa upam, da Julka katere vem kje je dom, mi bo pokazala pot do ostale

KAKO SMO PRIŠLE V STIK Z JOŠKOM

Bilo je pomladi leta 1945. Sloneli sva s tovarišico ob oknu celice št. 45 ter zrlí v cvetočo naravo. Bilo je proti večeru, sonce je zahajalo ter je s svojimi žarki bajno razsvetlilo bližnje vrtove in drevje. Ko sva tako občudovali krasno sliko, je tovarišica nehotе vzklíknila: «Oh, kako krasno je zunaj, a midve morava trpeti v tej mrlični celici! Kdaj bodeva prosti, oh da bi mogli ven in pomagati tovarišem, da bi naša draga domovina bila čimprej rešena!» Postali sva žalostni in sva se zamislili. Tedaj nas zdrami glas, šibak glas, ki se je nama zdel kot glas onemoglega starca. «Tovarišici! Spogledali sva se in prisluhli od kod prihaja glas. Zopet se je oglasilo: «Tovarišici!». Glas je prihajal od zgoraj. Vzpeli sva se na okno ter pogledali navzgor in tedaj nísva zagledali starca, temveč mladega tovariša, ki je imel tako trpeč in izmučen obraz, kakor naš Zveličar na križu. Ko naju je zagledal je tiho in s težavo rekel: «Oh, kako sem vesel, da slišim našo govorico, da vidim spet naše ljudi». Povedal nam je, da je bil ujet kot partizan. Pogovarjali smo se še nekoliko časa o našem trpljenju. Od tega dne je nastalo med nami prijateljstvo. Izmenjali smo si med seboj pisma, ki so nam jih prinašali jetniški uslužbenci, ki so simpatizirali z osvobodilnim gibanjem.

Prvi del Uršičevega pisma z dne 25. marca 1945 iz koronejskih zaporov

IZJAVA JOŠKOVE SESTRE MARIJE

Franc Uršič, roj. 4. 10. 1920 v Kobaridu (oče Franc, mati Marija roj. Kokole) je bil moj edini brat. Služil je vojaški rok v Turin, v italijansko vojsko je bil vpoklican leta 1940. Marca meseca 1943 je bil deljenec edini, ki je bila odpisana v Afriko. Nekje pri Mestrah je skočil iz vlaka in prišel peš do Kobarida, kjer je čakal na vozo, da bi odšel v partizane. Skrival se je v hlevu pri sorodnikih do 19. 3. 1943, ko je dobil vozo in so ga terenci iz Starega sela peljali na Stol, kjer je bila partizanska edinica (Gradnikova brigada) in je dobil partizansko ime «Joško».

Med hudimi borbami na Krnu (20. 21. 22. avgusta 1943) je Joško padel v zasedo in je bil hudo ranjen v desno koleno, ki je bilo vse skozi prestreljeno. Ko so ga Nemci zajeli je bil še v nezavesti. Pripeljali so ga najprej v Kobarid, nato v Gorico, pa v Trst. Nemci in domobranci so kar noreli od veselja, da so zajeli komandanta «Joškota».

Mamo so aretirali fašisti maja 1943 in je bila zaprta v gorških zaporih do kapitulacije Italije. Vrnila se je domov, pa so jo Nemci aretirali 21. jun. 1944 in odpeljali v videmske zapore, od tam pa na prisilno delo v Celovec, kjer je dobila vozo s koroskiimi partizani in se vrnila na Bovško (v vas Soča).

Od brata sem dobila vsega skupaj tri sporočila z datumom od

septembra 1944 do decembra 1944, na drugi naslov, ker so me Nemci in domobranci stalno zasledovali. Potem nisem dobila nobenega sporočila več. Takoj po osvoboditvi, že maja 1945, sem brala v nekem tržaškem listu seznam umorjenih v Rižarni in sem zapazila tudi ime mojega brata. Odsla sem v Trst na škofijo, ker je bilo v omenjenem listu obvestilo, da se tam dobijo pojasnila. Na škofijo me spremljal moj sorodnik Ernesto Bormioli, ker sama se ne bi znašla po Trstu. Na škofiji naju je sprejel škofov tajnik, katerega sva povedala, zakaj sva prišla. Rekel mi je: «Imam dokument, na katerem so lastnoročni rodopisi nekaterih zapornikov iz Rižarne, ki so bili tam verjetno ustreljeni 7. aprila 1945.» Pokazal mi je listič, na katerem sem videla sedem različnih lastnoročnih podpisov. Takoj sem prepoznala podpis mojega brata. Škofov tajnik mi je povedal, da je bil tisti listič prehitapljen iz Rižarne in da ga je od tam poslal nekí mož svoji ženi s prošnjo, da obvesti tudi druge. Ponavljam, da na tistem lističu ni bila samo ena pisava, ampak se je vsak posameznik lastnoročno podpisal.

Na podlagi prepoznane podpisa mi je potem škofov tajnik izdal potrdilo o smrti (mrliški list) mojega brata. To potrdilo sem potem izročila sodniji v Tolminu. Kobarič, 17. maja 1975

Likar Marija

23. 3. 1945

Drage tovarišice!
Zajto sem dobil danes popoldne. Kos je precej vabil in dišeč. Radoveden sem katera od vas je bila tako dobra da mi ga je odstopila in potem morda sama ostala brez. Če mi ni usojeno še sedaj umreti, in mi uspe priti iz zaga-te, v kateri se sedaj nahajam, na svobodo, ne bom nikdar pozabil mojih dobrotnic za časa mojega življenja v ujetništvu.
Torej če se kdaj prikažem na pragu vaše hiše upam mi ne zaprete vrata, ampak mi dovolite vstop. Zapreko najdem v tem da vas vse še premalo poznam, pa upam, da Julka katere vem kje je dom, mi bo pokazala pot do ostale

KAKO SMO PRIŠLE V STIK Z JOŠKOM

Bilo je pomladi leta 1945. Sloneli sva s tovarišico ob oknu celice št. 45 ter zrlí v cvetočo naravo. Bilo je proti večeru, sonce je zahajalo ter je s svojimi žarki bajno razsvetlilo bližnje vrtove in drevje. Ko sva tako občudovali krasno sliko, je tovarišica nehotе vzklíknila: «Oh, kako krasno je zunaj, a midve morava trpeti v tej mrlični celici! Kdaj bodeva prosti, oh da bi mogli ven in pomagati tovarišem, da bi naša draga domovina bila čimprej rešena!» Postali sva žalostni in sva se zamislili. Tedaj nas zdrami glas, šibak glas, ki se je nama zdel kot glas onemoglega starca. «Tovarišici! Spogledali sva se in prisluhli od kod prihaja glas. Zopet se je oglasilo: «Tovarišici!». Glas je prihajal od zgoraj. Vzpeli sva se na okno ter pogledali navzgor in tedaj nísva zagledali starca, temveč mladega tovariša, ki je imel tako trpeč in izmučen obraz, kakor naš Zveličar na križu. Ko naju je zagledal je tiho in s težavo rekel: «Oh, kako sem vesel, da slišim našo govorico, da vidim spet naše ljudi». Povedal nam je, da je bil ujet kot partizan. Pogovarjali smo se še nekoliko časa o našem trpljenju. Od tega dne je nastalo med nami prijateljstvo. Izmenjali smo si med seboj pisma, ki so nam jih prinašali jetniški uslužbenci, ki so simpatizirali z osvobodilnim gibanjem.

Uršičevo pismo iz koronejskih zaporov z dne 20. marca 1945

PRVIČ OBJAVLJENI IZVIRNI ZAPISI BATALJONSKEGA KRONISTA

Kronika Rezijanskega bataljona pisana na položaju novembra 1944

Obisk predstavnikov brigade «Osoppo» in nekatera sporna vprašanja - Svečanost ob smrti komandanta F. Rozmana-Staneta - Zdravnik Filipov - Miniranje proge pri Rezjuti in pogreb padlih borcev

ŠTAB
REZIJANSKEGA BATALJONA
O. Š. za Zapadno Primorsko
Na položaju dne 22. XI. 1944

Operativnemu štabu
za Zapadno Primorsko
(Propagandni center
za Slovensko Benecijo)

KRONIKA Rezijanskega bataljona
od 14. do 20. XI. 1944

14.XI.44 II. četo, ki smo jo poslali v Učej, smo izbrisali iz našega bataljona. Odsel bo pripadala I. bataljonu O.S. za Zapadno Primorsko.

Francozi, ki so bili že dolgo časa v našem bataljonu, so se odločili, da nadaljujejo pot proti Franciji.

Ker ni bilo slišati nobenega sovravnega gibanja, je tudi bataljon bil miren in brezskrbno opravljal svoja vsakdanja dela. Patrulje, ki so bile poslane naokrog, so se vrnile brez kakih posebnih novic. Proti večeru se je pooblačilo in začelo se naletavati mraznice.

15.XI.44 Sneg. Rezijansko dolino je pokrival, belil sneg. Sem pa tja so se pojavili tovariši s smučkami in se smučali okoli šolskega poslopja, v katerem smo se že dlje časa nahajali. Kurirji so hodili na javko s smučkami. Proti večeru se je pooblačilo in začelo se naletavati mraznice.

Pomisli, ki je bilo treba na zimo in se tudi pripraviti nanjo, ker smo v takem kraju, kjer nam lahko sneg zapre vse dohode in prehode ter stike z ostalo Slovenijo. Zato se je odpravil tov. komisar na Bovško, da uredi vse potrebno glede dobave hrane.

16.XI.44 Od časa do časa je prinala v bataljon kak na novo mobiliziran bodec. Tovariši so se držali v zakurjenih šolskih sobah. Kakšno naprotje s partizani prejšnjih dni, ko so morali v zimah taborniti pod milim nebom.

17.XI.44 V bataljon je dospela nova sekretarka SKOJ tov. Mariča, doma iz Srpence (Bovško). Njenega prihoda smo bili zadovoljni, posebno skveleci so se ga razveselili, ker so bili do sedaj, oz. odkar je padel tov. Luka, brez sekretarja.

Prenehalo je snežiti. Zopet je zasijalo sonce in nas ogrevalo. Dobili smo obisk. Na štab bataljona je prišel nam. komandant brigade «Osoppo» in se dva druga funkcionarja te brigade.

Prišli so, da se razčistijo nekatera vprašanja zaradi naših mobilizirancev, ki so se javljali pri stovojni v njihovo brigado. Imeli so se nekatera druga vprašanja glede akcij na našem teritoriju. S temi gosti pa smo na kratko opravili, in sicer, da naj se obrnejo z vsemi vprašanji, ki jih težijo, na O.S. za Zapadno Primorsko, kateremu sedaj pripada tudi naš bataljon.

Popoldne se je vrnil tov. komisar. Na poti na Bovško se je ustavil v Učej. Ni nadaljeval poti, ker je bilo preveč zasneženo.

18.XI.44 Skveleci so privedli bataljonsko konferenco v poslovalnico O.S. za Zapadno Primorsko. Konferenco so otvorili s himno «Naprej za svobodo slave», nato je prečital član SKOJ program konferencie. Govorila je sekretarka SKOJ tov. Mariča o velikem pomenu Oktobrske revolucije in zmage, ki so jo izvajali pred 27 leti bratje Rusi. Za tov. sekretarja je govoril pom. četrtega politikomisarja tov. Rado. Za tovarišem Radom je povzel besedo komisar bataljona tov. Stane. Po končani konferenci smo skupno zapeli več partizanskih pesmi.

Pom. bataljonskega komisarja ni bilo, ker je bil poklican na konferenco vseh politikomisarjev O.S. za Zapadno Primorsko.

19.XI.44 Težko nas je zadela vest o smrti našega komandanta Slovenske generalgafranta tov. Rozmana Franceta - Staneta.

Popoldne smo privedli žalno svečanost bataljona — komemoracijo za tov. komandantom Stanetom.

Komemoracija se je začela s slovensko himno, sledila je recitacija pesmi «Komandant Stanes». Tov. komisar je podal življenjski oz. borbo in požrtvovalnost junškega borca za svobodo. Z ganljivimi besedami je orisal vse žrtve tovariša komandanta in vseh padlih prvih partizanov, ki so dali svoja življenja, da rešijo svoj narod trpljenja in suženjstva. Po govoru je bataljon zapel «Žrtvam», nato pa še več starih partizanskih pesmi.

Vse to se je vršilo v lepo okrašeni dvorani. Na stenah so visele poleg slovenske in jugoslovanske zastave vse tri zavezniške. Naša trinapolletna borba ni bila zaman. Mnogo jih je padlo in žrtvalo svoja hrabra srca za domovino. Njih žrtve pa so sad, da slovenska zastava danes visi v isti višini z zastavami naših velikih zaveznikov.

20.XI.44 S pritokom novih mobilizirancev je bataljon počasi naraščal. V zvezi z mobilizacijo je dospel v naš bataljon zdravnik tov. Pavel Filipov, po narodnosti Rus. V naš bataljon je bil poslan, da bi temeljito pre-

Štab Rezijanskega bataljona. Od leve: Pavle Špacapan, Dušan Vrščaj, Srečko Gemenih in Stane Čoš

gledal vse na novo mobilizirane in ostale tovariše ter uredil kar spada pod zdravniško oskrbo.

Smrt fašizmu — Svoboda nadu!
Kronist:
Fornazarić Franc

ŠTAB
REZIJANSKEGA BATALJONA
O.S. ZA ZAPADNO PRIMORSKO

Propagandnemu centru za Slovensko Benecijo pri Operativnem štabu za Zapadno Primorsko

KRONIKA Rezijanskega bataljona od 2. do 27. XI. 1944
21.XI.44 Dan se je nagibal k zatonu. Že se je zdelo, da se bo komandant doživljal, ko tov. komandant odredi bojni pohod proti Sv. Jurju.

Pohod bi moral biti propagandnega značaja, ker pa je v tistem času dospela novica, da so naši minirci poglani v zrak okoli 22. XI. 40 in železniške proge severno od Rezihte, je krenil z vso četo 40 mož na Ruscis. Zgodaj je bilo in še tema ter niso se zasedli pravih položajev, ko se je pojavil sovraink z dveh strani.

Rezijani, ne vajeni bojne taktike, so takoj ustrelili proti sovrainku. To je bil povod, da so se Nemci hitro umaknili in zasedli dobre položaje ter jeli nabijati na naše. Vnela se je kratka borba, ki je zahtevala pri naših enega mrtvega, drugi pa je bil smrtno ranjen in je še isti dan umrl v bataljonski bolnišnici. Dva druga borca sta bila ranjena v noge.

Ker so mislili Nemci, da imajo nešči kak drug namen, so se tudi oni umaknili.

Med ranjenimi je bil tudi tov. Karlo Cuder, komandir 1. čete. Ko je videl, da so tovariši zapustili težki mitraljez «bredo», se je pogljal pod točo sovrainnih krogel, da reši mitraljez. Pri tem je bil ranjen pod koleno v desno nogo, vendar mu je uspelo, da je mitraljez odnesel na varno in ga rešil. Ranjeni tovariši so bili takoj pripeljeni v bolnico. Smrtno ranjeni tov. Ivan Cedermaš pa je zvečer podlegel ranam. Ostala dva sta ostala v bolnici pod zdravniško nego. Patrulja je prinesla padlega tovariša in ga položila v mrtvašnico na osojanskem pokopališču, kjer je ležal že tov. Cedermaš.

Komandant Rezijanskega bataljona Srečko Gemenih (prvi na desni), namestnik komandanta Arturo Siega (v sredini) ter don Arturo, partizanski duhovnik iz Rezijske

Rezijanski bataljon

Postavljena jima je bila častna straža.

23.XI.44 Zbor. Po dviganju zastave je bila prečitana pohvala in priznanje junškim zadržanju komandirja 1. čete tov. Karla Cudra, ker je zgled ostalim tovarišem pravega borca, ki mu je orožje svečeto.

Dan je minil brez kakšne novosti. Zvečer je prišel v Osjojan angleški major, predstavnik angleške misije pri osopovcih. Zadrženo so tovariši gledali angleškega majorja, ki je nosil lepo izdelano krilo do kolena. Gospod major je namreč škot in kot tak nosi svojo tradicionalno uniformo, krilo namesto hlače. Z angleškim majorjem so prišli tudi predstavniki ali funkcionarji osopovcev.

24.XI.44 Pričelo se je priprave za pogreb padlih tovarišev Stankota Benca in Ivana Cedermaša. Pevski zbor je imel pevke vaje za grobne pesmi. Ob 10. uri se je vršil pogreb. Kaplan iz Osjojan don Arturo Blasutto je po lastni volji imel pogreb z mašo. Po maši je pevski zbor zapel žalostinko «Vigred». Sprevod se je pomikal proti pokopališču, naš bataljon pa po štiri in štiri v vrsti s slovensko zastavo na čelu. Krste so bile pokrite s trobojnicami, od zadaj pa so stopali civilni ljudje iz Rezijske. Na pokopališču so jima v slovo zapele naše puške, brzostrelke in mitraljeze. Za njimi se je nalahko začela pesem «Žrtvam». Tovariši komisar bataljona se je v kratkih besedah poslovlil od dragih tovarišev. Na osojanskem pokopališču sta zrasla dva nova grobova. Grobova, ki hranita dve mladi življenji, padli za svobodo.

25.XI.44 Zdelo se je pogajanja s funkcionarji brigade «Osoppo». Na štab bataljona sta prišla komandant in namestnik komisarja. Hotela sta na vsak način vrniti na naše ozemlje svoje enice. Podarjala sta, da je tak ukaz angleške misije. Ker smo pa «kranjske butice» drugačnega mnenja od njih, smo jim dali rok petih dni, da se odstranijo z našega ozemlja. Se razume, na podlagi navedenih, ki smo jo prejeli od nadrejenega štaba. Ni jim bilo pogodu, mi smo ostali pri svojih zahtevah, zato so šli potopiti svoje grobe angleškemu majorju, ki je prišel z njimi.

Nashe delo v organiziranih trojkah ZSM v letu 1942 se je začelo s zbiranjem denarja za partizansko gibanje. Jaz sem izvedla nabiralno akcijo pri naprednih dekleh, ki so peče v cerkvenem pevskem zboru pri Sv. Jakobu. Franc Vrh pa je isto napravil med pevci. Nabrali denar sva izročila tov. Justu Blažini, ki je imel stike z bratom Kovačičem. Širjenje propagandnega tiska se je nadaljevalo tudi v letu 1942, kakor tudi nabiranje denarja, volne za pletenje nogavic in jopic za partizane, cigarete, sanitetnega materiala in drugega.

V juliju 1942 me je obiskal Just Blažina (ki je bil potem kot talec obsojen v U. Gheem) z naročilom, da se takoj naslednji dan javim pri Vlado Premruju v U. Ginnastika. Ko sem se naslednji dan javila pri njem, me je predstavljal Darko Marušič — Blažu. Tov. Blaž mi je po nalogu OF naročil, da moram čimprej sklicati sestanek mladinske trojke, kolikor ne bi bilo mogoče zbrati večjega števila mladincev za sestavo širšega odbora ZSM. Kmalu sem pridobila tovarišico Eno Kerševanovo in Rezi Tomšičevo — Alenko, ki je bila že povezana z Miranom Blažino. Pri njej smo imele tudi prvi sestanek v stanovanju na Reški cesti. Obvestila sem tov. Blaža, da sem postavila trojko in vprašala, če bo kdo prišel na sestanek in kdaj. Na prvi sestanek je prišel potem Stane Bidovec in nam dal navodila, kako naj delamo za pove-

mi, da se pomeni z nami o tem vprašanju.

Popoldne nas je obiskal gospod major, da razčisti zadevo glede osopovcev. Prvo vprašanje je bilo zaradi osopovskih enic, da bi jih pustili na našem sektorju z naloge, da rušijo železniško progo, ki pelje proti Trbižu. Utemeljeval je, da je to neobhodno potrebno, ker je edina proga uporabna za prevoz med Nemčijo in Italijo. Dalje je utemeljeval, da je ta sektor pod kontrolo generala Aleksandra, ker je spadal že več let pod Italijo. Dalje, da lahko oni odločajo, kdo se lahko kreta po tem ozemlju.

V ta visoki politični problem se pa funkcionarji Rezijanskega bataljona niso spuščali, pač pa so se prišli iz vseh okoliških vasi.

27.XI.44 Vlažno vreme, ki je dal čas traja, se ni hotelo zboljšati. Z druge strani je bilo še boljše tako, ker je sneg škopo popolnoma skopnel. Življenje v bataljonu je potekalo normalno svoje pot. Od časa do časa je harmonikar nategnil harmoniko, da je spremeni enoličnost življenja v bataljonu in razdalji pete mladim tovarišem.

Smrt fašizmu — Svoboda nadu!
Kronist:
Fornazarić Franc

Spomini Lojzke Čebihin-Grozdana iz začetnih časov tržaškega aktivizma

Nastajanje prvih odborov OF

mladinske in ženske organizacije

Prvo srečanje z bratom Leonom in Oskarjem Kovačičem ter Darkom Marušičem-Blažem 1941 - Delo v trojkah Zveze slovenske mladine 1942

Odhod na konferenco SPZZ na Štjak - Organizacija terenskih odborov

Leta 1941 po ustanovitvi OF smo se ukvarjali pretežno s širjenjem propagandnega tiska med znanec in somišljenike. Tisk sem prejemale preko Tončke Coljeve.

Sedaj se pokoljni Franc Vrh je okrog novembra - decembra 1941. leta pripravil prvo konspirativno srečanje. Povabil nas je na večerjo na dom v Škedenju v U. Soncini št. 43 in tam smo se spoznali z bratom Leonom in Oskarjem Kovačičem, ki sta nam poljsnili pomen OF in narodnosvobodilnega gibanja v Jugoslaviji. Tega sestanka so se udeležili nekateri pevci šentjakobskega pevškega zbora, med njimi Vlado Premruj, Pepi Mezgec (sedaj pokojni), Ema Kerševan in še drugi, katerih imen se več ne spominjam.

Po tem sestanku je bila okrog novega leta izvedena akcija za zbiranje denarja za partizansko gibanje. Jaz sem izvedla nabiralno akcijo pri naprednih dekleh, ki so peče v cerkvenem pevskem zboru pri Sv. Jakobu. Franc Vrh pa je isto napravil med pevci. Nabrali denar sva izročila tov. Justu Blažini, ki je imel stike z bratom Kovačičem. Širjenje propagandnega tiska se je nadaljevalo tudi v letu 1942, kakor tudi nabiranje denarja, volne za pletenje nogavic in jopic za partizane, cigarete, sanitetnega materiala in drugega.

V juliju 1942 me je obiskal Just Blažina (ki je bil potem kot talec obsojen v U. Gheem) z naročilom, da se takoj naslednji dan javim pri Vlado Premruju v U. Ginnastika. Ko sem se naslednji dan javila pri njem, me je predstavljal Darko Marušič — Blažu. Tov. Blaž mi je po nalogu OF naročil, da moram čimprej sklicati sestanek mladinske trojke, kolikor ne bi bilo mogoče zbrati večjega števila mladincev za sestavo širšega odbora ZSM. Kmalu sem pridobila tovarišico Eno Kerševanovo in Rezi Tomšičevo — Alenko, ki je bila že povezana z Miranom Blažino. Pri njej smo imele tudi prvi sestanek v stanovanju na Reški cesti. Obvestila sem tov. Blaža, da sem postavila trojko in vprašala, če bo kdo prišel na sestanek in kdaj. Na prvi sestanek je prišel potem Stane Bidovec in nam dal navodila, kako naj delamo za pove-

čanje odborov ZSM, katere so trenutno predstavljale trojke. Zbiranje somišljenikov za organiziranje takih mladinskih odborov takrat ni bilo lahko. Dogodilo se je, da so nekateri tovarišice sicer prišle na sestanek, a so odletle vsako sodelovanje. Odpravili so hotele z enkratnim prispevkom v denarju, na kar pa nisem pristala.

Druška taka trojka je bila organizirana v Ulici Ferriera, imen mladink pa ne omenjam, ker tega ne želim. Tretja trojka je bila ustanovljena v U. Ašro in jo so sestavljale Sonja in Alma in še neka tretja mladinka, katere imena se ne spominjam. Nashe delo v organiziranih trojkah ZSM v letu 1942 se je začelo s zbiranjem denarja za partizansko gibanje. Jaz sem izvedla nabiralno akcijo pri naprednih dekleh, ki so peče v cerkvenem pevskem zboru pri Sv. Jakobu. Franc Vrh pa je isto napravil med pevci. Nabrali denar sva izročila tov. Justu Blažini, ki je imel stike z bratom Kovačičem. Širjenje propagandnega tiska se je nadaljevalo tudi v letu 1942, kakor tudi nabiranje denarja, volne za pletenje nogavic in jopic za partizane, cigarete, sanitetnega materiala in drugega.

vztrajali na tem, da se morajo osopovske enice v petih dneh umakniti z našega sektorja po ukaz naše višje komande. V nasprotnem primeru, jih razorožimo in odposlujemo na naš nadrejeni štab. S tem so bili diplomatski pogovori končani. Gospod major pa je izrazil, da se bo podal na našo komando Operativnega štaba za Zap. Primorsko.

Pri nas je ostal angleški kaplar z namenom, da bo učil tovariše minerske stroke, kar nam je bilo povšeči, da se tovariši izurijo v tej mojstrovini.

Okoli tih popoldne se je pripetila v bataljonu nesreča. Desetletju tov. Clementeju Venaciu se je sprožil angleški mitraljez in odnesel tov. Giusti Guidu iz Stoblice mezinac na desni nogi. Nekemu drugemu pa je šla krogla ravno pod podplat, vendar brez nesreče.

26.XI.44 Ker je bila četa v Učej prekomandovana v I. bataljon O.S. za Zap. Primorsko, smo poslali del III. čete v Učej. Med temi tovariši so bili tudi igralci, ki bi morali nastopati na mitingu. Zato nismo mogli prirediti mitinga z igro, pač pa smo priredili zabavni večer s plesom in petjem. Dvora smo lepo okrasili z našimi in zavezniškimi zastavami in mnogimi napisi. Med plesom in po petju smo vzkljali vsemu našemu osvobodilnemu gibanju, tov. Titu, Stalinu in našim velikim zaveznikom. Plesa se je udeležilo veliko števil tovarišev in tovarišic, ki so prišli iz vseh okoliških vasi.

27.XI.44 Vlažno vreme, ki je dal čas traja, se ni hotelo zboljšati. Z druge strani je bilo še boljše tako, ker je sneg škopo popolnoma skopnel. Življenje v bataljonu je potekalo normalno svoje pot. Od časa do časa je harmonikar nategnil harmoniko, da je spremeni enoličnost življenja v bataljonu in razdalji pete mladim tovarišem.

Smrt fašizmu — Svoboda nadu!
Kronist:
Fornazarić Franc

Spomini Lojzke Čebihin-Grozdana iz začetnih časov tržaškega aktivizma

Nastajanje prvih odborov OF

mladinske in ženske organizacije

Prvo srečanje z bratom Leonom in Oskarjem Kovačičem ter Darkom Marušičem-Blažem 1941 - Delo v trojkah Zveze slovenske mladine 1942

Odhod na konferenco SPZZ na Štjak - Organizacija terenskih odborov

Leta 1941 po ustanovitvi OF smo se ukvarjali pretežno s širjenjem propagandnega tiska med znanec in somišljenike. Tisk sem prejemale preko Tončke Coljeve.

Sedaj se pokoljni Franc Vrh je okrog novembra - decembra 1941. leta pripravil prvo konspirativno srečanje. Povabil nas je na večerjo na dom v Škedenju v U. Soncini št. 43 in tam smo se spoznali z bratom Leonom in Oskarjem Kovačičem, ki sta nam poljsnili pomen OF in narodnosvobodilnega gibanja v Jugoslaviji. Tega sestanka so se udeležili nekateri pevci šentjakobskega pevškega zbora, med njimi Vlado Premruj, Pepi Mezgec (sedaj pokojni), Ema Kerševan in še drugi, katerih imen se več ne spominjam.

Nashe delo v organiziranih trojkah ZSM v letu 1942 se je začelo s zbiranjem denarja za partizansko gibanje. Jaz sem izvedla nabiralno akcijo pri naprednih dekleh, ki so peče v cerkvenem pevskem zboru pri Sv. Jakobu. Franc Vrh pa je isto napravil med pevci. Nabrali denar sva izročila tov. Justu Blažini, ki je imel stike z bratom Kovačičem. Širjenje propagandnega tiska se je nadaljevalo tudi v letu 1942, kakor tudi nabiranje denarja, volne za pletenje nogavic in jopic za partizane, cigarete, sanitetnega materiala in drugega.

V juliju 1942 me je obiskal Just Blažina (ki je bil potem kot talec obsojen v U. Gheem) z naročilom, da se takoj naslednji dan javim pri Vlado Premruju v U. Ginnastika. Ko sem se naslednji dan javila pri njem, me je predstavljal Darko Marušič — Blažu. Tov. Blaž mi je po nalogu OF naročil, da moram čimprej sklicati sestanek mladinske trojke, kolikor ne bi bilo mogoče zbrati večjega števila mladincev za sestavo širšega odbora ZSM. Kmalu sem pridobila tovarišico Eno Kerševanovo in Rezi Tomšičevo — Alenko, ki je bila že povezana z Miranom Blažino. Pri njej smo imele tudi prvi sestanek v stanovanju na Reški cesti. Obvestila sem tov. Blaža, da sem postavila trojko in vprašala, če bo kdo prišel na sestanek in kdaj. Na prvi sestanek je prišel potem Stane Bidovec in nam dal navodila, kako naj delamo za pove-

čanje odborov ZSM, katere so trenutno predstavljale trojke. Zbiranje somišljenikov za organiziranje takih mladinskih odborov takrat ni bilo lahko. Dogodilo se je, da so nekateri tovarišice sicer prišle na sestanek, a so odletle vsako sodelovanje. Odpravili so hotele z enkratnim prispevkom v denarju, na kar pa nisem pristala.

Druška taka trojka je bila organizirana v Ulici Ferriera, imen mladink pa ne omenjam, ker tega ne želim. Tretja trojka je bila ustanovljena v U. Ašro in jo so sestavljale Sonja in Alma in še neka tretja mladinka, katere imena se ne spominjam. Nashe delo v organiziranih trojkah ZSM v letu 1942 se je začelo s zbiranjem denarja za partizansko gibanje. Jaz sem izvedla nabiralno akcijo pri naprednih dekleh, ki so peče v cerkvenem pevskem zboru pri Sv. Jakobu. Franc Vrh pa je isto napravil med pevci. Nabrali denar sva izročila tov. Justu Blažini, ki je imel stike z bratom Kovačičem. Širjenje propagandnega tiska se je nadaljevalo tudi v letu 1942, kakor tudi nabiranje denarja, volne za pletenje nogavic in jopic za partizane, cigarete, sanitetnega materiala in drugega.

Vse to se je vršilo v lepo okrašeni dvorani. Na stenah so visele poleg slovenske in jugoslovanske zastave vse tri zavezniške. Naša trinapolletna borba ni bila zaman. Mnogo jih je padlo in žrtvalo svoja hrabra srca za domovino. Njih žrtve pa so sad, da slovenska zastava danes visi v isti višini z zastavami naših velikih zaveznikov.

Spomini Stanka Franoviča-Sergija borca in organizatorja prvih odborov Delavske enotnosti v tržaških tovarnah

Tovariš Stanko Franovič - Sergio je bil eden prvih tržaških aktivistov Osvobodilne fronte že v letu 1941. Ko mu je bilo komaj dobrih 14 let, se je zaposlil v tovarni strojev Sv. Andreja, nato je — vedno na račun tovarne stroje — delal tudi v ladjedelnici Sv. Marka in v Arzenalu. V stalnem stiku z delavci si je pridobil izkušnje, ki so mu potem dobro služile pri ilegalnem delu, zlasti pa pri organiziranju prvih odborov Delavske enotnosti. Tako je organiziral prvi odbor v rafineriji pri Sv. Soboti, v ladjedelnici Sv. Marka in v Arzenalu, skupno s tov. Mezgecem pa odbora v Ilvi in v tovarni strojev Sv. Andreja. Njegovo ilegalno delo se je pretežno odvijalo v IV. sektorju s središčem v Škedenju, nekaj tednov pred osvoboditvijo pa je bil poslan v I. sektor.

Kljub zdravstveni prizadetosti je iz svojih spominov osvežil za naše strani nekaj zanimivih utrinkov.

Aretacija v Tržiču

Vodstvo Delavske enotnosti v Trstu me je poslalo v Tržič, da bi tudi tam organiziral odbore Delavske enotnosti in opravljal nadzorno funkcijo v partiji.

Ko sem izstopil na tržičski postaji iz vlaka, je pred vrati tamkajšnje banke eksplodirala bomba, ki so jo postavili gapovci. Nemci so imeli vojašnico prav blizu. Tako so mene in druge delavce, ki so se pripeljali z menoj, obkolili in odpeljali v svojo vojašnico. Pokazal sem jim dokumente in povedal, da delam za njihovo Luftwaffe. Seveda so bili ti dokumenti ponarejeni. Dal mi jih je tovariš Štoka, njemu pa jih je najbrž preskrbel tov. Tine.

Sedel sem v nekem prostoru, ki je bil najbrž jedilnica. Živce sem imel takrat zelo dobre. Zunan je bil mraz. Naslonil sem se ob zid in po dolgem čakanju tudi lepo zadremal. Tedaj je pristopil k meni neki SS-ovec, mi potolkel po rami in zavpil, da tu ni hotel in kraj za spanje. Potem so nas razdelili na dve strani in spet sem jim moral pokazati svoje dokumente. Sedaj sem bil že malo bolj živčen, vendar so me prvega odločili. Mislim, da me je rešilo prav moje mirno dremanje.

Zaradi zakasnitve sem seveda zelo težko dobil zvezo, vendar sem prišel do nekega malega hote-

Kronist:
Fornazarić Franc

Spomini Lojzke Čebihin-Grozdana iz začetnih časov tržaškega aktivizma

Nastajanje prvih odborov OF

mladinske in ženske organizacije

Prvo srečanje z bratom Leonom in Oskarjem Kovačičem ter Darkom Marušičem-Blažem 1941 - Delo v trojkah Zveze slovenske mladine 1942

Odhod na konferenco SPZZ na Štjak - Organizacija terenskih odborov

Leta 1941 po ustanovitvi OF smo se ukvarjali pretežno s širjenjem propagandnega tiska med znanec in somišljenike. Tisk sem prejemale preko Tončke Coljeve.

Sedaj se pokoljni Franc Vrh je okrog novembra - decembra 1941. leta pripravil prvo konspirativno srečanje. Povabil nas je na večerjo na dom v Škedenju v U. Soncini št. 43 in tam smo se spoznali z bratom Leonom in Oskarjem Kovačičem, ki sta nam poljsnili pomen OF in narodnosvobodilnega gibanja v Jugoslaviji. Tega sestanka so se udeležili nekateri pevci šentjakobskega pevškega zbora, med njimi Vlado Premruj, Pepi Mezgec (sedaj pokojni), Ema Kerševan in še drugi, katerih imen se več ne spominjam.

Nashe delo v organiziranih trojkah ZSM v letu 1942 se je začelo s zbiranjem denarja za partizansko gibanje. Jaz sem izvedla nabiralno akcijo pri naprednih dekleh, ki so peče v cerkvenem pevskem zboru pri Sv. Jakobu. Franc Vrh pa je isto napravil med pevci. Nabrali denar sva izročila tov. Justu Blažini, ki je imel stike z bratom Kovačičem. Širjenje propagandnega tiska se je nadaljevalo tudi v letu 1942, kakor tudi nabiranje denarja, volne za pletenje nogavic in jopic za partizane, cigarete, sanitetnega materiala in drugega.

V juliju 1942 me je obiskal Just Blažina (ki je bil potem kot talec obsojen v U. Gheem) z naročilom, da se takoj naslednji dan javim pri Vlado Premruju v U. Ginnastika. Ko sem se naslednji dan javila pri njem, me je predstavljal Darko Marušič — Blažu. Tov. Blaž mi je po nalogu OF naročil, da moram čimprej sklicati sestanek mladinske trojke, kolikor ne bi bilo mogoče zbrati večjega števila mladincev za sestavo širšega odbora ZSM. Kmalu sem pridobila tovarišico Eno Kerševanovo in Rezi Tomšičevo — Alenko, ki je bila že povezana z Miranom Blažino. Pri njej smo imele tudi prvi sestanek v stanovanju na Reški cesti. Obvestila sem tov. Blaža, da sem postavila trojko in vprašala, če bo kdo prišel na sestanek in kdaj. Na prvi sestanek je prišel potem Stane Bidovec in nam dal navodila, kako naj delamo za pove-

čanje odborov ZSM, katere so trenutno predstavljale trojke. Zbiranje somišljenikov za organiziranje takih mladinskih odborov takrat ni bilo lahko. Dogodilo se je, da so nekateri tovarišice sicer prišle na sestanek, a so odletle vsako sodelovanje. Odpravili so hotele z enkratnim prispevkom v denarju, na kar pa nisem pristala.

Druška taka trojka je bila organizirana v Ulici Ferriera, imen mladink pa ne omenjam, ker tega ne želim. Tretja trojka je bila ustanovljena v U. Ašro in jo so sestavljale Sonja in Alma in še neka tretja mladinka, katere imena se ne spominjam. Nashe delo v organiziranih trojkah ZSM v letu 1942 se je začelo s zbiranjem denarja za partizansko gibanje

OB TRIDESETLETNICI ZMAGE NAD NACIFAŠIZMOM IN OSVOBODITVE

Starši so pripovedovali, otroci so zapisali...

Tridesetletnica osvoboditve

Te dni praznujemo tridesetletnico osvoboditve našega naroda izpod fašističnega in nacističnega jarma.

Slovinci se z grenkobo spominajo težkih let druge svetovne vojne, tem lepši pa jim je spomin na junške trenutke osvobodilnega boja.

Naši starši so bili še otroci, ko je vojna izbruhnila z vso silo. Hitler je najprej zasedel Avstrijo, nato pa Poljsko in skoro vse sodobne države. S posebnim sovražstvom se je zaganjal proti Judom, nacizem pa je ravno tako hotel uničiti slovenski narod.

Nastala so razna uničevalna taborišča. V Nemčiji jih je bilo največ, v Italiji pa je obstajalo samo eno, Rižarna. To je bila nekakšna čistilnica rž, ki so jo fašisti spremenili v ješnišnico in morišče. Tu so bili zaprti Italijani, Judje in v največjem številu Slovenci.

Glavni pobudniki nečloveškega ravnanja z ujetniki so bili seveda Nemci. Jettike so zapirali v tesne celice, skoraj brez svetlobe in zraku. Mučili so jih na najbolj zločinske načine. Skoraj vse so čez nekaj časa umorili in sežgali v posebni peči. To se delali navadno zvečer in da bi prikriili poboj, so navili zvočnike z glasbo ali pa prižigali tovarnjake. da s z ropotom prikriili obupno stokanje.

Pepel požganih trupel so odlagali v morje, peč pa so tik ob koncu vojne pogrnili v zrak, da bi tako skrili sled z svojimi zločini. Iz Rižarne se skoraj nihče ni rešil; le izredno malo prti lahko pove o njenih grozotah.

Danes je skoraj nemogoče misliti, da se je to kdaj lahko zgodilo. Težko si predstavljamo, kako je tam tistoč ljudje trpeli in v grozi umiralo.

Rižarna je danes narodni spomenik, ki nas spominja na vojne grozote. In teh ne smemo pozabiti. Pripravljeni moramo biti in si za vsako ceno izbrati svobodo.

I. B nižje srednje šole
«Igo Gruden» Nabrežina

30-letnica osvoboditve

Pred tridesetimi leti se je končala druga svetovna vojna. Ta vojna je zahtevala več milijonov žrtv. Trajala je skoraj šest let in je bila najbolj uničevalna vojna v zgodovini sveta. Bila je to strahotna vojna, ki je prizadela vse človeštvo. V njej niso umirali samo vojaki na frontah, temveč v nacističnih taboriščih je umrlo na milijone žena, otrok in starcev, žrtv Hitlerjevega nacizma in Mussolinijevega fašizma.

S koncem druge svetovne vojne so se narodi osvobodili, ali so se začeli osvoboditi izpod zahodne imperije.

V teh tridesetih letih je po zmagi nad nacifašizmom nastalo veliko novih držav, ki se zavedajo svoje neodvisnosti in želijo mirnega življenja in sožitja z drugimi narodi.

Vse to smo hoteli tudi mi Slovenci dokazati z raznimi proslavami in jasno povedati svet, da smo še vedno kot pred tridesetimi leti, pripravljeni na vsa nevarnost, ki jo prinesejo v svet. Vsi smo pripravljeni na vsa nevarnost, ki jo prinesejo v svet. Vsi smo pripravljeni na vsa nevarnost, ki jo prinesejo v svet.

III. B sr. šole «F. Levstika»

Zgodilo se je leta 1944

Ta spisa posvečam ob priliki 30. obletnice osvoboditve svojemu stricu Karlu, ki je padel kot žrtve nacifašizma v Rižarni.

Stric je bil zaposlen v glavni bolnišnici, iz katere je prihajal domov zdravljen in jih po raznih vezah pošiljal partizanskim enotam. Med kurirskimi je bila tudi moja mama. Te pošiljke so redno prihajale partizanom, dokler niso ugrabili strica.

Zgodilo se je 1. junija 1944; na dom sta ga prišla iskat dva civilista. Ker je bil takrat stric na delu, sta odšla. Teti se je stvar zdela sumljiva in je zato poslala hčerko obvestiti očeta. Na žalost je prišla prepozno in je videla, kako so odpeljali očeta. Šla je za njimi do Trga Oberdank, kjer so bili nemški zapor. Pohitela je obvestiti mater in skupaj sta ga iskali od zavora do zavora, toda noben dan ni povedal resnice. Teta je zamažala, da se bo njen mož vrnil iz kakega taborišča. Pozneje je zvedela, da jo ga ubili in sežgali v Rižarni.

Pod fašizmom so družini političnjaki ime iz Kobal v Cobalti. Ta primlek je bil zapisan v Rižarni, medtem ko so ga svojci iskali pod Kobal.

V tem času so jih še doma okradli, ker so prišli s stricem in kletjo, tako da je nazadnje ostala teta s hčerko brez sredstev.

Zelo je žalostno, da žrtve Rižarne nimajo niti groba, da bi svojci lahko položili cvetje in se poklonili njihovu spominu.

Sigeta Marta

I. razred nižje srednje šole «Fran Erjavca»

Rižarna

Da bi bolje spoznali grozote vojne, je naša šola v okviru tridesetletnice osvoboditve organizirala izlet v edino uničevalno taborišče v Italiji: to je tržaška Rižarna.

Se pred prvo svetovno vojno je bila Rižarna prav navadna tovarna, kjer so luščili riž, ki je prihajal z vzhoda. Ko je bil dobro olučen, so ga dali sušiti v peči, ki je pozneje služila za sežiganje ljudi. Šele potem so ga odpotali v notranjost. Med obema vojnoma je bila Rižarna skladišče. Ko pa je padel fašizem, so jo zasedli Nemci. To je v kratkem zgodovina Rižarne.

Nemci so torej nekdanjo tovarno spremenili v zapor. Sem so namestili esesovce, ko pa so začeli leta 1944 s sežiganjem ljudi, in so poslali tudi druge naciste, ki so bili specializirani v sežiganju ljudi, ker so to že delali v koncentracijskih taboriščih na Poljskem. V enem letu so sežgali v tem krematoriju nad 3.000 ljudi, ki so jih zajeli v napadih na posamezne vasi. To so bili največini Slovenci, Italijani, Hrvati in nekaj Judov. V Rižarni je bilo 17 majhnih celic, v katerih je bilo prostora za dve osebi, nacisti so pa vanje strpali do sedem ljudi. Dvakrat na teden so poklicali ponudi nekaj zapornikov, jih na dvorišču ubili in nato sežgali. Kostni in neel so metali v morje. Po končani vojni so razstrelili krematorijsko peč in zbežali.

Skoraj vsi poveljniki so napravili samomor, kot general Globocnik in kapetan Allers. Poveljnik Oberhauser pa še živi v Münchenu.

Mislím, da je bilo takrat v Rižarni strašno in upam, da se ne bo kaj takega nikoli več zgodilo.

I. A nižje srednje šole
«Ivan Cankar» - Sv. Jakob

30. obletnica osvoboditve

Čeprav je minilo že 30 let od druge svetovne vojne, je spomin nanjo zelo živ.

Vsakolike obletnice osvoboditve praznujemo s slovesnimi proslavami. Iz teh proslav, pa tudi iz radijskih, televizijskih ter iz pripovedovanj starejših, izvenjo tudi mi, ki vojne nismo doživljali, kako so se naši partizani, čeprav slabo oboroženi in oboroženi pa tudi mnogokrat lačni, hrabro borili. Verovali so, da bo prišel dan, ko bo naš narod svoboden. Tudi mnogi izmed njih tega dne niso dočakali, ker so padli na bojiščih.

Med drugimi sem slišala tudi to zgodbo, ki mi jo je pripovedovala moja mama. «Lipa je hrvaška vas, ki leži nad križiščem cest: Trst - Reka - Ljubljana ob robu gozda. Med vojno je ta vas mnogo pomagala partizanom, toda našel se je domači izdajalec in neke majske nedelje so prišli nemški fašisti in vsa požgali. Vse ljudi so zaprli v eno hišo, polni z benzinom in žive sežgali. Rešili so se samo pastirji. Neke petelarska družina se je skrivala v kleti, do katere fašisti niso našli vhoda. Da jih ne bi pes izdal, si je mati sezula nogavico in ga zadavala. Vsako leto na obletnico požiga vasi, se preostali vaščani, ki so svoje domove obnovili, spominjajo pod geslom: «Lipa pamti-lipa se spominja».

Mnogo mater in otrok, pa tudi starcev, je končalo svoje življenje v raznih taboriščih. Med njimi je bilo mnogo Judov, katere so Nemci hoteli uničiti. Preden so bile te žrtve sežgane v velikih pečeh, so bile zverinsko mučene. Eno izmed mnogih takih taborišč je Rižarna v Trstu, ki je bilo edino koncentracijsko taborišče v Italiji. Tu je umrlo mnogo Slovencev, Hrvatov in Italijanov. To taborišče je bilo slovesno odprto in proglašeno za narodni spomenik prav letos, ko praznujemo 30. obletnico osvoboditve.

Nekaj dni po otvoritvi je naša šola obiskala taborišče. Novinar našega Primorskega dnevnika Albin Bubič nam je razkazoval notranjost taborišča in nas seznanjal, kako je taborišče takrat delovalo. Da bi se tudi mi dostojno poklonili tam žrtvam, smo zapeli nekaj partizanskih pesmi ter položili vence.

Istega dne smo obiskali še vaške spomenike padlih borcev dolinske občine. Ob spomenikih so nam profesorji ali kak domačin povedali, kako so vaščani delovali v osvobodilni vojni in kdaj in kako so postavili spomenik svojim padlim.

Ker je naš narod dal toliko žrtv za svobodo, jo bo čuval in ne bo dopustil, da bi fašizem spet dvignil glavo, zato vzklikamo tudi sedaj:

«Smrt fašizmu - svoboda narodu!»

Bandi Lilijana

II. A nižje srednje šole

«Simon Gregorčič - Dolina»

Prebeneg je govoril

Vas je dvakrat gorela in poleg tega jo je okupator še izropal. Ko so Nemci po kapitulaciji Italije začeli prodirati v Istro ter so požigali vasi, da bi ustrahovali prebivalstvo in ljudi odvračali od množičnega odhajanja v partizanske enote, so 2. oktobra 1943 prihrumeli v Prebeneg skupno z italijanskimi fašisti. Vas so obkolili, vse prebrskali in izropali. Zatem so sežgali dvanajst hiš in gospodarskih poslopj. Dne 13. junija 1944 so italijanski fašisti in Nemci znova prihrumeli v vas ter areti-

rali tri osebe, ki so jih odpeljali v Nemčijo. Vrnili so se šele po vojni. Znova so prebrskali vso vas in pokradli vse, kar jim je prišlo pod roke in zažgali dve gospodarski poslopji. Istega dne so Nemci vlekli za noge po vsej vasi 70-letnega moža. V avgustu istega leta so Nemci prišli tri prebenaška dekleta, odpeljali so jih na Kozino, od tod pa na Opčine. Iskali so še dve dekleti. Ker ju niso našli, so odgnali njuna očeta ter strica. Dekleti sta se Nemcem sami javili, ker nista mogla prenesti, da bi njuni starši trpeli zanje. Vendar so njuna očeta in strica izpustili šele potem, ko so vseh pet mladih kurirk ustrelili. Na Opčinah so spet odjeknili strelci. Našo slovensko zemljo je znova okropila kri pelih mladih deklet. V vasi je delovala tudi partizanska šola, poučevala so domače žene in dekleta. Pouk so imeli zdaj v eni hiši, zdaj v drugi, kakor pač so razmere nanesle. Zadnji dan pouka je bil v grmovju na prostem, kamor so se otroci z učiteljsko zatekli pred Nemci.

Davorin Bandi
4. razr. osn. šole Mačkolje

Babica se spominja...

Večkrat so Nemci in fašisti obkolili vas, jo onopali in pobrali veliko ljudi. Zaprti so jih v gostinjo pri Danilu Petarosu. Spravevali so jih o partizanih. Imeli so električno stolicu. Mučili so jih, da bi izdali svoje tovariše.

Nekatero so naložili na kamione in jih odpeljali v tržaške zapore. Nekaj žensk pa so odpeljali v nemška taborišča. Na žalost se niso več vrnile domov.

V vasi je bil bunker. V njem so se skrivali partizani. Nemci so to izvedeli in ustrelili tri junake. Mladi Danilo Petarso je umrl v Rižarni.

Zerjal Milena

1. razr. osn. šole Boršt

Babica in partizani

Nekega večera, v času vojne, je kurirka pripeljala k babici lačne partizane. Babica jim je dala jesti. Medtem so prišli Nemci. Partizani so zbežali s kurirko. Babica pa je bila vesela, ker je pomagala partizanom.

Damjana Romano
Učenka 1. razr. osn. šole, Domje

Bombe padajo na Praproto

Bilo je proti koncu druge svetovne vojne. Amerikanci so se domnili, da bodo napadli Opčine, ker je na Opčinah bilo mnogo Nemcev. Ker so Nemci znali, da bodo zavrnili napad, so se pripravili na obrambo. Bilo je polno. Ameriška letala so letela nad Praproto. Moj oče se je komaj vracal iz šole. Zabahval se je s svojimi prijatelji. Gledal je letala, ki so letela nad Praproto. Nenadoma se je začelo vse tresi. Kmalu je ugotovil, da letala spuščajo granate. Takrat je bil komaj pri «Lopincju». Zatekel se je v bližnjo hišo, a vseeno je hotel domov k mami. Stel je po poti. Naenkrat mu pade nekaj za vrat. Bil je okenski okvir. Od strahu je še bolj tekel. Ko so letala odšla, so pustila za seboj veliko škodo. Podrti sta bili dve hiši in vse strehe razbite. Praprotski prebivalci so poprijeli za delo in začeli popravljati strehe.

Vse to mi je povedal oče, ko sva pokrivala luknjo, ki jo je naredila granata.

Darjo Zidaric,

V. razred osnovne šole

Sempolaj

Mačkolje v ognju

Mamica mi je pripovedovala: «Stanovali smo v Mačkoljah v prvi hiši na začetku vasi. Zato smo imeli lep razgled čez hrib. V tej hiši je poleg naše živela še druga družina. Bilo je jutraj, očka in jaz sva ravnokar pila kavo. Zunaj smo slišali nekaj nenavadenega. Ker smo imeli sobe v prvem nadstropju, je šel očka pogledat, kaj se dogaja. Jaz, kakor vsak rad doveden otrok, sem slišala očeta govoriti prej z mamo, potem pa s sosedom. Videla sem skozi okno, kaj se dogaja. Cesta, ki pelje v vas, je dolga in vijugasta. Težko mi je pripovedovati, kaj sem v tistih groznih trenutkih doživela, čeravno sem bila še mlada. Z gledala sem vzdolj dolge ceste polno nemških vojakov. Prvi so se vozili na motorjih, drugi so jim sledili s tovornjaki, tanki in oklopnimi vozili. Naenkrat sem slišala očeta reči: «Treba je bežati». V roki je imel še lonec s kavo, dal mi ga je v roke in nato urno zbežal s sosedom. Nisem se še zavedala, kaj vse to pomeni in je prišel prvi Nemec po stopnicah. Še sedaj, ko se spominjam, mi je tesno pri srcu, ko ga v spominu vidim, kako me je pogledal in se mi nasmejati. Vzel me je v naročje, nekaj mi je govoril in me odnesel na dvorišče. Vseh nas je zapodil ven. Bili smo trije otroci in dve ženski. Zaklenil je hišna vrata in odšel proč. Vsi smo glasno jokali. Bilo je strašno čez nekaj časa sta se vrnila dva nemška vojaka. Mama in sosed sta hoteli v hišo, toda vojaka ju nista pustila. Vzela sta vojaka stopila v hlev, vzela kravo, prašiča in druge živali. Potem sta šla na senik

in zažgala seno. V kratkem času je bila vsa hiša v zubljuh. Ko sta šla vojaka proč, sta mama in sosed stopili v gorečo hišo. Začeli sta v naglici metati skozi okna vse, kar jima je prišlo v roke. Mi otroci pa smo kričali in jokali, ker smo mislili, da bosta tudi one dve zgoreli. Očka in sosed, ki sta bila skrita, ne vem kje, ko sta zagledala ogenj, nista pomislila dvakrat. Pritekla sta domov, da ugotovita, kaj se dogaja. Naglo sta tudi onadva šla v hišo in nosila ven, kar sta mogla. Ker je bila skoraj vsa vas v ognju, nismo vedeli, kam naj bi se zatekli. Spali smo v vrtu več kot teden dni. Bilo je zelo hudo, toda še huje je bilo za našega sosedo, ko so ga uveli in odpeljali. Od takrat se ni nikoli več vrnil.

Prav je, da tudi ti veš za grozote, ki smo jih mi morali takrat doživeti. Le tako je upati, da si ne bo nikoli želela vojne».

Barbara Mohorčič
5. razred

celodnevne šole v Ricmanjih

Narodnoosvobodilna vojna

Fašisti in Nemci so divjali po Evropi in tlačili ljudstva in manjine, tako da so ti narodi zelo trpeli.

Tudi pri nas na Tržaškem in po Istri so bili divjali morilci in ljudstvo ni več prenašalo tega trpljenja. Zato se je pričela narodnoosvobodilna vojna. Ta vojna je bila zelo huda. Partizani so se morali v o-bupnih okoliščinah vojskovati z močnimi nacifašisti. Mraz, lakota in pomanjkanje orožja, oblačil in drugo so bili glavni vzroki, da je padlo mnogo borcev. V Trstu in okolici so nacifašisti grozili z deportiranjem, pobijanjem in mučenjem. Ko so partizani napravili kako uspešno akcijo proti okupatorju, se je ta maščeval nad ljudstvom. Pobijali so talce, mučili fantje, dekleta in ubijali tiste, ki so pomagali partizanom. V tržaški Rižarni so pobijali, sežigali in mučili vse osebe, ki so bile tja deportirane. Nemški oddelek, ki je deloval v Rižarni, je bil natanko izučen in specializiran za pobijanje ujetnikov. Že na Poljskem se je ta korpus odlikoval v tem. Zato so ga nalašč poslali tukaj v Trst, da je naprej opravljal svojo strahotno službo. Ti ljudje, če jih še lahko tako sploh imenujemo, so si izmišljevali vse bolj strahotne muke in jih izvrševali nad ubogimi ujetniki, partizani in italijanskimi vojniki. Tisti Nemec, ki je poveljeval Rižarni je sedaj miren možakar, ki opravlja svoje delo natakarja in udobno živi na Nemskem.

Igor Ambrožič,

III. razred «Fran Erjavca»

Nastajanje prvih odborov OF

(Nadaljevanje s 15. strani)

— Odbor v Ul. della Guardia št. 77. Sestavljale so ga Bruna, sestra in druge.

— Odbor v Ul. Pallini št. 4. Sestavljale so ga tov. Guštinčič in druge.

— Odbor v Ul. del Pozzo št. 12. Sestavljale so ga tovarišca Olga Kravos por. Kreševič in druge.

— Odbor v bližini «Torre del Lloyd». Sestavljale so ga tovarišce Bergincve in druge hišne pristajače.

— Odbor v Ul. Scalinata 11. Imen tovarišce, ki so ta odbor sestavljale, se ne spominjam.

— Odbor v Ul. del Rivo št. 16. Imen tovarišce iz tega odbora se več ne spominjam.

Razen navedenih odborov je bilo organiziranih še mnogo takih odborov pri Sv. Mariji Magdalen, pri Sv. Justu in kot rečeno tudi pri Sv. Jakoba.

Terenski odbor SPZZ je bil ustanovljen tudi v Ul. G. D'Annunzio pri Kapunovih.

Pri žel. postaji Sv. Ana je bil ustanovljen odbor SPZZ, sestavljala so ga tov. Rafaela in druge.

V večini teh terenov so obstajali tudi odbori OF. Navajam je tiste, katerih se še spominjam, kar velja tudi za imena njihovih članov. Razume se, da so te odbore razen imenovanih sestavljali še drugi.

— Odbor v Ul. Giuliani št. 42. Njegov član je bil tudi tov. Kukanja (sedaj pokojni).

— Odbor v Ul. Giuliani št. 9. Sestavljali so ga tov. Tavčar in drugi.

— Odbor v Ul. dell'Industria št. 2. Sestavljali so ga tov. Guštinčič in drugi.

— Odbor v Ul. del Pozzo št. 6. Sestavljali so ga tov. Pestotnik, Kreševič in drugi.

— Odbor v Ul. del Rivo št. 2. Sestavljali so ga tov. Glinori in drugi.

— Pri železniški postaji pri Sv. Ani je bil ustanovljen odbor OF, ki so ga sestavljali krojači Družina in drugi. Malo pod železnico nad Costalungo pri Sv. Ani je bil odbor OF, ki ga je sestavljali tov. Viberl z drugimi tovariši.

Razen organizacije žena SPZZ in OF so bile kasneje organizirane tudi celice KPS.

Navedla bom po spominu terene pri Sv. Jakabu, kjer so obstajale, take celice in tovarišce, ki so jih sestavljali in sicer:

— V Ul. del Pozzo 20 — pekarina: Šibela Viktor, Kosovel Vincenc in drugi.

— V Ul. Pallini 4: Moše Anton in tovarši iz ladjedelnice.

(Nadaljevanje prihodnjič)

TRŽAŠKA MLADINA

(Nadaljevanje s 13. strani)

(Slika iz vojne)

«Pazi!» je šepnil Ciril in že skočil na desno za zid. Miha je bil takih presenetljivo presneto vaju. V hipu je imel efenko v roki in se umaknil na levo za zaprto krilo vrat. Skoznje je nekajkrat ustrelil in izkoristil priložnost, da je stekel po stopnicah navzdol, ko se je policist umaknil. Cirilu je preostala edina pot navzgor in ko so se policisti spet znašli, so vedeli, da jim oni od zgoraj ne more utiti. Stopnice se spuščajo v štirikotu, v sredi je praznina. Miha je pritekel za nadstropje niže, ko so ga spet ujeli na muho, to pot z brzostrelkami. Stisnil se je za vogal hodnika in niti premakniti se ni smel, kajti tik pred njim so krogle žgale zid. Takrat je zagrmelo. Ciril od zgoraj vrgel sipo. Ni ravno zadel policistov, tudi Miha jih ni zadel, ko je vrgel takoj še drugo. Toda dva policista sta obležala in ostali so ju zavlekli v stanovanje in se v hipni zmedenosti skrili. To je bilo dovolj za Miho, kar spaval je po stopnicah. Omet in prah, ki se je radi bomb še vedno uspal, je padal nanj kot sneg. Pri vsem tem pa ni pozabil na glavno in izza pasu potegnili bereto in jo stisnil v žep Bereta je bila še polna. Srečno je prišel v vežo in skozi vrata na prosto. Tu je stalo pet policistov in množica, ki se je med seboj in policiste spraševala, kaj se godi. In je še Miha vprašal, kaj se pravzaprav godi. Sicer je to precej jalovo vprašanje, če prideš iz hiše, v kateri armii in treska in si ves bel od ometa. Moralo pa je vendar gledati preprečevalno, kajti le eden od petih policistov se je znašel.

Malce krit nos je imel in bledega obraza je bil. Vrgel se je na Miho, se ga od zadaj oklenil in mu tlačil revolver v trebuh.

«Roke iz žepa!» se je zadržal.

«Roke iz žepa!»

Miha je dal roke iz žepa.

Da ne bom tu zastoj poginil, da bom maščeval svoje drugo, ki so jih fašisti pobili, da bom pokončil vsaj enega od tistih, ki nam stoje na poti, ki vodi v boljšo življenje. To je pomislil in z le-vico odrinil s sebe revolver, z desnico pa ustrelil skozi plašč v policista. Prijem je popuščal, a še vedno je bil uklenjen. Ostali policisti so upili: «Mani in alto!» Streljati niso smeli, svojega bi, ki je že itak ranjen. Zdal se je Miha strgal iz objema in stekel proti Ul. Stuparich, toda takrat je zapela iz četrtega nadstropja brzostrelka in mu zaprla pot. Obrnil se je in stekel proti Ul. Gimnastica. Streljali so za njim kot besni, pa ga niso zadeli. Cisto enostavno, niso ga zadeli ne s pištolami, ne z brzostrelkami, ne s strojnico, ki so jo privlekli na okno. Zavil je v Ul. Gimnastica in toča je prenehala. Toda z druge strani ceste je priletel nov agent.

ustrelil proti njemu in ga zadel v desno nogo. Kot bi mu jo odžagal, se je Miha zvalil in noge ni čutil več. V trenutku so bili pri njem, nekdo je telefoniral po rešilni avto. Ljudem, ki so se nagnetili, so rekli, da je to tat ki so ga zasačili. Tudi bolničarju, ki se je pripeljal z rešilnim avtom, so isto rekli. Bolničar pa je šepnil in samo Miha ga je slišal: «Tatov ne streljajo na cesti».

Medtem so dobili že tudi Cirila. Miho je v bolnici preiskal zdravnik. Poleg prestreljene kosti na desni nogi, je našel še neznatno prasko na trebuhu. Miha do takrat ni vedel zanj. Morda jo je dobil od bombe, morda ga je kak strel oplazil. Vedel pa je, da bi bila krogla v trebuhu nevarna stvar in tega se je oprjel. Kot zver je zatulil, ko se ga je doktor tam dotaknil. Doktor je pogledal Miho in razumel. Policisti, agenti in sam zloglasni šef policije Col-lotti, ki je osebno prihitel pogledati ujetnika, so zmejavali z glavnimi: ta ne bo dolgo. Toda vsaj z zasliševanjem je treba pohljeti. Bili so nečisti do čumratega, nečisti v toliko, da niso rabili pesti ali še česa hujšega. Drli so se nanj, ga rotili, mu grozili, zvedeli pa niso nič od tistega, kar so hoteli.

Na Cirila so se spravili vse drugače. Pa tudi to je bilo zaman. Izjave obeh se niso strinjale.

«Miha je že skoro na onem sve-tu in ne ve več, kaj govori,» jim je rekel Ciril. Takrat so ga zmlatili ko snop.

Cez tri dni je Colloiti pobegnil. Še dosti drugih je tisti dan pobegnilo, same visoke zverine Agenti so izgubili glavo.

Dva dni zatem je bil prvi maj. Trst se je otresel svojih tlačiteljev in krivkovic.

V prvih dneh zmagoslavja je Miha ležal v bolnišnici. Njegova mati ga ni mogla obiskati, ker so jo bili fašisti ustrelili, tudi njegov oče ne, ker so ga fašisti o-besili, niti ne brat, ker je padel v borbi s fašisti. Hodili so k njemu njegovi prijatelji in mu pripovedovali:

«Zdal delamo. Razširili smo se z novimi množicami mladine, ki aktivno sodeluje v protifašističnem gibanju. Ustanovili smo delavske bataljone, ki odstranjujejo iz ulic ruševine. Mladina v tovarni S. Andrea je sklenila, da bo vsak dan prostovoljno eno uro več delala, da bo hodila tudi v nedeljo dopolne na delo. Na rojstni dan maršala Tita se je tržaška mladina odrekla hrani in pogostila s tem siromašne otroke, ki so bili najbolj prizadeti v vojni. Mladina ustanavlja svoje knjižnice in te-čaje za slovenski jezik. Mladina tekmuje v delu za čimprejšnjo ob-

UVOZ-IZVOZ

«MERCANTILE»

Marko Tence

TRST - Ul. Torrebianca 18

Tel. 38614 - 60691

Iz leta v leto o najvažnejših dogodkih skozi naših 30 let

Zlasti za naše mlajše bralce smo sklenili pod gornjim naslovom objaviti vsaj površen pregled najvažnejših dogodkov, o katerih je poročal v teh tridesetih letih izhajanja naš dnevnik. Pri tem smo se držali sklepa, da omenimo za vsako od teh trideset let vsaj najvažnejši dogodek leta. To pa nam seveda ni popolnoma uspelo, ker se je v nekaterih letih nakopičilo več zelo važnih

dogodkov. Vendar se nam zdi da smo vključili v ta naš pregled vse tiste zgodovinsko važne dogodke, ki jih mora vsak naš bralec vsaj površno poznati. Upamo, da smo s tem vsaj opozorili na najvažnejše, t.j. na tisto, kar je bilo predmet bralčevega nadaljnjega zanimanja in prebiranja že velike množice zgodovinskih publikacij o tej dobi po drugi svetovni vojni.

Od svobodnih štiridesetih dni 1945 do londonskega memoranduma 1954

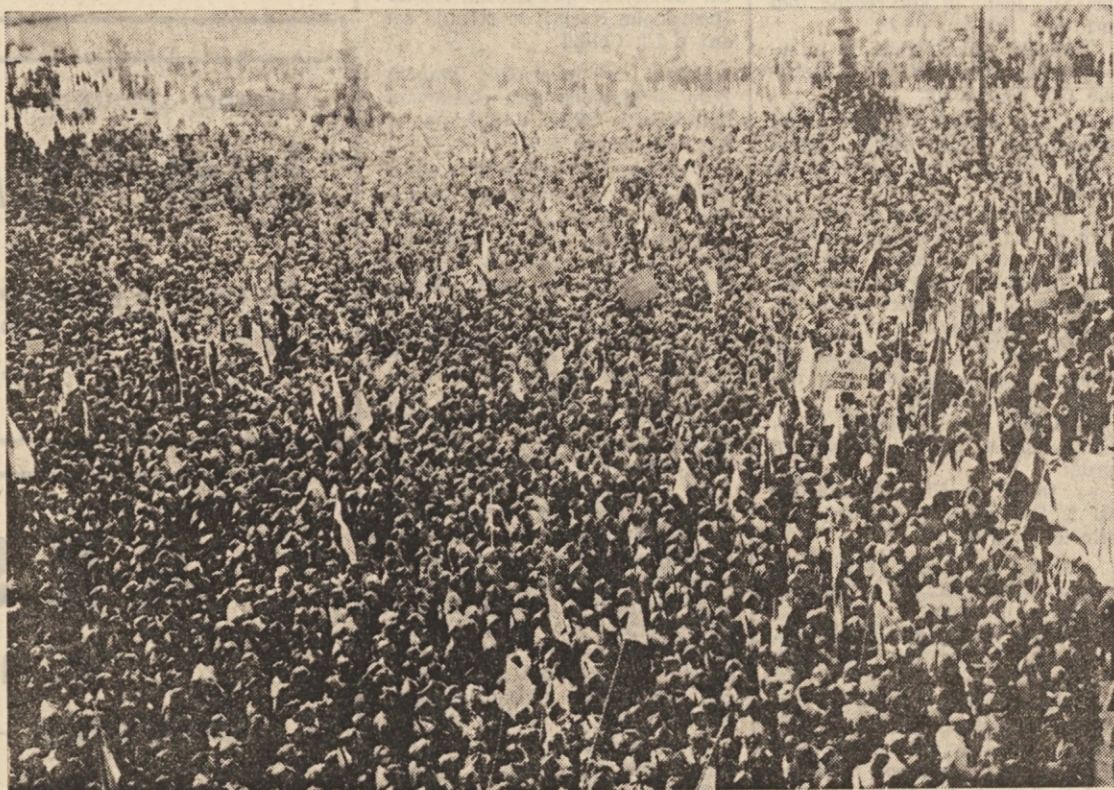
1945: 40 DNI LJUDSKE OBLASTI V TRSTU

Ni nobenega dvoma, da je bil leta 1945 poleg osvoboditve in zmage nad fašizmom in nacizmom za vse naše kraje, zlasti pa za Trst in vso Slovenijo ter Jugoslavijo, najvažnejši dogodek vzpostavitev ljudske oblasti v Trstu in Gorici ter vsej Julijski krajini, pri čemer je treba še posebej poudariti, da je zgodovinsko dejstvo, da je bila doslej v zgodovini prvič vzpostavljena revolucionarna ljudska oblast v najvzhodnejšem velikem evropskem pristanišču.

O teh 40 dneh ljudske oblasti je v letošnjem zborniku ob 30-letnici zmage nad nacifašizmom »Boj za svobodo« tako pisal tovariš Branko Babič, ki spada med tiste antifašistične voditelje, ki so pri vzpostavitvi ljudske oblasti imeli glavno besedo:

«V štiridesetih dneh po osvoboditvi je tržaški proletarijat skupaj z antifašističnimi množicami Trsta uresničil sadove svoje zmage. Zgradil je osnove svoje ljudskodemokratske oblasti. 7. maja se je sestala Italijansko - slovenski antifašistični odbor Trsta, ki je bil ustanovljen že v ilegali kot bodoči organ ljudske oblasti. Skupščina 60 delegatov vseh antifašističnih organizacij mesta se je preimenovala v Osvobodilni svet Trsta in izvolila 15-clanski izvršni odbor, ki je takoj prevzel civilno upravo nad mestom. Komanda mesta in njene enote so postale enote ljudske zaščite in pristojnosti Osvobodilnega sveta. Namesto nje je bila imenovana nova komanda mesta jugoslovanske Narodnoosvobodilne vojske, ki je skrbela za vojaške zadeve in imela vlogo obrambe ljudske oblasti.

Osvobodilni svet je kmalu zatem sprejel sklep o razpisu volitev v ustanovljeno skupščino, ki naj izvolijo organe nove oblasti. Po določenem ključu (približno 50 do 60 volivcev za delegata) je bilo na množičnih sestankih antifašističnih organizacij izvoljenih iz vseh slojev prebivalstva 1348 delegatov. Tako izvoljena skupščina se je sestala 17. maja in na svojem zasedanju sprejela začasen statut in izvolila 120-clanski svet (konzulto), ki je iz svoje srede izvolil izvršni odbor oziroma Osvobodilni svet mesta Trsta.

Navdušena množica 3. maja 1945 je preplavila Trg Unità

vojne — dogovori v Beogradu, v Devinu razgovori med ameriškim generalom Morganom in jugoslovanskimi vojaškimi predstavniki o določitvi demarkacijske črte med zavezniškim in jugoslovanskim področjem v Julijski krajini. Dne 9. maja je bil v Beogradu podpisan sporazum o umiku jugoslovanskih čet na tako imenovano »Morganovo črto«, istočasno pa je jugoslovanska vlada izročila angleški in ameriški vladi noto, ki poudarja, da pomeni umik jugoslovanskih čet krivico in hudo žrtev za Jugoslavijo, ki je pa, to pristala samo zaradi ohranitve mira in v prepričanju, da s tem ne bo prejudicirala usoda teh krajev.

Tako so morale dne 12. junija 1945 jugoslovanske čete zapustiti Trst, Gorico in predel Julijske krajine zahodno od »Morganove črte«. Upravo na tem področju je prevzela anglo-ameriška vojaška uprava, ki je nasilno zbrisala skoraj vse pridobitve ljudske demokratične oblasti.

Skupina pravih urednikov našega dnevnika pred menzo na Ul. Romagna. Ob nedeljah so dobili za večerjo »suho hrano«

1946: MIROVNA KONFERENCA

V letu 1946 je bil najvažnejši dogodek prav gotovo mirovna konferenca, ki je potekala približno takole:

Najprej se je sestala svetovna konferenca zunanjih ministrov v Londonu, ki je začel zasedati 18. januarja 1946, potem ko je prejšnje leto ostal sestanek zunanjih ministrov brez rezultata. V Londonu je svetovna konferenca zunanjih ministrov 2. marca 1946 objavil poročilo, da je mednarodna komisija za določitev meje med Italijo in Jugoslavijo sestavljena in da je prejela posebna navodila za svoje delo, sestavljena iz 11 točk. Med temi navodili se 4. točka glasi: »Komisija bo uporabljala statistike prebivalstva, ki sta jih izvedli Avstro-Ogrska in Italija«. Komisija se je mudila v Julijski krajini 28 dni in proučevala razmere v petih večjih mestih ter 27 mestih in vaseh. Poleg tega je podoben ekonomskih strokovnjakov obiskal Reko in nekatera druga mesta, med katerimi tudi Podbanske v Beneški Sloveniji. Komisija je sprejela 4000 peticij in resolucij, izmed katerih je bilo 350 v korist Italije in 350 v korist Jugoslavije. V dnevi 28. in 29. aprila 1946 je komisija sklenila, da bo sprico omejenega časa sleherni delegacija posebej predložila svoja stališča svojemu namestniku zunanjega ministra in da ga bo poluradno obvestila o stališčih ostalih delegacij.

Dne 25. aprila 1946 pa se je sestala svetovna konferenca zunanjih ministrov v Parizu. Lahko se reče, da je bil ta pariški sestanek dejansko prava mirovna konferenca, vsekakor pa so bila ta pogajanja odločilna za dokončno sestavo mirovnih pogodb s poraženimi fašističnimi in nacističnimi državami.

Odločilna faza pogajanj je bila od 21. junija do 2. julija 1946 zlasti glede internacionalizacije tržaškega ozemlja, ko je Jugoslavija vnovič opozorila, da ne more privoliti v rešitev, da bi se odrekla suverenosti nad Trstom, in ko je podpredsednik jugoslovanske vlade Edvard Kardelj 27. junija zavrnil internacionalizacijo in izrazil pripravljenost Jugoslavije, privoliti v potrebne mednarodne obveznosti, ki ji zajamčile samoupravo Trsta.

Kakor na zasedanjih sveta ministrov je tudi na pariški konferenci 21 držav potekal osrednji diplomatski boj med ZDA na eni in SZ na drugi strani. Ta konferenca je dva meseca in pol obravnavala osnove mirovnih pogodb z Italijo in drugimi bivšimi nemškimi sateliti, toda dejansko je bolj služila demonstraciji moči zahodne in vzhodne bloka razv kakor stvarnemu blazdravljanju.

Razprava v ozemeljsko - politični komisiji z Italijo o jugoslovansko - italijanski razmejitvi se je začela 2. septembra 1946, pred tem pa je svet štirih zunanjih ministrov na drugem zasedanju v Parizu dosegel sporazum le o načelih statuta za STO (Svobodno tržaško ozemlje). Seje plenarno zasedanje mirovne konferenca načrt statuta s 15 glasovnih protih 6, razen tega pa je z glasovanjem v noči od 9. na 10. oktobra 1946 sprejelo vse določbe mirovne pogodbe z Italijo.

Sledilo je sklepno obdobje razgovorov o STO na zasedanju sveta zunanjih ministrov v New Yorku, kjer je bil 20. novembra 1946 prvi razgovor med jugoslovanskimi in italijanskimi predstavniki. Dne 27. novembra pa so se sporazumeli doma o vseh glavnih vprašanjih glede tržaškega statuta, tako da je 12. decembra 1946 Svet zunanjih ministrov v New Yorku končal delo.

1947: PODPIS MIROVNE POGODBE Z ITALIJO

Mirovna pogodba z Italijo je bila sestavljena na podlagi dogovorov, doseženih na sestanku sveta zunanjih ministrov v New Yorku. Dne 10. februarja 1947 so jo podpisali predstavniki 21 držav v Parizu, t.j. tistih držav, ki so se udeležile mirovne konference. Takratni jugoslovanski zunanji minister Simić je podal uradno izjavo in med drugim poudarjal, da »se narod Jugoslavije s podpisom mirovne pogodbe ne odreka omejenemu, ki so etnično njihova in da si še nadalje lastijo pravico do teh omejenih sprememb, ki bi nastale v prihodnosti, kot posledica tuje gospodstva na teh ozemljih«.

Mirovna pogodba z Italijo pa je začela veljati šele 15. septembra 1947, ko so štiri velesile deponirale ratifikacijske listine pri francoski vladi.

1948: RESOLUCIJA INFORMBIROJA

Znana trojna anglo - ameriško - francoska marčna izjava (od 20. marca 1948) s predlogom, da se vrne Italiji vse ozemlje STO, je brez dvoma zelo važna. Toda pozneje

se je nedvoumno ugotovilo, da je imela zgolj volilno propagandni pomen. Zato je v letu 1948 najbolj važen dogodek objava resolucije informbiroja, ki je krivično obsodila Jugoslavijo, kar so dokazali dogodki po Stalinovi smrti.

Tudi danes je povsem točna ocena, da je ta resolucija imela zelo negativne rezultate za tržaško demokratično gibanje v enotnem demokratičnem bloku, ki je pred resolucijo pomenil dosledno in vztrajno borbo proti imperializmu in domači reakciji, a je po resoluciji nastala razcepljenost in na površje so prišle oportunistične in likvidatorske smeri, ki so odvzele demokratičnemu gibanju dosledno in borbeno bistvo in ga vodile v kompromisarstvo s protijugoslovanskimi silami, tako da je bilo demokratično gibanje za nekaj časa onesposobljeno za dosledno in ostro borbo z imperializmom in reakcijo.

1. januarja 1948 je začela veljati nova republiška ustava v Italiji.

1949: PRVE VOLITVE V TRSTU

Danes je dokazano, da so se tedanje okupacijske anglo-ameriške oblasti odločile za razpis prvih volitev v Trstu prav zaradi oslavljenega demokratičnega gibanja sprico krivične resolucije informbiroja.

Izvoljeni so bili samo občinski sveti občin Trst, Milje, Devin, Anabrežina, Zgonik, Repentabor in Dolina. Od 60 izvoljenih občinskih svetovalec v Trstu je prejel 4. oktobra 1949, ki je bil podpisan v Londonu Memorandum o soglasju, ki sporazumno ureja tržaško vprašanje. Sporazum so podpisali: Brosio za Italijo, Harrison za Anglijo, Thompson za ZDA in Velebit za Jugoslavijo.

Dne 25. oktobra je bila meja med cono A in B pomaknjena na novo mejo C, ki jo določa londonski sporazum. Že naslednjega dne, 26. oktobra 1954, je Italija prevzela upravo v Trstu.

1950: DESETLETNICA OF IN SAMOUPRAVLJANJE V SFRJ

Slovinci za zahodno mejo t.j. v Italijo in na STO so ob 10. obletnici Osvobodilne fronte slovenskega naroda z grenkobo ugotovili: Slovenskih šol v Beneški Sloveniji se vedno ni in približno 5900

Člani uredništva s pisateljem in medvojnim ter povojnim predsednikom PNOO Francetom Bevkom in s prvim urednikom »Partizanskega dnevnika« dr. Miletom Vregom

slovenskih otrok mora hoditi v italijanske osnovne šole, ki jih je približno 100 v slovenskih krajih Beneške Slovenije. Medtem pa se v Kanalski dolini trikrat tedensko poučuje dodatno nemški jezik tudi v slovenskih vaseh Zabnice in Ukve ter v Ovčji vasi, Lipalji vasi in Rablju, kjer živijo Slovenci kot močna narodna manjšina in kjer je Nemcev le neznatna peščica. Slovenci so zahtevali v posebni Spomenici posebno šolsko avtonomijo in so postavili trinajst zahtev, ki bi zajamčile slovenske šolske pravice ter se sklicevali tudi na člen 15 mirovne pogodbe.

V SFRJ pa se je bilo 1. 1950 začelo samoupravljanje.

Zgodovinskega dne leta 1950 je tovariš Tito v svojem znanem ekspezu pod starim revolucionarnim geslom: »Tovarne delavcem, zemlja kmetom!« odprl pot zakonskemu uresničevanju delavskega samoupravljanja v naši družbi. S tem se je začela nova razvojna etapa naše revolucije in naše socialistične družbe. Pri tem se globoko zavedamo dejstva, da samoupravljanje ni izum jugoslovanske družbene teorije in politične prakse. Ideja samoupravljanja je tako stara kakor mednarodno delavsko gibanje in zgodovina njegovega razrednega boja, težnja pa delavskem samoupravljanju je danes še bolj kakor prej lastna socialističnemu gibanju in slehernemu naprednemu družbenemu gibanju sploh. S temi besedami je poudaril Edvard Kardelj važnost omenjenega zgodovinskega dneva leta 1950. Gre torej za dan, ki je zgodovinske važnosti tudi za vse mednarodno delavsko gibanje.

1951: ZBOROVANJE ZA MIR V ZAGREBU

Po napadu na Korejo leta 1950 se je položaj v svetu nenadno močno zaostрил, toda ugotovljeno je bilo, da se je končala doba, ko so krajevno omejeni napadi uspevali in dajali napadalcu pogum in moč. Akcija OZN je na Koreji dosegla svoj osnovni namen in napadalec je bil prisiljen iskati poti, da se vojna konča. Jugoslovanska odločnost, ki je preprečila kominformistične načrte in ki se ni pustila izžvati, je pomenila dragocen prispevek k svetovnemu miru. V ta okvir spada organizacija mednarodnega zborovanja za mir in sodelovanje, ki ga je Jugoslavija organizirala v Zagrebu v mesecu oktobru 1951. To zborovanje za mir in sodelovanje

Podpisovanje »londonskega sporazuma« v Londonu leta 1954 o ureditvi »tržaškega vprašanja«. Podpisniki so: Velebit za Jugoslavijo, Brosio za Italijo, Thompson za ZDA in Harrison za V. Britanijo.

je konkretno formuliralo pogoje za ohranitev mira v svetu. Razvoj je dokazal, da je tak mir mogoč.

1952: DRUGE UPRAVNE VOLITVE

Medtem ko so prve upravne volitve leta 1949 pokazale, da se je v prvih štirih letih v Trstu po vojni okrepila fronta italijanske buržoazije, v primerjavi z rezultati iz leta 1949 pa je kršćanska demokracija leta 1952 izgubila skoraj 7000 glasov, kominformisti 4400, indpendentisti pa so prejeli skoraj 11.000 glasov več, ostale vladne stranke (socialisti, republikanci in liberalci) pa samo 1.643 več kot leta 1949. Za tisoč glasov se je okrepila tudi Ljudska fronta.

Toda bolj važna kot druge upravne volitve, je bila tako imenovana dvostranska izjava o prepustitvi uprave cone A italijanski vladi, ki nosi datum 9. maja. Jugoslovanska vlada je svedela odločno protestirala in poudarila, da gre za enostransko in protipravno kršitev mednarodnega statusa cone A in za resno kršitev pravic in interesov Jugoslavije. Pred tem pa je prišlo med predstavniki vlad I-

talije, Anglije in ZDA o tako imenovanem »dajanju večjega praktičnega priznanja pretežno italijanskega značaja cone A«, o čemer je bil objavljen poseben memorandum, ki je vseboval deset točk tako, da bi civilno upravo nad cono A prevzela Italija do 15. julija 1952.

1953: DVOSTRANSKI SKLEP — STALINOVA SMRT

Najvažnejši dogodek svetovne važnosti je bila v tem letu Stalina smrt. Za Slovence pa so bili najvažnejši naslednji dogodki:

V oktobru sta vlad ZDA in Velike Britanije objavili sklep, da u-makneta svoje čete iz cone A STO in jo prepustita italijanski upravi. Edvard Kardelj, podpredsednik jugoslovanske vlade, je takoj izjavil, da jugoslovanska vlada ni pripravljena pristati na dejansko stanje, ki je nastalo s tem dvostranskim sklepom in da bo podzvela ukrepe, ki jih ima v skladu z listino OZN na razpolago, da brani jugoslovanske interese cone A. V vsej Jugoslaviji so se začele takoj ogorčene demonstracije. Enote JLA so bile poslale kot pojačanja v cono B in na mejo s cono A. Vlada SFRJ je poslala angleški in ameriški vladi protestno noto.

Predsednik italijanske vlade Pella je izjavil, da sprejema dvostranski sklep, da pa se s tem ne odpuveduje zahtevam po vsem STO.

Konec meseca oktobra je jugoslovanski državni podtajnik za zunanje zadeve dr. Aleš Bebler izrazil pripravljenost, da se že pred sestankom napovedane konference petih v Trstu prouči vse možnosti za pomiritev, saj je grozil oborožen spopad.

Dne 26. decembra je jugoslovanski državni tajnik za zunanje zadeve Koča Popović izjavil, da poskuša vladi Velike Britanije in ZDA odstraniti negativne posledice svojega oktobrskega dvostranskega sklepa. Že tri dni po tem pa je svetovalec v državnem tajnistvu za zunanje zadeve Jože Brilej izjavil, da mora sporazumna rešitev tržaškega vprašanja vključevati zaščito jugoslovanskega življa. Vse to je pomenilo pripravljanje pogovov za pogajanja o tržaškem vprašanju, ki so se začela čez en mesec v Londonu.

Od normalizacije in odpiranja meje do avtonomne dežele s posebnim statutom

1954: LONDONSKI MEMORANDUM

Pogajanja o tržaškem vprašanju med Jugoslavijo, ZDA in Veliko Britanijo so se začela dne 2. februarja 1954. V juliju je predstavnik jugoslovanskega državnega tajništva za zunanje zadeve izjavil, da se Jugoslavija ne zadovoljuje z obljubami ali predpostavkami o jamstvih narodne manjšine, ker mora biti to vprašanje rešeno skupno z ostalimi.

Prav tako so se v juliju začela pogajanja med ZVU in Jugoslavijo za sklenitev trgovskega sporazuma.

Londonska pogajanja so trajala do 5. oktobra, ko je bil podpisan v Londonu Memorandum o soglasju, ki sporazumno ureja tržaško vprašanje. Sporazum so podpisali: Brosio za Italijo, Harrison za Anglijo, Thompson za ZDA in Velebit za Jugoslavijo.

Dne 25. oktobra je bila meja med cono A in B pomaknjena na novo mejo C, ki jo določa londonski sporazum. Že naslednjega dne, 26. oktobra 1954, je Italija prevzela upravo v Trstu.

Sicer pa je bilo leto 1954 leto sporazumov: Indokina, Iran, Suez, Trst, Posarje, dokončno priznanje neuspeha kominformistične blokade proti Jugoslaviji — to in še drugo je bilo v letu 1954 v mednarodnem okviru nekaj pomirljivih in spodbudnih znakov, da se je položaj v svetu obračal na bolje.

1955: VIDEMSKI SPORAZUM

Že pred potekom enega leta od rešitve tržaškega vprašanja so se pokazale prve ugodne posledice v normalizaciji razmer vzdolž meje in začetek politike njenega odpiranja.

Dne 20. avgusta je bil podpisan v Vidmu »Sporazum o osebnem obmejnem prometu med FLRJ in Italijo«, ki je še vedno v veljavi in ki je dal doslej zelo dobre rezultate, tako da je meja med Jugoslavijo in Italijo postala, ko je bil pozneje odpravljen tudi vizum, najbolj odprta meja v Evropi.

Zgodovinske važnosti je bila v 1. 1955 tudi izjava, predsednika sovjetske vlade N. Hruščova ob prihodu na uradni obisk v Beograd: »Mi iskreno občudujemo, kar se je zgodilo in odločno zavračamo vse, kar se je nakopičilo v tej dobi.« Dejal je, da so v SZ temeljito preučili material, na katerem so temeljele žalitve proti jugoslovanskim voditeljem po »resoluciji kominforma in ugotovili, da so te materiale sfabricirali sovražniki ljudstva in agenti imperializma: Beria in drugi.

V maju leta 1955 so zunanji ministri štirih velesil in Avstrije v dvorcu Belvedere, nekdanji rezidenca princa Evgena Savojskega, slovesno podpisali državno pogodbo z Avstrijo.

Važen dogodek je bil v letu 1955 tudi sestanek štirih velesil v Zvezi in sporazum o mirobiljni uporabi atomske energije. Velesile so izdelale smernice za nadaljnje

delo, ki pa ni sprožilo hitre »verzije reakcije« pomirjenja kot so nekateri napovedali, vsekakor pa so zanj ustvarile vse potrebne pogoje.

1956: 20. KONGRES KP SZ UTIHNILI SO TOPOVI

Ves svet je obsodil brutalni imperialistični napad Anglije in Francije na Egipt. Angleški imperij se je začel krhati tudi v moderni obliki britanske skupnosti narodov. Sueška kriza pa je bila samo vr-jemal dežele ob južnovzhodni obali Sredozemskega morja. V širšem smislu je bil to del splošnega procesa osvobodjanja narodov izpod tve nadvlade in razpadanja kolonialnih sistemov, v ožjem smislu pa je šlo za emancipacijo arabskih narodov sprico ogromnih količin nafte na tem področju in s tem povezana igra velesil, kot poseben dejavnik pa še nastanek nove države Izraela.

Nadaljeval se je proces destalinizacije, o čemer je pričal najbolje moskovski 20. kongres KP SZ z znamenitim poročilom Hruščova na tajni seji tik pred zaključkom kongresa. Poročilo je bilo ena sama obtožnica proti Stalinu in njegovi politiki. Pokazala je, da je iskrena želja po korenitem prelomu s starim.

Ena izmed glavnih postaj v razvoju destalinizacije je bila tudi znamenita beograjska deklaracija, ki je pomenila začetek novih odnosov FLRJ - ZSSR. Poudarjala je načela medsebojnega spoštovanja suverenosti, neodvisnosti, enakopravnosti in nemešavanja v notranje zadeve.

1957: ROJSTVO VSEMIRSKE DOBE

Potem ko se je pojavil prvi satelit, sta leta 1957 krožila že dva druga okrog Zemlje. To so bila znanstvena sredstva, izstreljena v okviru geofizikalnega leta, največje mednarodne manifestacije po ženevski konferenci o mirobiljni uporabi atomske energije. Odprle so se možnosti poleta na Luno, Mars in Venero. Rodila se je vseirska doba: že čez štiri leta je poletel v vesolje prvi človek.

V maju 1957 pa je prišlo po skoraj dveletnih pogajanjih do prvega zasedanja mešanega odbora za izvajanje posebnega statuta. Londonskega memoranduma. Istega leta pa so v januarju zastopniki slovenskih političnih skupin, sindikatov, slovenskih šol in osrednjih kulturnih ustanov sprejeli resolucijo, v kateri se zavrača izredno po-manjkljivi vladni zakonski osnutek, ki naj bi urejal slovensko solstvo na Gorškem in Tržaškem.

1958: DE GAULLOV NASTOP — TEROR V ALŽIRIJI — NA KOROŠKEM ODPRAVLJENO OBVEZNO DVOJEZIČNO ŠOLSTVO

Francoski kolonialni imperij je v letu 1958 zašel v odločilno fazo razpadanja. Čez sto tisoč pripadnikov alžirske osvobodilne vojske je poostrolo borbo, na zjočinski način so bile bombardirane tunizijske vasi, francoski padalci so ob zgražanju vsega sveta zvernsko mučili alžirski patriote. Toda kljub temu je postal alžirski odpor še bolj množičen in kot danes vemo, je tako tudi zmagal.

Rezultat zaostitve v Alžiriji in drugih francoskih afriških kolonijah, neprestani vladnih kriz v Parizu in generalnega puča je bil ponovni prihod na oblast gen. Charlesa de Gaulle. Z referendumom je prejel tudi večja polnomočja, toda referendum je pokazal tudi, da je Alžirija za De Gaulle in Francijo bolj navdušena kot Parizani. Pravi referendum pa je opravilo alžirsko ljudstvo s svojim osvobodilnim bojem, ki ni pač nikjer možen v takšnem obsegu, če ne uživa podpore najširših plasti naroda.

Leto 1958 je bilo tudi leto znamenitega dolgotrajnega toposkega dvoboja Maoecetungovih obalnih posadk s Čangkaškimi posadkami na otokih Kvmoj in Macu ob Formozu, kjer pa je danes že dolgo mir, Čangkašek pa je umrl.

Niti tri leta niso minila od podpisa avstrijske državne pogodbe, že je koroški deželni glavnik odpravil do tedaj obvezno dvojezično šolstvo in prekršil duh in črko določb člena 7 pogodbe. Nemške šovinistične organizacije so namreč s pritiskom izsilile od nekaterih zastrašenih Slovencev podpis, da ne želijo, da ne želijo, da bi se njihovi otroci učili slovensčine, tako da so se koroški Slovenci ponovno znašli v hudem položaju. V deželi je zavladal nemir.

1959: HRUŠČOV V ZDA, MACMILLAN V SZ

Med vrsto mirobiljnih poti vodilnih državnikov je v letu 1959 spadal obisk MacMillana v SZ in Hruščova v ZDA. Oba obiska sta odločno prispevala k ublažitvi mednarodne napetosti. Zlasti Hruščov in Eisenhower sta potrdila načelo, da je treba za vedno prenesti silo iz reševanja mednarodnih sporov. Ves svet je pozdravil predlog Hruščova v skupščini OZN, da je treba doseči

(Nadaljevanje na 19. strani)

Iz leta v leto o najvažnejših dogodkih skozi naših 30 let

(Nadaljevanje z 18. strani)

splošno in popularno razorožitve. V političnem odboru OZN je vseh 82 držav članic sprejelo resolucijo, ki določa naj se načrt Hruščova in vsi drugi predlogi prepušajo sodbi desetletja.

Prvič v zgodovini OZN se je zgodilo, da so neko resolucijo sprejele vse države članice.

Ob 5. obletnici podpisa londonskega sporazuma so vsi izvoljeni slovenski župani, občinski in pokrajinski svetovlci vseh šestih občin tržaške pokrajine poslali predsedniku vlade pok. Segniju skupno spomenico, ki je vsebovala odlično zahtevo, da se vse določbe posebnega statuta uresničijo.

1960: LETALO «U-2» — JOHN KENNEDY — PISMO FANFANIJU

Vzhod in Zahod sta se v letu 1960 lotila priprav za pariško a-prijsko konferenco najvišjih predstavnikov. Toda kancelar Adenauer je že v januarju sprožil splošen napad na politiko pomirjevanja. Najhujišji udarec pa so pripravili za konferenco zadali ameriški militarni, ki so 1. maja poslali nad Sovjetsko zvezo znamenito vohunsko letalo «U-2», ki je bilo nato sestreljeno v bližini Sverdlovska. Pilot Powers se je rešil s padalom in bil nato obsojen na deset let ječe.

V takem vzdušju so se 16. maja zbrali v Parizu Eisenhower, Hruščov, Mac Millan in De Gaulle, da bi začeli napovedane konference, ki pa je propadla. Prišlo je celo do novega incidenta med SZ in ZDA: ameriško letalo «RB-47», ki je imelo izvršiti vohunski polet ob sovjetski obali je 1. julija, kašir so ga sovjetska letalska letala sestrelila.

Razprava o razorožitvi je bila prenešana na 15. zasedanju OZN. Na volitvah 8. novembra v ZDA je bil izvoljen za predsednika John Kennedy, ki je usmeril

svojo politiko na omilitve mednarodne napetosti ter dvignil ugled ZDA.

Zastopniki 18 političnih in osrednjih kulturnih slovenskih skupin so poslali predsedniku vlade Fanfaniju skupno spomenico glede zakonskega osnutka o ustanovitvi šol s slovenskim učnim jezikom.

1961: PRVI ZAKON O SLOV. ŠOLAH — GAGARIN V VESOLJU — PRVA KONFERENCA NEUVRSČENIH — UMOR LUMUMBE

Po petih poskusnih poletih vesoljskih ladij je 12. aprila 1961 s kozmodroma Bajkonur, v zahodni Sibiriji, vzletela vesoljska ladja «Vostok 1», s katero je nastopil pot okoli zemlje in se po enkratnem obkroženju vrnil nanjo prvi človek, letalski major Jurij Aleksejevič Gagarin.

V Beogradu se je zbralo 24 držav s štirih kontinentov, tri države so poslale svoje opazovalce, 30 naprednih gibanj pa svoje zastopnike. Prisotnih je bilo tisoč jugoslovanskih in tujih novinarjev: to je bila prva konferenca neuvrščenih držav, ki je poudarila pravico vsakega naroda, da sam razpolaže s svojimi prirodnimi bogastvi in sam odloča, kako troši svoja sredstva. Razviti svet mora v interesu lastnega razvoja skrbeti za napredek nerazvitih dežel.

V Moskvi pa je bil leta 1961 znameniti 22. kongres KP SZ, ki je odlično obračunal s stalinizmom.

Leta 1961 lahko upravičeno tudi imenujemo leto nezasiženih zločinov kolonialistov v Afriki, kjer je imel največji odtis zločinski umor voditelja Konga Lumumbe. Varnostni svet je 29. februarja sprejel resolucijo, ki pooblašča OZN, da uporabi silo, da se prepreči državljanska vojna v Kongu.

Za Slovence v Italiji pa je nadvse važen datum 9. oktober 1961,

ko je bil odoben prvi zakon o slov. šolah v Italiji (štev. 1022).

1962: PRVA VLADA LEVEGA CENTRA — ZAKON O DEŽELI F-JK — ALŽIRIJA NEODVISNA — KITAJSKI NAPAD — RAZNARODOVALNO NASELJE PRI SESLIJANU

Politični povojni razvoj v Italiji je v letu 1962 pripeljal do ustanovitve prve vlade levega centra, ki naj na podlagi uresničevanja stvarnega in v naprej določenega programa računa z odločilno in uradno proglašeno podporo PSI. Vlada je resnično sprejela važne obveznosti: uresničenje avtonomne dežele Furlanije - Julijske krajine s posebnim statutom, odobritev okvirnega zakona za ustanovitev dežel z navadnim statutom; ustanovitev e-notne srednje šole; zakon za ureditve kmetijskih odnosov z ukinjivostjo spolovinarstva; ustanovitev ENEL za nacionalizacijo električne industrije; pripravljanje politike načrtovanja.

Po dolgih pogajanjih je bil glede Alžirije dosežen sporazum, ki je bil podpisan 19. marca v Evianu in istega dne so se ustavili boji po vsej Alžiriji. Dne 3. julija je De Gaulle svedčano priznal neodvisnost Alžirije.

V drugi polovici leta je Kitajska nenadoma napadla Indijo. Skupina neuvrščenih držav pod vodstvom ZAR je skušala posredovati, da bi se začela pogajati, toda Kitajska je posredovanje zavrnila.

Nadaljevalo se je osvajanje vesolja. Imena Shepard, Grisson, Schirra, Titov, Nikolajev in Popenov so postala slavna. Tekma med ZDA in SZ z osvajanjem vesolja se je nadaljevala na celi črti.

Občinski svet občine Devin - Nabrezina je sklenil, da se zavrne prošnja Ustanove Julijskih in daljinskih beguncev ANPVGZ da

gradnjo 263 stanovanj v bližini Seslijana. Zato je prefekturni komisar po nalogu generalnega vladnega komisarja Italije odzvel izvoljenemu svetu vso oblast in podpisal 18. maja 1962 raznrodovno dovoljenje za gradnjo raznrodovnega naselja.

1963: UMOR J. KENNEDYJA — POLITIČNE VOLITVE — LETO VAŽNE PRELOMNICE — «PACEM IN TERRIS» — KULTURNI DOM V TRSTU

Rezultati političnih volitev, ki so bile v Italiji v aprilu, so potrdili ljudsko voljo, ki je prišla do izraza že julija 1960 z bednim koncem fašistične Tamborinjeve vlade. V Trstu pa so se posebno utrpeli občutno izgubo glasov fašisti, kar je pomenilo, da se je začel položaj polagoma normalizirati.

Sicer pa je bilo leto 1963 pripeljalo do važne prelomnice v mednarodnih odnosih. V Moskvi je bil sklenjen sporazum, s katerim so se ZDA, SZ in Anglija obvezale, da ne bodo delale poskusov z jedrskim orožjem na kopnem, v atmosferi in pod morsko gladino.

Velikga pomena je bila tudi enciklika prikljubnega papeža Janeza XXIII. pod naslovom «Pacem in terris» («Mir na zemlji»), ki je bila objavljena 10. aprila. Prvič v zgodovini enciklik se je papež obrnil tudi k nevernikom. Enciklika ni prekinjala «krivoverskih» družbenih sistemov ali gibanj. Vsebovala pa je tudi zelo važne podatke o narodnih manjšinah s poudarkom, da je zatiranje manjšin huda kršitev pravičnosti. Toda že 3. junija je papež umrl.

V letu 1963 je najboljši preseljen ves svet še vedno do kraja nepojasnjen umor mladega in popularnega predsednika ZDA J. Kennedyja. Novi predsednik je postal L. Johnson.

lizma v neki deželi nikakor ni stvar samo vodstva tiste dežele, marveč vsega socialističnega tabora...

1969 (26. 7.): DOGODEK STOLETJA: PRVI ČLOVEK NA LUNI — SARAGAT V SFRJ — PISMO SLOVENCEV VIDEMSKE POKRAJINE DEŽELNEMU PREDSEDNIKU

Datum 26. julija 1969 bo ostal zapisan v zgodovini za vse večne čase kot dan, ko je stopil prvi človek na Luno. To je bil 39-letni ameriški astronaut NEIL ARMSTRONG ob sodelovanju astronautov M. Collinsa in E. Aldrina.

Giuseppe Saragat je bil prvi italijanski predsednik, ki je obiskal Jugoslavijo. Za Slovence v Italiji je važno skupno poročilo o tem obisku, ker se v njem poudarja «važnost sodelovanja ustreznih narodnostnih skupin in obmejnega prebivalstva, ki morejo na podlagi notranjih določil in obstoječih mednarodnih sporazumov v veliki meri prispevati k nadaljnjemu izboljšanju oziroma v sodelovanju med obema narodoma».

35 uglednih občanov iz slovenskih občin videvske pokrajine pa je poslalo deželnemu predsedniku Berzantiju 11. oktobra 1969 posebno pismo z osmihi zahtevami. Med temi je na prvem mestu zahteval: «Uvesti v učne načrte šol v krajih, kjer prebivajo Slovenci, redne ure slovensčine, kakor se v slovenskih šolah na Goriškem in Tržaškem poučuje italijanščina; take učne ure bi morale biti uvedene v obveznih šolah, na učiteljskih v Spletu Slovenov, v poklicnih šolah in tečajih, v otroških vrtcih, ki jih vodi ONAIRC».

Tega leta je Leonid Brežnev, pobudnik za priprave konference o evropski varnosti in sodelovanju, postal generalni sekretar CK KP SZ. Richard Nixon pa je bil prvič izvoljen za predsednika ZDA.

1970: NOV VETER V EVROPSKEM DOGAJANJU

— 30-LETNICA USTANOVITVE OF — RAST SLOVENSKE ŠOLE

Leto 1970 je bilo polno pomembnih dogodkov, ki so dokazali, da je v Evropi zavel nov veter: Evropa se je končno začela zavedati, da njeno napredovanje v varnosti ni v razdelitvi držav med nasprotujoče si bloke, ampak v iskanju skupnih političnih, gospodarskih in drugih interesov v skupno korist. V tem okviru je bilo še prav posebno pomembno vprašanje sodelovanja med Italijo in Jugoslavijo kljub trenutni krizi zaradi naslednja rimske vlade revanšistično-iredentističnim pogrevanjem.

V tem letu je slovenski narod praznoval 30-letnico ustanovitve svoje slavne Osvobodilne fronte, katere zgodovina potrjuje, da so tiste sile na Slovenskem, ki so vztrajale na raznrodniški stališči in se naslanjale na najbolj zadnjaške sile, odigrale najbolj tragično vlogo v slovenski zgodovini in so bile zaradi tega pahnjene v samozločitev.

Statistika vpisa v slovenske šole na Tržaškem in Goriškem v sklopu letu 1970-1971 je pokazala, da se je vpisalo v prvi razred osnovnih šol 36 otrok več kot leto prej, na Goriškem pa 9 več kot leto prej. Na vseh šolah pa je bilo vpisanih skupno 132 otrok več kot v šolskem letu 1969-70.

V Beneški Sloveniji se je nadaljeval kulturni in narodnostni preporod, ki se je začel dejansko že v letu 1966.

Senatorji KPI so vložili 29. aprila 1970 «zakonski osnutek za pravno zaščito slovenske narodne manjšine v F-JK». Temu predlogu so sledili zakonski predlogi za globalno zaščito Slovencev v Italiji: PSI, PSIUP, SS in «paket SKGZ».

1971: DELEGACIJA ENAJSTIH PRI COLOMBU — USTAVNA DOPOLNILA V SFRJ — TITO V RIMU

Dne 27. decembra 1970 je poslala 27 slovenskih predstavnikov strank, organizacij in skupin predsedniku vlade Colombu skupno pismo z enotno zahtevo, da mora država s posebnimi zakonskimi normami Slovence v Italiji zaščititi. Šele 2. decembra 1971 je delegacija enajstih predstavnikov vseh Slovencev v Italiji predsednik vlade Colombu tudi sprejeli. Morali so čakati na sprejem točno eno leto.

Tudi v šolskem letu 1971-72 se je število vpisanih v slovenske šole nekoliko dvignilo.

V SFRJ pa so sprejeli v letu 1971 ustavna dopolnila, ki so postavila jugoslovansko federacijo na nove, samoupravne temelje, ki so povečali samostojnost republik in pokrajin ter njihovo odgovornost za usodo Jugoslavije.

V mesecu marcu je po krajši krizi v odnosih med Jugoslavijo in Italijo predsednik Tito vrnil uradni obisk predsedniku Saragatu. Za Slovence v Italiji je zlasti važen odstavek iz uradnega skupnega poročila o njunih razgovorih, ki se glasi: «Obe strani sta posebno potrdili svoje prepričanje, da k prijateljskemu sodelovanju med obema državama sodi tudi liberalna politika do etničnih manjšin v eni in drugi državi. Pripravljeni sta zagotoviti etničnim manjšinam kar največjo zaščito.»

1972: PARLAMENTARNE VOLITVE — NIXON V PEKINGU IN MOSKVI

R. Nixon je bil drugič izvoljen za predsednika ZDA. Tega leta je kot prvi predsednik ZDA obiskal Kitajsko in SZ. Brežnev je obiskal vrnil. Nixon je tega leta ukazal bombardirati Hanoi, Hainphong in druga mesta.

Majske parlamentarne volitve leta 1972 niso pokazale v deželi F-JK premika na desno, temveč so se okrepile naprednejše sile. Na Tržaškem je bil izvoljen ponovno Albin Škerk v poslansko zbornico. Beneški Slovenci pa so nastopili združeno.

Slovenci v Italiji so ponovno ugotovili namerno zavlačevanje v zvezi z reševanjem njihovih zahtev ter vnovič ugotovili, da jim to zavlačevanje narodnostno prinaša nepopravljivo škodo.

Vse Slovence je razburil množični pogrom proti dvojezičnim krajevnim napisom na Koroskem.

1973: DEŽELNE VOLITVE — ZAKON ŠKERK-BELCI KONEC DESNEGA CENTRA — PREMIJJE V VIETNAMU

Rezultati junijskih volitev v deželni svet avtonomne dežele Furlanije - Julijske krajine so pomenili tudi uradni konec pustolovske desničarske vlade v Rimu, ki se je pričela s poslansko zbornico in senat leto dni prej. Na teh deželnih volitvah so bili premiki glasov izraziti, kajti KD je izgubila 2,9 odst. v primerjavi z deželnimi volitvami 1968 pa kar 4,6 odst. KPI se je dvignila za 1, oziroma 2,3 odst. Napredoval je tudi PSI za 1,3 oziroma 1,6 odst. Od Slovencev sta bila izvoljena samo dva: Dušan Lovriha na listi KPI in Drago Štoka na listi SS.

V parlamentu je bil končno odoben tako imenovani drugi šolski zakon o slovenskih šolah, znan pod nazivom «Zakon Škerk - Belci». Toda niti s tem zakonom ni še dokončno urejeno vprašanje slovenskega šolstva, saj še vedno ni zakonskih določb za slovenske šole v videjski pokrajini. Tudi v šolskem letu 1973-74 se je število učencev na vseh slovenskih šolah na Tržaškem in na Goriškem dvignilo.

Tega leta je Nixon pristal na podpis premirja v Vietnamu.

1974: NIXON ODSLOPI — MANJŠINSKA KONFERENCA V TRSTU — NOVA USTAVA SFRJ — DVAJSETLETNICA LONDONSKEGA SPORAZUMA IN DVAJSETLETNICA SKGZ

Glavna novica leta je bil Nixonov odstop. Ostale: izmenjava obiskov med Nixonovim naslednikom Fordom in Brežnevom.

Po dveh predkonferencah: v Trstu novembra 1973, v Gorici pa v aprilu 1974, je bila v juliju napovedana mednarodna manjšinska konferenca. Najmanj kar se o njenih rezultatih lahko reče je, da imajo Slovenci v Italiji po konferenci edinstveno priliko, da njene rezultate izkoristijo v sklopu zahtev in s stalnim pritiskom na odgovorne dejavnike za odobritev ukrepov, ki bi rešili odprta vprašanja v duhu ustavnih določil, mednarodnih obveznosti in tudi tistih skupnih načel konference, ki jih je vsaj na splošno strnila v ugotovitvi, da morajo narodne manjšine uživati vse pravice brez vsake diskriminacije in omejitve.

Parlament SFRJ je sprejel novo ustavo, ki je brez dvoma zgodovinskega pomena ne le za Jugoslavijo, temveč za ves svet.

Glede 30-letnice londonskega sporazuma in Slovenske kulturno-gospodarske zveze pa izhajajo sledeče ugotovitve:

Glede sporazuma: Po eni strani je dal dobre rezultate glede meddržavnih sporazumov in odprte meje, po drugi strani pa je bilo izvajanje določb sporazuma tako pomanjkljivo, da zelo zaostaja za meddržavnimi odnosi.

Glede SKGZ: Njeno delovanje je dalo koristne sadove in Zveza je postala neza-menljiva komponenta Slovencev v Italiji v boju za njihove pravice. To mesto si je zagotovila ne da bi kogarkoli odrinila ali mu kaj odvzela.

1975: ZMAGA VIETNAMA IN KAMBODŽE — 30 LETNICA OSVOBODITVE

Manifestacije, s katerimi se je proslavljala v prvi polovici leta 1975 30-letnica osvoboditve, so do kazale, da je v deželi F-JK fašizem osamljen in da se zlasti mladina dobro zaveda pridobitve, ki so bile priborjene v krvavi protifašistični vojni.

Tudi v mednarodnem dogajanju postaja vedno bolj jasno, da bodo morali odgovorni državniki usmerjati svojo politiko po poteh miroljubnega sožitja. Tudi to je rezultat zmage protifašistične vojne.

Toda največji dogodek ne le v letu 1975, temveč v vseh povojnih letih je bila zmaga ljudstva Vietnama in Kambodže.

Sestavil

STANISLAV RENKO

GRADBENO PODJETJE PETRA

Trst - Ul. Carducci 8 - Tel. 37246

TVRDKA

GIACOMO VATOVEC Succ.

IMPORT — EXPORT

TRST, Ul. Torrebianca 19 — tel. 60-077, 37-561

Specializirano podjetje za izvoz vsakovrstnih gospodinskih predmetov, poljedelskih strojev, kolonialnega blaga na debelo

VSE ZA KMETIJSTVO IN VRTNARSTVO STROJI VSEH VRST

KMETIJSKA ZADRUGA - Trst

z o. j.

SEDEŽ: Trst, Ul. Foscolo 1 - Tel. 794-386

POSLOVALNICE: Trst, Ul. Flavia 62 - Tel. 812-397

Milje, Trg Curiel 3 - Tel. 272-494

(pri avtobusni postaji)

AVTO DELI

AUTO SPORT

RACE Ž.

Ul. XXX. oktobra 17 - tel. 61620

TRST

Vse kar potrebujete za vaš avto OBISCITE NAS!

PODJETJE

«TRANS-TRST»

Import - Export

Tel. 820-460

TRST, Lesno pristanišče

BERGINC FRANC

Ul. Gatter 5/III — Tel.: 796-941

ŽELI VELIKO USPEHOV OB 30-LETNICI PRIMORSKEGA DNEVNIKA

adriaimpex

D. D.

UVOZ

IZVOZ

ZASTOPSTVA

TRST - Ul. Geppa 9/III - Tel. 38-770 - 29-135

GRAFEX

TRST

Ul. Carei 8 - TRST — Tel.: 772-108

IMPORT

EXPORT

ZASTOPSTVA

Dvanajst let v avtonomni deželi v republiki, ki sloni na delu

1964: ROJSTVO FURLANIJE-JULIJSKE KRAJINE — TOGLIATTIJEVA SMRT — HRUŠČOV ODSTRANJEN

Med obiskom v SZ je v Jalti na Krimu 21. avgusta umrl Palmiro Togliatti, ki je zapustil znamenito «Spomenico».

Dne 15. oktobra 1964 pa je bil nenadoma odstranjen, «razrešen svojih funkcij» Nikita Hruščov. Kljub njegovemu trudu pa je spor med Kitajsko in SZ prišel tako daleč, da so začeli Kitajci postavljati zahteve po obsežnih sovjetskih ozemljih.

Vse leto so se nadaljevala v Ženevi pogajanja o razorožitvi šele po petih mesecih prekinitve. Žal pa so pogajanja neke običajla in se prekinila. Izven konference pa je bil dosežen nov, sicer zelo skromen, vendar pa psihološko važen sporazum: ZDA, SZ in Velika Britanija so se sporazumele o sklenjenju proizvodnje urana v vojaške namene in o določitvi večje količine atomskih snovi v mirolnih namene.

Mesec dni po prekinitvi konference so 17. oktobra iz Pekinga sporočili, da je eksplodirala prva kitajska atomska bomba. Kitajska vlada pa je poslala vsem državam sveta predlog za sklicanje mednarodne konference, na kateri bi se sporazumeli o prepovedi in uničenju vsega atomskega orožja. Francoska vlada je ob tej priložnosti ugotovila, da ima sedaj atomsko bombo vseh pet stalnih članic varnostnega sveta OZN.

Dogodek izredne mednarodne važnosti je bila druga konferenca neuvrščenih v Kairu ob udeležbi 48 držav in deset opazovalcev. Manjkal je Nehru, ki je nenadoma 27. maja umrl.

V maju je bil izvoljen prvi 61-članski deželni svet avtonomne dežele Furlanije-Julijske krajine s posebnim statutom. Med svetovlci so bili izvoljeni tudi trije Slovenci: na listi KPI Škrič, na listi Jarc, na listi SS Jože Škrič.

Dne 4. oktobra je bila 10-letnica londonskega sporazuma, ki jo je predsednik SKGZ takole ocenil: «Obdobje v zadnjih desetih letih ima dva aspekta: pozitivnega in izboljšanje mednarodnih odnosov in pomirjenje med dvema tu živčima narodoma, in manj pozitivnega glede ravnanja s slovensko narodno manjšino.»

V decembru 1964 je dokončno odprt, po desetih letih čakanja, da se obljuba izpolni, Kulturni dom v Trstu Ul. Petronio 4.

1965: VOJNA ZARADI KASIMIRA — DEMOGRAFSKA EKSPLOZIJA — RIZARNA NARODNI SPOMENIK

Vojna v Vietnamu je bil med glavnimi viri napetosti v jugovzhodni Aziji. V Indoneziji, ki je zaradi ustanovitve Malezije izstopila iz Združenih narodov, je 30. septembra skupine generalov opravila državni udar. Začela se je neusmiljena čistka levičarskih in

Prva seja deželnega sveta leta 1964 v sejni dvorani tržaškega občinskega sveta. Predseduje ji De Rinaldini. Prvi predsednik deželnega odbora je bil dr. Alfredo Berzanti.

sploh naprednih organizacij. Še posebej pa proti komunistični stranki.

Avgusta je nenadoma izbruhnila vojna med Indijo in Pakistanom zaradi Kasimira.

V Beogradu je bila svetovna konferenca o prebivalstvu. Ugotovili so, da je bilo še pred petdesetimi leti potrebno 50 let, da se je prebivalstvo povečalo za eno milijardo, v zadnjih 15 letih od 1950 do 1965 pa se je povečalo za pol milijarde, tako da bo leta 2000 na svetu 7 milijard 410 milijonov ljudi. Glavni problem, ki nastaja pa je v tem, da je ta nagla rast povsem neenakomerno razdeljena po svetu.

Rizarna v Trstu je bila proglašena za narodni spomenik s posebnim dekretom predsednika republike G. Saragata.

Ustavno sodišče je sprejelo nepravilen sklep: da dežela F-JK ni kompetentna za določanje predpisov o narodnih manjšinah.

Vse slovenske organizacije in vse demokratične politične stranke so obsodile razlastitve slovenske zemlje za naftovod od Trsta do Bavarske.

V občini Devin-Nabrezina in v tržaški pokrajini je bil dosežen sporazum o levem centru.

1966: DE GAULLOV UMIK OD NATO — LAKOTA — SPOMENICA BENEŠKI SLOVENCEV PREDSEDNIKU REPUBLIKE

De Gaulle je odklonil vsako intervencijo v okviru NATO in poudaril, da hoče v celoti ohraniti neodvisnost Francije. Obiskal je Moskvo, kjer so se dogovorili o neposredni zvezi s teletipom med Kijevom in Elizejsko palačo. Posledica: zahodne države in

Zahodna Nemčija morajo priznati dejansko stanje.

Glavni ravnatelj mednarodne organizacije za kmetijstvo in prehrano FAO je izjavil, da je na svetu več lačnih kakor v katerikoli prejšnjem razdobju zgodovine. Po oceni ameriške službe za gospodarsko raziskovanje bo leta 1970 primanjkljaj hrane v razvityh deželah dosegel 6,8 milijarde dolarjev, skupni izdatek za razvoj najmodernejših nadzvočnih letal pa se ceni na več kot 6,5 milijarde dolarjev.

Dne 19. oktobra 1966 je odbor slovenske narodnostne skupnosti v Višinskem pokrajini izročil spomenico predsedniku republike G. Saragatu ob 100-letnici priključitve Beneške Slovenije k Italiji, v kateri je rečeno: «Namesto da bi glasovanje za Italijo prineslo izpolnitev najosnovnejših potreb prebivalstva, h katerim pristevamo v prvi vrsti izobraževanje v materinem jeziku, se namenoma mešajo pojmi o pripadnosti državi in pripadnosti narodu zato da vse odklonitve opravičujejo... Pričaku-jemo, da bost s svojim ugledom odločilno pripomogli, da se prične urejati položaj naše narodnostne skupnosti v videjski pokrajini po ustavnih določilih in v duhu enciklike «Pacem in terris» pokojnega Janeza XXIII.»

1967: IZRAELSKI NAPAD NA ZAR — VRSTA DRUGIH SPOPADOV — VOJAŠKI UDAR V GRČIJI

USPEHI DVAJSETIH LET PO ZDRUŽITVI Z MATIČNO DOMOVINO

Gospodarski razvoj obale v temeljih spremenil podobo nekdanje zaostalosti

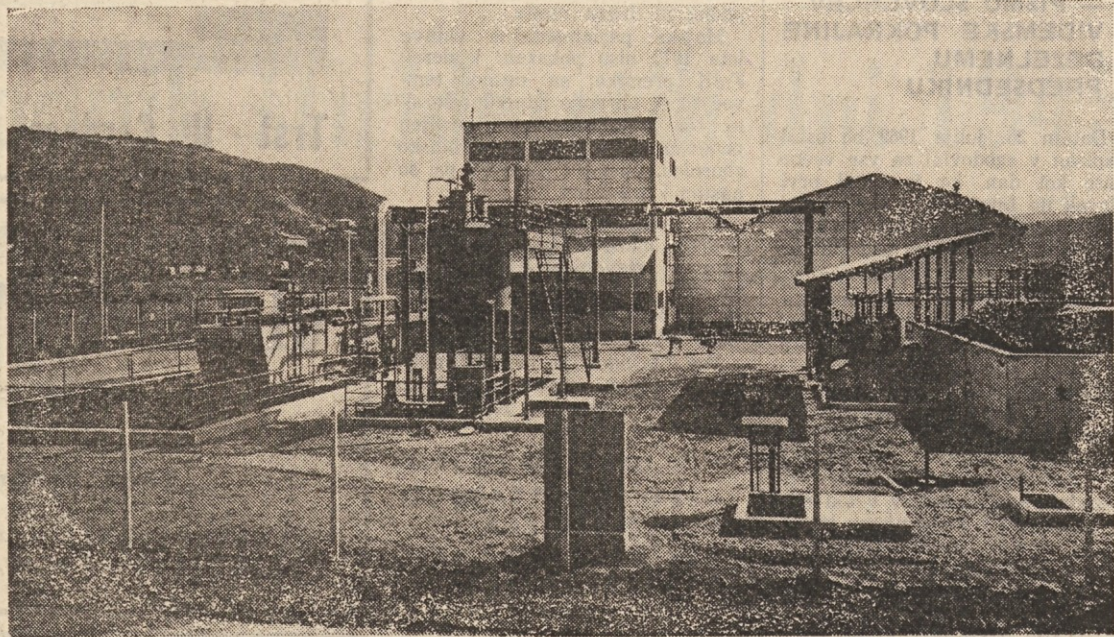
V dvajsetih letih od podpisa Londonskega sporazuma je prebivalstvo naraslo za 25.000 ljudi, število zaposlenih se je povečalo za štirikrat - V družbenem proizvodu industrija zastopana s 33 %, promet s 23 %, kmetijstvo le še s 5 %

Te dni mineva trideset let, od kar so enote NOV osvobodile Koper, Izolo in Piran in celotno slovensko obalo. Z nepopisnim navdušenjem je prebivalstvo slovenske Istre pozdravilo svoje osvobodilce. Toda takrat ljudje še slutili niso, da jih čaka kljub vsem žrtvam v boju proti fašizmu pod staro Italijo in med NOB še skoraj deset let diplomatskega boja, preden se bodo dokončno združili z matično domovino.

V kakšnih razmerah je bil takrat ta del slovenske zemlje, je morda že marsikdo pozabil, zlasti še t. o. gledamo danes povsem prenovljena mesta, podeželje, industrijo, turizem. Vendar preteklosti ne smemo pozabiti, da bi lahko boljše cenili sedanost. Takrat, leta 1945, je šlo res za zelo žalostno dediščino. Obalna mesta so imela skrajno neurejene komunalne naprave, preskrba z vodo je bila poreda tako v mestih kot na podeželju, stanovanjski fond je bil skoraj v celoti dotrajan, vsa obala pa je bila povezana z zaledjem z eno samo, slabo makadamsko cesto. O industriji skoraj ni bilo govora (imeli smo le nekaj manjših delavnic), kmetijstvo pa je bilo zaostalo in razdrobljeno.

Medtem ko je vsa Jugoslavija po osvoboditvi naglo gospodarsko napredovala, pa je to področje živelo zaradi mednarodnih spletk in manevriranja v negotovosti. Res se je prebivalstvo v vso postrtovalnost lotilo obnove svojih porušnih domov in tudi ljudska oblast je priskočila na pomoč pri urejanju najnujnejših problemov preskrbe z vodo, s hrano, elektriko itd. Zgradili so tudi nekaj manjših tovarn (Lam. v Dekanah, Erma v Šmarjah, Stil v Kopru), nekaj hotelov, trgovin in stanovanj ter občutno zmanjšali nepismenost (leta 1945 kar 11 odst.). To pa je bilo že skoraj vse.

Podpis londonskega memoranduma leta 1954 je za slovensko Istro pomenil začetni korak tam, kjer so drugi začeli leta 1945. Naj omenimo samo najbolj značilni podatke, da je bil narodni dohodek na posameznika na slovenski obali leta 1954 kar za 40 odstotkov pod republiškim povprečjem. Naslednja

Nova tovarna Iplas «Polisintez» v koprski industrijski coni

leta so pomenila izvajati parolo: s trdim delom nadoknaditi zamajeno. Osnovna orientacija je bila razvijati industrijo, pomorsko gospodarstvo in turizem. Tako so nastale na obali prve večje tovarne: Tomos, Mehanotehnika, Iplas, v Kopru smo začeli graditi eno izmed največjih jugoslovanskih pristanišč, v Piranu so ustanovili ladjarsko prevoznisko podjetje Splošno plovbo, v turizmu pa smo že leta 1962 dosegli nad 100.000 nočitev. V petnajstih letih je obala popolnoma premagala svojo zaostalost z izjemo objektov družbenega standarda. Na tem področju so bile posledice preteklosti prehude, čeprav smo letno zgradili okrog 5 tisoč stanovanjskih enot ter številne nove šole, trgovine itd.

Leta 1970 je obala že povsem dosegla in celo presežala republiško povprečje glede narodnega dohodka po posamezniku, leta 1973 pa je znašal že 36.000 din na prebivalca. Skupni družbeni bruto proizvod je znašal v tem letu 2 milijardi in pol dinarjev, narodni dohodek pa dve milijardi 240 milijonov dinarjev. V strukturi družbenega pro-

izvoda je bila udeležba posameznih gospodarskih panog naslednja:

industrija	33%
promet	23%
trgovina	18%
gradbeništvo	11%
gostinstvo	7%
kmetijstvo	5%
ostale dejavnosti	3%

Iz teh podatkov je jasno razvidno, kako se je oblikoval gospodarski razvoj obale, zlasti če upoštevamo, da je bilo kmetijstvo leta 1954 s 40-odstotno udeležbo v družbenem proizvodu daleč na prvem mestu. Značilen je tudi podatek, da je število prebivalcev naraslo v zadnjih dvajsetih letih za skoraj 25 tisoč in da je med zaposlenimi kar 40 odst. žensk. Število zaposlenih se je povečalo v primerjavi z letom 1954 za štirikrat (zdaj nad 26 tisoč). Obala tudi skoraj ne pozna problema zdomcev (0,7 odst. prebivalstva).

Obala seveda ni ostala samo pri doseženem. V zaključni fazi je izdelava petletnega plana razvoja obalne regije in bližnjega zaledja do leta 1980. V tem razdobju naj bi se gospodarstvo še tesneje naslonilo na komparativne prednosti morja. V račtu je izgradnja lusk - industrijskega bazena z rafinerijo in nekaterimi drugimi objekti, nadalje hitrejši razvoj in specializacija luke, razširitev in moderniza-

cija tovarn Tomos, Iplas, Delamaris, Mehanotehnika in tudi manjših podjetij, znatno povečanje ladjevja Splošne plovbe itd. Na področju turizma je treba predvsem omeniti izgradnjo novega kompleksa Bernardin, nadalje kompletiranje obstoječih zmožljivosti, hkrati pa bodo posvetili večjo pozornost kot doslej jahtnemu in delavskemu turizmu.

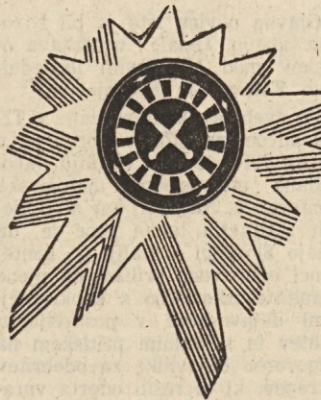
Kmetijstvu, ki je bilo doslej v glavnem v senci industrije, se obetajo boljše časi. Investicije bodo usmerile predvsem v vinogradništvo in sadjarstvo. V zvezi s tem načrtujejo tudi večja melioracijska dela v vanganelski in sečoveljski dolini. Obširna modernizacija je predvidena tudi v ribištvi. Z obnovitvijo starih in z novimi ladjami nameravajo povečati število lovnih dni od sedanjih 100 na 300.

Rekli smo že, da je na področju družbenega standarda pravzaprav najtežje odpravljati posledice preteklosti. Zato posvečajo temu področju v družbenem planu še posebno pozornost. Dokončna ureditev višinskega vodovoda, zgraditev obalne bolnišnice, pospešena gradnja stanovanj ter ureditev šolskih in otroških - varstvenih objektov do leta 1980 bo pomenila, da je obala končno prišla na tem področju vsaj za silo na zeleno vejo.

Ljuban Omladič

zavod za turizem TOZD AVDTORIJ

in TOZD

CASINO PORTOROŽ

BENCINSKE ČRPALKE

Istra-benz

koper

NAJKVALITETNEJŠI 98 - 100 OKTANSKI SUPER BENCIN IN MOTorna OLJA VSEH SVETOVNIH ZNAMK

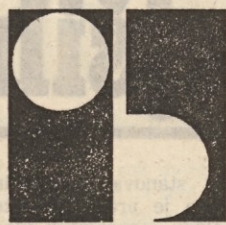
BREZPLAČNA ZAMENJAVA OLJA IN KONTROLA GUM

Lazaret, Hrvatini, Škofije, Plavje, Osp, Lokev, Gorjansko

KOPER

PODJETJE
ZA PROIZVODNJO
IN PREDELAVO
PRALNIH
IN ČISTILNIH
SREDSTEV
LJUBLJANSKA C. 13

invest-biro koper

trg revolucije 12 - telefon 22-241, 22-677
žiro račun: sdk koper 51400-601-10238

podjetje za:

URBANIZEM, PROJEKTIRANJE, GEODEZIJO
in INŽENIRING

iplas

KEMIČNA INDUSTRIJA
66001 KOPER

ZALOŽNIŠKO GRAFIČNO PODJETJE

primorski tisk

n. sol. o. — KOPER

TOZD ZALOŽBA LIPA n. sub. o.

TOZD TISKARNA JADRAN n. sub. o.

TOZD PROPAGANDA KOPER n. sub. o.

Ob jubileju PRIMORSKEGA DNEVNIKA čestitamo delovnemu kolektivu, vsem bralcem pa priporočamo knjižne izdaje ZALOŽBE LIPA, posvečene tridesetletnici osvoboditve:

Vid Vremec - Milan Guček SLOVENSKA ISTRA V BORBI ZA SVOBODO

Franc Potočnik RAB — TABORIŠČE IN RABSKA BRIGADA

Dr. Mirko Korišič RAZVOJ SLOVENSKEGA POMORSKEGA GOSPODARSTVA

DRUŽINA TOMOSOVIH KRMNIH MOTORJEV ZA ČOLNE SE POVEČUJE

Povsod dobro poznan in visoko cenjen zaradi izredne kvalitete je bil in je še vedno krmni motor TOMOS 4. Vrsto let osvaja domače in svetovno tržišče s svojo praktično uporabnostjo, s svojo lahkotnostjo in eleganco ter se je upravičeno uvrstil med najboljše male krmne motorje na svetu. Poleg tega pa je dobil TOMOS 4 več diplom in priznanj, med njimi mednarodno trofejo za kvaliteto.

Ob vsem tem pa je najpomembnejše to, da se nanašajo vsa ta priznanja na ustvarjalce tega po svojih lastnostih tako izrednega motorja, hkrati pa tudi na celoten kolektiv Tomosa.

Ta krmni motor, katerega število je že pred leti preraslo sto tisoč, še zdaleč ni mogel zadovoljiti povpraševanja in potreb domačega in tujega trga.

Vzporedno s časom in razvojem športa na vodi so se pojavljale tudi potrebe po večjem odnosno močnejšem krmnem motorju. Vse te svoje želje so do sedaj zadovoljevali kupci z uvozom. Tem zahtevam in željam so prisluhnili tudi v Tomosu. Rezultat tega pa je, da danes TOMOS 4 ni več sam kot edini tovrstni domači izdelek v Jugoslaviji, saj je letos dobil še več vrstnikov, ki se razlikujejo po moči in zmogljivostih. Sedaj že lahko upravičeno govorimo o »družini« Tomosovih krmnih motorjev. TOMOS 3 se je že lansko leto pridružil »štirici«. Naša pozornost naj velja tokrat novincema z 18 in 10 KM. Omenimo naj še, da je stari dobri TOMOS 4 sedaj opremljen tudi s thyristorsko visokonapetostno kondenzatorsko vžigalno napravo »Boscha«, brez prekinjevalca. Na tržišču bo odslej tudi krmni motor pod oznako »TOMOS 4 Electronic«.

Krmni motor TOMOS 18 so v celoti skonstruirali strokovnjaki v Tomosovem Inštitutu Koper. Da bi ga bolje predstavili, navajamo nekaj glavnih tehničnih podatkov.

Motor: dvovaljni, dvotaktni
Moč: 18 KM pri 5800 vrt/min
Delovna prostornina: 250 ccm
Premier valja: Ø 55 mm
Gib bata: 52 mm
Menjalnik: vožnja naprej, prosti tek in vzvratna vožnja. Možen je tudi priključek za upravljanje in krmarjenje s sredine ali sprednjega dela čolna.
Vžig: visokonapetostna kondenzatorska »Boscha« naprava za vžig, brez prekinjevalca
Krmarjenje: krmilna ročica z držajem za plin, priključek za upravljanje motorja na razdaljo (deli za daljinsko upravljanje kot pribor)

Hlajenje: vodno, regulacija temperature s termostatom, varnostni termoprekinjevalec
Propeler: premer in vzpon
225 mm X 250 mm (na motorju)
225 mm X 225 mm (pribor)
225 mm X 275 mm (pribor)
Statična potisna sila propelerja: 110 kp s propelerjem 225 mm X 250 mm
Priključek za osvetlitev: 12 V, 75 W
Teža: 33 kg (normalna izvedba s kratko osjo)
Mere: 1200 mm X 520 mm X 320 mm
Poraba goriva pri polnem plinu: cca 7,5 l/h
Gorivo: mešanica bencina in specialnega olja za 2-laktne motorje za čolne v razmerju 1:50

Normalna izvedba s kratko osjo — za čolne z višino krme od 380 mm do 410 mm. Podaljšana izvedba z dolgo osjo — za čolne z višino krme 500 mm. Krmni motor TOMOS 10 je po zunanem izgledu popolnoma enak »osemajstici« z izjemo naslednjih tehničnih podatkov: 10 KM pri 4500 vrt/min ter porabi približno le 5 l enake mešanice na uro. Krmni motor TOMOS 18 bo nedvomno razveselil vse, ki se radi smučajo na vodi ali pa žele hitreje drseti po vodni gladini. Prav tako pa ga bodo s pridom uporabljali tudi fisti, ki jim čoln služi za opravljanje vsakodnevnega dela na morju ali po tekočih vodah. Prednost Tomosovih krmnih motorjev pred uvoženimi tujimi izdelki je vsekakor v tem, da porabijo manj goriva in da so rezervni deli vedno na razpolago doma, za dinarski nakup.

TOMOS KOPER

Proizvodno trgovsko podjetje

»CENTER«
Koper

PODJETJE ZA MEDNARODNO ŠPEDICIJO

TOZD filiala KOPER

Koper, Verdijeja 2 — Tel. 22251 - 22252
Telex: 34160

Nova cesta v Marežice

VODNOSPODARSKO PODJETJE
«HIDRO»
p. o. KOPER

Agrotaria Koper

KMETIJSKO PREDELOVALNI ZADRUŽNI KOMBINAT

Ob 30-letnici PRIMORSKEGA DNEVNIKA
čestitamo delovnemu kolektivu
in mu želimo še mnogo uspehov